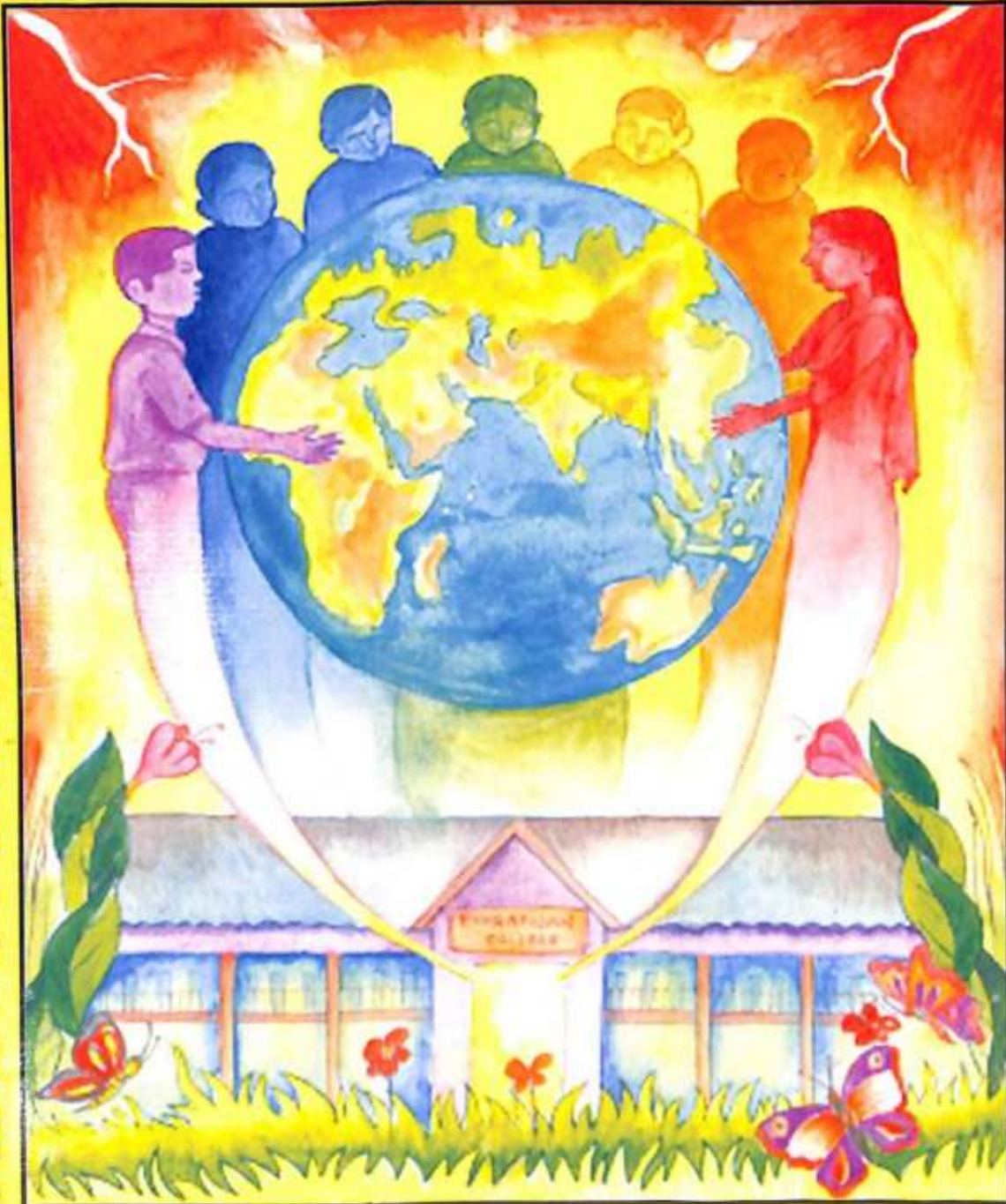

অমৃতধারা

KHAGARIJAN COLLEGE

3RD ISSUE, 2001- 2002-2003

সম্পাদকদ্বয় : গৌতম/আছাদুল্লাহ

ভূতীন্দ্র সেন

অমৃতধারা

রাগবিজ্ঞান মহাবিদ্যালয় আলোচনী

যুগ্ম সংখ্যা ৪- ২০০১-২০০২ • ২০০২-২০০৩

সম্পাদকদ্বয় ৪- গৌতম / আব্বাসদুলাহ

থাগৰিজান মহাবিদ্যালয় আলোচনী

সংখ্যা ৩ :: বৰ্ষ ২০০১-২০০২ • ২০০২-২০০৩

সম্পাদনা সমিতি

সভাপতি

অধ্যক্ষ ড° বাদল চন্দ্ৰ ঘোষ
তফাৰসায়কধৰ

অধ্যাপিকা বেণু মহন্ত বাজখোৱা

কৃষ্ণ চন্দ্ৰ মাজি

আলোচনী সম্পাদক

গৌতম মেধি

আছাদুল্লাহ গালিব খান

সদস্য

মুস্তাক আহমেদ

ধনেশ্বৰ দাস

বেটুপাট

সুব্ৰত দেৱনাথ

ডি.টি.পি./ ডিজাইনিং

ফৰিদুল/ঋতুৰাজ/নাইচ/ৰাজেন

মুদ্ৰণ

জে. এন. প্ৰিন্টাৰ্চ, ফৌজদাৰি পট্টি, নগাঁও।

বাইণ্ডিং :- জেমছ / মৃদুল

উৎসৰ্গা

বুৰঞ্জী বিভাগৰ জ্যেষ্ঠা অধ্যাপিকা শ্ৰীমতী ৰীতা
শইকীয়াৰ অকাল মৃত্যুত আমি শোকস্তব্ধ। তেওঁৰ
পবিত্ৰ স্মৃতিত মহাবিদ্যালয়ৰ আলোচনীৰ এই
সংখ্যাটি উৎসৰ্গিত কৰা হ'ল।

অক্ষ-অঞ্জলি

ন জাতিগত বিমত্ৰেণ কা কৰ্মফলি
 মাহং কৃত্বা স্তবিত্বা বা ন জয়ন্তঃ
 অস্তেহা বিদ্যাঃ শাস্ত্ৰাণি চৈবৈব
 ন ইত্যন্তে কৃত্বাণি নবীনে ॥

ইংৰাজী ১৯৬৫ চনত এই মহাবিশ্বমন্দিত জোপন কৰা বুৰঞ্জীৰ বঁটা অধিকাৰ ২০০৪ চনৰ ২৭
 আশ্বিনৰ বিয়লি ৩ ১৫ বজাল সময়টি হঠাৎ প্ৰকৃষ্টিয়া কি বেদ এক স্তবিত্ব পৰিহাৰ । ধাৰণিকাল
 মহাদিচালয়ৰ বুৰঞ্জী বিভাগৰ এডাল প্ৰবন্ধীতা শৰীৰীয়াৰ ২৫-৯-২০০৪ তাৰিখ শনিবাৰে অকাল
 মৃত্যুত এই ব্যক্তিত্বকালৰ নৰ মৰ্যাদা হৈ পৰিছে। এইকালী চক্ৰ, চৈব, মনুস্মৃতি, বিষ্ণুস্মৃতি, কাৰ্ণাটপৰায়ণ
 আৰু বিমান ব্যক্তিগত বিয়েগত মহাবিশ্বমন্দিত যাবৎকাল যি অক্ষৰীৰ ক্ষতি হ'ল, হৈ কেতিয়াও পূৰণ
 নহয়। বীণা শৰীৰীয়া হাতকাল অক্ষৰিকালৰ অক্ষৰ হাজৰ নবা নাইকিয়া হৈ প'ল। এই
 কথাখাৰ কাৰিণেই এই লেখকো কৰি উঠে। জয় হুগ মনুহৰ মৃত্যু হ'ল। মৃত্যু জীৱনৰ আশ্বত -
 জনিবাই পৰাহ। ইয়াৰ হাতৰ পৰা কোনও প্ৰতিভাৰ বাগান। কিছু প্ৰকাৰেও অক্ষৰকালীয়া হুগ
 আৰু কৰ্মফল জীৱনৰ অক্ষৰকাল হৈছে হাজৰ অক্ষৰত লেখাৰ ক্ষতি হুগ। বীণা শৰীৰীয়া আৰু
 হাজৰ হাজৰ পৰিহাৰকালীৰ মৰ্যাদাৰ আশা কৰাৰ জাৰাৰ লাম নাই। ইয়াৰো পৰিহাৰ
 পুৰণকালীৰ লেখক খতি হাজৰ মনুহৰ মনুহৰ মনুহৰ মনুহৰ মনুহৰ মনুহৰ মনুহৰ মনুহৰ
 কৰ্মফলক কলুৱাই নহয় হৈ এদি অক্ষৰকাল হাজৰ কৰ্মফল। আৰু ৯-৯-২০০৪ তাৰিখ
 হাজৰকাল
 আশা হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ
 কৰ্মফল আশা হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ

কবিতা হাজৰ হাজৰ :
 জাতি ন'ল বীণাশি
 উক্তি ন'ল হাজৰ
 হৈ ন'ল অক্ষৰ
 অক্ষৰ হাজৰ
 বুৰঞ্জী অক্ষৰকাল
 উক্তি হাজৰ হাজৰ
 হাজৰ হাজৰ হাজৰ
 অক্ষৰ
 হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ

বিপত বুৰঞ্জীৰ অক্ষৰ এইমকল বিশিষ্ট বাজিকা আশি লেখকালী—

- ০১ জাতিগতবীয়া লোকস্বীচৰ অক্ষৰিকালী বাজিকা হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ
- ০২ প্ৰতিভাৰা বুৰঞ্জীৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ
- ০৩ লোকস্বীচৰ ন হাজৰ বিশিষ্ট বাজিকা, ঔপন্যাসিক বেদিৰী হাজৰ
- ০৪ অক্ষৰিকালী বাজিকা হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ
- ০৫ বিশিষ্ট কথামিছৰী, কথামিছৰী পৰিহাৰক—বিমাণা কৰ্মফলী হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ
- ০৬ লোকস্বীচৰ বিমল পৰিহাৰ, এক মৰণ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ
- ০৭ জাতিগত বাজিকা হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ
- ০৮ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ
- ০৯ বিশিষ্ট কথামিছৰী হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ
- ১০ প্ৰতিভাৰা হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ
- ১১ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ
- ১২ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ

এইমকলৰ পৰিহাৰ পুৰিতা আশি হাজৰ হাজৰ হাজৰ হাজৰ

Ph: 0361-2570412 (O), 2570408 (R)
Fax: 0361-2570133
E-mail: gntalukder@yahoo.com

G.N.Talukdar, M.Sc., D.Phil

Vice-Chancellor

GAUHATI UNIVERSITY

Gopinath Bordoloi Nagar
Guwahati – 781014
Assam: India

M E S S A G E

It gives me great pleasure to know that the college magazine 2002-2003 is being brought out shortly by the Khagarijan College. A college magazine takes a pivotal role on the development of academic atmosphere through which the literary activities of the students are also reflected. I am optimistic that the student community of Khagarijan College will be able to express their literary activities through this magazine, which will remain a milestone on the academic development of the college.

On this occasion, I take this opportunity to convey my best wishes to the teachers and the students of Khagarijan College.

G. N. Talukdar
Vice - Chancellor
Gauhati University

6.8.2004

Ph: 0361-2570415 (O), 2674243 (R)
Fax: 91-0361-2570133
E-mail: kklgu1@sancharnet.in

Madhab C Sarma, M.Sc., Ph.D.
Registrar

Gopinath Bordoloi Nagar
Guwahati – 781014
Assam: India

GAUHATI UNIVERSITY

Ref.: GU / REGR/2004/262

Date: 27.8.2004

M E S S A G E

It gives me great pleasure to learn that the Khagarijan College is going to publish its College Magazine for the session 2002-2003. A College magazine is like a reflector through which the activities of the College can be disseminated to others. Besides the students get the best opportunity to show their creativity in the field of art, literature etc. I hope the College fraternity will dedicate themselves to make the magazine a remarkable one.

I extend my best wishes to all concerned and wish the magazine and the college a great success.

Madhab C Sarma
Registrar

আলোচনী সম্পাদকৰ কলমৰ পৰা.....

প্ৰতিবেদনৰ পোনতেই হিয়াডৰা শত-সহস্ৰ প্ৰপিতাত জনাইছোঁ সেইসকল চিৰনমস্যা ব্যক্তিলৈ যি সকলৰ আশা-শুধীয়া প্ৰচেষ্টাত আজি খাগৰিজান মহাবিদ্যালয়ে শিক্ষাজগতত নগাঁও চহৰৰ দক্ষিণ প্ৰান্তত বৌদ্ধিক মহলত নিৰক্ষৰতা দূৰীকৰণত ব্যৰ্থকৈয়ে প্ৰভাৱ পেলাইছে।

খাগৰিজান মহাবিদ্যালয়ৰ সমূহ সতীৰ্থৰ আন্তৰিকতা, শুভেচ্ছা তথা ব্যক্তিগত ইচ্ছাৰ বাবে আমি আলোচনী সম্পাদকৰ পদত প্ৰাৰ্থিত দি জয়ী হৈছিলোঁ। এই ক্ষেত্ৰত সাহিত্যৰ প্ৰতি ৰাগ ধকাৰ বাবেই নেকি নিজৰ যোগ্যতালৈ নাচাই এই মহাবিদ্যালয়ৰ আলোচনীখন সম্পাদনাৰ দায়িত্ব পালন কৰিলোঁ। ইয়াৰ প্ৰকৃত বিশ্লেষণ আৰু মূল্যায়ণ সচেতন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ হাতত।

আলোচনী সম্পাদকৰ কৰ্তব্যৰ মোখনিতে শৈক্ষিক পৰিবেশ আৰু বৌদ্ধিক বিকাশেৰে সৃষ্টিশীল মনোভাৱক বিকশিত কৰা তথা অনুপ্ৰাণিত কৰি তোলা। কিন্তু ইয়াতে সম্পাদকৰ কৰ্তব্যৰ ইতি হ'ব নোৱাৰে। মহাবিদ্যালয়ৰ সাহিত্য চৰ্চাৰ বাতাবৰণ সৃষ্টিৰ লগতে আনুষংগিক আৰু বহুতো কৰ্তব্য আছে। এই ক্ষেত্ৰত আমি কিমান সফল হ'ব পাৰিলোঁ সেয়া আপোনালোকৰ বিচাৰ্য।

আজি সমগ্ৰ অসমৰ জনজীৱন বিপৰ্যস্ত, বিধস্ত। এক বিৰাট শূণ্যতাই ইয়াত ৰাজত্ব কৰিছে। শিক্ষাজগত প্ৰায় অন্ধকাৰ পথেৰে ধাৱমান হৈছে। মূল্যবোধৰ অৱক্ষয়ে সমাজখনক জুৰুলা কৰিছে। যুৱ সমাজক এচাম ক্ষমতালিপ্সু ৰাজনৈতিক নেতাৰ হাতত হৈ পৰিছে ক্ৰীড়ানক। শান্তি নামৰ শব্দটো এতিয়া ক্ষয়ৰোগত আক্ৰান্ত আৰু অতিধানতো দুপ্ৰাপ্য। চৌদিশে সন্দ্ৰাস, হত্যা, হিংসাৰ দাৱানল। মানুহৰ আত্মসংঘম আৰু বিশ্বাসৰ নাভিস্বাস দেখা দিছে। ইয়াৰ প্ৰভাৱ বিশেষকৈ শিক্ষাক্ষেত্ৰত প্ৰতিফলিত হৈছে। এই কুপ্ৰভাৱৰ ফলত আমাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে সংশয়ৰ মাজেদি সময় পাৰ কৰিবলগীয়া হৈছে। ফলত সৰ্বভাৱতীয় স্তৰত মেধা সম্পন্ন পৰীক্ষাসমূহত আমাৰ অসমৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সীমিত সংখ্যাকেহে অংশ গ্ৰহণ কৰা বা সাফল্য পোৱা দেখা যায়। আমি ছাত্ৰ সমাজক আহ্বান জনাওঁ এখন দেশ, এখন সমাজ, এটা জাতিক নিজস্বভাৱে প্ৰগতিৰ পথত আগবঢ়াই নিবলৈ লাগিব প্ৰাথমিক স্তৰৰপৰাই উচ্চ চিন্তাধাৰা, আত্মসংঘম, অধ্যয়ন, আত্মবিশ্বাস আৰু শৃংখলা। বিশ্বাস আৰু শৃংখলাবদ্ধভাৱে মানৱীয় অনুভূতিক জাগ্ৰত কৰি সন্দ্ৰাসেৰে আক্ৰান্ত সমাজখনক ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক বৌদ্ধিক আৰু শৈক্ষিক দিশত আগবঢ়াই নিবলৈ ছাত্ৰসমাজে মূখ্য ভূমিকা পালন কৰিব লাগিব। মনত ৰাখিব লাগিব “ ছাত্ৰসমাজ সমাজপটোতা, শান্তিৰ সৈনিক, মানৱতাৰ পূজৰী। ”

আমাৰ কাৰ্যকালত এই মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰতি কিমান সেৱা আগবঢ়ালোঁ আৰু প্ৰগতি আনিব পাৰিলোঁ সেয়া শিক্ষাণ্ডকসকল আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ অবিদিত নহয়। আলোচনীখন প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষকৈ মানৱীয় অধ্যক্ষ মহোদয় আৰু তত্ত্বাবধায়কদ্বয়ৰপৰা পোৱা সহায়, পৰামৰ্শ আদিৰ বাবে তেখেতসকলৰ প্ৰতি চিৰ কৃতজ্ঞ হৈ থাকিম। আলোচনীখনি প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত যি সকল শিক্ষাণ্ডক আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰপৰা লেখা পালোঁ সেইখিনি সৰ্বাংগসুন্দৰ ৰূপত সজাবলৈ চেষ্টা কৰিছোঁ। যদি কোনো অনিচ্ছাকৃত ভুল-ত্রুটি বৈ গৈছে তাৰবাবে মাৰ্জনা কৰে যেন।

আমাক সবলো ক্ষেত্ৰতে সহায়ৰ হাত আগবঢ়োৱা মানৱীয় অধ্যক্ষ মহোদয়, তত্ত্বাবধায়কদ্বয় আৰু শিক্ষাণ্ডকসকলক মোৰ সশ্ৰদ্ধ প্ৰণাম যাছিলোঁ আৰু ছাত্ৰ একতা সভাৰ বিষয়বীয়া ও সমূহ সদস্যলৈ আমাৰ আন্তৰিক শুভেচ্ছা জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

আলোচনী সম্পাদকদ্বয়
গৌতম মেধি (২০০১-২০০২ বৰ্ষ)
আছাদুল্লাহ গালিব খান (২০০২-২০০৩ বৰ্ষ)

তত্ত্বাবধায়কদ্বয়ৰ দুৰাৰাৰ

বৰ্তমান সময়ত আমি বাস কৰা পৃথিৱীখন নানা সমস্যাবে জৰ্জৰিত। সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক, সাংস্কৃতিক, শৈক্ষিক সকলো দিশতে সমস্যাৰ স্তূপ। আমাৰ চাৰিওফালে অৱক্ষয় আৰু অশুভ শক্তি বিৰাজমান। উগ্ৰ জাতীয়তাবাদ, সন্দ্ৰাসবাদ আৰু বিচ্ছিন্নতাবাদৰ বিষবাপ্পত আমাৰ আকাশ বতাহ ধূমায়িত। নৈৰাজ্য, অৰাজকতা, জনগোষ্ঠীয় সমস্যা, সৈন্যৰ অপশাসন আৰু আক্ষালন আদিয়ে আমাৰ শান্তি, টোপনি ভংগ কৰিছে। চাৰিওফালে যুদ্ধৰ দুন্দুভি বাজি আছে। স্বজন হেৰুৱাব বেদনা, হাহাকাৰ, ত্ৰন্দন, হত্যা, লুণ্ঠন, নাৰী আৰু শিশুৰ ওপৰত চলোৱা অকথ্য নিৰ্যাতন, ধৰ্ষণ, মূল্যবোধৰ অৱক্ষয়, নৈতিক স্বলন, ৰামজন্মানুভূমি আৰু বাবৰি মহাজিদৰ নামত এক সংখ্যক লোকৰ বৰ্বৰোচিত আচৰণ, ৰাজনৈতিক উদানিয়ে আমাক পীড়িত আৰু ব্যথিত কৰিছে। আজি পৃথিৱী উন্মত্ত, কলুষিত। বিবেকহীন আৰু নীতিহীন ৰাজনীতি, ভ্ৰষ্টাচাৰ, কেলেংকাৰী, দুৰ্নীতিয়ে পাঁচ হেজাৰ বছৰীয়া সভ্যতা - সংস্কৃতিৰ এই দেশক পংগু কৰিছে। ধৰ্মক ৰাজনীতিৰপৰা মুক্ত কৰি ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ মৰ্যাদা ৰক্ষা কৰিব লাগিব। ‘বসুধেব কুটুম্বকম্’ - এই মন্ত্ৰত দীক্ষিত হ'ব লাগিব।

মানুহ আজি ক্লান্ত, একেবাৰে ক্লান্ত, ভাবাক্লান্ত। তেওঁলোকক এতিয়া শান্তিৰ, এক সৃষ্টিৰ, এক সহায়তাৰ, মানৱতাৰ বাতাবৰণত জীৱন যাপন কৰিবলৈ লাগে। মানুহক মানুহ হিচাপে শ্ৰদ্ধা কৰিব লাগিব। সকলো মানুহক সমজ্ঞান কৰিব লাগিব। সম অধিকাৰ দিব লাগিব। উদাৰ প্ৰেম আৰু অকৃত্ৰিম ভালপোৱাৰ মাজেৰে সুস্থ, সংস্কাৰমুক্ত, ৰেণ্ডমুক্ত এখন সমাজ গঢ়িব লাগিব। মনত ৰাখিব লাগিব, বন্দুকৰ গুলীৰ শব্দতকৈ মানৱতাৰ সুৰ অধিক মধুৰ আৰু স্থায়ী।

মূল্যবোধৰ অৱক্ষয়ে আমাৰ সমাজৰ আগত এক প্ৰত্যাহ্বান (Challenge) হিচাপে দেখা দিছে। ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাই আমাৰ সমাজখনক শ্মশানত পৰিণত কৰিছে। আজি শৈক্ষিক পৰিবেশ কলুষিত, বিয়িত। পাশ্চাত্য সভ্যতাৰ মেকী সংস্কৃতিৰ (!) সোঁতত আমাৰ দৰে তৃতীয় বিশ্বৰ সমাজবোৰ ভাঁহি গৈছে। যুৱসমাজ উচ্ছৃংখল হৈ পৰিছে। সম্প্ৰতি ইউনেস্কোৰ (UNESCO) দ্বাৰা প্ৰচাৰিত ‘World Declaration on Higher Education for the 21st Century’ - ৰ ১(c) আটিকেলত কোৱা হৈছে উচ্চশিক্ষাই সমাজৰ সাৰ্বিক উন্নয়নৰ বাবে তৰুণ সমাজক প্ৰশিক্ষণৰ জৰিয়তে সামাজিক মূল্যবোধ (Societal values) শিকাৰ আৰু সামাজিকীকৰণত (Socialisation) গুৰুত্ব আৰোপ কৰিব।

কোঠাৰী আয়োগে কোৱা মতে, ভাৰতৰ ভবিষ্যত ৰূপায়িত হৈছে ভাৰতৰ শ্ৰেণীকক্ষত। - “The destiny of India is being shaped in her classrooms.” ফৰাচী সাহিত্যিক ভিক্টৰ উগোৱে (Victor Hugo) তাহানিতে কৈছিল, ‘He who opens a school closes a prison’। কিন্তু সাম্প্ৰতিক কালত আমি দেখিছোঁ, দেশৰ এফালে স্কুল-কলেজ যেনেকৈ কাঠফুলাৰ দৰে বাঢ়িছে, তেনেকৈ বাঢ়িছে কাৰাগাৰৰ সংখ্যাও। এক কথাত বৃদ্ধি পাইছে অপৰাধ প্ৰৱণতা। ক্ৰমবৰ্ধমান স্কুল-কলেজবিলাকৰপৰাই সম্প্ৰতি ওলাইছে ছাত্ৰ ডকাইত, ছাত্ৰ চোৰ, দ্ৰাগছ ব্যবসায়ত লিপ্ত আৰু নাৰী ধৰ্ষণত অভিযুক্ত অগণন যুৱক। এতিয়া সমাজৰ বেশ কিছুসংখ্যক ছাত্ৰ পৰিগণিত হৈছে আৰ্জনাতুল্য এছাম জনগোষ্ঠীত (garbage population)। এই ছাত্ৰবিলাকে সমাজৰ খায়, পিন্ধে, সমাজৰ পৰিবেশ বিনষ্ট কৰে, কিন্তু সমাজক একো নিদিয়ো। এটা সময়ত এইবিলাকেই ৰূপান্তৰিত হয় সামাজিক আৰ্জনাৰ আৰু এই বিলাকৰদ্বাৰাই সৃষ্ট হয় সামাজিক দুষণ, অবক্ষয়। একমাত্ৰ ছাত্ৰ সমাজক দোষাৰোপ কৰি আমি সাৰিব নোৱাৰিম। আমি শিক্ষক সমাজে আমাৰ নিজৰ গাটো চিকুটি চাব লাগিব। আমি নিজক প্ৰশ্ন কৰিব

মহাবিদ্যালয় সংগীত

কথাঃ অধ্যাপক লুতফুৰ বহমানে

সূৰঃ শ্ৰী মুকুল বৰা

(১)

নৱ নৱ সৃষ্টিৰে আমি আশুৱাওঁ
জ্ঞানৰ জ্যোতি আৰু কৃষ্টি বিলাওঁ
গঢ়িম আমি এই সমাজ মহান
মাতৃ আমাৰ এই খাগৰিজান।

(২)

চহৰৰ 'অতীত' তোমাৰ নাম
চিৰ নমস্যা খাগৰিজান,
চৰণত বৈছে জুৰি খনাজান
তোমাক জনালোঁ প্ৰণাম।

(৩)

তুমি সেউজীয়া, তুমি অপৰূপা
তোমাৰ নাই যে তুলনা
আশীৰ দশকতে জন্নি আজি
হ'লা চিৰ যৌৱনা।

(৪)

আই আমাক শক্তি দিয়া
আই আমাক আশ্বিন দিয়া
তোমাৰ চৰণ শিৰত লৈ
গাওঁ আমি জয়ৰে গান,
মাতৃ আমাৰ এই খাগৰিজান।

(৫)

তুমি গঢ়িছা যুগৰ মানুহ
গঢ়িবা আমাকো বীৰ লাচিত কৰি,
দুষ্কৃতি বিনাশী গঢ়িম সমাজ
গঢ়িম আমাৰ স্ব-জাতি।

(৬)

তুমি গঢ়িছা যুগৰ নাৰী
আমাকো গঢ়িবা মূলাগাভৰু কৰি,
ভেদাভেদ বিনাশী গঢ়িম জাতি
দিলোঁ তোমাক আমি প্ৰতিশ্ৰুতি।

(৭)

শংকৰদেৱৰে বৰঘৰ মজিয়াত
তুমি আই জন্ম ল'লা
মাধৱ আজানৰ সমন্বয়ৰ গীত
আমাৰ প্ৰাণত সিঁচি দিলা।

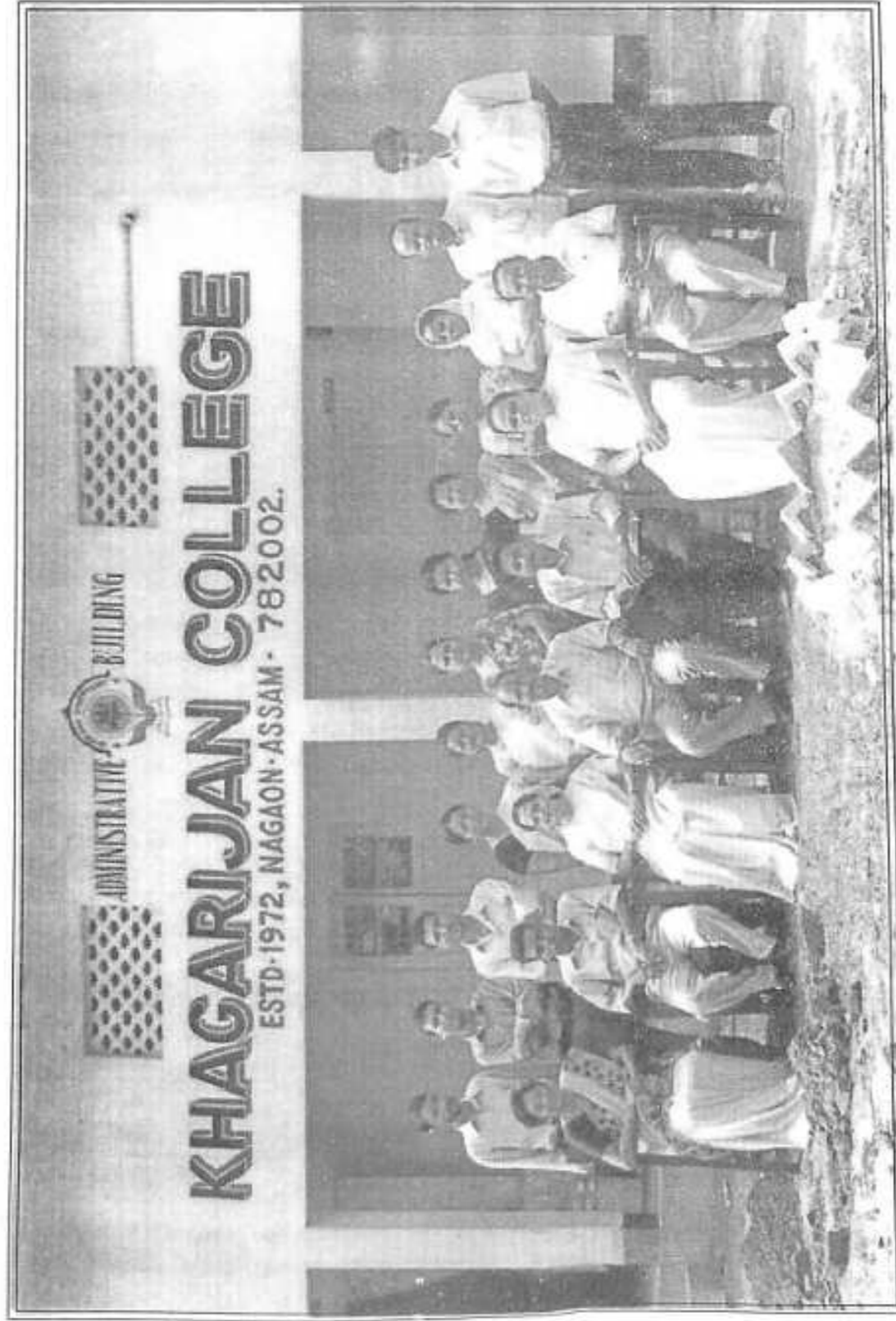
(৮)

আই আমি কৰোঁ অংগীকাৰ
বাখিম তোমাৰ মান
তুমি আই চিৰ মহান
মাতৃ আমাৰ এই খাগৰিজান
তুমি আই চিৰ মহান
মাতৃ আমাৰ এই খাগৰিজান।

□□□

কৰ্মৰত অৱস্থাত মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ ড° বাদল চন্দ্ৰ ঘোষ

মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ, অধ্যাপক-অধ্যাপিকা আৰু কৰ্মচাৰীবৃন্দ

অতীত আৰু বৰ্তমানৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত

খাগৰিজান কলেজ সম্পৰ্কে অধ্যক্ষ মহোদয়ৰ দুৱাৰা

সুজলা সুফলা শস্য শ্যামলা এই ভাৰত বৰ্ষ। ' এনেখন সুজলা, এনেখন সুফলা, এনেখন মৰমৰ দেশ' — ৰসৰাজ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ এই কথাষাৰ সঁচাকৈ অতি বাস্তৱ। আমাৰ এই অসমখন সুজলা সুফলা আৰু মৰমেৰে পৰিপূৰ্ণ। আমাৰ এই প্ৰদেশত যোগে যোগে মহাপুৰুষ, সু-সাহিত্যিক, জ্ঞানী, গুণী ব্যক্তিৰ আবিৰ্ভাৱ ঘটিছিল। আমাৰ এই দেশখন ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ-পূৱ প্ৰান্তত অৱস্থিত। নগাঁও চহৰখন অসমৰ মধ্য প্ৰান্তত অৱস্থিত। এই চহৰৰপৰা দহ কিলোমিটাৰ দূৰত বৰদোৱা আলি পুখুৰী নামৰ ঠাইত জন্ম গ্ৰহণ কৰিছিল মহাপুৰুষ শ্ৰী শ্ৰী শংকৰদেৱে। যি জন মহাপুৰুষৰ আবিৰ্ভাৱে অসম, ভাৰতবৰ্ষ তথা গোটেই বিশ্বত আলোড়ন সৃষ্টি কৰিছিল। আনফালে এই অবিভক্ত নগাঁও জিলাতেই জন্ম গ্ৰহণ কৰিছিল সু-সাহিত্যিক স্বৰ্গীয় লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, ড° বিবিধি কুমাৰ বৰুৱা, ড° সূৰ্য কুমাৰ ডুঞা, স্বৰ্গীয় আনন্দৰাম চেকীয়া ফুকন, স্বৰ্গীয় ৰত্নকান্ত বৰকাকতি, স্বৰ্গীয় দেৱকান্ত বৰুৱা (নিখিল ভাৰত কংগ্ৰেছ সমিতিৰ সভাপতি আৰু বিহাৰৰ প্ৰাক্তন ৰাজ্যপাল), স্বৰ্গীয় গোপীনাথ বৰদলৈ (অসমৰ প্ৰাক্তন প্ৰধান মন্ত্ৰী), ড° লক্ষ্মীন্দন বৰা (ভূতপূৰ্ব সভাপতি, অসম সাহিত্য সভা), নবকান্ত বৰুৱা (ভূতপূৰ্ব সভাপতি, অসম সাহিত্য সভা), স্বৰ্গীয় গুণাভিৰাম বৰুৱা, শ্ৰী কমলেশ্বৰ বৰা (প্ৰাক্তন উপাচার্য, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়), শ্ৰী মহিম বৰা (প্ৰাক্তন সভাপতি, অসম সাহিত্য সভা), ড° ভবেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়া। সেই ফালৰপৰা ক'বলৈ গ'লে নগাঁও জিলাখন মহাপুৰুষ, সু-সাহিত্যিক আৰু জ্ঞানী-গুণীজনৰ পবিত্ৰভূমি।

অতীতক লৈহে বৰ্তমান। বৰ্তমানৰ ইতিহাস লিখিবলৈ হ'লে অতীতক স্মৰণ কৰিব লাগিব। গতিকে খাগৰিজান কলেজৰ কথা লিখিবলৈ হ'লে অতীতৰ ইতিহাস উল্লেখ কৰা প্ৰয়োজন। এই কলেজখন ইংৰাজী ১৯৭২ চনৰ ১২ চেপ্তেম্বৰ তাৰিখে প্ৰতিষ্ঠিত হৈছিল। ' খাগৰিজান ' নগাঁৱৰ এটি বুৰঞ্জী প্ৰসিদ্ধ স্থান। ' খাগৰিজান ' শব্দটোৰ ব্যুৎপত্তিগত এটি তাৎপৰ্য আছে। ' খাগৰি ' শব্দটোৰ অৰ্থ হৈছে গভীৰ জঙ্ঘল বা হাবিত নিজে নিজে হোৱা এবিধ কুঁহিয়াৰ জাতীয় ওখ তৃণ। ' জান ' শব্দটোৰ অৰ্থ হৈছে কোনো খাল বা বিলৰপৰা ওলাই অহা সৰু নৈ। গতিকে ' খাগৰিজান ' শব্দটো বিশ্লেষণ কৰিলে আমি দেখিবলৈ পাত্ৰ বন-জঙ্ঘলেৰে আবৃত আৰু কাষেৰে বাগৰি যোৱা এখন সৰু নৈৰ নামেৰে এটা অঞ্চলৰ নামকৰণ কৰিছে। আজিৰপৰা ৩১ বছৰ আগতে কোনো সুবুদ্ধি সম্পন্ন ব্যক্তিয়ে নগাঁৱৰ অতি পুৰণি ' খাগৰিজান ' শব্দটোৰ স্মৃতিৰক্ষাৰ্থে শিক্ষা-দীক্ষাত পিছপৰা এই অঞ্চলত 'খাগৰিজান ' কলেজখন প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল।

আমাৰ এই চহৰত উচ্চ শিক্ষাৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ হিচাপে ইতিপূৰ্বে তিনিখন কলেজ প্ৰতিষ্ঠিত হৈছিল— নগাঁও কলেজ, আনন্দৰাম চেকীয়া ফুকন কলেজ আৰু নগাঁও ছোৱালী কলেজ। এই তিনিখন কলেজেই আছিল কলা শাখাৰ কলেজ। সেই সময়তে আজিৰ তুলনাত কম হ'লেও গাওঁ অঞ্চলতো শিক্ষাৰ পোহৰ বিয়পি পৰিছিল। গাওঁ অঞ্চলত উচ্চ শিক্ষাৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ কলেজ প্ৰায় নাছিল। গতিকে উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিবৰ কাৰণে বিভিন্ন গাওঁবোৰৰপৰা ছাত্ৰ-ছাত্ৰী নগাঁও চহৰলৈ আহিবলৈ ধৰে। বহুতে উক্ত তিনিখন কলেজত নাম ভৰ্তিৰ বাবে অনুপযুক্ত হোৱাত ব্যৰ্থ মনোৰথ হৈ নিজ নিজ গাঁৱলৈ উভতি যাবলগীয়া হয়। সেই সময়ত সমাজত শুভবুদ্ধিসম্পন্ন , জ্ঞানী, গুণী আৰু শিক্ষাবিদসকলে অনুভৱ কৰিলে যে এই চহৰৰ বুকুত আৰু এখন কলা

অনুমতি প্রদান কৰিছে। কিন্তু অসম চৰকাৰে Govt. Concurrence বন্ধ কৰি ৰখাৰ কাৰণে বিষয় দুটাত এতিয়াও Govt. Concurrence লাভ কৰিব পৰা নাই। স্নাতক পৰ্যায়ত সাধাৰণ পাঠ্যক্রম হিচাপে বাংলা আৰু ঐচ্ছিক অসমীয়া, শিক্ষা, বুৰঞ্জী আৰু ৰাজনীতি বিজ্ঞান- এই চাৰিটা বিষয়ত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে অনুমতি প্রদান কৰিছে। এই চাৰিটা বিষয়ত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে অনুমতি প্রদান কৰিছে আৰু Govt. Concurrence পাম বুলি আশা কৰিব পাৰি।

৫। আমাৰ কলেজৰ বহুদিনীয়া এটা অভাৱ আছিল প্ৰেক্ষাগৃহ। কলেজৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সংখ্যা দিনে দিনে বাঢ়ি আহিছে। এটা আহল-বহল প্ৰেক্ষাগৃহৰ কাৰণে বিভিন্ন সময়ত কলেজৰ সভা-সমিতি পাতিব পৰা নাযায়। ছাত্ৰ একতা সভাৰপৰাও প্ৰতি বছৰেই প্ৰেক্ষাগৃহৰ আবেদন আহি থাকে। মই কলেজত যোগদান কৰাৰ এক মাহৰ ভিতৰতে Permanent Affiliation ৰ কাৰণে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ত আবেদন কৰোঁ কিন্তু যোৱা ইংৰাজী ১৯৯৯-২০০০, ২০০০-২০০১, ২০০১-২০০২, ২০০২-২০০৩ Permanent Affiliation ৰ কাৰণে আবেদন কৰাৰ স্বত্বেও University ৰ Term and condition fulfilled কৰিব নোৱাৰাত আমাৰ কলেজখন Permanent Affiliation ৰ পৰা বঞ্চিত হৈছে। ইয়াৰ অন্যতম এটা কাৰণ হৈছে স্থানীয় বিধায়ক শ্ৰীযুত গিৰীন্দ্র কুমাৰ বৰুৱা দেৱৰ পৰামৰ্শ মতে পাৰ্থীমৰীয়া ৰ Block DRDA ৰপৰা ইংৰাজী ২০০২-২০০৩ শিক্ষা বৰ্ষত ১ লাখ টকাৰ এটা অনুমোদন আমাৰ কলেজলৈ আগবঢ়ায়। উক্ত টকাৰে এটা শ্ৰেণী কোঠা উক্ত Block ৰ জৰিয়তে সজাই দিয়ে এটা শ্ৰেণী কোঠা হ'ল কিন্তু প্ৰেক্ষাগৃহ নহ'ল। বিভিন্ন হিতাকাংশী সকলৰ ওচৰতো গলো এটা প্ৰেক্ষাগৃহৰ কাৰণে কিন্তু সহঁৰি পোৱা নগ'ল। সেই সময়ত Gauhati University ৰ Inspector of Colleges এ জনালে কোনো ধৰণৰ Building deficiency থাকিলে Permanent Affiliation পোৱাত অসুবিধা হ'ব। ইতিমধ্যে কলেজৰ নামত বেংকত Fixed Deposit enrolment of students আৰু অন্যান্য লাগতিয়াল বিষয়খিনিৰ কিছু পৰিমাণৰ সমাধান হ'ল। Building অসমাপ্ত হৈ থাকিল। ইংৰাজী ২০০৩ ত কেইবাবাৰো Governing Body ৰ সভা বহিল উক্ত বিষয়ৰ সমস্যাৰ সমাধান নহ'ল। অৱশেষত Governing Body ৰ এখন সভাত কলেজৰ উপাধ্যক্ষ শ্ৰী অৰুণ বিকাশ দত্তদেৱে এটা প্ৰস্তাৱ উত্থাপন কৰিলে, আমি কলেজৰ অধ্যক্ষ দেৱক অনুৰোধ কৰোঁ তেখেতে তেওঁৰ মা-দেউতাকৰ নামত এটা প্ৰেক্ষাগৃহ সজাই দিয়ক। উক্ত প্ৰস্তাৱটোত Governing Body ৰ সকলো সদস্যই সমৰ্থন জনালে। কিন্তু সভাত সভাপতিয়ে অৱগত কৰে যে, DRDA সজাই দিয়া অসমাপ্ত শ্ৰেণী কোঠাটো সংযোগ কৰি প্ৰেক্ষাগৃহ নিৰ্মাণ কৰিলে বহুত টকাৰ প্ৰয়োজন হ'ব। সেই সভাখনত অধ্যক্ষই উক্ত প্ৰস্তাৱটোত কোনো সন্মতি জনাব নোৱাৰিলে। তাৰ পিছত তেখেতে চিন্তা কৰিলে উক্ত ঘৰটোৰ কাৰণে যদি College খলে Permanent Affiliation নাপায় তেতিয়া হ'লে কেতিয়াও এইখন অনুষ্ঠানে Permanent Affiliation নাপাব আৰু UGC ৰ অধীনলৈ কলেজখন নাযাব। অৱশেষত তেখেতে পূৰ্ণপ্ৰতি উক্ত ঘৰটোৰ কাম আৰম্ভ কৰে আৰু বাৰান্দাসহ প্ৰেক্ষাগৃহটোৰ অৰ্ধাংশ নিৰ্মাণ কৰি DRDA এ সজাই দিয়া ঘৰটোৰ লগত সংযোজন কৰি দিয়ে। অধ্যক্ষক কোৱামতে Gauhati University ৰপৰা Inspector of Colleges এ কলেজখন Inspection কৰি যায় আৰু যোৱা G.U. vide Letter No. EC Reso No. 2003/12/162 (5) dated 27-9-2003 গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে আমাৰ কলেজখনলৈ Permanent Affiliation দিয়ে আৰু অসম চৰকাৰে G (A) Con.2/2004/38 ইংৰাজী ৮-৬-২০০৪ তাৰিখে 'Govt. Concurrence প্রদান কৰে। অসম চৰকাৰে চিঠিত এই দৰে লিখে - 'Govt. Concurrence of the following streams (S) & Subjects W.E.F. the session

1999----2004.

Streams : T.D.C. Part II Arts General.
T.D.C. Part II Major Arts

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে Permanent Affiliation দিছে আৰু অসম চৰকাৰেও Permanent Affiliation প্রদান কৰিছে। এতিয়া কলেজখন University Grant Commission (UGC) ৰ অধীনলৈ যাব লগীয়া হ'লে দিল্লীলৈ গৈ 2F আৰু 12B ত Registration কৰাব লাগিব।

৬। ইতিমধ্যে আমাৰ গোটেই কলেজখনত Permanent Wiring কৰা হৈছে।

৭। আমাৰ কলেজত প্ৰৱক্তা আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শৰীৰ নিৰাময় বাথৰ কাৰণে সপ্তাহত এদিন এটা Yoga Centre আৰু Spoken English ৰ শ্ৰেণী প্ৰবৰ্তন কৰা হৈছে।

৮। কলেজখনৰ শ্বহীদ বেদীৰ কাষত তিনিটা কোঠা অস্থায়ীভাৱে ইতিমধ্যে নিৰ্মাণ কৰা হৈছে। ছাত্ৰীৰ জিৰণি কোঠা আছে কিন্তু ছাত্ৰৰ কাৰণে ইমান দিনে এটা জিৰণি কোঠা দিব পৰা নাই। উক্ত তিনিটা কোঠা এনেদৰে বিভক্ত কৰা হৈছে - ১) ছাত্ৰ জিৰণি কোঠা, ২) কলেজ কেণ্টিন, ৩) প্ৰাক্তন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ বিভিন্ন সময়ত কলেজৰ উন্নতিকল্পে সভা-সমিতি পাতিবৰ কাৰণে Alumni Association।

৯। আমাৰ কলেজত বৰ্তমান পূৰ্ণপৰ্যায়ৰ প্ৰেক্ষাগৃহসহ চৈধ্যটা কোঠা আছে।

১০। কলেজৰ প্ৰৱক্তা, কৰ্মচাৰী আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ কাৰণে বহুদিনীয়া এটি অভাৱ আছিল বিশুদ্ধ খোৱা পানীৰ যোগান ধৰা। আমাৰ কলেজৰ অসমীয়া বিভাগৰ প্ৰৱক্তা শ্ৰী স্বপন জ্যোতি নাথৰ ককায়েক শ্ৰী প্ৰদীপ দেৱনাথৰ জৰিয়তে Aqua Guard সহ বিশুদ্ধ পানীৰ যোগান ধৰাৰ সুব্যৱস্থা কৰি দিয়ে।

১১। আমাৰ College Administrative Building ৰ সন্মুখত এখনি ফুলনি নিৰ্মাণৰ বাবে আগবঢ়া হৈছে। এই ক্ষেত্ৰত মহাবিদ্যালয়ৰ সাংস্কৃতিক বিভাগৰ সম্পাদক শ্ৰী ইন্দু ভূষণ বৰদলৈৰ পিতৃ শ্ৰীযুত — বৰদলৈ দেৱে নিজা উদ্যোগত দান হিচাপে ফুলনিখন সজাই দিয়াৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে আৰু সম্প্ৰতি ভালেখিনি কাম আগবঢ়াইও নিয়া হৈছে।

১২। কলেজখনৰ চৌহদৰ বেৰ নথকাত নগৰ পৰিকল্পনাৰ সভাপতি শ্ৰীযুত তপন শৰ্মা দেৱক অনুৰোধ জনোৱাত তেখেতে যোৱা জুলাই মাহৰ প্ৰথম সপ্তাহৰ ভিতৰতে কলেজৰ পূৱদিশে ১৪০ ফুট বেৰ নিৰ্মাণ কৰি দিয়ে আৰু অসমাপ্ত কামখিনি তেখেতে সমাপ্ত কৰি দিব বুলি আশা কৰিব পাৰি।

১৩। নগাঁও জিলা পৰিষদৰ সভাপতি মঃ মতিন চাহাবে আমাৰ কলেজৰ প্ৰবেশ পথৰ দুয়ো কাষৰ বেৰ দুখন নিৰ্মাণ কৰি দিছে আৰু কলেজৰ ভিতৰ ভাগত Earth Filling কৰি কলেজৰ উন্নতিত সহায়ৰ হাত আগবঢ়াইছে।

১৪। আমাৰ কলেজৰ প্ৰাক্তন অধ্যক্ষ শ্ৰীযুত তগৰ চন্দ্ৰ বৰা দেৱে বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত দিহা-পৰামৰ্শ আৰু অধ্যাপক-অধ্যাপিকা সকলে বৃহত্তৰ স্বাৰ্থৰ খাতিৰত অৰ্থনৈতিকভাৱে, দিহা-পৰামৰ্শেৰে মোক সহায়ৰ হাত আগবঢ়াই আহিছে।

সদৌ শেষত নগাঁৱৰ বিভিন্ন শিক্ষানুষ্ঠানৰ শিক্ষাৱতী, বিদ্যানুৰাগী, জ্ঞানী-শুণী, অভিভাৱক, ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকললৈ আমাৰ বিনয় অনুৰোধ আপোনালোক আগবাঢ়ি আহক, দিহা-পৰামৰ্শ দিয়ক, আন কলেজৰ লগত আমাৰ কলেজখনো প্ৰগতিৰ পথত আগবঢ়াই নিবলৈ অৰিহণা যোগাওক। আপোনালোকৰ সহায়-সহযোগিতা, দিহা-পৰামৰ্শ আৰু মূল্যবান উপদেশেই হ'ব কলেজখনৰ একমাত্ৰ 'চৰেবেতিৰ' পথ। □□□

SUCCESSIVE PRINCIPALS OF KHAGARIJAN COLLEGE

1972 – 2004

Sl.No	Name of the Principal	From	To
1	Md. Abdul Hye (i/c)	12-09-72	10-12-72
2	Padma Kanta Bora	11-12-72	21-10-75
3	Ramesh Chandra Phookan	22-10-75	31-08-76
4	Arun Bikash Dutta (i/c)	01-09-76	31-03-77
5	Radhika Ranjan Choudhury	01-04-77	31-03-78
6	Arun Bikash Dutta (i/c)	01-04-78	18-11-79
7	Phanindra Lal Dutta	19-11-79	31-10-83
8	Arun Bikash Dutta	01-11-83	29-01-88
9	Mrs. Renu Mahanta Rajkhowa (i/c)	30-01-88	28-06-89
10	Tagar Chandra Bora	29-06-89	31-05-97
11	Mrs. Chitra Bora (i/c)	01-06-97	05-11-98
12	Dr. Badal Chandra Ghosh	06-11-98	

সূচীপত্র

প্রবন্ধ :

- ☆ ইংবাজ কবি জন মিল্টন : এটি সমীক্ষা
- ☆ জাতি গঠনত শংকরদেৱৰ ভূমিকা
- ☆ অসমীয়া সংস্কৃতিৰ অবক্ষয়
- ☆ আত্মসংযম
- ☆ অসমীয়া চুটিগল্প
- ☆ কবি দুৰ্বা আৰু তেওঁৰ কাব্য প্ৰতিভা
- ☆ সমাধান
- ☆ জৈৱিক নিয়ম

গল্প

- ☆ মৃত্যুৰ বিভীষিকা
- ☆ চিনেমা

কবিতা

- ☆ প্ৰতিধ্বনি,
- ☆ বিপ্লৱ
- ☆ শোভাযাত্ৰা
- ☆ শেষ ইচ্ছা
- ☆ জাগৰণ
- ☆ প্ৰতিধ্বা

English Section

- ☆ Gratitude
- ☆ Shakespeare in the Indian Classroom
- ☆ Anti-Defection and limitation of the Size of Ministries- 97th Amendment act 2003

Seminar Paper

- ☆ Legislations in Respect of welfare of woman
- ☆ Home Rule Movement
- ☆ English Teaching in Undergraduate Level its Problems and Remedies

লেখকৰ নাম

- অৰুণ বিকাশ দত্ত
- পাৰ্থজ্যোতি বৰা
- কবিতা গোস্বামী
- পুলক বৰা (অনুবাদ)
- শেৱালি বৰা
- কুশল চন্দ্ৰ শৰ্মা
- কৃষ্ণ চন্দ্ৰ মাজি (অনুবাদ)
- জোনাবাম নাথ (অনুবাদ)

পৃষ্ঠা

- ১
- ৪
- ৭
- ১১
- ১২
- ১৭
- ২৩
- ২৪

- প্ৰণিতা বৰা
- প্ৰণীতা বৰা

- ২৭
- ২৯

- হিৰন্মণি বৰা
- ৰাজকুমাৰ শৰ্মা
- ভূষণ কলিতা
- দিবাকৰ বৰা
- ঈশ্বৰ চন্দ্ৰ হাজৰিকা
- স্বপন জ্যোতি নাথ

- ৩০
- ৩০
- ৩১
- ৩১
- ৩২
- ৩২

- Amitava Roy
- Tagar Ch. Bora

- 1
- 2
- 13

- Deepa Saikia
- Ruma Dutta
- Krishna Ch. Maji

- 18
- 22
- 25

☆ An Assessment of Micro Credit in North East India	Salima Sultana Khandakar	29
☆ Impact of Terrorism : In and Abroad	Partha Jyoti Borah	38
☆ Amartya Sen : A Brief Sketch of his life and Philosophy	M. A. Salam	41
☆ War and Peace	Debagni Bikesh Baruah	44
☆ Methods of Study	Kalpana Paul	46
☆ Ticket To Ride	Debajyoti Saikia	48

Poetry

☆ Mother's Moments	Ruma Dutta	50
☆ Traffic Lights	Prashanta Kr. Roy	50
☆ My Desire	Mridul Biswas	50
☆ Between The Wavs	Nabojyoti Das	51
☆ Solace	Joyshri Choudhury	51
☆ The World of my Dream	Pappi Barman	51
☆ Golden Rays	Suraj Kr. Pandit	52
☆ The Pangs of A Mother	Prodin Ch. Mishra	53
☆ Choice	Manju Sarkar	54
☆ Humour	Lutfur Rahman	55
☆ Master Plan of Khagarijan College		56

বাংলা বিভাগ

☆ শ্রীহৃতীয় লোক সংস্কৃতিতে কৰ্মাতি ঠাকুৰেৰ ব্ৰত	কুমাৰ বিষ্ণু দে	১
☆ জন কিট্‌স : শ্ৰদ্ধাঞ্জলি	কৃষ্ণ চন্দ্ৰ মাজি	৭

কবিতা

☆ ফাঁকি	কুমাৰ বিষ্ণু দে	১৫
☆ স্বাধীনোত্তৰ প্ৰভাত বৰ্ণন	নিতাইচাঁদ ঘোষ	১৬
☆ পৰিস্থিতি	পূৰ্ণিমা শীল	১৭
☆ এখন অন্ধকাৰ	ঝিংকী দাশগুপ্ত	১৭
☆ কুড়িটি বছৰ	শিল্পী বৰ্মণ	১৮
☆ মানুষ ও বিবেক	মাধবী সরকার	১৮
☆ জম্পেস জোকস্		১৯
☆ ছাত্ৰ একতা সভাৰ বাৰ্ষিক প্ৰতিবেদন		২০-২৬

অসমীয়া বিভাগ

“অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি, অসমীয়া সাহিত্যৰ উন্নতি, অসমৰ উন্নতিৰ প্ৰথম ৰূপ”।

— লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা —

হৈছে কবিতাপুথি, দ্বিতীয় পর্যায়ৰ বচনা গদ্য ৰচিত কিতাপবোৰ আৰু তৃতীয় পর্যায়ৰ বচনাৱলী প্যাৰাডাইচ লষ্ট, প্যাৰাডাইচ বিগেইনড আৰু স্যামসন এ্যাগোনিষ্টেছ। ইয়াৰ ভিতৰত প্যাৰাডাইচ লষ্ট সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ। আদিম নবনাবী আদম আৰু ঈভৰ নিষিদ্ধ জ্ঞানবৃক্ষৰ ফল খাই স্বৰ্গৰপৰা নিৰ্বাসিত হৈছিল — এই ঘটনাই মহাকাব্যৰ উপজীৱী বিষয়।

বাৰটা সৰ্গত এই মহাকাব্য (Paradise Lost) ৰচিত হৈছে। প্ৰথম সৰ্গত কবিয়ে প্ৰকাশ কৰিছে মানুহৰ পতন আৰু স্বৰ্গৰপৰা বিদায়। মিউজক (Muse) বন্দনা কৰি আৰু ঈশ্বৰৰ আশীৰ্বাদ ভিক্ষা কৰি তেওঁ বচনা আৰম্ভ কৰিছিল। তেওঁৰ প্ৰথম সৰ্গৰ আৰম্ভনিৰ পংক্তিবিশেষ ইয়াত উদ্ধৃত কৰা হ'ল:

Of man's first disobedience, and the fruit
Of that forbidden tree whose mortal taste
Brought death into the World, and all our woe,
With loss of Eden till one greater Man
Restore us, and regain the blissful seat,
Sing, Heavenly Musc.

প্ৰথম সৰ্গত বৰ্ণিত হৈছে কোনো এক সময়ত স্বৰ্গৰ দেৱদূত চয়তানত ৰূপান্তৰিত হ'ল আৰু অনুচৰৰ সৈতে নৰকলৈ নিৰ্বাসিত হ'ল। তেতিয়া চয়তানৰ অভিলাষ হ'ল ঈশ্বৰৰ প্ৰিয় সন্তান আদম আৰু ঈভক বিভ্ৰান্ত কৰি তেওঁলোকৰ সুখৰ নীড় ধ্বংস কৰা। চয়তানৰ আৱাসস্থল বিভীষিকাময় 'নৰক'। কবিয়ে এই সৰ্গত নৰকৰ বিশদ বিৱৰণ দাঙি ধৰিছে।

দ্বিতীয় সৰ্গত বৰ্ণিত হৈছে — চয়তানৰ অনুচৰবৃন্দই সিদ্ধান্ত কৰিলে যে আদম আৰু ঈভক প্ৰলুৰ্ণ কৰি তেওঁলোকৰ সৰ্বনাশ কৰা।

তৃতীয় সৰ্গত বৰ্ণনা কৰা হৈছে আদম আৰু ঈভৰ সৰ্বনাশৰ আভাস। তেওঁলোকক সাৱধান কৰিবৰ বাবে ঈশ্বৰ দেৱদূতক প্ৰেৰণ কৰে। ঈশ্বৰ পুত্ৰ যীশুয়ে পিতাকক কৈছিল যে মানুহে ভবিষ্যতে যি পাপ কৰিব তাৰ বাবে তেওঁ প্ৰায়শ্চিত্ত কৰিব। চয়তানে ইতিমধ্যে দেৱদূতৰ ভেদচন ধৰি স্বৰ্গৰ উদ্দেশ্যে যাত্ৰা কৰিছে।

চতুৰ্থ সৰ্গত পাওঁ আদম আৰু ঈভৰ নন্দন কাননত বিচৰণ কৰাৰ এটি মনোজ্ঞ বিৱৰণ। এজন দেৱদূত দিনে নিশাই অস্ত্ৰ প্ৰহৰীৰ দৰে থিয় হৈ আছে। নিদ্রিতা ঈভক যেতিয়া চয়তানে প্ৰলুৰ্ণ কৰিছিল তেতিয়া দেৱদূতে তাক ধৰি পেলাইছিল, কিন্তু পাছত মুক্ত কৰিও দিছিল।

পঞ্চম সৰ্গত নিত্ৰা ভংগৰ পিছত ঈভে আদমক স্বপ্নৰ বিৱৰণ ব্যক্ত কৰিছিল। ইতিমধ্যে দেৱদূত ৰাফেলে (Raphael) তেওঁলোকৰ ওচৰলৈ আহি চয়তান আৰু তেওঁৰ অনুচৰবৰ্গক কি দৰে ঈশ্বৰৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰিছে তাৰ বিৱৰণ দাঙি ধৰিছে।

ষষ্ঠ সৰ্গত একেই কাহিনীৰ পুনৰাবৃত্তি হৈছে। সপ্তম সৰ্গত ৰাফেলে আদম আৰু ঈভৰ ওচৰত বিশ্ব সৃষ্টিৰ বহস্য উদ্ঘাটন কৰিছিল।

অষ্টম সৰ্গত আদম কি দৰে ঈভৰ সৈতে মিলিত হৈছিল তাৰ বৰ্ণনা দিয়া হৈছে।

নৱম সৰ্গত চয়তানে কি দৰে আদম আৰু ঈভক প্ৰলুৰ্ণ কৰিছিল তাৰেই বিৱৰণ।

দশম সৰ্গত ঈশ্বৰ আদম আৰু ঈভক তেওঁলোকৰ পাপৰ বাবে শাস্তি বিধান কৰিলে। চয়তান ইতিমধ্যে নৰকলৈ উভতি গ'ল। কিন্তু ঈশ্বৰৰ অভিশাপত চয়তান আৰু অনুচৰবৃন্দ কুৎচিৎ সাপলৈ ৰূপান্তৰিত হ'ল।

একাদশ সৰ্গত আদম আৰু ঈভক নন্দন কাননৰপৰা নিৰ্বাসিত কৰিলে। তেওঁলোকৰ অনুতাপত ঈশ্বৰৰ মন বিগলিত হ'ল। কিন্তু নিৰ্বাসনদণ্ড মকুৰ কৰা নহ'ল। দেৱদূত মাইকেলে তেওঁলোকক নন্দন কানন চৌহদৰপৰা বহিষ্কাৰ কৰিলে। ইয়াত কবিয়ে মানুহৰ এক উজ্জ্বল ভৱিষ্যতৰ চিত্ৰ উদ্ঘাটন কৰে।

দ্বাদশ সৰ্গত আদম আৰু ঈভ নিশ্চিত হ'ল যে এদিন তেওঁলোকৰ ভবিষ্যৎ প্ৰজন্ম পূৰ্ব-পুৰুষৰ পাপৰ গ্লানিবৰণা মুক্তি পাব। লাহে লাহে নন্দন কাননৰ দ্বাৰ চিৰকালৰ বাবে ৰুদ্ধ হৈ গ'ল।

এইদৰে মিল্টনে তেওঁৰ বিখ্যাত কাব্য প্যাৰাডাইচ লষ্ট বাৰটা সৰ্গত সমাপ্ত কৰিছিল। মহাকাব্যৰ আৰম্ভনি

নবকত, মধ্যবৰ্তী ঘটনা ঘটিল পৃথিবীত অপৰাধীৰ শাস্তি বিধান হ'ল স্বৰ্গত। প্যাৰাডাইচ লষ্টৰ বাৰটা সৰ্গ বিহীন কাহিনীৰ সমাবেশ নহয়; ই যেন কঠোৰ বাৰটা বক্তৃতা।

এই মহাকাব্যত মিল্টনৰ কবিচিন্তিত বাইবেলৰ কাহিনী প্ৰামাণ্যৰূপত প্ৰতিষ্ঠিত। কিন্তু কোনো কোনো অংশ যেন হৈ পৰিছে স্বতন্ত্ৰচিন্তিত। কবিৰ পাণ্ডিত্য, যুগচেতনা, বিশেষ মানসিকতা আৰু স্বাধীন সত্তা যেন অদ্ভান্ত সত্যক পৰিৱৰ্তিত ৰূপত গ্ৰহণ কৰিছে। কবিৰ ধৰ্মবিপ্লব আৰু মানসিক প্ৰৱণতাৰ দ্বন্দ্ব সেই কাৰণে ইমান তীব্ৰ। ই যেন মিল্টনৰ ব্যক্তি জীৱনত স্বাধীনতাৰেই মন্তব্যপীৰূপ। সেই কাৰণে স্বৰ্গৰ বিদ্ৰোহী আৰু ঈশ্বৰৰ শত্ৰু চয়তানৰ প্ৰতি কবিৰ ইমান সহানুভূতি। চয়তানৰ অদম্য তেজ আৰু সাহস কবিচিন্তক আলোড়িত কৰিছে। মিল্টনে এই 'ধৰ্মবিদ্ৰোহী মহাদম্ভব' ঈজত মনুষ্যৰ অজেয় শক্তিক প্ৰত্যক্ষ কৰি সিটোক বৰণ কৰিছে।

প্ৰযুক্তি ক্ষেত্ৰটো মিল্টনে অভিনৱত্ব আনয়ন কৰিছে। বাক্যবিন্যাসৰ নৱৰূপায়ণ বিশেষ উদ্দেশ্যপ্ৰণোদিত। মহৎ কবিতাৰ বিষয়ানুগ কৰাৰ মানসেৰে তেওঁ ভাষাৰ মান উন্নয়নত ব্ৰতী হৈছিল। মিল্টনে লাতিনত পাবদৰ্শী আৰু স্বভাৱতেই লাতিন ভাষাৰ সহায়তাত নবলক্ষ্যৰ সৃষ্টিত সচেষ্ট হৈছিল। সুপ্ৰয়োগৰ জৰিয়তে জীৰ্ণ আৰু অতি প্ৰচলিত ইংৰাজী শব্দসমূহক অকৃত্ৰিম, মসৃণ, সুখকৰ আৰু ব্যঞ্জনাময়ৰূপত প্ৰয়োগ কৰিছিল। গতিকে ইংৰাজী ভাষা-ৰূপ গঠনত তেওঁৰ কৃতিত্ব অবিস্মৰণীয়। মিল্টনৰ শ্ৰুতি শ্ৰেণীয়াবতকৈ সূক্ষ্ম নহয়, কিন্তু অধিকতৰ পৰিমাৰ্জিত। সংগীতৰ সুগন্ধীৰ অনুৰণন তেওঁৰ কাব্যত শ্ৰুত হয়। প্যাৰাডাইচ লষ্ট অমিত্ৰাক্ষৰ দশমাত্ৰিক ছন্দত ৰচিত। মাৰ্চ' আৰু শ্ৰেণীয়াবত এই ছন্দ বহুলাংশে অমসৃণ। মিল্টনে এই ছন্দক স্বচ্ছন্দ গতি, নমনীয় আৰু তীব্ৰ প্ৰবাহমান কৰি তুলিছে। তেওঁৰ কাব্যৰ সৌন্দৰ্য, অনুপ্ৰাস আৰু ধ্বনিসাদৃশ্যগত ঐক্যতাৰ ওপৰত অধিষ্ঠিত। শব্দ, গন্ধ আৰু ৰূপৰ সৌন্দৰ্যময় সংমিশ্ৰণ ইয়াত স্পষ্ট। এটি কালজয়ী বচনা।

মিল্টনৰ বন্ধু টমাচ এলউডে (Thomas

Ellwood) প্যাৰাডাইচ লষ্টৰ পাণ্ডুলিপি পঢ়াৰ সময়ত প্ৰশ্ন কৰিছিল: 'Thou hast said much here of Paradise lost but what hast thou to say of Paradise found?' — অৰ্থাৎ আদম আৰু ঈভ স্বৰ্গৰপৰা নিৰ্বাসিত হ'ল, তেওঁলোক আকৌ কেতিয়া স্বৰ্গলৈ উভতি যাব? — এই প্ৰশ্নৰ উত্তৰত মিল্টনৰ শেষ কাব্য প্যাৰাডাইচ বিগেইনড (Paradise Regained) চাৰিটা সৰ্গত ৰচিত।

প্ৰথম সৰ্গত বৰ্ণনা কৰা হৈছে কি দৰে মানৱ জাতিৰ প্ৰথম পূৰ্বপুৰুষ আদম আৰু ঈভ চয়তানৰ দ্বাৰা প্ৰলুৰ্ণ হৈ স্বৰ্গৰপৰা নিৰ্বাসিত হ'ল।

দ্বিতীয় সৰ্গত আলোচনা কৰা হ'ল — ঈশ্বৰ পুত্ৰ যীশু কিদৰে চয়তানৰ প্ৰলোভন জয় কৰাত, মানুহে আকৌ হাতস্বৰ্গ ওভতাই পালে।

তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ সৰ্গত বৰ্ণনা কৰা হৈছে — যীশুখ্ৰীষ্টৰ দিক্ষা বা Baptism — 'ঈশ্বৰৰ ঘোষণা যে যীশুই তেওঁৰ পুত্ৰ আৰু যীশু কৰ্তৃক চয়তানৰ সকলো প্ৰলোভন জয় কৰা।' মিল্টনে লুক বৰ্ণিত সুসমাচাৰৰপৰা এই গল্পাংশ গ্ৰহণ কৰিছিল।

প্যাৰাডাইচ বিগেইনডতকৈ (Paradise Regained) প্যাৰাডাইচ লষ্ট (Paradise Lost) উন্নততৰ শিল্পসৃষ্টি আৰু ভাৱসম্পদত পূৰ্ণ। প্ৰযুক্তিৰ ক্ষেত্ৰটো ষ্টাইল সামগ্ৰিক সুসমামণ্ডিত হোৱা সত্ত্বেও পূৰ্ববৰ্তী কাব্যৰ নিচিনা প্যাৰাডাইচ বিগেইনডৰ বলিষ্ঠ শব্দ সজ্জাৰ আৰু ঐশ্বৰ্যমগুন নাই।

পৰিশেষত ক'ব পাৰোঁ, মিল্টনৰ কাব্য প্ৰাচীন গ্ৰীক সাহিত্য প্ৰাচীন হিব্ৰু সাহিত্য আৰু খ্ৰীষ্টীয় সাহিত্য এই তিনিটা মণ্ডালৰ ওপৰত সমুজ্জ্বল শতদলৰ দৰে প্ৰস্ফুটিত হৈ উঠিছিল।

□□□

Holy Roman empire is neither holy nor Roman.

Voltaire.

জাতি গঠনত শংকৰদেৱৰ ভূমিকা

পাৰ্থজ্যোতি বৰা

স্নাতক ২য় বৰ্ষ (কলা)

আজিৰ আলোচনা চক্ৰৰ আলোচ্য বিষয়বস্তু হ'ল “জাতি গঠনত শংকৰদেৱৰ ভূমিকা।” এই সম্পৰ্কে আলোচনাৰ পূৰ্বে শ্ৰী শংকৰদেৱৰ কৰ্মৰাজিৰ বিষয়ে চমু আলোচনাৰ আৱশ্যক। শংকৰদেৱ আছিল বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতিৰ খনিকৰ স্বৰূপ। এওঁ বৈষ্ণৱ ধৰ্ম নামেৰে এটা নতুন ধৰ্ম প্ৰবৰ্তন কৰিছিল। ইয়াৰ উপৰি তেওঁ বিভিন্ন কৰ্মৰাজিৰদ্বাৰা অসমীয়া সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ বৰঘৰ চহকী কৰি থৈ গৈছে। তেওঁ প্ৰতিষ্ঠা কৰা নামঘৰ আৰু সত্ৰসমূহৰ অসমীয়া সামাজিক জীৱনত প্ৰভাৱ অতুলনীয়। মহাপুৰুষজনাই ধৰ্মীয় জীৱন, সামাজিক জীৱন, ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি ইত্যাদি সকলো ক্ষেত্ৰতে নৱোন্মেষৰ সৃষ্টি কৰি অসমত নৱ-জাগৰণৰ সূচনা কৰিছিল। মহাপুৰুষজনাৰ জ্ঞান-জ্যোতিৰ পৰশে সমগ্ৰ অসম উদ্ভাসিত কৰি তুলিছিল। একেজন ব্যক্তিয়েই ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি আৰু সমাজবাদ প্ৰতিষ্ঠাত এনে ব্যাপক বৰঙণি যোগাই যাব পৰাটো ভাৰততে নালাগে সমগ্ৰ পৃথিৱীতে বিৰল। সেইবাবেই শ্ৰীশংকৰদেৱক মহাপুৰুষ আখ্যাৰে বিভূষিতকৰা হয়।

এতিয়া অহা যাওক “অসমীয়া জাতি গঠনত

শংকৰদেৱৰ ভূমিকা” প্ৰসংগলৈ। অসমীয়া জাতি গঠনত শংকৰদেৱৰ প্ৰভাৱ ইমানেই ব্যাপক যে ইয়াক অসমীয়া জাতিৰ মজ্জাগত প্ৰভাৱ বুলি ক’লেও অত্যুক্তি কৰা নহয়। অসমীয়া সমাজৰ প্ৰকৃত বুৰঞ্জী, অসমীয়া জাতীয়তাৰ স্বৰূপ ইতিহাস, বাস্তৱতে শংকৰদেৱৰ বিস্তৃত জীৱনী মাত্ৰ। কোনো কোনোৱে শংকৰদেৱৰ যুগৰ অসমক কেতবোৰ বিষয়ত এলিজাবেথৰ যুগৰ ইংলেণ্ডৰ লগত তুলনা কৰিলেও এই তুলনা স্বৰূপতে সীমাবদ্ধ; কিয়নো কেৱল সাহিত্যৰ দিশৰপৰা বিচাৰ কৰিলেও অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্য অসমৰ সাংস্কৃতিক, সামাজিক আৰু জাতীয় জীৱনৰ মাজলৈ ইমান দৰৈ শিপোৱা যে এলিজাবেথৰ যুগৰ সাহিত্য ইংলেণ্ডত কোনো কালেই ইমান দৰৈ শিপোৱা বুলি ক’ব নোৱাৰি। প্ৰকৃত অৰ্থতে কেৱল অসমীয়া আধ্যাত্মিক জীৱনতে নহয়, অসমীয়া জাতিৰ বহুমুখী কৰ্ম প্ৰতিভা আৰু কাৰ্য-শক্তিৰ অন্ত নপৰা একোটি উহ মাত্ৰ শংকৰদেৱ; জাতীয় প্ৰাণ স্পন্দনৰ একোটি কম্পন কেন্দ্ৰ কেৱল শংকৰদেৱ।

স্বৰূপাৰ্থতে যোৱা প্ৰায় চাৰে পাঁচশ বছৰেও শংকৰদেৱ আৰু তেওঁৰ সমকালীন মাধৱদেৱ, মাধৱ

কন্দলী, অনন্ত কন্দলী প্ৰভৃতিৰ বচনাৰ জেউতি আৰু সেইসকলৰ প্ৰচাৰিত ধৰ্মৰ জিগিষা তিলমাত্ৰও ম্লান পৰা নাই আৰু নপৰিবও। মুঠ কবি ক’ব লাগিলে কি সাহিত্য, কি সামাজিক বা জাতীয় জীৱন কোনো ক্ষেত্ৰতে শংকৰদেৱৰ প্ৰভাৱৰপৰা অসমীয়া জাতিক বিচ্ছিন্ন কৰিব পৰা কোনো আন্দোলন ঘটা নাই, ঘটিবৰ সম্ভাৱনাও নাই। ইউৰোপৰ দেশসমূহৰ ওপৰত খ্ৰীষ্ট ধৰ্মৰ প্ৰভাৱৰ দৰে আৰু আৰৱ পাবস্য আদি দেশৰ ওপৰত ইছলাম ধৰ্মৰ চিৰপ্ৰাধান্যৰ দৰে অসমীয়া সমাজ আৰু সমগ্ৰ জাতিটোৰ ওপৰত শংকৰদেৱৰ প্ৰভাৱ ষাউতিবুগীয়া আৰু চিৰ মংগলময়।

ইয়াৰ কাৰণ, প্ৰথমে, অসমীয়া জনগণৰ হৃদয়ৰ বহু-ভাঙাবৰ অমোঘ মন্ত্ৰ জানিছিল কেৱল শংকৰদেৱে। আভিজাত্যত জন্মগ্ৰহণ কৰিও শাক্যমুনি বুদ্ধদেৱৰ দৰে সকলো ত্যাগ কৰি অগনন জনগণৰ মাজত নিজকে মিলাই আৰু বিলাই দিছিল। সেয়েহে শিবোমণি পণ্ডিতৰপৰা নিৰক্ষৰ হজুৱালৈকে, আলৰ বৃদ্ধৰপৰা চালুকীয়া শিশুলৈকে সকলোৱেই শংকৰদেৱৰ সাহিত্য তথা ধৰ্মৰ ৰসত আপুত।

দ্বিতীয়তে, কৌটিকলীয়া মামৰে-ধৰা আধ্যাত্মিক আমোলা-তন্ত্ৰৰ বিক্ৰে প্ৰথম বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰিছিল শংকৰদেৱে। শংকৰৰ জন্মৰ সময়ছোৱাত ধৰ্মৰ নামত মানুহৰ ওপৰত নানা অত্যাচাৰ চলিছিল। শংকৰদেৱে এনে ধৰ্মীয় কুসংস্কাৰ দূৰ কৰি জনসাধাৰণক এক নতুন পথৰ সন্ধান দিলে। সেই ভণ্ড আৰু কপটীয়া ধৰ্ম বা অধৰ্মৰ ঠাইত শংকৰদেৱে প্ৰচাৰ কৰিলে পবিত্ৰ নাম-ধৰ্ম। অসমীয়া জাতিক পালন কৰিলে হলাহলৰ ঠাইত অমৃত।

তৃতীয়তে, শংকৰদেৱেই পোনপ্ৰথমে অসমৰ জনগণৰ কাণত পেলালে সেই স্বৰ্গীয় সাম্য-মৈত্ৰী-স্বাধীনতাৰ মহাবাণী — “কুকুৰ শৃগাল গদৰ্ভৰো আত্মাবাম, জানিয়া সৰাকো পৰি কৰিবা প্ৰণাম।” আধ্যাত্মিক ক্ষেত্ৰত মানুহ হিচাপেই আমি জন্মৰদ্বাৰাই

সকলো স্বাধীন, সদৌ মিত্ৰ আৰু আটায়েই ভাই ভাই। শংকৰদেৱ নিজেও ধৰ্ম, জাতি-কুল, সম্প্ৰদায় আদিৰ ক্ষেত্ৰত সম্পূৰ্ণ উদাৰ আছিল। তেওঁৰ প্ৰিয় শিষ্যসকলৰ মাজত এজন ইছলামধৰ্মী লোকো অন্তৰ্ভুক্ত আছিল।

চতুৰ্থতে, শংকৰদেৱেই পোনপ্ৰথমে অসমত নামঘৰ আৰু সত্ৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। অসমীয়া জাতীয় জীৱনত এই দুই অনুষ্ঠানৰ গুৰুত্ব অনন্য। এই দুই অনুষ্ঠানে শদিয়াৰপৰা ধুবুৰীলৈকে সদৌ অসম আজিও এক কবি বাধিছে, তাত সন্দেহ নাই।

শংকৰদেৱৰ প্ৰচাৰৰ এই যে জাতীয় চেতনা, প্ৰাণৰ স্পন্দন, সি আত্মপ্ৰকাশ কৰিলে শংকৰদেৱৰ নিজৰ আৰু অন্যান্য বৈষ্ণৱ কবিসকলৰ অমৃতময় অযুত গীত-পদ-নাট-ভাওনা আদিৰ মাজেৰে। অসমৰ এই বিপুল বৈষ্ণৱ সাহিত্য নিশ্চিতভাৱে যুগান্তক; কোনো বিবাদ অৱসাদ দ্বিধা-সন্দেহৰ ইয়াত লেশমাত্ৰও নাই। কীৰ্তন-ঘোষা আদিৰ কথা এৰিও এই যুগৰ প্ৰত্যেক বৈষ্ণৱ গ্ৰন্থৰ প্ৰত্যেক শাৰী আৰু প্ৰত্যেক আখৰ আশাবাদ আৰু আনন্দবাদৰ বাণীৰে ভৰ-পূৰ। ইয়াত মতবাদ সুস্পষ্ট আৰু লক্ষ্য সুস্থিৰ।

সমাজৰ মজলীয়া আৰু তল খাপৰ বোলা জনগণে মূৰ তুলি উঠাও শংকৰদেৱৰ যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰভাৱৰ পৰিণাম। কিন্তু যি গুণত অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ বিশিষ্ট সি হ’ল — অসমত সেই প্ৰভাৱ সমাজৰ সাধাৰণ জাগৃতিত আবদ্ধ নাথাকি মায়ামৰা জন আন্দোলন স্বৰূপে সি জগতৰ বুৰঞ্জীত এটি চিৰস্মৰণীয় ঘটনা হৈ পৰিল। এই মায়ামৰা জন আন্দোলনেই প্ৰবল আহোম শক্তিক আঁঠু লোৱাৰ পাৰিছিল।

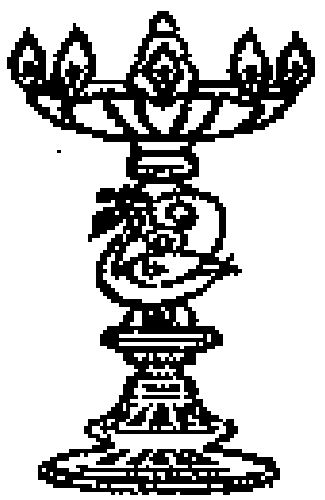
সুবিধাবাদীহঁতৰ সুবিধা আৰু অজ্ঞানীবিলাকৰ অন্ধবিশ্বাসেই বেদ বা ধৰ্ম বুলি যি কৌটিকলীয়া বিচাৰহীন আচাৰ চলি আহিছিল, শংকৰদেৱে তাৰ ওপৰত পেলালে বজ্জাঘাত। পূৰ্বকণৰ লগেলগে বাঘ-ঘোং আদি হিংস্ৰ জন্তু আৰু বিভিন্ন পৈশাচিক প্ৰবৃত্তিবোৰ পলোৱাৰ দৰে,

শংকৰদেৱে বেতিয়া শাস্ত্ৰ অক্ষয়ৰ অগম্যৱৰ্ত্তে ছাতি পঢ়ি যেন খনি আচাৰ্য্যেৰে মুক্তৰি দিলা, বেতিয়া এই ধৰ্ম্ম নামত হত পুৰণ কৰি ফুৰায়েয়ো পশাৰলৈ পৰিল। এতিয়া অদৈবিস্বাতন হাটী ল'লে কৃষ্ণ বিচাৰে; গুণিমলাত তন দৰিল। বিজ্ঞ-চন্দ্ৰমিথিৰ হাটী হাটী এৰি হিলা তৈতিৰোভকা ভুৱা-গ্ৰাহুৰি তৈতিৰে পলাই। তেওঁলক মিথি হুক্তি আৰু আত্মবিকিত হেৰে বিহিত জনপাৰ্থ প্ৰত্যক্ষ মনত অসীম মজিব সৰ্ব্বৰ হ'ক আৰু আমন্তৰ অক্ষয়ৱী এই শাস্ত্ৰে অক্ষয়ৰ কৰিলে মনৰবা প্ৰক-আত্মসংকল্প।

মহাপুৰুষ শংকৰদেৱক প্ৰসঙ্গাৰ্থে অগম্য মনজাগৰণৰ প্ৰতিদ্বিষ্টি অস্বা নিয় শৰি। মনজাগৰণ অৰ্থ হৈছে মূৰ্ত্তিৰ মনজগণ। কাহা-সংগীত, চিত্ৰকল, আদি কলুমাৰ কলাৰ যোগেদি কাহি-গ্ৰাম্যকৰ আৰু মনমাত্ৰেৰে সৌন্দৰ্য্য উৎপন্নকি, বিক্ৰমত মূৰ্ত্তি, বিচাৰণ মূৰ্ত্তি, ধৰ্ম্মত বিপ্ৰাহিত জ্ঞানৰ জাগৃতি, মূৰ্ত্তিৰ সংক্ৰান্তি প্ৰ বিহিত আৰু মাজনৈতিক মূৰ্ত্তিৰ মূৰ্ত্তিৰ উক্তিহৰ্ণন অগম্য যোগেদি হকৰ আতিৰ প্ৰাণে খেতিয়া আত্ম-তৈত্তা আৰু আত্ম চিৰাৰণৰ প্ৰমাণপ্ৰাতি পাও ধৰে আক্ষেই মনজাগৰণ পোলাগয়। মহাপুৰুষ শংকৰদেৱ

তেওঁ একে মনজাগৰণৰেই মনমত পূৰ্বা কৰিছিল। শংকৰদেৱৰ প্ৰচলিত মহাপুৰুষীয়া ধৰ্ম্মত অসীম গৰ্ব্বাৰ অৰণ, আশা-অক্ষয়ক আত্মপান-অপনি অক্ষয়ক বিদিশিত হেৰে। উত্থপ কৰত বা মকিম জ্ঞানত বৈহি অক্ষয়ক আত্মপান প্ৰথম প্ৰাণ প্ৰত্যক্ষ পাগে। মহাপুৰুষীয়া ধৰ্ম্ম শংকৰদেৱৰ বিজ্ঞা, এনৰিয়াৰ বিজ্ঞ। শংকৰদেৱৰায়া প্ৰবৰ্ণিত নাম-ধৰ্ম্ম অসমীয়া অক্ষয়ৰ মতেই গৰ্ব্বি এক বিজ্ঞাশাসক। এনিচনৰ বাৰে হামু বেতৰক এনিৰাৰ তেওঁলকে অসমীয়া আতি হৈল যা অসমীয়া সংক্ৰান্তিৰে শংকৰদেৱৰ অৰণ মনমতৰ মতেই মৰ্ব্বাপী।

মুহুৰ্ত্তে কৰিবেল হ'ল অক্ষয়ক হৰুৰি অসীম মাননী মীমাংস পোলাগৈয়াত 'অসমীয়া' মনজাগ আৰু প্ৰতিদ্বিষ্টিৰ অটক প্ৰীতিৰে মজুই পৰাই, তু কৰ ধৰ্ম্ম মইমাংস পৰি কৰি, তথা অহিত, সংক্ৰান্তিৰ মনমত হৰ্ম্মি কৰি। অসমীয়াৰ কৰ্ত্তৰ সৌন্দৰ্য, সৌন্দৰ্য, মইমাংস অসমীয়া বিচাই পে শ'ল। তইলৈ আশি কৰি শাৰে অসমীয়া জাতি এহিনত মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ কৃষিকা কৰিয়ে অক্ষয়কি।

অসমীয়া সংক্ৰান্তিৰ অৰক্ষয়

কবিতা গোস্বামী
অধিক, অসমীয়া বিজ্ঞ

শংকৰ আৰু সংক্ৰান্তিৰ মন মাজে পৰ্যায়কৰ মনত হামুৰ অতিৰ মত হ'ল বেতিয়াৰে সংক্ৰান্তিৰ পা কৰি উক্তিৰ আশিৰ মানুহ আৰু কৰ অক্ষয় মাজত কৰ্ত্তৰ মতে বাহিক মূৰ্ত্তিৰ মেনা হৈছে, নাছিল। হোক বিচাৰণৰ প্ৰবেশ আশিৰ মানুহ আৰু হীৰ-অক্ষয় উত্তৰেই হৰুৰিৰ জাগৰত নিৰুক্ষয়ীল আছিল। তেওঁলোক অক্ষয়ক তেওঁলোক বৰ্ণে কৃষি কৰিছিল, মানুহেও কৰিছিল। পাৰ শাস বহুৰ আপতে উত্তৰাশ্ব আৰু মানুহৰ ক্ৰমিক ধাৰণ প্ৰবৰ্ণন মেনো পৰ্খক নাছিল। কিন্তু অশমাৰে মনুহক অজিৰক শক্তি এটা সিহিল - হোকত হ'ল চিত্ৰ শক্তি। এই শক্তিৰ মাজত আশিৰ অৰক্ষয়ক মাৰু উক্তিৰ পৰুৰে তেল মেল উঠি পে আছে। প্ৰত্যয়কৰ বিপ্ৰ মেনো পৰিৱৰ্ত্তন সামন মৰ'ক : কৃষ্ণে মানুহে সংক্ৰান্তি প্ৰযুক্তিৰ পাগত বিজ্ঞ মনুল উমায় আৰু কৈশল হকোগ কৰি টেকৰে কলা সৌন্দৰ্য উদ্ধাকা কৰিছিল। এটোৱেই আশিৰে উমায় উমায় আৰু কৈশল উমায়ৰ পূৰ্ব্ব ১৩৩

হ'ল মানুহৰ মজুতৰ কৃষ্ণা। পৃথিৱীৰ সৌন্দৰ্য্যকৰ অটাইককে মূৰ্গল প্ৰাণীবিধেই হৈছে মনুহ : মেনে হীৰকৰে অক্ষয়ৰ মন মনো পৰ্খক, মনুহে মনপাতি কাহিৰ মনৰা হৈছিল সিকাৰ কৰা হ'ই, সানিব ফল-মূল আশিক লৈ মনুহে মনোৰা আত্মশ, তৈতিৰো মন চিছিল। এই আত্মশ প্ৰাচিৰে কৰিৰে আনক মনায় প্ৰত্যয়কত আশিৰ মনায় মনুহ মেনা প্ৰত্যয়ক অক্ষয় কাইছিল। মন বেতিয়াই আছিল বেতিয়া মনৰ মনো প্ৰত্যয়ক হ'ল। মনৰ অক্ষয় মনো মনে বাহিকৰ আশিৰ মনো মনো মাৰুইল আছিল। মনৰ মনৰ অক্ষয়ক মনৰ মন কাইছিল। এহ বিহি-বিচাৰণ কৰাৰে বাহি মনুহ মনো মনো পৰিছিল। মনৰ মনোৰা প্ৰতি কৰা বাহিকৰ মনয়ত মনুহ মনো মনো পৰিছিল। মনৰ মন বিহিৰে। আশিৰ অৰক্ষয় মনপাতি তৈতিৰো কৰিছিল। আশিৰ মনো মনো মনো মনো

এতদপ্ৰেক্ষিতভাৱে প্ৰতিভা আৰু সৃষ্টি শক্তিৰো প্ৰত্যক্ষ
প্ৰমাণ হ'ল লোকচানৰোহা লোক পাই আহিছে
যন্থে শূন্যতা বিলাপৰোহাৰ লুপ্ত হৈ বিৰহ অনুষ্ঠান হৈ
পৰিছে মিস্ত্ৰাণ।

অসমৰ আৰ্হীয় উৎসৱ বিহ। প্ৰচীন অসমীয়া
সমাজখন অছিল কৃষিকীৰ্তি। কৃষিক উৎসৱ কৰিয়েই
বিহ উৎসৱৰ পৰা কৰি উঠিলে। অৰ্থ আৰু অৰ্থ
উপাৰাণৰে। মাটিৰ উৰ্বৰ, শক্তিৰ সৃষ্টি কৰিবলৈ উৎসৱ
সময়ত মুকলি পথাৰত গছৰ তলাত মাটি উলম্বাই
পীতনৃত্য কৰিছিল। পুৰণি অসমৰ বৰফণীয়া সমাজখন
সমাজখনৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে বিহনাট নাচপ্ৰে পুৰণি
চৰ্খলৈ বাহুলাপ্ৰে অনুষ্ঠিত নাচাইছিল। বৰ্ষমান প্ৰে
অসম বিহ নগৰত মুকলি আহিছে, লোকচানৰোহাৰ হৈছিল
হ'ল। সনাতন ধৰ্মৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়েৰে প্ৰথমে বিহ নাচ
নত। হ'ল: কিন্তু এই নাচোপাত প্ৰথম উৎসৱ নহ'ল।
আছিল নাচনীয়ে মুগাৰ মৰণ, চোমৰ মৰণৰ পৰাও
পাৰ্শ্বৰ সম্পৰ্ক স্থাপন কৰিব লোৱাৰে। বিহনীত উৎসৱ
খনা বহুত বন্দৰ চিনিকৈ নাচৰ, ছোৱালি মিচিলা কেৰু
গীত শুলিয়ে গায়। বিহয়ান মৰই নাহাল পাত্ৰিক কক
পানী-হাতিত দিবলৈ বৃষি কেৱল উৎসৱত কুকুৰাই ধৰে
সকলোতে পেন এটা কৃষিকৰ্তা, ভিতৰ কেপোনা অহুৱাই
বিহলৈ কৰিছে।

সমাজ সংস্কৃতিৰ পৰিৱৰ্তন আহিছে, আদাম-
পদাৰ্থ কৰিব লাগিব: কিন্তু নিজস্ব বিশেষত্ব অটুট
ৰাখিছে। পুৰণিক বাৰ দি নতুনৰ প্ৰকৃতি সজা নহয়।
দিও বিশেষত্ব জপত অসমীয়া আৰু গুৰু বিহলৈ
দিওটো অনুষ্ঠিত।

অসমীয়া সংস্কৃতিৰ প্ৰত্যক্ষ প্ৰমাণ আৰু
সোৱান মূল কৰণ হ'ল আধুনিক শিক্ষা

পৰিৱৰ্তিত আৰু উন্নতশিক্ষা। আধুনিক অসমীয়া
সমাজ হৈ পৰিছে বহু-বিধত। সমাজত ধনী-শূন্যতা,
বৈশ্বায়ী-নগৰীয়া ব বৰমান বাহি পৈছে। প্ৰচলিত মানুহ
জন সকলো দিলে বিহলৈ আহিছে এটা নাচোপাত:
নগৰীয়াগাঁৱৰ মন্তাই হৈছে। কিন্তু নগৰত থাকোঁৱ
এইচাম মানুহে বীৰ্য্যৰ লক্ষণ হৈছে প্ৰত্যেক অসম
মুখলৈ হৈলি মিলা অসমীয়া সংস্কৃতি: বিমান যিবি পালে
বেই প্ৰেৰ মানুহখিনিয়েৰে খণ্ডা কৰি আহে। পৰ্বত
হৰা, বহুতলা গছলৈ ধনী, কেৱলমি মানুহে আৰাৰ
গৰাওকল একেৰে পুৰি কৰি পুৰাইছে আৰু নগৰোৰ
বন্দৰী কৰি কুৰিছে। মন পৰোঁৱত প্ৰথমাং মানুহে
কেৱলমি বিহলৈ কৰেৰ মুখলৈ হৈলি মিছে - আৰু
এখালৈও অনুষ্ঠিত নহয়। মনৰ সন্মতি কেৱল ই
পেলাইছে: প্ৰচীন অসমীয়া সমাজখন কিন্তু এটা মুগা
কলমৰি আৰু অসুখী হৈছে। কেৱল পৰিৱৰ্তনৰ মুকলি-
পুৰাণে বাই, আৰু কুণ্ডল গছলৈ হৈ আৰুপৰে দিন
কটাইছিল। এতিয়াও অসমৰ অন্তিমত জন্ম হ'লেও
ধনীৰ মানুহৰ বহুতলাৰোহাৰ কুৰিৰ মন: আধুনিক
অসমীয়া সংস্কৃতিৰ বিহে নিশলৈ: চৰ্খ হৈছে লেখিৰ
পৰ্চ অৰ্থনৈতিক জি। এতিয়া অসমীয়া সংস্কৃতি
বিকৰ্ণীয়া, জাৰীয়া সৰাইল সংস্কৃতি। এলেকা জাতি
জপত কৰে, বি জাতিৰ এটা সম্ভাৰণী, নিজস্ব
বৈশিষ্ট্য ৰখা সংস্কৃতিক হুই-পাই যাবলৈ: নি অহাৰ
আৰু অনুষ্ঠান কৰে।

আৰাৰ গছ - অসমৰ সংস্কৃতি তা'নীয়া, পটো

আত্মসংযম

মূল: হেমুৱেন সাইন
অনুবাদ: পুনৰু বৰা
প্ৰথম: ১৯৯০

আত্মসংযম সাহসৰ অন্য এটি নাম। ইয়াত
চৰিত্ৰৰ সুখৰ কৃষ্ণিৰ পাৰি। ইয়াৰ অৰ্থ হৈছে স্মৃতি
গুৰু হৈ নুঠে: আত্মসংযম হৈছে সকলো গুৰু হেটী।
কৰ আৰু উৎসৱ বিলাপত বৈ কৰিবলৈ দিয়া
যাৰ। সেই মুকলিৰোহা মানুহে নৈতিকতাম শাসন কেৱল
পেলায়। ইয়াৰ সৰ্বলৈ হৈছে উট-কাটি যাব কল
নিজস্ব সলল দুৰাৰুপাৰ কৰিছে হৈ পৰিব। নীতিবিত্ত
পীতন-মাখনৰ বাবে মানুহে সজাৰিক আৰু
উৎসৱনাৰোহা বাধা দি কৰাৰ ক্ষমতা লাভ কৰিব লাগিব।
এইটো একমত সত্ত্বে আত্মসংযম নিশিত অজামৰ
কেৱলমি হৈছে। এই স্তম্ভলৈই মন্থক চৈৱিক প্ৰাৰ্থনাৰ
পুৰণ কৰি নৈৱেত গুৰুসংগ্ৰহ প্ৰাণীত পৰিৱৰ্ত কৰে
আৰু প্ৰত্যেক মানুহৰ চৰিত্ৰৰ জেটী নিৰ্মল কৰে।

বাইৰলৈ দেশ বিজ্ঞান বীৰক প্ৰশাসন কৰ
নাই বিহলৈ নিজৰ মনক সংযত কৰিব লাগিব: কেৱল
বীৰ কৃষ্ণিৰ অৰ্থিত কৰিছে। ইয়াৰ বাচ সজাৰিক
সমাজক অৰুপিত কৰে, সেইবিলাকে আত্মসংযমী
আৰু আত্মসংযমৰে একমতৰ প্ৰত্যেক মুহূৰ্তে পৰে
নিৰ্মল অৰুৰ আৰু পৰিৱৰ্তনৰে এলোৱাৰ গুৰু আৰু
কৰি নিজৰ বহুত গুৰু মিছে: মন, ধনী আৰু সৎপনী
চৰিত্ৰৰ অধিকাৰী হ'ব পাৰি।

নেৰালৈ অহাৰোহা হৈছে চৰিত্ৰৰ গুৰু বিহলৈ
প্ৰেৰ উভায়। ইয়াৰ মন আৰু ইয়াৰ গুৰু হৈ অৰু
পৰে পৰিচালিত কৰাৰ গুৰুত্ব প্ৰচল মানুহ মন,
চৰিত্ৰৰ বা ইয়াৰ কৰিত পৰিৱৰ্ত হোৱাটো নিৰু
কৰে। ইয়াৰে আৰু মন আৰু মন্থ জীৱক লাভ
কৰাও সত্ত্বে কৰিব পাৰে হৈ অৰুৰ গুৰু অৰুপীয়া
এখালৈ নিশিত পাৰে। মন্থে কৰা কলমৰে মন্থ
সত্ত্বে গুৰু মিছে। শূন্য আৰু নিশিত অসুখী

শূন্য দিয়া।
মৰ্জ্জৰৰ ল'ৰালি মন্থত খণ্ডল আৰু বিহলৈ
অৰুৰ আহিছে, আৰু সকলো কৰাও উৎস আৰু
আৰুপাৰু আহিছে। কৰিবৰ অৰুৰ: কেৱল
প্ৰেৰ আৰু অনুষ্ঠিত সংযত কৰিলে, কেৱল
নিজস্ব আৰু কৰে যোৱা শাসন কৰিবলৈ শিকিলে -
কৰাও হৈছে ইয়াৰোহা সংযমী হৈ পৰিলে যে কেৱল
শৰু কৰা কৰিব সমালোচনাও হৈছে মন্থ সত্ত্বে কৰিব
পৰা হ'ল। কেৱলমি চৰিত্ৰ আত্মসংযমৰে, মন্থ
আৰু আত্ম সংযমৰ বাবেই বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ আছিল।

নৈতিক শূন্যতা চৰিত্ৰৰ গুৰু হৈছে অৰু
প্ৰেৰলৈ। আত্মসংযম আৰু আত্মসংযমী মানুহ সত্ত্বে
নিৰমানুষ্ঠিত হৈ আৰু বিহলৈ নিৰমানুষ্ঠিতম কেৱল
পুৰণৰ কৰে আত্মসংযম নিশিত হৈছে গুৰু
লাভ কৰে। মানুহে মন্থ আৰু মন্থ অৰু
অনুষ্ঠিতমৰোহা অৰু কৰিব লাগে আৰু নিজস্ব
নিৰু আৰু বিহলৈ কৰিছিল: গুৰুৰ লাগে, অৰু
মন্থ অৰু প্ৰকৃতি আৰু মন্থীয়া অৰুৰ মন হৈ
পৰে। ইয়াৰে কেৱলমি কৰিছিল - ' আত্মসংযম
পীৰ্ণ পৰ্যায়ত একম আৰু মানুহে পুৰ্ণতা লাভ কৰে।'
সাত্তিক গুৰু আৰু সোৱাল ৰুপৰী নহৈ
আত্মসংযমৰোহা ধীৰ-জিৰে বিহা লাভ কৰা নৈতিক
শিকৰোহা: পৰিচালিত হৈ উৎসৱ মন্থৰ গুৰু
হ'ব পাৰে।

সেই আৰু আত্মসংযম গুৰু সংযমত ইয়াৰ মূল
গুৰু পুৰ্ণতা লাভ কৰে। অৰুৰ প্ৰকৃতি আৰু
অৰুপীয়াৰ মন্থ।

বৰ্তমান যুগত সাহিত্যৰ বিভিন্ন অংগৰ ভিতৰত সবাতকৈ সমৃদ্ধিশালী হ'ল চুটিগল্প। বিভিন্ন কাৰণবপৰা চুটিগল্পৰ সম্প্ৰসাৰণ এনেভাৱে বৃদ্ধিপ্রাপ্ত হৈছে যে ইয়াৰ প্ৰভাৱত সাহিত্যৰ অন্যান্য অঙ্গবোৰ নিস্প্ৰভ হৈ যোৱাৰ উপক্ৰম ঘটিছে। অৱশ্যে আধুনিক যুগত ই বিশেষ প্ৰাচুৰ্য লাভ কৰিছে যদিও চুটিগল্প কিন্তু একান্তভাৱে আধুনিক যুগৰে বস্তু নহয়। অতি প্ৰাচীন কালৰেপৰা পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ভাষাত বোমাঞ্চধৰ্মী, অদ্ভুত বিষয়ক লৈ কিছুমান আখ্যানৰ প্ৰচলন হৈছিল। এই আখ্যানসমূহৰ লগত বৰ্তমানৰ চুটিগল্পৰ সম্পৰ্ক তেনেই ক্ষীণ। প্ৰাচীন কালত প্ৰচলন থকা হিতোপদেশ, পঞ্চতন্ত্ৰ, কথাসৰিৎ সাগৰ, ঈছপৰ সাধু, আৰব্য উপাখ্যান আৰু বৌদ্ধ জাতকৰ সাধুবোৰত চুটিগল্পৰ বিভিন্ন উপাদানৰ নিদৰ্শন পোৱা যায়।

ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষাৰ্ধত পশ্চাত্য গল্প-সাহিত্যৰ যথেষ্ট উন্নতি হয়। পশ্চাত্য গল্প-সাহিত্যৰ উন্নতিত বিশেষ অৰিহণা যোগায় আমেৰিকাৰ শ্ৰেষ্ঠ গল্পকাৰ 'এডগাৰ এলেন পোৱে'। কিন্তু তেওঁৰ গল্পসমূহত বাস্তৱ-জীৱনৰ লগত বিশেষ সম্পৰ্ক নথকা কাৰণে সময়ত পোৰ গল্পৰ প্ৰভাৱ টুটি আহিল। অসমীয়া চুটিগল্পৰ উদ্ভৱ হয় পশ্চাত্য চুটিগল্পৰ আদৰ্শত। সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাক অসমীয়া চুটিগল্পৰ জনক বুলি কোৱা হয়। তেওঁ 'জোনাকী'ৰ বুকুত চুটিগল্পৰ জন্মদান কৰি তাক একেবাৰে টনকিয়াল কৰি তুলে আৰু তাৰ পিছত অন্যান্য আলোচনী আদিয়ে তাৰ প্ৰসাৰত বৰঙণি যোগায়। বেজবৰুৱাই সাধু আৰু চুটিগল্পৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য দেখা নাছিল। সেইকাৰণে তেখেতে ইংৰাজী 'Short story' শব্দটোৰ প্ৰতিশব্দ হিচাপে বঙলা 'গল্প' শব্দ ব্যৱহাৰ নকৰি 'সাধু' শব্দৰ প্ৰয়োগ কৰি গৈছে। তেখেতৰ সাধুকথাৰ কুকি, সুৰভি, জোনবিবিত অস্তৰ্ভুক্ত সাধুবোৰ চুটিগল্পৰ উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন।

বেজবৰুৱাই পাৰ্থক্য দেখা নাপালেও বিষয় বস্তু আৰু কলাকৌশলৰ ফালৰপৰা সাধুকথা আৰু চুটিগল্পৰ মাজত কিছু পাৰ্থক্য দেখা যায়। সাধুকথা হ'ল সঁচা-

মিছা, বাস্তৱ-অবাস্তৱৰ অপূৰ্ব সংমিশ্ৰণ। কিন্তু চুটি গল্প সম্পূৰ্ণ বাস্তৱ, আয়াত আলৌকিকতা বা অবাস্তৱতাৰ নাম-গোৱাই নাই, সেইকাৰণে আমাৰ পুৰণি সাধুকথাৰপৰা চুটিগল্প উদ্ভৱ হোৱা নাই; ই সম্পূৰ্ণৰূপে পশ্চাত্য সাহিত্যৰপৰা অহা।

প্ৰথম হ'ল - যুগৰ প্ৰভাৱ। আধুনিক যুগ ব্যক্ততাৰ যুগ। সভ্যতাৰ অগ্ৰগতিৰ লগে লগে মানুহৰ জীৱন-সংগ্ৰামো জটিলত্ব হৈ উঠিছে আৰু তাৰ ফলত মানুহৰ অবসৰৰ পৰিমাণো যথেষ্ট বৰমে কমি গৈছে। আধুনিক যুগৰ এই অনৱসৰতাৰ কাৰণে আজিৰ মানুহৰ আৰু পুৰণি কালৰ মানুহৰ দৰে প্ৰকাণ্ড গ্ৰন্থ অধ্যয়নৰ আহৰি নাই। সেই কাৰণে আজিৰ মানুহে কম সময়তে অধিক আনন্দ বিচাৰে। মানুহৰ এই চাহিদা পূৰণ কৰিবলৈ যাওঁতেই চুটিগল্পৰ উদ্ভৱ আৰু ক্ষিপ্ৰ-বিস্তাৰ সাধিত হৈছে। দ্বিতীয়তে, সংবাদ সাহিত্যৰ ক্ৰমবৰ্ধনেও চুটিগল্পৰ বিকাশত বিশেষ সাহায্য কৰিছে। আধুনিক যুগক সংবাদ সাহিত্যৰ যুগ বুলিও অভিহিত কৰিব পাৰি। সেই সংবাদ-সাহিত্যই হ'ল চুটিগল্পৰ প্ৰধান লীলাক্ষেত্ৰ। আধুনিক সাহিত্যত চুটিগল্প বুলি কোৱাৰ লগে লগে এই শ্ৰেণীৰ গল্পত সংক্ষিপ্ত, চমৎকাৰিত্ব, আংগিক বস আদি বৈশিষ্ট্য থাকিব লাগে। আজিৰ গল্পকাৰ এনে প্ৰতিটো বিষয়তে একান্তভাৱে আত্ম সচেতন। সৰ্বতোপৰি ইয়াৰ সূক্ষ্ম ব্যঞ্জনাৰীপ্তিৰ ওপৰত চুটি গল্পৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব নিৰ্ভৰ কৰে। চুটিগল্প এটা মুহূৰ্তৰ প্ৰকাশ বিশেষ।

বৰ্তমান যুগৰ সৃষ্টি চুটিগল্পৰ কলা-কৌশলৰ ফালৰপৰা বিচাৰ কৰি চাই কেইবাজনো সমালোচকে চুটিগল্পক কেইবাটাও সূত্ৰৰ মাজত বান্ধি ৰাখিছে, তাৰ ভিতৰত কেইটামান অভিমত বিশ্লেষণ কৰি চালেই চুটি গল্পৰ প্ৰকৃত স্বৰূপ উপলব্ধি কৰিব পাৰি। চুটি গল্প এটি হ'বলৈ হ'লে এডগাৰ এলেন পোৰ দৃষ্টিত "A short story is a prose narrative requiring from half an hour to one or two hours in its perusal." এইচ. জি. ওৱেলছে সময়ৰ পৰিমাণ কমাই দি কৈছে যে চুটিগল্প দহ মিনিটৰপৰা পঞ্চাশ মিনিটৰ

ভিতৰত পঢ়ি শেষ হোৱা বাঞ্চনীয়। সময়সূচীৰ ফালৰপৰা এটা কথা ধৰি ল'ব পাৰি যে চুটি গল্প এনে এটা বস্তু, যাক একেটা বৈঠকতে পঢ়ি শেষ কৰিব পাৰি। অৰ্থাৎ চুটিগল্প এবিধ সংক্ষিপ্ত স্বতঃসম্পূৰ্ণ আৰু। সেই কাৰণে চুটিগল্পত লেখকৰ বিশেষ সংযমৰ প্ৰয়োজন। উপন্যাস আৰু চুটিগল্পৰ বিষয়বস্তু আৰু উপাদান একেই, কেৱল তাৰ প্ৰয়োগ ভিন্ন প্ৰকৃতিৰ। উপন্যাসিকে যিবোৰ উপাদানৰ বহল প্ৰয়োগ কৰে, গল্পলেখকে সেই একেবোৰ উপাদানৰে সংক্ষিপ্ত প্ৰয়োগ কৰে। "নিজৰ বিক্ষিপ্ত ভাৱ আৰু মনোবেগক সম্পূৰ্ণৰূপে আয়ত্তাধীন কৰি কম কথাত মনোবমকৈ চিত্ৰ সংযোগৰ মাজেদি চঞ্চল জীৱনৰ কোনো মুহূৰ্তৰ অৱলম্বনক উল্লাসিত কৰি তোলা গল্পলেখকৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য।" আকাৰত চুটি হ'লেই চুটিগল্প নহয়। ইয়াত মানৱ জীৱনৰ সম্পূৰ্ণ জীৱন দৰ্শন ফুটি উঠিব নোৱাৰে। কিয়নো জীৱনৰ এটা মুহূৰ্তৰ কথাহে চুটিগল্পত বৰ্ণিত হয়। আকাৰত চুটিহোৱাৰ বাবেই ইয়াত এটা নিৰ্দিষ্ট পৰিসৰৰ ভিতৰত বসপূৰ্ণ বিশ্লেষণৰ মাজেৰে চুটিগল্পৰ মহত্ব প্ৰকাশিত হয়। জীৱনৰ এটা বিশেষ ঘটনাক কলাসুলভ দৃষ্টিৰে ৰূপদান কৰিব লাগে। সেই হেতুকে ইয়াত অনাৱশ্যক কথা, অনাৱশ্যক চৰিত্ৰ, অপ্ৰয়োজনীয় ভাষা শিক্ষা আদি বাদ দি এক আবেগপূৰ্ণ মুহূৰ্ত বাচি ল'ব লাগে য'ত বসম্বাদ পোৱা যায়। চুটিগল্পৰ আৰম্ভণি আকস্মিক আৰু সমাপ্তি নাটকীয় হোৱা বাঞ্চনীয়। আকস্মিকতাই পঢ়ুৱৈৰ মনত কৌতূহলৰ উদ্ৰেক কৰে আৰু সেই কৌতূহলেই শেষত ব্যঞ্জনাৰ মাধুৰ্যেৰে মহিমামণ্ডিত হৈ উঠে। চুটিগল্পৰ পৰিসমাপ্তি হ'ব লাগে অসমাপ্ত, যেন শেষ হৈয়ো শেষ নহ'ল - এনে ধৰণৰ। সেইবুলি সামৰণিৰ নাটকীয়তা বঢ়াবলৈ গৈ গল্প এটা আধৰুৱাকৈ এৰিলেই সি ব্যঞ্জনাৰ তৃপ্তি দান নকৰে। আঙ্গিকৰ ফালৰপৰা প্ৰত্যেক গল্পই পূৰ্ণ পৰিণতি লাভ কৰিব লাগিব, কেৱল সি দান কৰা ভাৱধাৰাৰ প্ৰবাহ সামৰণিৰ পিছতে অব্যাহত থাকিব লাগে।

উপন্যাসৰ দৰে চুটিগল্পৰো কেইটামান বিশিষ্ট উপাদান আছে। সেই বোৰ হ'ল - বিষয় বস্তু, ঐক্য, কাহিনী, কথোপকথন, ৰচনা-ৰীতি ইত্যাদি। চুটিগল্পৰ বিষয় বস্তু এনে হ'ব লাগে, নিৰ্দিষ্ট পৰিধিৰ মাজত যাব বিকাশ সম্ভৱপৰ। সেই বুলি চুটিগল্প যে একোটা ঘটনা

বা একোটা মুহূৰ্ততে সীমাবদ্ধ থাকিব, তাৰো কোনো অৰ্থ নাই। চুটিগল্প একোটা ঘটনাৰ প্ৰকাশকো হ'ব পাৰে, নাইবা বিক্ষিপ্ত জটিল ঘটনাৰো বাহক হ'ব পাৰে। আনহাতে ই উপন্যাসতকৈও বহল পটভূমিত সুদীৰ্ঘ কাললৈ খেলা কৰিব পাৰে। উদাহৰণস্বৰূপে আইৰিঙৰ 'Rip Van Winkle' গল্পৰ কাল সুদীৰ্ঘ - বিপ্লৱৰ সময় জীৱনৰ পূৰ্ণচিত্ৰ - তথাপি সি গল্প। কাৰণ কাহিনীৰ কাল দীৰ্ঘম্যাদী হ'লেও তাত কাৰ্যৰ ঐক্য আৰু কাৰণৰ ঐকান্তিকতা বিৰাজ কৰিছে। সেই কাৰণেই সি চুটিগল্পত পৰিণত হৈছে। গতিকে বিষয়বস্তুৰ বিশালতা বা সংকীৰ্ণতাৰ ওপৰত গল্পৰ বৈশিষ্ট্য নিৰ্ভৰ নকৰে, নিৰ্ভৰ কৰে ইয়াৰ প্ৰয়োগৰ ওপৰতহে।

বিষয়বস্তুৰ ফালৰপৰা চুটিগল্পকো, কবিতাৰ দৰে, দুটা ভাগত ভগাব পাৰি - ব্যক্তিনিষ্ঠ বা আত্মবিবৃতিমূলক আৰু বস্তুনিষ্ঠ বা বৰ্ণনামূলক। যি গল্পৰ বিষয়বস্তু লেখকৰ ব্যক্তিগত জীৱন সম্পৰ্কীয় হয়, তাকে ব্যক্তি নিষ্ঠ গল্প বুলিব পাৰি। এইবোৰ গল্পত লেখকে নিজে চৰিত্ৰৰ ভূমিকা লৈ সকলো কথা প্ৰথম পৃথকত ব্যক্ত কৰি যায়। যেনে, ৰাধিকামোহন গোস্বামীৰ 'ষ্টেট ট্ৰেন্সপ'ৰ্ট' বমাদাসৰ 'অচল টকা' ইত্যাদি। আধুনিক যুগৰ বেছিভাগ গল্পই এই শ্ৰেণীৰ। বস্তুনিষ্ঠ গল্পত লেখকে নিজৰ কথা নকৈ আনৰ কথা বৰ্ণনা কৰে। এইবোৰ গল্প তৃতীয় পৃথকত লেখা হয়। বেজবৰুৱাৰ ভদৰী, ধোঁৱাখোৱা, শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ বক্তব্যীজ আদি এই শ্ৰেণীৰ গল্প।

ঐক্য চুটিগল্পৰ আন এটা উল্লেখযোগ্য উপাদান। পিছে নাটকীয় ঐক্য আৰু চুটিগল্পৰ ঐক্য সমাৰ্থক নহয়। চুটিগল্পৰ ঐক্যই উদ্দেশ্যৰ ঐক্য, ঘটনাৰ ঐক্য আৰু ধাৰণাৰ ঐক্যকৈ নিৰ্ণয় কৰে। অৰ্থাৎ ইয়াৰ প্ৰতিপাদ্য ভাৱদৰ্শ মাত্ৰ এটা হ'ব লাগিব আৰু একোটা লক্ষ্য সন্মুখত ৰাখি প্ৰত্যক্ষ পদ্ধতিৰে সি বৰ্ণিত হ'ব লাগিব।

চুটিগল্পৰ আন এটা উল্লেখযোগ্য উপাদান হ'ল কাহিনী। অৱশ্যে নাটক বা উপন্যাসৰ কাহিনীৰ দৰে ইয়াৰ কাহিনী শক্তিশালী আৰু বিচিত্ৰধৰ্মী নহয়। চুটিগল্পৰ কাহিনী বিশেষ সহজ-সৰল আৰু পোনপটীয়া হোৱা বাঞ্চনীয়। কিছুমানে চুটিগল্পত কাহিনীৰ প্ৰয়োজন নাই

বুলিয়েই ক'ব খোজে। তেওঁলোকৰ মতে চুটিগল্পৰ উদ্দেশ্য একোটা সুসংৰক্ষিত কাহিনী প্ৰতিপাদন কৰা নহয়, কাহিনীৰ স্বীকৃতি দান কৰাৰে তাৰ উদ্দেশ্য। তথাপি ইয়াত কাহিনীৰ আৱশ্যকতা একেবাৰে উলাই কৰি দিব নোৱাৰি। অৱশ্যে চুটিগল্পৰ কাহিনী নাটক বা উপন্যাসৰ কাহিনীতকৈ দুৰ্বল হ'ব পাৰে। “ কিন্তু দুৰ্বলেই হক বা সবলেই হক গল্পৰ মাজেদি বৈ থকা কাহিনীয়ে ধ্বনিত কৰে জীৱনৰ কোনো এক মুহূৰ্তৰ ঘনীভূত ইতিহাস। এই ইতিহাসৰ ওপৰত অধিক মনোযোগ দিয়া কাৰণে তাক এনেভাৱে উজলাই তোলা হয় যে তাৰ পোহৰতে ব্যক্তিৰ সমগ্ৰ জীৱনকে আগুৰি থকা কোনো এটি অনাবিস্কৃত বিশেষত্ব স্পষ্ট হৈ উঠে। ” সেই বুলি ঘটনা এটা এফালৰপৰা কৰা বৰ্ণনাই গল্প হ'ব নোৱাৰে। গল্প হ'ব লাগিলে সি শিল্পসংগতভাৱে প্ৰকাশিত হ'ব লাগিব। কাহিনী আৰু প্ৰকাশভাণ্ডিৰ মণিকাঞ্চন সংযোগেহে উৎকৃষ্ট গল্পৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। কাহিনী হ'ল চুটিগল্পৰ প্ৰাণ স্বৰূপ। কোনো এটা ঘটনা বা কাহিনী পৰিণতিৰ ফালে আগুৱাই নিবলৈ হ'লে তাক দ্বন্দ্বৰ মাজেদি নিব লাগিব। দ্বন্দ্ব অবিহনে কাহিনী ভাগৰ বিকাশ হ'ব নোৱাৰে। গতিকে গল্পৰ কাহিনী ভাগত বহিৰ্দ্বন্দ্ব থাকিব লাগে। মানৱ জীৱন সংঘাতপূৰ্ণ। চুটিগল্পৰ কাহিনীও সংঘাতপূৰ্ণ হ'ব লাগে। সেই কাৰণে চুটিগল্পৰ কাহিনীভাগ বাস্তৱতাৰ ওপৰত প্ৰতিস্থিত হ'ব লাগে। অৱান্তৰ বা অৱিশ্বাস্য কাহিনী চুটিগল্পৰ কাহিনী হ'ব নোৱাৰে। তদুপৰি অৱান্তৰ আৰু অৱিশ্বাস্য কাহিনীয়ে মানৱ মন স্পৰ্শ কৰা সম্ভৱ নহয়।

কাহিনী ভাগৰ দৰে চৰিত্ৰও চুটিগল্পৰ এটা আৱশ্যকীয় অংগ। চৰিত্ৰৰ সহায়ত মানুহৰ মনস্তাত্ত্বিক সংঘাত পৰিস্ফুট কৰা হয়। গল্পৰ ঘাই উপজীৱ্য সমল হ'ল চৰিত্ৰসমূহ। চৰিত্ৰসমূহৰ কাৰ্যকলাপৰ মাজেদিয়ে চুটিগল্পৰ কাহিনীৰ বিকাশ সাধন হয়। বাস্তৱ জীৱনত লাভ কৰা বিভিন্ন আদৰ্শ সম্পন্ন লোকৰ প্ৰতিনিধিত্ব হিচাপে চৰিত্ৰসমূহ ৰূপায়িত হয়। চুটিগল্পত কেইবা শ্ৰেণীবো চৰিত্ৰ থাকিব পাৰে। প্ৰতিটো গল্পত একোটা কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ আৰু কেইবাটাও অস্পষ্ট চৰিত্ৰ থাকিব পাৰে। কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰৰ কাৰ্যকলাপৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই গল্পৰ কাহিনী ভাগ গঢ়ি উঠে। কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰৰ জীৱনৰ কোনো এক বিশেষ মুহূৰ্তৰ ওপৰত গভীৰ আলোকপাত কৰি চৰিত্ৰটো সুস্পষ্ট কৰি তুলিবলৈ যত্ন

কৰিব লাগে। আনহাতে অকল কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰটো সুস্পষ্ট কৰি তুলিলেই যে গল্পৰ আৱেদন বৃদ্ধি হ'ব তেনে নহয়, ইয়াৰ লগত আন আন চৰিত্ৰবোৰো সজীৱ হ'ব লাগে। গল্পকাৰৰ বৰ্ণনা আৰু কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰৰ লগত তলতীয়া চৰিত্ৰটোৰ সংস্পৰ্শৰ ফলত প্ৰধান চৰিত্ৰটো বৃদ্ধাত সহজ হয়।

চুটিগল্পৰ বচনাভাণ্ডাৰো কোনো নিৰ্দিষ্ট ৰীতি নাই। গল্প একোটা সম্পূৰ্ণ বৰ্ণনামূলক, নাইবা বিশুদ্ধ কথোপকথনমূলক, অথবা বৰ্ণনা আৰু কথোপকথনৰ সমন্বয়ত ৰচিত হ'ব পাৰে। তথাপি এই তিনিটা ৰীতিৰ ভিতৰত শেষৰটোৱে সচৰাচৰ ব্যৱহৃত হোৱা দেখা যায়। কাৰণ, গল্প কেৱল বৰ্ণনামূলক হ'লে সি যেনেকৈ গতানুগতিক, বৈচিত্ৰ্য বৰ্জিত, অনাটকীয় হোৱাৰ সম্ভাৱনা, তেনেকৈ বিশুদ্ধ কথোপকথনমূলক হ'লেও প্ৰতিপাদ্য আটাইবোৰ কথা ব্যক্ত কৰা জটিল হৈ পৰে। সেই কাৰণে বৰ্ণনা আৰু কথোপকথনৰ মিশ্ৰ ৰীতিটো সৰ্বসাধাৰণৰ গ্ৰহণীয়।

চুটিগল্পৰ বচনা-প্ৰণালীও তিনিটা। কেতিয়াবা প্ৰথমে এটা কাহিনী লৈ তাক ৰূপায়িত কৰাৰ কাৰণে প্ৰয়োজনীয় চৰিত্ৰ সংযোজন কৰা হয়, কেতিয়াবা চৰিত্ৰ এটাৰ কল্পনা প্ৰথমে কৰি, তাৰ বিকাশৰ কাৰণে ঘটনা আৰু অৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰা হয়, কেতিয়াবা আকৌ কোনো কোনো এটা পৰিবেশ আগতে কল্পনা কৰি, ঘটনা আৰু চৰিত্ৰৰ জৰিয়তে তাক ফুটাই তোলা হয়। বচনাৰ এই তিনিভাণ্ডাৰ ফালৰপৰা চুটিগল্পকো তিনিটা ভাগত ভাগ কৰা হয় – কাহিনী-প্ৰধান গল্প, চৰিত্ৰ প্ৰধান গল্প আৰু পৰিবেশ-প্ৰধান গল্প। কাহিনী-প্ৰধান গল্পত কাহিনী প্ৰকাশেই লেখকৰ মুখ্য উদ্দেশ্য, চৰিত্ৰৰ প্ৰতি তেওঁ বিশেষ উদাসীন হোৱা দেখা যায়। বেজবৰুৱাৰ ‘স্বৰ্গাৰোহণ’ শবৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ ‘বজ্জবীজ’ আদি এই শ্ৰেণীৰ গল্প। কাহিনী-প্ৰধান গল্পৰ একপ্ৰকাৰে বিপৰীতধৰ্মী গল্প হ'ল চৰিত্ৰ প্ৰধান গল্প। কাহিনী প্ৰধান গল্পত লেখকে চৰিত্ৰৰ প্ৰতি যি উদাসীনতা অবলম্বন কৰে, চৰিত্ৰ-প্ৰধান গল্পত কাহিনীৰ প্ৰতি সেই উদাসীনতা অবলম্বন কৰে। বেজবৰুৱাৰ ভদৰী, ধোৱা-খোৱা, লক্ষ্মীনাথ ফুকনৰ মহিমাময়ী, লক্ষীধৰ শৰ্মাৰ ছিৰাজ আদি চৰিত্ৰ-প্ৰধান গল্পৰ উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন। পৰিবেশ-প্ৰধান গল্পত আকৌ কাহিনী আৰু চৰিত্ৰৰ কোনোটোৱে

মুখ্যস্থান লাভ নকৰি, কোনো অৱস্থা প্ৰধান হৈ উঠে। বাৰ্ধিকামোহন গোস্বামীৰ ‘ষ্টেট ট্ৰেন্সপৰ্ট’, ত্ৰৈলোক্য নাথ গোস্বামীৰ ‘পতিত আৰু পতিতা’ আদি এই শ্ৰেণীৰ গল্প। ওপৰোক্ত বিভাগবোৰৰ উপৰিও বিষয়বস্তু অনুসৰি চুটিগল্পক আকৌ বিভিন্ন ভাগত ভগাব পাৰি। যেনে – প্ৰেমমূলক, সামাজিক, প্ৰকৃতি বিষয়ক, অতি-প্ৰাকৃতিক, হাস্যবস্মাত্মক, পাবিবাৰিক, মনস্তত্ত্বমূলক, ডিটেকটিভ আদি এই শ্ৰেণীৰ গল্প অসমীয়া সাহিত্যত বচনা হোৱা দেখা যায়।

চুটিগল্পৰ আন এটা বৈশিষ্ট্য হ'ল পৰিবেশ সৃষ্টি। গল্পৰ কাহিনী ভাগৰ বিকাশ সাধনৰ বাবেও পৰিবেশ সৃষ্টিৰ আৱশ্যকীয়তা নুই কৰিব নোৱাৰি। গল্পৰ ঘটনা চক্ৰই কেতিয়াবা বিকাশৰ পথত অগ্ৰসৰ হোৱাৰ সম্ভাৱনা উদ্ভৱ হ'লে পৰিবেশ সৃষ্টিত তাক আগবঢ়াই নিব পাৰি। তদুপৰি পৰিবেশ বা পটভূমিৰ মাজেৰে গল্পৰ মূল তত্ত্ববো ইংগিত দাঙি ধৰিব পাৰি। অবশ্যে গল্পত আদৰ্শ আৰু তত্ত্ব দাঙি ধৰাটো উদ্দেশ্য নহয়। তদুপৰি আদৰ্শ বা তত্ত্ব দাঙি ধৰিবলৈ গৈ দীঘলীয়া পটভূমি বা পৰিবেশৰ বৰ্ণনা দিবলৈ গ'লে পাঠকৰ মনত উৎকণ্ঠা আৰু আৱেদন হেৰাই যাব। ঘটনা প্ৰৱাহৰ মাজত সোমায় পৰা পাঠকৰ মনৰ প্ৰৱল আগ্ৰহক এনে বৰ্ণনাই নষ্ট কৰি দিব। গতিকে পৰিবেশ সৃষ্টিত লেখক সদায় এই কথালৈ দৃষ্টি ৰাখি সংযমী হ'ব লাগিব। তেতিয়াহে বচনা সম্ভৱ হৈ উঠিব।

নাটক বা উপন্যাস আদিৰ নিচিনাকৈ চুটিগল্পত মানৱ জীৱনৰ গভীৰতাৰ বহস্য ভেদ কৰিবলৈ যত্ন কৰা দেখা নাযায়। মানৱ জীৱনৰ কোনো এক বিশেষ মুহূৰ্তত যি খন্তেকীয়া ভাব বা সংঘাতৰ সৃষ্টি হয় তাকেই চুটিগল্প হিচাপে লেখকে আমাৰ আগত উপস্থাপিত কৰে। গতিকে মানৱ জীৱনৰ খণ্ড চিত্ৰহে আমি গল্পৰ মাজত পাব।

চুটিগল্প এটা সুসংগঠিত আৰু। মানৱজীৱনৰ কোনো এক বিশেষ মুহূৰ্তক অৱলম্বন কৰি চুটিগল্প বচনা কৰা হয়। ইয়াৰ কাৰণে লেখকে ভিন ভিন কৌশল অৱলম্বন কৰে। যি কৌশলৰ সহায়ত বিষয়বস্তু বৰ্ণনীয় হয় তাৰ প্ৰতি তেওঁ সদায় চকু ৰাখে।

যুদ্ধপূৰ্ব যুগৰ গল্প লেখকসকলৰ ভিতৰত সৰ্ব শ্ৰেষ্ঠ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ পিছতে উল্লেখযোগ্য গল্প লেখকসকল হ'ল – শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামী, লক্ষ্মীনাথ ফুকন,

নকুল চন্দ্ৰ ভূঞা, ড° সূৰ্য কুমাৰ ভূঞা আদিয়ে অসমীয়া গল্প সাহিত্যলৈ বিচিত্ৰ বৰঙনি আগবঢ়াইছে। পাশ্চাত্য গল্প সাহিত্যৰ উন্নতিত বিশেষ অৰিহনা যোগোৱা শ্ৰেষ্ঠ গল্পকাৰ এডগাৰ এলেন পোৰ গল্পত “প্লটৰ গাঁঠনি, পৰিবেশ গঠন আৰু মানসিক অৱস্থাৰ প্ৰকাশ সকলো সুস্পষ্ট। ততকৈ ডাঙৰ কথা, চাছপেঞ্চ, অৰ্থাৎ ঘটনা, পৰিবেশ, নাইবা চৰিত্ৰই কি গতি লয় জানিবলৈ উৎসুকতা, এওঁৰ বচনাৰ বিশেষ লক্ষণ। আধুনিক যুগৰ ডিটেকটিভ বা আতংকপূৰ্ণ গল্পৰ আৰ্হি এওঁৱেই দেখুৱায়।” পোৰ লগতে হ'ল গল্প-সাহিত্যৰ সমৃদ্ধিত বিশেষ বৰঙনি আগবঢ়ায়। সেই একে সময়তে কচ গল্প সাহিত্যয়ো উন্নতিৰ চৰম শিখৰত আৰোহন কৰে। প্ৰথিতযশা ৰুচ-গল্প লেখকসকলৰ সৰ্বাগ্ৰণী হ'ল ‘Overcoat’ গল্পৰ লেখক গ'গল। তেওঁ কচ গল্প-সাহিত্যৰ যি দৃঢ়ভেটি নিৰ্মাণ কৰিলে তাৰ ওপৰত স্বৰ্ণসৌধ নিৰ্মাণ কৰিলে টুৰ্গেনেভ, চেৰভ, আদিয়ে। টুৰ্গেনেভে তেওঁৰ প্ৰতিভাৰদ্বাৰা চুটিগল্পক আনি বাস্তৱতাৰ সীমান্তত উপনিত কৰায়। টুৰ্গেনেভৰ গল্পত কাহিনীতকৈ ব্যক্তি-চৰিত্ৰৰ কাৰ্য-কলাপৰ প্ৰাধান্য অধিক। চেকভে চুটিগল্পক বাস্তৱতাৰ সীমান্তৰপৰা আনি একেবাৰে বাস্তৱতাৰ মাজমজিয়াত প্ৰতিষ্ঠা কৰে। হাস্যৰস আৰু মনস্তত্ত্ব বিশ্লেষণ – এই দুটাই হ'ল চেকভৰ গল্পৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। চেকভৰ গল্পত মানৱ চৰিত্ৰৰ ৰূপালেক্ষ্য নাই – আছে মানৱ চৰিত্ৰৰ বিশ্লেষণ। জীৱনৰ সৰু সৰু কথা বা ঘটনায়ো যে মানৱ জীৱনৰ ওপৰত কিমান প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিব পাৰে, তাক প্ৰদৰ্শন কৰাই চেকভৰ গল্পৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য। “চেকভৰ বহুতো গল্পত তেনে সুস্পষ্ট প্লট নাই, তেনে সুস্পষ্ট পৰিসীমা নাই, সীমা যেন উৰলি অস্পষ্ট হৈ গৈছে। কিন্তু গল্পটোৰ চৌপাশ ধৰি ৰাখে মকৰাজালৰ দৰে এক কেন্দ্ৰীয় ভাৱ নাইবা মানসিক অৱস্থাই।” গ'গল আৰু চেকভৰ উপৰি কুপ্ৰিন, আন্ত্ৰিভ, টেলষ্টয় আদিয়ে যুগজয়ী গল্প বচনা কৰি গৈছে।

চুটিগল্পত বাস্তৱতাই ভৰপক দিলে ফৰাচী গল্পলেখকসকলৰ হাতত। এই বাস্তৱবাদী ফৰাচী গল্পলেখকসকলৰ ভিতৰত অগ্ৰণী হ'ল, ঔপন্যাসিক ফ্ৰাৰ্টৰ শিয়া মোপাৰ্চ। এওঁৰ গল্পত বাস্তৱতাৰ উপৰি যৌন-জীৱনৰ প্ৰভাৱ অধিক। চেকভৰ দৰে মনস্তত্ত্ব বিশ্লেষণ মোপাৰ্চৰ উদ্দেশ্য নাছিল, তেওঁৰ উদ্দেশ্য আছিল

বিশেষ বিশেষ অৱস্থাৰ মাজত কি চৰিত্ৰই কি অভিব্যক্তি দেখুৱায় বা কি কাৰ্যত প্ৰবৃত্ত হয়, সেইটো দেখুৱাৰে। “আধুনিক সভ্যতাৰ পটভূমিত আধ্যাত্মিক প্ৰভাৱমুক্ত তেওঁ সবহভাগ চৰিত্ৰই বাসনাধীন। আদিম প্ৰবৃত্তিৰ বশৱৰ্তী এই চৰিত্ৰবোৰ জীৱন সমুদ্ৰত ওপঙিছে, বুৰিছে। কোনো আলোচনাৰ অৱতাবনা নকৰাকৈ লেখকে স্বাভাৱিক অৱস্থাৰ মাজত সেইবোৰ চিত্ৰিত কৰিছে। পাৰিপাৰ্শ্বিক অৱস্থাৰ মাজত চেপা – খুন্দা খোৱা অসহায় মানৱৰ নিষ্ফল প্ৰচেষ্টাৰ মাজেদি তেওঁ কৰুণতা মূৰ্ত কৰিছে।” মোপাৰ্চাৰ লগতে এনাটোলা ফ্ৰাঁ, দোদে, বালজাক আদি ফৰাচীৰ সমৃদ্ধিশালী গল্পলেখক।

সেই একে সময়তে ইংৰাজী গল্প-সাহিত্যো বিশেষ উৎকৰ্ষতা লাভ কৰে। ষ্টিভেনচন, কিপলিং জেকবছ, এইচ, জি, ওৱেলছ আদি যশস্বী লেখকসকলৰ হাতত বিভিন্ন পৰ্যায়ৰ চুটি-গল্প ৰচিত হ'ল। “আধুনিক ইংৰাজী গল্পত মোপাৰ্চাতকৈ চেকভৰ প্ৰভাৱেই বেছি। আনহাতে জইছ, লবেন্স আদি ইংৰাজ লেখকসকলৰ নিজস্ব ভংগী এটিও নাই বুলি ক'ব নোৱাৰিব। ইংৰাজী গল্পই বিশেষকৈ উন্নতি কৰে প্ৰথম মহাযুদ্ধৰ পিছত। এই সময়তে চিনেমা-শিল্পবোৰ বিস্তাৰ হয়। চিনেমাৰ প্ৰভাৱত লেখকে উল্লেখযোগ্য নাইবা অৰ্থব্যঞ্জক অভিজ্ঞতাবোৰ বেছি উলিয়াবলৈ শিকে আৰু এইবোৰকে বিশ্লেষণ কৰে।”

হাস্যৰ আৰু অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ ছাপ বেজবৰুৱাৰ গল্পৰ বৈশিষ্ট্য। “উনবিংশ শতাব্দীৰ শেষ স্তৰৰ ডাঙনমুখী অন্তঃসাৰ – শূন্য অভিজাত্যৰ ধ্বংসা বহনকাৰী মধ্যবিত্ত শ্ৰেণী ইংৰাজ ৰাজত্বৰ দুৰ্নীতি পৰায়ন আমোলা-শ্ৰেণী আৰু অন্ধসংস্কাৰত আকণ্ঠ নিমজ্জিত গুচিবায়ুগ্ৰস্ত গাঁৱৰ নেতা সকলৰ নাড়ীৰ প্ৰত্যেক স্পন্দন বেজবৰুৱাৰ পৰিচিত আছিল আৰু গল্পবোৰত তাৰ চিত্ৰ ব্যংগাত্মক ৰূপত প্ৰকাশ কৰি গৈছে। গাঁৱৰ অশিক্ষিত, সৰল খেতিয়ক অকৃত্ৰিম ব্যৱহাৰ, ভালপোৱা আৰু অমসৃণ ৰূপটোও বেজবৰুৱাই সমান দক্ষতাৰে প্ৰকাশ কৰিছে।”

বেজবৰুৱাৰ পিছতে গল্পলেখক শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ গল্পৰ বিষয়বস্তু সহজ-সৰল, অজটিল। তেওঁৰ অধিকভাগ গল্পৰ পটভূমি গ্ৰাম্যজীৱন। গভীৰ

সহানুভূতিশীলতা গোস্বামীৰ গল্পৰ মাজেদি প্ৰতিভাত হৈ উঠিছে।

১৯২৯ চনত ‘আৱাহন’ ওলোৱাৰ লগে লগে অসমীয়া গল্প সাহিত্যো এটা নতুন স্তৰত ভৰি দিয়ে। এই যুগৰ গল্পত কল্পনাৰ মুক্ত গতি, বোমাস্তিক ভাৱধাৰাৰ লাহ-বিলাহ আৰু ভাষাৰ সুন্দৰ ব্যঞ্জনা পৰিদৃষ্ট হয়। ফ্ৰয়েদ, যুং এডলাৰৰ যৌনতত্বই এই যুগৰ লেখকসকলক বিশেষভাৱে প্ৰভাবান্বিত কৰি তোলে। এই স্তৰৰ উল্লেখযোগ্য লেখকসকল হ'ল স্বৰ্গীয় লক্ষ্মীধৰ শৰ্মা, নগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰী, স্বৰ্গীয় হৰীৰাম ডেকা, বীণা বৰুৱা, ত্ৰৈলোক্য নাথ গোস্বামী আদি।

দ্বিতীয় মহাসমৰ কালত বিভিন্ন কাৰণবশতঃ অসমীয়া গল্প চৰ্চাৰ মানদণ্ড তললৈ নামি যায়। যুদ্ধৰ পিছত অৱশ্যে অসমীয়া চুটিগল্পই পূৰ্বতকৈও বিচিত্ৰ আৰু বহল আকাৰ ধাৰণ কৰি মূৰ-দাঙি উঠিল। যুদ্ধোত্তৰ কালৰ গল্পলেখকসকলৰ ভিতৰত সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ হ'ল চৈয়দ আব্দুল মালিক। তেওঁৰ পৰশমনি, ৰঙা-গড়া, মৰহা পাপৰি, এজনী নতুন ছোৱালী আদি পুথিত সন্নিবিষ্ট আৰু বিভিন্ন আলোচনীৰ বুকুত সিঁচৰতি হৈ থকা গল্পবোৰে অসমীয়া গল্প-সাহিত্যক সুসমৃদ্ধ কৰি তুলিছে। “বিষয়বস্তুৰ বৈবিধ্য আৰু বৈচিত্ৰ্য, অৱহেলিত, প্ৰপীড়িত আৰু সমাজ বহিৰ্ভূতসকলৰ প্ৰতি সহানুভূতি, যৌনবাসনাৰ বিচিত্ৰ, দুৰ্বাৰ আৰু স্থানবিশেষে সংস্কাৰমুক্ত অভিব্যক্তি আৰু আকৰ্ষণীয় প্ৰকাশভংগি মালিকৰ গল্পৰ প্ৰধান বিশেষত্ব।” দীননাথ শৰ্মা এই যুগৰ আন এজন শক্তিশালী গল্পলেখক। তেওঁৰ দুলাল, কোৱাভাতুৰীয়া ওঁঠৰ তলত, কল্পনা আৰু বাস্তৱ, অকলশৰীয়া, পোহৰ আদি সংকলনৰ গল্পবোৰৰ মাজেদি গ্ৰাম্য আৰু মধ্যবিত্ত জীৱনৰ স্বৰূপ চিত্ৰ ফুটাই তুলিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে। এই যুগৰ অন্যান্য শ্ৰেষ্ঠ গল্পলেখকসকলৰ ভিতৰত লক্ষ্মীন্দৰ বৰা, হোমেন বৰগোহাঞি, ড° ভবেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়া, বীৰেন্দ্ৰ নাথ ভট্টাচাৰ্য, স্নেহদেবী, চন্দ্ৰ প্ৰসাদ শইকীয়া, মামনি বয়চম গোস্বামী আদিৰ গল্পৰ ৰচনাৰে অসমীয়া চুটিগল্পৰ সাহিত্য সকলোৰে বাবে জনপ্ৰিয় কৰি তুলিছে।

□□□

কবি দুৰৰা আৰু তেওঁৰ কাব্য প্ৰতিভা

শ্ৰীকৃষ্ণল চন্দ্ৰ শৰ্মা
স্নাতক দ্বিতীয় বৰ্ষ

কবি যতীন্দ্ৰ নাথ দুৰৰা কাকতি বংশৰ শিৱসাগৰৰ ঘনশ্যাম দুৰৰাৰ চতুৰ্থ পুত্ৰ। তেখেতসকলৰ ঘৰ শিৱসাগৰ (ৰংপুৰ) নগৰৰ বশিষ্ঠ গংগা দিখৌ নৈৰ উত্তৰ পাৰত। এই খন ঘৰতেই দুৰৰাৰ জন্ম। দিখৌ নৈৰ পানী আৰু বালিত সাঁতুৰি-নাদুৰি, লৰি-চাপৰি সৰুৰেপৰা চেঙেলীয়া ডেকা হৈ গুৱাহাটী আৰু কলিকতাৰ কলেজলৈ গৈছিল।

যতীন্দ্ৰ নাথ দুৰৰা জন্ম হয় দিখৌ নৈৰ পাৰত ১৮৯২ চনত। দুৰৰাৰ একমাত্ৰ পৰিচয় ‘কবি’। কবিতাই তেওঁৰ জীৱনৰ যথাসৰ্বস্ব। বিশ্বত তেওঁ আছিল অকলশৰীয়া এজন কবি। কবিতাই আছিল তেওঁৰ তৃপ্তি। ‘সাগৰৰ বুকুতে চৌ মাৰ যোৱাদি নিজৰ বুকুতে নিজৰ সুখ-দুখ, আশা-আকাংখাৰ চৌবোৰ উঠিছিল আৰু মাৰ নৌ যাওঁতেই কবিতাৰ ৰূপ লৈ দেখা দিছিল।

“কোনোৱে দূৰতে চায় কোনোৱে বা চুই যায়
চেনেহ কণিকা বুলি কৰো তাকে ডুল
সপোন আঁতৰ গ'লে দিঠকে জনাই দিয়ে
বাটৰ কাষৰ মই বননিৰ ফুল ॥”

“বনফুল” কবিতা পুথিৰ ৰচক গীতিকবি যতীন্দ্ৰ নাথ দুৰৰাৰ সুদীৰ্ঘ জীৱনটোৱেই এটা দীঘলীয়া গীতিকবিতা। নিৰলাত বহি নিজৰ গীত ৰচি সংসাৰৰ মোহময় আৱেশৰপৰা আঁতৰি চিৰমুক্তিৰ প্ৰয়াসত অকলে আপোন মনে গীত গাই গাই নিজকে নাৱৰীয়া সজাই নাওঁ বাই যোৱা চিৰকুমাৰ কবি যতীন্দ্ৰ নাথ দুৰৰাৰ কাব্যপ্ৰতিভা অসমীয়া কাব্য-জগতৰ এটি অমূল্য সম্পদ। “নিৰলাত বহি নিজান গীত” ৰচিলেও দুৰৰাৰ কবিতা সংখ্যাৰ তুলনাত তাকৰীয়া। ‘আপোনসুৰ’, ‘মিলনৰ সুৰ’, ‘বনফুল’ কবি দুৰৰাৰ কবিতা পুথি। ‘ওমৰ তীৰ্থ’ ফৰাচী কবি ওমৰ খৈয়ামৰ কৱায়তৰ প্ৰাঞ্জল ডাঙনি। অসমীয়া সাহিত্যৰ “কথা কবিতা” খনো দুৰৰাৰ মৌলিক সৃষ্টি। দুৰৰাৰ কবিতা সংখ্যাত তাকৰীয়া হলেও তেওঁৰ কাব্য প্ৰতিভা অনন্য।

স্কুলত পঢ়ি থকা দিনৰেপৰা দুৰৰাই কবিতা লিখিবলৈ লয়। “Twinkle twinkle little star” — নামৰ কবিতা অনুবাদ কৰিছিল লৰালিতে। “চিকিমিকি চিকিমিকি সৰু তৰাটি, কেনেকৈ শোভা কৰে ওখ আকাশত।” দেউতাকে হেনো তেওঁক একোটা কবিতাৰ কাৰণে একোটা পানতোলা ৰসগোল্লা দিছিল। কিন্তু সেই কবিতাবোৰ তেওঁ ফালি পেলাইছিল। এয়া তেওঁৰ নিজৰ মুখৰ কথা। ‘ৰাতি বাৰমান বজাত দুটামান কবিতা ফালি পেলালোঁ।’ তেওঁ আকৌ কৈছিল যে ভাল কবিতাবোৰ চকুপানী টুকি টুকি লিখিলো।

কবি দুৰৰা আছিল ‘আজন্ম’ কবি। কবিতাৰ সৃষ্টি হোৱাৰ আগতে কবিৰ সৃষ্টি হ'ব লাগিব। কবি হ'ব লাগিব সাধক আৰু সৌন্দৰ্যৰ উপাসক। দুৰৰাৰ সাধনা আছিল চন্দ্ৰ কুমাৰ আগৰৱালাৰ ডাষাৰে — “সুন্দৰৰ আৰাধনা জীৱনৰ খেল।” এই মন্ত্ৰকে সাৰোগত কৰি তেওঁ সৌন্দৰ্যৰ সাধনা কৰিছিল। দুৰৰা মুখ্যতঃ প্ৰেমৰ কবি। তেওঁ প্ৰেমৰ সপোন দেখে, প্ৰেমৰ কবিতা লিখে। কবিয়ে লগৰী হেৰুৱাই অকলশৰীয়া জীৱন যাপন কৰে তেওঁৰ অভাৱত।

“মই অকল শৰীয়া মোৰ কোনো লগৰীয়া নাই।

.....মই অকলে ফুৰোঁ, হাহোঁ, কান্দো অকলে অকলে
আপোন মনেৰে নিজেই নিজৰ লগত কথা পাতে - ”

(কথা কবিতা : মোৰ লগৰীয়া)। আকৌ : “ নিজা বুলি নাই মোৰ এচমকা ঠাই, জগতত অকলশৰীয়া,
পুৱাতেই মেলি নাও অকলে সোঁতত অকলে হ’লো নারবীয়া- ” (বনফুল : এটি উৰি যোৱা ৰাজহাঁহলৈ)
কবিৰ জীৱনলৈ “ কোন আহি ” কেনি গ’ল ক’ব নোৱাৰিলে। কিন্তু বীণখনি হলে এৰি গ’ল আৰু তাৰপৰা
দিনে-ৰাতি কৰুণ বিননি উঠে। সেই স্মৃতিয়ে কবিৰ জীৱনক নিৰাশাৰে ঢাকি পেলালে, জীৱন শ্মশানত পৰিণত
হ’ল। এনে অৱস্থাত তেওঁ ধাৰণা কৰিবলৈ বাধ্য হ’ল যে — “ সংসাৰৰ সুখ ৰাশি ক্ষত্ৰকীয়া বিজুলী পোহৰ
” মাথোন। মিছা আশা নাবান্ধিবা ঘৰ নাই কোনো আপোনজন (সপোন কুঁৱৰী) তেওঁৰ কবিতাত ফুটি উঠিছে
অনন্ত হুমুনিয়াহ, দীঘশ্বাস, নিৰাশা আৰু হতাশাৰ কৰুণ বিননি। সেয়েহে মানুহৰ অনাদৰ অৱহেলা সকলো
গোটাই লৈ তেওঁ জীৱনৰ কুসুম-কানন ৰচনা কৰিবলৈ প্ৰয়াস পাইছে —

অনাদৰ অৱহেলা সকলো গোটাই লৈ

ৰচো মই জীৱনৰ কুসুম কানন

ইয়ে মোৰ জীৱনৰ

বিবিধ নিষ্ঠুৰ খেলা

এয়ে মোৰ জীৱনৰ কাঁইটীয়া বন।

সেয়ে তেওঁ মানুহৰ জীৱনৰপৰা আঁতৰি থাকি পাহৰণি নৈৰ পাৰত এটি পঁজা সাজি তাত অকলে
থাকি জীৱনটো অতিবাহিত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। মানুহৰ অৱহেলাই তেওঁক অতিষ্ঠ কৰি তুলিছে। সেয়েহে
তেওঁ মানুহৰ ভালপোৱাত আস্থা হেৰুৱাই পেলাইছে। মাথোন মানুহৰ ভালপোৱাক এটি অলীক সপোন বুলিহে
গণ্য কৰিছে —

“ তুমি মোক ভালপোৱা শুনিলেই হাঁহি উঠে

হ’ব পাৰে ইও এটি সপোনৰ বেখা

সপোনৰ শেষ হ’লে মোহ জাল আঁতৰিলে

দুনাই এনুৱাভাৱে দিবা জানো দেখা ॥ ”

(শূণ্য পৰিচয়)

‘ নাও, নারবীয়া ’ আদি প্ৰতীকবোৰ দূৰবাৰ কবিতাত দেখিবলৈ পোৱা যায়। সেয়ে তেওঁৰ কবিতাবোৰ
প্ৰতীকধৰ্মী। সংসাৰৰ সোঁতত কত জীৱনৰ লীলা খেলাৰ চৌ উঠিছে, মাৰ গৈছে তাৰ আদি অন্ত নাই। এই
সংসাৰৰ সোঁততে কবিয়ে জীৱনৰ নাও মেলি দিছিল। দূৰবাৰ নারবীয়া কেতিয়াবা ভগৱান আৰু কেতিয়াবা
নিয়তি। ক’ৰবাত গুৰিবঠা ধৰি ক’ৰবাত নিজেই পুৱাতেই নাওমেলি — ‘ নাও-মেলি অকলে সোঁতত ’
নারবীয়া হয় আৰু ক’ৰবাত পাৰ ঘাটত নারবীয়াই (মৃত্যু) অপেক্ষা কৰে কবিক অনন্ত সাগৰত যাত্ৰা কৰাবলৈ।
পাৰ্থিৱ প্ৰেমৰ উপাসনা কৰি থাকোঁতে কবিৰ মনত যেতিয়া বাস্তৱ নিকৰুণ আঘাত লাগে তেওঁ মনক সান্ত্বনা
দিয়ে বিশ্বৰ সৌন্দৰ্যৰ মাজত নিজক বিলাই দি। বিশ্বৰ সৌন্দৰ্যই তেওঁক যেতিয়া আপোন ভোলা কৰি ৰাখিছিল
তেতিয়া তেওঁ ক’ব নোৱাৰাকৈ বিশ্বসৌন্দৰ্যৰ আঁৰে আঁৰে প্ৰকাশ পোৱা অনন্ত সৌন্দৰ্যৰ কাষ চাপে, সেয়েহে —

“ চেৱে চেৱে নাচে নাও সোঁতৰ লগত

লগে লগে নাচিছে পৰাণ

উৰিছে প্ৰাণৰ পখী অসীম ধিয়াই

গাই যায় সুমধুৰ গান। ”

আকৌ দূৰবাই জীৱনৰ সমাধিৰ পিছত অনন্ত যাত্ৰাৰ পিনে যাবলৈ সাহ হৈছে। অনন্ত সংগীতৰ সুমধুৰ
ধ্বনিয়ে কবিক ইংগিত দিয়ে সিগাৰৰ যাত্ৰাৰ। গতিকে কবিয়ে নারবীয়াক কৈছে—

এতিয়া বুৰিল বেলি, নিজান দেশৰ পিনে

নারবীয়া নিয়া নাও বাই। ’

নারবীয়া কবিয়ে অকলে আপোন মনে গীত গাই গাই নাও বাই গৈ থাকোঁতে, কোনোবা দেবীয়ে মৰমেৰে
মাতিলেও কবিয়ে সেই মৰম আৰু ভালপোৱাক তেওঁ প্ৰত্যাহাৰ কৰে —

“ মানুহৰ ভালপোৱা আছে যদি থক

নাই তাত মোৰ প্ৰয়োজন ,

জগতক ভাল পাও

জগততে ফুৰো

সকলোৱে মোৰ প্ৰিয়জন। ”

সমাজৰ ফাকি-ফুকাৰপৰা আঁতৰি এনেদৰে নাও বাই গৈ থাকোঁতে য’তে ৰাতি হয়, তাতেই কাটি হৈ
থাকিবলৈ তেওঁ ভাল পায়—

“ ফাকি-ফুকা য’ত নাই আৰু নাই য’ত

সমাজৰ কঠোৰ শাসন

সেয়ে মোৰ থকা ঠাই এই জগতত

সেই ঠাই অতি নিৰজন (নারবীয়া খ’)

কবিয়ে মাথোন মুকলি মনেৰে সুন্দৰৰ চৰণত ভক্তিৰ অঞ্জলি যাঁচিবলৈ হেঁপাহ কৰে—

‘মুকলি আকাশৰ তল মুকলি তটিনী জল

উদাৰ প্ৰকৃতি আজি জগত মুকলি

মুকলি পৰাণ মোৰ

মুকলি মনেৰে দিওঁ

সুন্দৰৰ চৰণত ভক্তিৰ অঞ্জলি। ’

লাহে লাহে অতীতৰ স্মৃতি ক্ষীণ হৈ আহিবলৈ ধৰিলে। বহুদূৰ উঠি যোৱাৰ পাছত অতীতৰ কথা চিন্তা নকৰাই
ভাল যেন অনুভৱ হ’ল। প্ৰেমৰ পথ ভুলৰ পথ বুলি প্ৰতীয়মান হৈ পৰিল —

গাঁথিছিলো মালা ধাৰি

আকাশ কুটুম পাৰি

আৱেগত পৰাণ আকুল

ওপৰত হাঁহি হাঁহি

তৰাই পাতিলে খূপ

দেখি মোৰ জীৱনৰ ভুল।

(তুমি মোৰ নাভাঙিবা ভুল)।

দূৰবাই নিৰলাত বহি যিবিলাক নিজানৰ গান ৰচনা কৰিছিল সেইবিলাকত মধুৰতা বেছি উপলব্ধি কৰা
হয়। বেজবৰুৱা, চন্দ্ৰ কুমাৰ আগৰৱালা আদিয়ে আৰম্ভ কৰা গীতি মধুৰতা আহি যেন দূৰবাৰ লিখনিত প্ৰাণ পাই
উঠিল। দূৰবাৰ শব্দ যোজনা, ছন্দৰ লালিতাই অসমীয়া গীত কবিতাৰ এটি নতুন যুগৰ সূচনা কৰিলে। গীত
শুনিলে, গীতৰ সুৰৰ এটি মধুৰ আৱেশ যেনেকৈ বৈ যায়, তেনেকৈ দূৰবাৰ কবিতা পঢ়িলে অনন্তৰত মধুৰ আৱেশ

এই কৈ উপ পাতকৰ জৰায়ত সংগীতিক ফুঁনা ত্ৰোল। সেয়েহে তেওঁৰ কেবল আকৰ্ষণীয় শব্দেৰে বচা

“ মোৰ এই হিংসনি জেতুকা পাতৰ বৰ
সেউজীয়া বনাৰ বৰণেৰে চৰা
অক্ষয় জ্বলায় ছবি অস্তীতৰ স্মৃতি লৈ
বুকুৰ জেতুকা আঁহে অক্ষয়ত পৰি। ” —

পাঠকৰ প্ৰশ্নৰ যেন কথা এই কবিতাকাকি ফুঁনাৰ আঁৰত শেৰীত কোৱা কথাখি “Superslatively melodious poet” আংশিক হিচাপে হলাও এওঁৰ কবিতাতো পুৰাণ পাৰি। দুৰ্ভাগ্য কবিতাত বিয়ম আৰু নিৰাশৰ ৰুনি পুনৰিলাও পোৱা যায়। অক্ষয়ত তেওঁ যি বিচাৰিছিল, জেমা তেওঁ জনালে। তেওঁৰ কবিতাত সেয়েহে নিৰাশৰাৰ সুৰ পুনৰিলা পোৱা যায়। তেওঁৰ কোমল মুকুত —

“ হায় অক্ষিমালী মোৰ, কোৱে কোৱে জাতি অক্ষয়ন
জেনহৰ স্থানৰ যোগীণ
বিছৰিয়ে বিয় পাৰ গল

পাষাণৰ নগৰে পৰাণ। ” — পাষাণৰ পৰাণ নগৰে যুলি জানিও দুৰাই পাৰাণ প্ৰতিমাৰ প্ৰাণ দিছিল এটা কাৰ্টিক। কবি সম্পূৰ্ণ নিৰাশাৰ্ণী নহয়, ব্যক্তিগত জীৱনত তেওঁৰ লেখা আহিব পাৰে, কিন্তু জ্ঞানৰ জীৱন্ত আৰু সংলাবন তেওঁ অলপ বেশি আছিল। দুৰৰ পৰ্বৰ্ণাৰ সৈন্য, পৰাণৰ ন-খিৰী, কেওঁৰ সুৰ, দায়ীৰ হিয়া সৰুলাতে উলাহ আৰু বং আৰু। সৰুলাতে সুৰৰ সমল লৈ হাঁহি-মাখি সংলাবৰ মাজত আওৱায়, খাৰ কবি সেই সৰুলাপৰা বন্ধিত। “ আফি পেট্টেই জপত আনন্দত বলিয়া, সৰুলাতেই মুলালি, মাখোৱ মই নিজেই পৰা পিকলিৰে নিজন্ত বন্ধি খেচো ” — (কৰু অমিত্ত স্বৰূপ) : ব্যক্তিগত জীৱনত ল’ৰালি বান্ধোৱা কবিৰ আনন্দত অতিবাহিত হৈছিল। যত যৌৱন কৰ্ম “হাবিয়াত এখন” আৰু উল্লেখ বিছিল : পিতৃৰ জীৱনত তেওঁ আকৌ সুৰৰ আভা সখিছে —

লোক লিখ জনমৰ চিৰ জেনহৰ
খ’ল অক্ষয় অশা
হয়তো সৰোৱাৰ পৰাণ
পৰ কেতিয়াও জাৰা (বনফুল-আশী)

ইয়াৰ উপৰিত দুৰাৰ কবিতাত বহুসংখ্যক সুৰা পুনৰিলা পোৱা যায়। সকলো লৌকিক যোগান বসোঁতা ত’ অৰু এটা আনন্দ নিজৰা আছে। আৰু তেওঁৰ নিজৰ সম্পৰ্ক পৰু কৰিব পৰিছে জীৱনৰ যোগেৰাঃ পোৱা যাব, সপোনৰ বন দিষ্টকতে লোৱা দিখি। তেওঁৰ জ্ঞান আৰু মনুৰ ব্যৱহাৰ আঁতৰি যব।

গাৱে গাৱে হুপে হুপে যিদিনা লুৰত বন্ধি
কৰি ল’ৰ কোমলক আঁপোন
প্ৰতি অনু-পৰদাসু দিছিৰ কোমল ম’তে
জীৱনত ফলিব সপোন।

দুৰাৰ কবিতাত কৰুণ সুৰ বিয়মান : এই কৰুণ সুৰ অক্ষয়-সৰলীৰপৰা নিজৰি অক্ষয় তাকৰুই অতি মধুৰ। সেই কৰুণে শোণীয়া কৈছে — “ Our sweetest songs are those that tell of saddest thought.”

সুৰাই সুৰাই বিৱ অস্তীতৰ স্মৃতি
বিছায়েই নিজে সুৰ পোৱে
মুখনি ঢালাব কিয়, বিছায়েই চকুলা,
অস্তীতক পৰি পোৱাৰা।

দুৰাৰ কবিতাত ৰে অক্ষয় বেদনঃ সুৰাই পুনৰিলা পোৱা যায় এনে নহয়, বেলাৰ নিচুৰ সুৰৰ মাজতো আনন্দৰ নহৰ পোৱা যায়। বিয়াদতো তেওঁ উল্লেখ পল পাৰ। তেওঁ অস্তীতক পৰি থাকিলে এটা কবিতাত “জীৱনৰ নিজা ৰ’জত অস্তীতই কবিতাত মোৰ বুলি ” গাঢ়না পৰিছে।

পাশ্চাত্যৰ ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ উদ বুকুত লৈ বহুত ইংৰাজী কবিতা তেওঁৰ নিজৰ কপত প্ৰকাশ পাইছে। পৰিচাল কবি এমৰ ষেয়ামৰ কৰাৱত মানাৰ অলখীয়া কল “এমৰ গীথ” মুৰুৱা কাৰিক সমন্যৰ সোপনী কেটল। এমৰ কৰাৱত মধুৰ জাঙনি দুৰাৰ অক্ষয়ৰা অলখী কবিতাৰ নিচিনা

অক্ষয়ই দিয়া কবিতা জি
কোৱে জাৰে কোৱে কবি কি হ’ব ।

এমৰ কৰাৱত মধুৰ অক্ষয়ীয়া অনুবাদৰ অৰুত আছিল কবিৰ ঐকান্তিক ভাবপ্ৰকাশ। এমৰ কবিতাৰ অক্ষয় কাৰিকই নহয়, এমৰ জীৱনৰ সৰ্বাংশ দুৰাৰ মনত পৰাওঁতেই দেখা পাত কৰিছিল। ক’লাকিত্তে কৈছিল — দুৰাৰ জাঙনি বুকুৰ তপত তেয়েৰে পদ দিয়া :

ইংৰাজী সাহিত্যৰ ভিতৰত শোণীয়ে তেওঁৰ মনৰ এপৰত বেছিকৈ প্ৰভাৱ বিয়া কৰিছিল। তেওঁ শোণীৰ জালায়ত কবিতা নিজৰ অনুভূতিৰ কোল দি অক্ষয়ীয়া কবিতাৰ প্ৰাণত লৈ আহিছে। উদাহৰণ স্বৰূপে শোণীৰ “ মিল্টেৰিলিট ” (অক্ষয় সুৰ) “ লিট, টু ইলিয়ান এমৰ ” (জোমল) আদি কবিতা নিজৰ কপত অক্ষয়ীয়াই অনুবাদ কৰিছে। ইয়াৰ উপৰিও “টেনিচন” “ কবিঃ বি জম ” ৰ জাঙনি হ’ল নাৰীয়া(গ) কবিতাটি : টেনিচনৰ কাছত দি কৰাৰ জাঙনি হ’ল —

Sunset and evening star
And one clear call for me
And may there be no mourning
of the bar,

When I put out to sea
কবিঃ দুৰাৰ নাৰীয়া (গ) ৰ অক্ষয়ীয়া হ’ল —
যাব খ’লে বগা খেলি মৰু তৰাচিয়া
দিয়ে মোক অক্ষয়ৰ পোৰ আছন
ওলায় হেতিয়া মই সাপৰ দিলে
বুজোৱা এটিত যেন কৰুণ কাৰণ।

“ মধুৰ কবিতায় ” কবিতাতো ইংৰাজীৰ প্ৰভাৱ দেখা যায় —
“ অনাৰ অক্ষয়ীয়া শোণীই নই
ক’লা মই জীৱনৰ কুসুমা কপণ
ইয়ে মোৰ ঐশ্বৰ্য্যত বিধিৰ নিচুৰ পোৰ।

এয়ে মোৰ জীৱনৰ কাঁইটীয়া বন।”

ইয়াত টমাচৰ কবিতাৰ মিল থকা দেখা যায়। ইয়াৰ উপৰিও কীটছ, ব্ৰাউনিং, জাৰ্মান কবি হেইনৰিখ হাইনে আদি কবিৰ কবিতাৰ লগতো দূৰবাৰ কবিতাৰ মিল দেখা যায়।

অসমৰ প্ৰকৃতি আৰু অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ প্ৰতিছবিও কবিৰ ৰচনাত উজ্জ্বল হৈ জিলিকি আছে। তেওঁৰ কবিতাত কেতেকীৰ সুৰ, পথাৰ লখিমী, দাউনী, নাও, নাৱৰীয়া, ব'ঠা, জাৰকালি, সৰাপাত, শেৱালি-শৰালি, ঘাট, কলহ, গাৱলীয়া সমাজৰ চিত্ৰকে আদি কবি সকলোবোৰ তেওঁৰ কবিতাত স্পষ্টভাৱে প্ৰকাশ পাইছে। ইংৰাজী সাহিত্যৰ দুৱাৰেদি সেই কথা-কবিতাবোৰ অসমীয়া সাহিত্য পালেহি দূৰবাৰ যোগেদিয়েই।

কবি দূৰবাৰ জীৱন সৰ্টাকৈয়ে এটি সাঁথৰ। ‘মোৰ এই হিয়াখনি জেতুকা পাতৰ দৰে’ বুলি কৈ ‘শূণ্যৰ পৰিচয়’ বিচৰা এই কবিজনৰ বুকু যেন আজিও শূণ্য। মুঠতে যতীন্দ্ৰ নাথ দূৰবা যে আধুনিক কবিসকলৰ এজন অন্যতম শ্ৰেষ্ঠ কবি তাত সন্দেহ নাই। কবিতাবোৰৰ মাজেৰে আশা-নিৰাশা, পোৱা-নোপোৱা, হাঁহি-কান্দোন, মিলন-বিৰহ, জনম মৰণ, অৰ্থাৎ মানৱ জীৱনৰ সমগ্ৰকপ এটাৰ প্ৰকাশ পাইছে। সংসাৰৰ এজন মানুহ হিচাপে জীৱনৰ প্ৰতিকূল অৱস্থাৰপৰা মানৱ জীৱনৰ কথাই তেওঁ ব্যক্ত কৰিছে। গতিকে মানুহৰ অন্তৰ থাকে মানে তেওঁৰ কবিতাৰ যে আদৰ থাকিব তাত সন্দেহ কৰিবলগীয়া একো নাই। তেওঁ কবি বুলিয়েই প্ৰসিদ্ধ হৈছিল আৰু সেই খ্যাতি লৈয়ে তেওঁ শেষলৈকে বৈ প'ল, সেয়েহে তেওঁক আগৰৱালাৰ সৈতে আধুনিক অসমীয়া কবিসকলৰ “প্ৰট’ টাইপ” বুলি ক’লেও ভুল কোৱা নহ’ব।

আগৰৱালা দেৱে যতীন্দ্ৰৰ ‘য’ আৰু দূৰবাৰ ‘দু’ এই আখৰ দুটা গোটাই দূৰবাক যদু নাম দিছিল। তেওঁ কবিতাৰ তলত ‘যদু’ বুলিহে লিখিছিল। ইয়াৰপৰা বুজিব পাৰি দূৰবাই ‘যদু’ নামটোত গৌৰৱ অনুভৱ কৰিছিল।

দিখৌ নৈৰ পাৰত দূৰবাৰ জন্ম। দিখৌ নৈৰ পাৰতে জন্ম হোৱা বাৰীখনতেই, অতি আদৰৰ ভতিজাকহঁতৰ চেনেহৰ কোলাতেই ১৯৬৪ চনৰ ৫ জুলাইত পুৱা নবলীলা সম্বৰণ কৰে। দূৰবাক ‘বনফুল’ কবিতা পুথিখনৰ বাবে দিল্লীৰ ভাৰতীয় ‘সাহিত্য একাডেমীয়ে’ এটি মূল্যবান পুৰস্কাৰ (৫০০০ টকা) দি সন্মান কৰিছিল। ১৯৫৫ চনত গুৱাহাটীৰ অধিবেশনত অসম সাহিত্য সভাই দূৰবাক সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ সন্মান দি সভাপতি আসনত বহুৱাইছিল।

দূৰবা গ'ল দূৰবাৰ কিতাপ থাকি গ'ল। কবিতাতে দূৰবা সদায় আমাৰ মাজত চিৰজীৱিত হৈ থাকিব। মুঠতে, দূৰবাৰ জীৱনটোৱেই এটা মনোৰম গীতি-কবিতা ৰূপে সদায় সজীৱ হৈ থাকিব কাব্য জগতত।

সমাধান

মূল : বনফুল (বাংলা গল্প)

অনুবাদ : কৃষ্ণ চন্দ্ৰ মাজি

প্ৰবন্ধা, ইংৰাজী বিভাগ

আকাশ নীলা, বতাহ স্নিগ্ধ, ফুল ধুনীয়া আৰু মোৰ নাম নীহাৰৰঞ্জন হোৱা সত্ত্বেও মোৰ বিবাহ হ'ল পাকড়া গ্ৰামবাসিনী ক্ষান্তমণি নামৰ এজনী ছোৱালীৰ সৈতে। বংসৱাত্তে তেওঁ এজনী কন্যাৰত্ন প্ৰসন্ন কৰি তাইৰ নাম ৰাখিলে — বুঁচি। নামকৰণত অলপ আপত্তি কৰিছিলোঁ। এইখিনিতে ঘৰৰ আৰু এচৰ-চুবুৰীয়াসকলোৱে সঁচা কথাই ক'লে, ক'লা, কুংসিং ছোৱালী, তাইৰ নাম পুষ্পমঞ্জুৰি দিয়া মোক।

ছোৱালীজনী কুংসিতেই আছিল। বৰণটো ক'লা, এটা চকু সৰু আনটো ডাঙৰ, তদুপৰি অলপ বেঙা ধৰণৰ, মুখৰপৰা সদাই লালতি সৰে। পুষ্পমঞ্জুৰি নামকৰণটো ঠিক নহয়।

দুবছৰ পাছত।

ক্ষান্তমণি বুঁচিকলৈ মাকৰ ঘৰলৈ গ'ল। সন্ধ্যাৰ ওপৰভাগত মাকৰ সকলো আজৰি, চণ্ডীমণ্ডপত বহি নানাধৰণৰ আলোচনা চলি আছে। হঠাতে মোৰ কথা এলাগিল।

নৃপেনে ক'লে, নীহাৰৰ অদৃষ্ট ছোৱা। এজনী ছোৱালীকহে তুমি তাই কদাকাৰ।

শ্যাম বোসে ক'লে, ক'ব নালাগে। এই প্ৰেমসমীজাৰ বিৰুদ্ধে দিখৌ চকুলো টুকিব লাগিব। টকাও লাগিব প্ৰচুৰ।

হাক খুৰাই হকাটোত দুটামান টান দি ক'লে, আৰু তাই পুৰণি কালি অকল টকা হ'লেই নহয়। কোনোৱে কোনোৱে টকা বিচাৰে, কপো বিচাৰে। চকু-দুটা সৰু ডাঙৰ হৈছে সুকলি। ক'লা কি যে হ'ব —

সকলোৰেই যোৰত সুকলি।

এনে সময়তে শিখৰীয়াই এখনি চিঠি দিলে।

নৃপেনে সুধিলে, কাৰ চিঠি?

মই চিঠিখন পঢ়া শেষ কৰি ক'লোঁ, ক্ষান্তমণিয়ে লিখিছে — যোৱাকালি বুঁচিৰ মৃত্যু হ'ল।

□□□

কৌতুক

গছীন ৰাতি গছস্থ টোপনিত লালকাল। হঠাৎ খিৰিক - খাৰাক শব্দত টোপনি ডাঙিল বতনৰ। লাইটৰ চুইচটো অন কৰি এটা চোৰক ঘৰৰ ভিতৰতে হাতেলুতে ধৰিলে আৰু খঙতে ক'লে - ছিঃ জোমাৰ চুৰি কৰিবলৈ লাজ নালাগে ? চোৰে ক'লে - হয়, লাজ লাগে কাৰণেইতো নিশাৰ আগভাগত চুৰ কৰিবলৈ আহিছো, জাতে কোনেও সন্দেহে।

□□□

জৈৱিক নিয়ম

মূল : বনফুল (বাংলা গল্প)

অনুবাদ : জোনাৰাম নাথ

প্ৰৱন্ধ, অসমীয়া বিভাগ

বেচেৰাৰ দোষ নাছিল। এই অৱস্থাত সকলো যুৱকৰ এনেকুৱাই হয়। জৈৱিক নিয়ম অনুসৰি এইয়া যৌৱনৰ ধৰ্ম। বুকুখন ফুলাই চলা, মূৰটো অলপ ওপৰলৈ তুলি ফুৰা, কথা-বতৰা, চাল-চলন সকলোতে পুৰুষৰ মাহাত্ম্য পৰিস্ফুট হৈ উঠক, প্ৰতিজন যুৱকে বিচাৰে। ছোৱালীজনীয়ে দেখক, অনুভৱ কৰক, এবাৰ হ'লেও অন্ততঃ মনে মনে ভাবক, বাঃ ল'ৰাজন ইমান ধুনীয়া। অজানিতে কান গৰম হৈ থাকে, পেশীবিলাকৰ মাজত শিহৰণ সঞ্চাৰিত হয়, শীৰাই শীৰাই শোণীত প্ৰবাহৰ গতিবেগ বাঢ়ি যায়। যৌৱন কালত সকলোৰে এনে হয়। এয়া নিয়ম। যৌৱনৰ ধৰ্ম এনে বিচিত্ৰ যে, বাহু আৰু আতিশয্যই তাৰ সহজ প্ৰকাশ। হকে-বিহকে সাড়ম্বৰে, বিজ্ঞাপিত কৰিব নোৱাৰিলে সি শান্তি নাপায়। সকলোৱে তাকে নিজাববীয়াকৈ, নিজাভংগীমাত, নিজৰ ৰুচি অনুসৰি প্ৰকাশ কৰে।

সিদিনা প্ৰেটফৰ্মত স্কীপকায় ল'ৰাটোৱে তাৰ নিদাৰুণ দুৰ্বলতা সত্বেও যি কৰিছিল, সেয়া এই সনাতন মনোবৃত্তিৰ তাড়নাতেই কৰিছিল। নিৰপেক্ষভাৱে নিৰীক্ষণ কৰিলে দেখা যায়, ল'ৰাটোৰ মাজত তেনে কোনো অসাধাৰণত্ব নাছিল। বগা চাৰ্ট পিন্ধা উনৈশ-বিশ বছৰীয়া এটি ল'ৰা। গোফ গজি উঠিছে মাত্ৰ। ভৱিত এঘোৰ সজীয়া চেণ্ডেল অদূৰত এজনী কমবয়সীয়া ছোৱালী বহি আছে।

ষ্টেচনটো অতি সৰু।

ষ্টেচনত কেইজনমান যাত্ৰীয়ে ট্ৰেইনলৈ অপেক্ষা কৰি আছিল। যাত্ৰীকেইজনৰ ভিতৰত দুজনমান চাওতাল সম্প্ৰদায়ৰ মানুহ আছিল। তেওঁলোক টালি-টোপোলা লৈ অলপদূৰত বহি আছিল। তাৰে মাজত সেই ৰুপপ্ৰায় ল'ৰাজন আৰু ছোৱালীজনীও আছিল। ইফালে-সিফালে দুই চাৰিজন কুলী আৰু ফেৰিৱালা ঘূৰি আছে। ষ্টেচনৰ কৰ্মচাৰীসকল নিজ নিজ কামত ব্যস্ত। এই পৰিবেশত ল'ৰাজনৰ অন্তৰত এটা উদ্দীপনা অকাৰণে জাগি উঠিল।

ছোৱালীজনীক ল'ৰাজনে ইতিপূৰ্বে দেখা নাছিল। উত্তেজনাৰ প্ৰাবল্যও সম্ভৱতঃ সেই কাৰণেই।

ল'ৰাজনে এনেয়ে অসম্ভৱ ধৰণে পুৰুমালি দেখুৱাই চিঞৰিবলৈ ধৰিলে — কুলী, কুলী, ঐ কুলী এইফালে আহ।

কি বাবু?

ট্ৰেইন অহাৰ লগে লগে মোৰ টাংকটো উঠাই দিবি। বুজিলি ?

হ'ব বাবু।

কিমান ল'ৰি ?

চাৰি টকা দিব বাবু।

চাৰি টকা ? ষেং, দুটকা দিম। ভাল চাই ডৰা এটাত তুলি দিবি। বুজিলি ?

হ'ব বাবু।

পাৰিবিভো ?

পাৰিম।

ঠিক আছে।

আপোনাৰ টাংক কোনটো বাবু ?

এটা সৰু টাংকৰ বাহিৰে ল'ৰাজনৰ বিশেষ একো নাছিল। সৰু টাংকটো দেখুৱাই কুলীটোক পুনৰ সুধিলে — ঐ, আজি ট্ৰেইন অহা দেখি হ'ব নেকি ?

আঁধাঘণ্টামান দেখি হ'ব নেকি ? — কুলীটোৱে ক'লে।

ঠিক আছে মই অফিচত অভিযোগ কৰিম — ল'ৰাজনে ক'লে। ল'ৰাজনে ফিতাহি মাৰি ছোৱালীজনীৰ সম্মুখেদি পায়চাৰি কৰিবলৈ ধৰিলে। অলপ পিছত সুহৰি বজাই ইফাল-সিফাল কৰি ফুৰোতেই চকুত পৰিল ঠাণ্ডাপানী বেছি ফুৰা মানুহজন।

“ ঐ ঠাণ্ডা, ঐ ঠাণ্ডা, এই ফালে আহ। এটা ঠাণ্ডা দে ” — ল'ৰাজনে চিঞৰি মাতিলে।

“ দহ টকা লাগিব বাবু। ”

“ আৰে দে, দে, দহ টকা। ”

এই সুযোগতে সি ছোৱালীজনীৰ ফালে কেৰাহিকৈ চাই পঠিয়ালে। সি দেখিলে ছোৱালীজনীয়েও তাৰফালে চাই আছে। চকুত চকু পৰিল। ছোৱালীজনীয়ে চকু আঁতৰাই নিলে।

“ লওক বাবু, বাবু ঠাণ্ডা লওক। ”

ছোৱালীজনীলৈ খৰ পৰি চাই থাকোতে তাক যে ঠাণ্ডা পানীৰ বটল যাচি আছে সি প্ৰথম গমেই পোৱা নাছিল। সি ঠাণ্ডা পানীৰ বটলটো হাততলৈ বীৰত্বসূচক ভংগীমাৰে চক্ চক্ কৰে ছোৱালীজনীকে দেখুৱাই পিবলৈ ধৰিলে।

ইতিমধ্যে ছোৱালীজনীয়ে এটা চানাচুৰৱালাৰ পৰা চানাচুৰ কিনি আছে। ছোৱালীজনীৰ কাষ চপাৰ সুযোগ সি বিচাৰি পালে।

“ ঐ চানাচুৰৱালা, পেকেটত কেই টকা ”

“ দুটকা বাবু ”

“ দুটকা ? ইমান সৰু পেকেট, দুটকা লাগে, এটকা ল ”

“ নোৱাৰিম বাবু ” “ নোৱাৰিম মানে ”

“ আজিকালি চানাচুৰৰ দাম - - - ”

“ বাঢ়িছে, ব তোক ”

সি মাৰিবলৈ হাত দাঙোতেই

“ বাবু, বাবু, লওক বাবু, কেইপেকেট লাগিব ” — চানাচুৰৱালাই ক'লে

“ কেইপেকেট মানে, তোৰ যিমান চানাচুৰ আছে গোটেইখিনি কিনি ল'ব পাৰো বুজিছ, তই মোক কি বুলি ভাবিছ ? ”

— ধমক দি ল'ৰাজনে ক'লে।

চানাচুৰৱালাই হাঁহি দিলে।

“ হাঁহিছ, তোৰ কিমান চানাচুৰ আছে, দাম কিমান ক ? ”

“ ৫০ টকা ”

“ ৫০ টকা মাত্ৰ, - ল। ” — এই বুলি ল’ৰাটোৱে পাচ পকেটৰপৰা ৫ খন ১০ টকীয়া নোট ওলিয়াই দিলে।

চানাচুৰৱালাই ইমান টকা আশা কৰা নাছিল। কি চাল খেলি, ল’ৰাটোৱে তাক নচুৱাই আছে সেই কথা মূৰ্খ চানাচুৰৱালাই বুজিবই পৰা নাছিল। চানাচুৰৱালা টকা লৈ আঁতৰি গ’ল।

ইমান চানাচুৰ সি কিনিবলৈ ঠিকেই, কিন্তু কি কৰিব? ইত্যন্ততঃ কৰি সি ছোৱালীজনীক ক’লে— “আপুনি মোৰপৰা কেইটামান পেকেট লওক। ”

“ নালাগে, নালাগে, মোৰ এইখিনিয়ে হ’ব। ” — ছোৱালীজনীয়ে ক’লে।

“ লওক, লওক, কেইটা মান পেকেট লওকচোন ” — সি প্ৰায় জোৰ কৰিয়েই দিলে।

ছোৱালীজনীয়ে উপাই নাপাই সলজ্জভাৱে ল’লে।

কিন্তু বেচেৰাই ইয়াৰ পিছত কি কৰিব ? লাজত সি আনফালে চাই বহি খকাৰ বাহিৰে আন কোনো ভদ্ৰ উপায় তাৰ নাছিল। ইমানবোৰ পেকেট হাতত লৈ থাকিবনে ? বাকী থকা পেকেটকেইটা সি ওচৰতে থকা টাংকটোৰ ওপৰতে থৈ আহি পুনৰ ছোৱালীজনীৰ কাষতে বহি ক’লে —

“ এইকেইটা পেকেট ট্ৰেইনত গৈ থাকোতে খাই যাব। বাকু, আপুনি এইখন ট্ৰেইনতে যাবনে ? ”

ছোৱালীজনীয়ে মৃদু হাঁহি মাৰি তলমূৰ কৰি ক’লে — “ নাই, মই পিছৰ ট্ৰেইনখনতহে যাম। ”

“ অ’ হয় নেকি ? ” ল’ৰাটোৱে বিস্ময় মনেৰে ক’লে।

সি বহাৰপৰা উঠি পুনৰ পাইচাৰি কৰিবলৈ ধৰিলে। মাজে মাজে হাতৰ পেশীবোৰ পিটিকি পিটিকি চাবলৈ ধৰিলে। পেশী অৱশ্যে বেচি নাছিল। যিখিনি আছে তাকে ফুলাই দেখুৱাত ক্ষতি কি ! সি পুনৰ সুহৰি বজাবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। পিছত পাতলকৈ গজি উঠা গোফ কেইদাল লাৰি থাকোতেই চকুত পৰিল ষ্টেচনৰ কাষতে ফুলি জকমকাই থকা কৃষ্ণচূড়া ফুলবোৰত। তাৰে এটা ডাল জপিয়াই ধৰি ফুল চিঙিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। সি কিছুপৰ চেষ্টা কৰি কেইপাহমান ফুল চিঙিলেও। তাৰে কেইপাহমান ফুল ছোৱালীজনীক দিয়াৰ ইচ্ছাৰে আপবাচোতেই ট্ৰেইন আহি ষ্টেচন পালে। কুলীটোৱে টাংক আৰু চানাচুৰৰ পেকেটকেইটা এটা খালী ডবা চাই উঠাই দিলে। ল’ৰাজন ডবাত উঠি নিজৰ বস্ত্ৰখিনি ঠিক-ঠাক কৰি নামি আহোতে ছোৱালীজনীৰ মুখৰ ফালে চাই দেখিলে ছোৱালীজনীয়ে তাৰফালে অনিমেষ দৃষ্টিৰে চাই আছে। এনেতে ট্ৰেইনৰ গাৰ্ডজনে হুইচেল বজাই সেউজীয়া পতাকা জোকাৰী ট্ৰেইন যাবলৈ সংকেত দিলে। ট্ৰেইন লাহে লাহে চলিবলৈ ধৰিলে। তেতিয়াও ল’ৰাজন ছোৱালীজনীৰ কাষতে ঠিয় হৈ আছিল। ট্ৰেইনৰ গতিবেগ লাহে লাহে বাঢ়িবলৈ ধৰিলে। তেতিয়া সি তাৰ শেষ বাহাদুৰি দেখুৱাবলৈ সহাস্যে ছোৱালীজনীক নমস্কাৰ কৰি চলন্ত ট্ৰেইনত লাফমাৰি উঠিল। কিন্তু দুৰ্ঘটনাবশতঃ তাৰ এখন ভৰি মোচকাখাই একেবাৰে তলত চকাৰ তলত সোমাই পৰিল।

ছোৱালীজনীয়ে হাত দুখনেৰে নিজৰ চকুদুটা জোৰেৰে চাকি ধৰিলে।

□□□

গল্প

মৃত্যুৰ বিভীষিকা

শ্ৰী প্ৰণিতা বৰা

(এটা সঁচা ঘটনাৰ পম খেদি)

উচ্চতৰ মাধ্যমিক, প্ৰথম বৰ্ষ

জুই! জুই! জুই! জুইৰ পোহৰে গোটেই ঠাইখন পোহৰাই তুলিছে। কিন্তু কোলে জানে সেই জুই ক’ত জুলিছে। কিন্তু হয়! মৃত্যু হ’ল! এটা জীয়া দেহাৰ অৱসান ঘটিল। কিন্তু কিয় ?

গাঁও অঞ্চলৰপৰা ঠাইখন কিছু দূৰত। প্ৰায় তিনি কিলোমিটাৰমান হ’ব। ঠাইখন গছ-গছনিৰে ভৰা। গাঁও অঞ্চলৰপৰা এটা লুং-লুঙীয়া বাটেৰে সেই ঠাইলৈ যাব পাৰি। বাটৰ দুয়ো কাষে কহুৱা। বাটৰ কাষতে এটা সৰু জুপুৰি ঘৰ। ঘৰটোৰ একাষে এজোপা ডাঙৰ আঁহত গছ। ঠাইখনিত বাস কৰা প্ৰায়খিনি মানুহ পাহাৰীয়া জন-জাতি লোক। ঘৰখনত পৰিয়াল বুলিবলৈ এহাল মানুহ আৰু এটি সৰু সন্তানক লৈ ঘৰখনত বাস কৰে। মানুহজনে বিয়া পতা বেচি দিন হোৱা নাই। দুই- আঢ়ৈ বছৰমান হৈছে নেকি ? সৰুতেই দেউতাক চুকাল। আপোন বুলিবলৈ যি এজনী মাক আছিল, বিয়াৰ এবছৰমান আগতে চুকাল। তাৰ পিছত সি অকলশৰীয়া অনুভৱ কৰিলে। ইপিনে সেই ঠাইত বাস কৰা জন-জাতি লোকসকলে সিহঁতক বহু দিনৰ আগৰেপৰা ভাল চকুৰে চোৱা নাছিল। সিহঁতে এনেদৰে চোৱাৰ কাৰণ, সেই ঠাইত অন্য মানুহে বাস কৰা সমূলি ভাল নাপাইছিল। এনেবোৰ কথাই তাৰ মনটো খেলি-মেলি কৰিলে। হঠাৎ সি স্থিৰ কৰিলে বিয়াৰ কথা। সেয়েহে গাঁও অঞ্চলৰপৰা এজনী ছোৱালী বিয়া কৰালে।

সেই দিনটো আছিল আউসী। পৃথিৱীৰ বুকুলৈ নামি আহিল আন্ধাৰ, কেৱল আন্ধাৰ। ৰাতি প্ৰায় দহমান বাজিছে। দিনৰ ভাগৰে মানুহক ভাগৰুৱা কৰি তুলিছে। সেয়েহে বিশ্ৰামত নিদ্ৰাদেৱীৰ কোলাত নিদ্ৰামগ্ন হৈ চলি পৰিল। দুই এঘৰ মানুহৰ ঘৰত সামান্য কথাবতৰা শুনা গ’ল। সকলোতে মানুহৰ সমাগম নাইকিয়া হৈ আহিল।

ডুক - ডুক - ডুক। ক’ৰবাত কুকুৰৰ মাত। বেচাৰাই তেনেদৰে ডুকিছে কিয় ? নিশ্চয় কিবা জাননী পাই গৃহস্থক সতৰ্ক কৰি দিছে। ক’ৰবাত পহৰাৰ মাত সাবধান। সাবধান। খন্তেক পাছত ঘণ্টাৰ শব্দ শুনা গ’ল টং - টং টং টং। সেয়া ৰাতি বাৰ বজাৰ সংকেত। তেতিয়া মানুহবোৰ টোপনিত লালকাল।

টক্-টক্ টক্। দুৱাৰত সৰুকৈ টোকৰ পৰিল। কাৰো সহাৰি নাই। আকৌ দুৱাৰত টোকৰ পৰিল টক্ টক্ টক্। এই বাৰ ভিতৰৰ পৰা সৰু মাত এটি ভাহি আহিল “ উস্ ”। বাপধনে বিছনাত বাগৰ সলালে।

টক্ টক্ টক্। এইবাৰ অলপ জোৰেৰে দুৱাৰত টোকৰ পৰিল। টোপনিৰপৰা সাৰ পাই বাপধনে মাত

লগালে কোন ? পুনৰ চৌকৰ পৰিল। তেতিয়া বাপধন বিছনাৰ ওপৰতে আছিল। সি ভাবিলে হঠাত ইমান ৰাতি দুৱাৰত কোনে চৌকৰ মাৰিলে। কোনো আততায়ী নহয়তো ? তথাপি সি মনত সাহ বান্ধি ভিতৰৰপৰা মাত দিলে কোন ? কোন ?? কোন ???

বাপধনে এনেদৰে চিঞৰা দেখি যৈণীয়েক সাৰপাই উঠিল। কি হ'ল ? কোনোৱা আহিছে নেকি ? বুলি কৈ বিছনাৰ ওপৰতে থকা চাকিটো জ্বলাই দিলে। বাপধন তেতিয়া বিছনাৰপৰা নামি দুৱাৰৰ ওচৰ চাপিল। যৈণীয়েকো বিছনাৰপৰা নামি কোঠালিতে থিয় হৈ ব'ল।

থি-ৰি-ক ! বাপধনে দুৱাৰৰ খিলিটো খুলিলে। বাহিৰত কেৱল আন্ধাৰ। কাকো ক'তো দেখা নগ'ল। কিছু সময় নীৰব। তাৰ পিছত বাপধনে চাকিটো আনিবলৈ বিছনাৰ ওচৰলৈ গ'ল। তেতিয়া তাৰ ল'ৰাটোৱে টোপনিৰপৰা সাৰ পাই কান্দিলে। হয়তো ল'ৰাটোৰ ভোক লাগিছে। পুনৰ চাকিটো লৈ বাপধন দুৱাৰ মুখ পাওঁতেই জোতাৰ শব্দ শুনি থমকি ব'ল। কোন ? কোন ? বুলি বাপধনে মাত দিলে। যৈণীয়েকেও সতৰ্ক দৃষ্টিৰে বাহিৰলৈ লক্ষ্য কৰি থাকিল। হঠাৎ বাপধনে দেখা পালে কেইজনমানলোক তেওঁৰ ফালে আগবাঢ়ি আহিছে। সি পিছুৱাই যাবলৈ বিচাৰিছিল। কিন্তু মানুহ কেইজনৰ ডাবুকিত থমকি ব'ল। দুজনমানে তেওঁক বাহিৰলৈ টানি নিলে। যৈণীয়েকে চিঞৰিবলৈ বিচাৰোতেই দুজনমানে গৈ তেওঁক মুখ তথা হাত-ভৰি বান্ধি থ'লে। বাহিৰত বাপধনক নানান অত্যাচাৰ কৰিলে। কিছুসময় নীৰব। দূৰত কেৱল শিয়ালৰ ৰাও শুনা গ'ল। গছৰ ডালত বহি ফেঁচা চৰাইজনীয়ে নিউ, নিউ কৰি চিঞৰিবলৈ ধৰিলে। ক্ষত্ৰেক পাছতে গুলিৰ শব্দ শুনা গ'ল। লগে লগে মৰিলো বুলি চিঞৰ এটা শুনা গ'ল। বাপধনৰ যৈণীয়েকে চিঞৰ শুনি বান্ধ খুলিবলৈ চেষ্টা কৰোতেই আততায়ী এজনে আহি বান্ধ খুলি দিলে আৰু চিঞৰিলে গুলি কৰি মাৰিম বুলি কৈ আন্ধাৰৰ সুবিধালৈ আঁতৰি যায়। বাহিৰলৈ আহি গিৰীয়েক মাত-বোল নকৰাকৈ মাটিত পৰি থকা দেখি বুজিবলৈ তাইৰ আৰু বাকী নাথাকিল। গিৰীয়েকৰ ওচৰতে বাপৰি বাগৰি কান্দি অস্থিৰ হৈ পৰিল।

কি কৰুণ বেদনা। এটা জীয়া দেহৰ অৱসান ঘটিল। বাপধনৰ সংসাৰখন অকালতে মৰহি গ'ল। তাৰ সংসাৰখনলৈ নামি আহিল অন্ধকাৰ। কেৱল অন্ধকাৰ।

বাপধনৰ যৈণীয়েক অকালতে বিধৱা হ'ব লগা হ'ল। সেই ৰুশমানি শিশু সন্তানটিয়ে অকালতে পিতৃক হেৰুৱাব লগা হ'ল ॥

□□□

কৌতুক

কয়লা ব্লেক কৰাৰ অপৰাধত পুলিচে এজন ব্যক্তিক খান্দালৈ আনি বন্ধাবুক ছমজি দিলে। বন্ধাবুকো অপৰাধী জনক প্ৰশ্ন কৰিলে — আচ্ছা, তুমি কিয় কয়লা ব্লেক কৰা। উত্তৰত অজিযুক্ত জনে ক'লে — মই কয়লা ব্লেক কৰা নাই ছাৰ, কয়লাটো আগৰ পৰাই ব্লেক।

□□□□

চিনেমা

প্ৰণীতা বৰা, দ্বাদশ মান

গৌতমেও, পিন্টু, দুলাল, তপনহঁতৰ দৰে গল্প লিখি সিহঁতৰ দৰ্প চূৰ্ণ কৰিবই। গল্প এটা লিখিবলৈ সিনো কিয় প্ৰট এটা বিচাৰি নাপাব। নিশ্চয় পাব। সি আজি কলেজলৈ গৈ প্ৰট এটা বিচাৰি, নীনা, জুলি, বেবি, ৰুমিহঁতৰ মুখলৈ ভেৰা লাগি চাইয়ে আছে। এনেতে ৰুমিয়ে মাত দিলে — গৌতম তোমাৰ কি হগৌতমেও, পিন্টু, দুলাল, তপন হঁতৰ দৰে গল্প লিখি সিহঁতৰ দৰ্প চূৰ্ণ কৰিবই। গল্প এটা লিখিবলৈ সিনো কিয় প্ৰট এটা বিচাৰি নাপাব। নিশ্চয় পাব। সি আজি কলেজত গৈ প্ৰট এটা বিচাৰি, নীনা, জুলি, বেবি, ৰুমি হঁতৰ মুখলৈ ভেৰা লাগি চাইয়ে আছে। এনেতে ৰুমিয়ে মাত দিলে — গৌতম তোমাৰ কি হ'লনো গা ডাল নাই নেকি ? ইমান নিগাঢ় দৃষ্টিৰে আমাক পৰ্যবেক্ষনৰ কাৰণ কি? হয়তো তুমি আজি বেছি পঢ়িছা।

হঠাৎ পিন্টু আৰু দুলাল ক'ৰবাৰপৰা আহি তাৰ কাষত উপস্থিত হৈ ক'ব ধৰিলে।

“এ গৌতম মই কালি এটা প্ৰট পাই লগে লগে গল্প লিখিলো-গল্পটো এবাৰ পঢ়ি চাবলৈ মোৰ ঘৰলৈ চাবিটা বজাত আহিবিচোন।” দুলালে কলে।

“মই যে এখন উপন্যাস লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰিছো।” পিন্টুয়ে ক'লে। গৌতমে একো মাত নিদি ঘৰলৈ গুছি আহিল। স্বভাৱতে সি কম কথা কয়। ঘৰলৈ আহি সি পঢ়াৰ কোঠাত বহুত সময় চিন্তা কৰিলে প্ৰট এটা পাব ক'ত? নীনা, ৰুমি, জুলিহঁতে তাক ইতিকিহে কৰিলে। ছাৰ বাইদেউসকলক নিৰীক্ষণ কৰিও একো বিচাৰি নাপালে। গতিকে সিদ্ধান্ত ল'লে এইবাৰ চিনেমাহললৈ যোৱাৰ। সকলো ধৰণৰ বিচিত্ৰ পৃথিবীৰ বিচিত্ৰ চৰিত্ৰৰ মানুহৰ ভাৱমূৰ্তি তাতেই প্ৰকাশ হয়।

সন্ধ্যা সময়ত এটা টিকেট কাটি ললে অদিতি হ'লৰ “খুব-চুৰট” চিনেমাখন চাবৰ বাবে। সোমাই পৰিল হ'লত। হ'লৰ পৰ্দাত ভাঁহি উঠিল সঞ্জয় দত্ত আৰু উৰ্মিলাৰ ফটো। নাই তাৰ সঞ্জয় দত্তৰ বডি আৰু উৰ্মিলাৰ গহীন মুদে মন আকৰ্ষণ কৰিবপৰা নাই। তাৰ সৰল চকু হাল পিট পিটাই ফুৰিব ধৰিলে প্ৰট বিচাৰি দৰ্পক বন্দৰ ওপৰত।

হঠাৎ সি নিজকে ধন্যবাদ দিলে এহাল প্ৰেমিক প্ৰেমিকাক দেখি, কি প্ৰেম। সঁচায়ে প্ৰেম বোলা বস্তুটো অমৰ। তাৰ লক্ষ্যত কৃতকাৰ্য হৈছে। চুচুক চামাক কৰি সি বহি পৰিল প্ৰেমিক প্ৰেমিকাৰ কাষৰ চিটটোত। হঠাৎ তাৰ সোঁহাতখন প্ৰেমিকাই খাপমাৰি ধৰি ক'লে — সোণ তুমিও চিনেমা চাবলৈ আহিছা। সি নিখৰ হৈ ব'ল ক'ৰবাত ৰজপাতৰ আঘাতত। কাৰণ সেইয়া তাৰ নিজৰ “আইতা” আৰু “ককা”।

□□□

কৌতুক

শান্ত, নিৰাপদ ঠাইত মাটি কিনিবলৈ বিচাৰে সুমনে। এজন বন্ধুৰ লগত মাটি বিচাৰি গ'ল। এঠাইত মাটি চাই পছন্দ কৰি কলে — ঠাইখিনি বৰ নিৰাপদ যেন পাইছো। বন্ধুজনে উত্তৰত ক'লে — ঠিকেই কেছা, বৰ নিৰাপদ। কেইদিনমান আগতে দিন - দুপৰত ইয়াতে এটা খুন হৈছিল, কোনেও গম পোৱা নাই।

□□□□

জাগৰণ

শ্ৰী ঈশ্বৰ চন্দ্ৰ হাজৰিকা
প্ৰাক্তন ছাত্ৰ

চকুযোৰ জপাই দেখিলো
এক সদ্যস্নাতা নৰীক
চকুত প্ৰত্যাশা.....
হৃদয়ৰ গভীৰমূলীত হেৰুৱাৰ বেদনা;
সুধিলো তেওঁক "কোম তুমি? কিয়বা আগমন?"
মোক ক'লে "মুখপত্ৰ, কৰিব লোৱাৰ কিয় তই
মোৰ আবিলাষ পূৰণ?"
চকুযোৰ সোনোকই থৈ দে
শৰীৰৰ কেঁচ সোঁমিতেৰে দিছিলো তহঁতক জীৱন
কৰিছিলো আমৰত প্ৰদান,
কিন্তু ক'ত হেৰুৱালি? ক'ত হেৰুৱালি তোৰ
বীৰ্য আৰু সৌম্য?
ক'ত হেৰুৱালি তোৰ সোণালী ইতিহাস
আৰু সমসুৱাৰ সূত্ৰ।
মনত পোলা, মনত পোলা হেৰুৱা মূৰ্খ
সুৰাটোৱাটো, ফলদিটো আৰু স্বাধীনতাৰ যুদ্ধ।
ঘূৰাইদে ঘূৰাইদে মোৰ অতীতৰ সোণালী ইতিহাস
নহ'লৈ হ'ব তহঁতৰ জীৱন অৱকল্প।
চকুযোৰী মেলি দেখিলো
সন্মুখত পুৱাৰ নৱ সূৰ্য
ওলাই আহিল অলক্ষিতে মোৰ
গভীৰ উদাত্ত কণ্ঠ;
হেংদান হেংদান লৈ আহ
আজি জাৱন কৰি দিটো শুদ্ধ।
ময়েই অসমৰ, ময়েই পৃথিৱীৰ
পাতাল, স্বৰ্গ
সকলোতে আনিদিও মই
স্বতন্ত্ৰতা আৰু মানৱতাৰ মহামন্ত্ৰ।
আহ ওলাই, ওলাই আহ তহঁতো
আছ যত সহকামী সতীৰ্থ,

হাতত তুলি ল অস্ত্ৰ
মেলি সন্মুখত সোণালী ইতিহাস
পিঙ্গিল বিপ্লৱী বস্ত্ৰ।
শুনি ল, জানি ল, কৈ ল
জননী জন্মভূমি স্বৰ্গাদপী গৰীয়সী
ইতিহাসৰ শ্ৰেষ্ঠ মন্ত্ৰ।

□□□

প্ৰতীক্ষা

স্বপ্ন জ্যোতি নাথ
প্ৰবক্তা, অসমীয়া বিভাগ

উদাসীনতাৰ মাজেদি মই মোৰ
প্ৰাণ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব বিচাৰো
চাৰিওফালৰ বিদ্ৰূপৰ শুকান হাঁহিৰ মাজত
মই মোৰ সৃষ্টিৰ পাতনি মেলিব খোজো।
জীৱনৰ আশাবোৰ কুন্দলীৰ দৰে
পাক খাই গৈছে।
সপোনবোৰ পেটল - ডিজেলৰ
বাৰাৰ দৰে আকাশ চানি ধৰিছে।
জীৱনৰ মমতাই মোক বলিয়া কৰিছে;
মোপোৱাৰ বেদনাই মোহাচম কৰিছে,
জীৱনী শক্তি হেৰাল,
প্ৰেৰণা হ'ল পংগু,
সোণালী সপোনবোৰ
ফলিয়াবলৈ আৰু নো কিমান
দিন (নিশা) প্ৰতীক্ষা কৰিম।

□□□

ENGLISH SECTION

"Be not afraid of greatness. Some are born great; some achieve greatness; and some have greatness thrust upon them."

--William Shakespeare--

ENGLISH SECTION

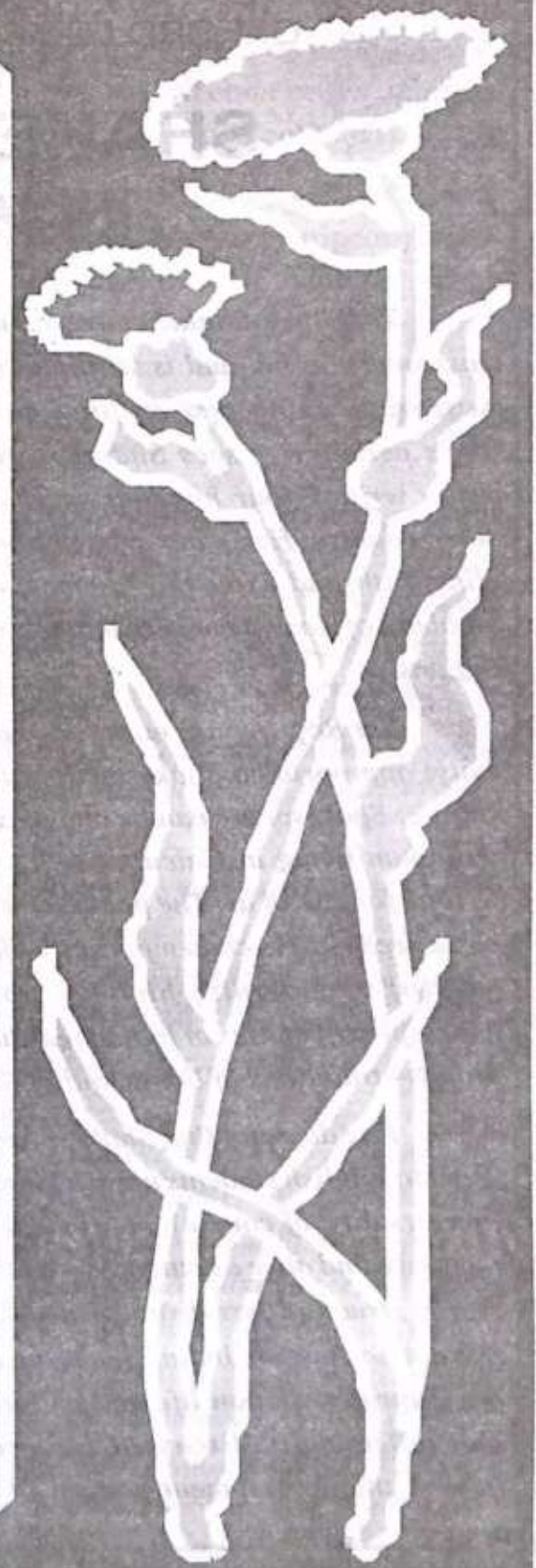

*"Be not afraid of greatness. Some are born
great, some achieve greatness, and some have
greatness thrust upon them."
- William Shakespeare*

GRATITUDE

WE EXPRESS OUR DEEP DEBT OF GRATITUDE AND HEARTFELT THANKS TO PROF. AMITAVA ROY, SHAKESPEARE PROF. AT RABINDRA BHARATI UNIVERSITY AND CO-FOUNDER, SHAKESPEARE SOCIETY OF EASTERN INDIA; SHRI TAGAR CHANDRA BORA, EX-PRINCIPAL, KHAGARIJAN COLLEGE; MRS DEEPA SAIKIA, LECTURER, NOWGONG LAW COLLEGE, ET AL FOR THEIR VALUABLE CONTRIBUTIONS TO OUR COLLEGE MAGAZINE AND ALSO FOR EXTENDING OCCASIONAL SUGGESTION FOR THE QUALITY ENHANCEMENT OF THE MAGAZINE

WE ALSO FEEL ETERNAL GRATITUDE TO DR. SUBIR DHAR, HONY GENERAL SECRETARY, SHAKESPEARE SOCIETY OF EASTERN INDIA FOR GRANTING US PERMISSION TO RE-PRINT PROF. A. ROY'S OXFORD LECTURE AND THOUGHT - PROVOKING PAPER 'SHAKESPEARE IN THE INDIAN CLASSROOM'.

SHAKESPEARE IN THE INDIAN CLASSROOM

Amitava Roy

Teaching Shakespeare in the Indian classroom can be, and is with Amitava Roy, a most challenging and exciting commitment. Roy's perspective sees Shakespeare not as a writer writing four hundred years ago in another country. He is our contemporary, grappling with and exploring themes, crises and problems of current concern that move India and Indians.

For Roy, Indians must (and have historically) appropriated Shakespeare into our own culture: Shakespeare can be and must be felt as an Indian living in Calcutta in the 1990s and writing for and of us. The paper articulates two basic needs: (a) to contemporize Shakespeare and (b) to Indianize him (i.e. to interpret Shakespeare in terms of Indian realities and traditions – traditions of living and of theatre).

Roy does not find Shakespeare very relevant to English students now (leaving aside his 'universality' of course), but finds the Bard vital for us, and alive as our playwright e.g. Lear's family structure has disintegrated in the West but not so here in India. Shakespeare's plays are central to Indian life and culture. Sharply and polemically discussed are problems of dowry; the development pattern of the tragic

hero (sp. Lear) from ignorance to knowledge related to the legend of the Buddha – from folly to enlightenment; Macbeth is introduced in Indian Classrooms by a newspaper report on the lynching / burning of 'witches' in a district of West Bengal; Shakespeare's jesters related to classical Vidushaks of Sanskrit drama and to raunchy and ribald clowns in our folk performance traditions.

Further, Shakespeare's dramaturgy is akin to our folk theatre (live music, audience on three sides, fluid staging, no curtains and sets); Shakespeare's perspective as popular playwright akin to our popular Hindi film whose basic ingredients are sex, violence, melodrama, multiple murders, song, dance, the supernatural, mingling of the grave and the gay – same as in the Bard.

Roy's paper tellingly reveals how Shakespeare comes alive in the Indian classroom through his deep -searching exploration of Indian realities. It should be called Re-inventing Shakespeare for India: A Post-Colonialist reading.

Good Afternoon! I am delighted so many of my colleagues from so, many nations and

countries across the globe are met here today to listen to this talk: this reveals as much a love of and interest in Shakespeare as of India. My role today is that of a connector: making a bridge for you between Shakespeare and India. First a few words about India as most of you have not been to my country but possibly have in your minds some snatches of disconnected impressions and images about India created and served up by your media.

India is a very vast country – diverse, multifaceted, picturesque, a land of extremes. You should not compare India to any single nation in Europe – it is not comparable to England or Germany or Italy for instance, but to Europe as such. Europe contains within its inclusive culture and civilization the Italians, the French, Germans, Scandinavians, Greeks (perhaps we may now include the British and English too) all having separate mother-tongues, their own different and diverse traditions of dressing, food habits, physical features etc. but all recognizably European with great and shared traditions and a culture of its own. So too the diversity of India contains Bengalees, Tamils, Marathis, Gujaratis, Nagas, Oriyas, Punjabees, the Assamese, the Biharis and very many others with differing languages, style of dress, food habits, folk traditions etc. but all recognizably Indian, having a oneness, a unity amidst this striking and picturesque diversity. Also, Europeans have behind them the classical languages and cultures of Greece and Rome (Latin) as we Indians derive our cultural

traditions, linguistic heritage and multi-layered civilization from Sanskrit and Persian (our two great classical languages and cultures).

Now let's get to Shakespeare. During the nineteenth century we appropriated Shakespeare for ourselves in India and made him (so to speak) our national playwright across the Indian subcontinent beginning with Bengal where the first British-Indian theatres originally developed.

Shakespeare permeates our cultural consciousness, has become part of our blood-stream and lives in and through our texts and contexts. From the eighteenth century onwards he came to us Indians mainly through six channels:

1. *Shakespeare as performed by British Groups during the hundred years beginning from around the 1750s.*
2. *The championing of Shakespeare as the most viable cultural and theatrical model from the nineteenth century onwards in the writings and works of cultural leaders like Rabindranath Tagore, Girishchandra, Ghose, Sisir Bhaduri, Utpal Dutt et al (into our own times).*
3. *The naturalization and nativization of Shakespeare through numerous translations and adaptations of his plays into Bengali and all the other major Indian languages.*
4. *The formation and activities of the Shakespeare Societies (mainly in Calcutta) from the nineteenth century till now.*
5. *The absorption and incorporation of Shakespeare in the School, College and Uni-*

4
iversity syllabi and the emergence (through this) of a continuing 'great tradition' of teaching Shakespeare in the Bengali / Indian classroom.

6. The awareness that the Shakespearean theatre and dramaturgy are very closely related to our own traditional folk forms (e.g. Jatra in Bengal) and the consequent utilization of Shakespeare as the most viable theatrical model for our Bengali (and Indian) playwrights.

Thus much as a quick look at the assimilation of Shakespeare into our culture. Now for Shakespeare in the Indian classroom. There are many ways of teaching Shakespeare in the Indian classroom. Most of them quite valid, I guess some of them quite the same as teaching Shakespeare in any classroom anywhere from Berlin to Bosnia: for instance, situating Shakespeare in the context of the Euro-English Renaissance and reading him as a seventeenth century playwright.

But that's not my way of looking at Shakespeare. You have honoured me by asking me to speak to this august gathering of international intellectuals at Oxford University on how I teach Shakespeare in the Indian classroom. So instead of listing various viable (or non-viable) ways of teaching Shakespeare in India as it has been done for the last two hundred years. I will tell you how I 'teach' him or rather how I 'read' him and explore him together with our student communities.

I see and 'teach' Shakespeare as a

Bengali Indian playwright who is living and writing in the Calcutta of 23 April 1996 (or whatever is the date of today's lecture) revealing and recreating in his plays the agonies and the comedy of being an Indian in the present time. In and through his plays he writes our Nation into being, registering and creating its bustling, absurd and arrogant, marvellous and magnificent; mundane and spiritual life.

I believe, and this is my intense burning conviction, that Shakespeare is more relevant to us, has more meaning for us Indians, in fact that Indians can and do instinctively understand Shakespeare as being one of us, a brother under the skin – much more than his own countrymen can. In Britain and in the advanced countries of the West Shakespeare is *passee*, a playwright who wrote over four hundred years ago about people, social organization and political institutions, ways of life and modes of living and world-views very different from the *Zeitgeist* of the 20th century Western World. In short, that Shakespeare's World as created in his plays is quite unrecognizable to present day youths and students in your classrooms here across Europe. Shakespeare's world is not part of their lived and felt experience. They live in the 20th Century, the Bard in the 17th and there's a huge divide between the two. And it's only an academic and literary duty (as such certainly enjoyable at times, perhaps) to read him now in the West.

Back home in my own classroom my job is to make the *Indian Connection* regarding Shakespeare. To teach Shakespeare as if he is

5
an Indian writer holding the mirror up to Indian society, writing now in the present and making India come alive in his works.

If that sounds perverse just consider the following. Shakespeare (as all of you here know) was writing at a time of great and baffling change, at a time of translation from the Feudal to the Mercantile-Capitalist system. He was caught between the end of the Medieval centuries and the beginning of the modern (the secular, humanistic-scientific Renaissance period). It was a warlike, various and tragical age, the best of times and the worst of times – and most exciting to live in and write in. An age when the medieval and the modern co-existed side by side, where the most reactionary ideas and superstitions jostled for position with the most elevated and noble thoughts of man's intellect and advanced science, when conservatism was involved in a death-struggle with progressivism, the traditional in intense competition and collision with the modern.

All that's past now In Europe and the West. You live in a 20th Century technological age now – a highly developed scientific culture which is always most 'modern' or better still post-modern. Hence Shakespeare for you is a *historical* writer belonging to the past, to an earlier stage of social, economic and political development now left far behind by your 20th century post-colonial, late capitalistic, electronically revolutionized postmodernity.

But this is not how the Bard and his World appear to us in India. For us he is not a

recorder and writer of a vanished age. We see his bustling London and Europe—Venice, Verona, Syracuse, Rome, Inverness, Elsinore, Illyria and what have you as happening *now* in our midst, existing intensely and passionately here and now in India, holding the mirror up to our embattled and enchanting country.

My friend Gunter Grass (who co-directed with me his Shakespearean play *Plebeians Rehearse the Uprising* in Bengali while in Calcutta for over half a year—during 1986) made a most profound remark while walking with me the burning streets of Calcutta one dazzling July afternoon. He said, "India offers the most creative space for a writer to work in for it is the one country in the world where all the centuries intersect". That's it, you see! India is Elizabethan England and Renaissance Europe: India contains within its extremes the medieval, the Renaissance (your 15-16th century one and our 19th cen. one), the Enlightenment, the modern and the postmodern – all these periods and ages intermingling and simultaneously colliding in the pressure-cooker civilization of our testing times.

We burn our brides in Bihar and Bengal for not bringing in the requisite dowry and make a bonfire of widows in Rajasthan as a throw-back to the medieval system of Suttee; while at the same time sending our Agni and Insat-IB into the stratosphere; have the most insane religious riots in Ayodhya and Calcutta (like the Protestant-Catholic & Huguenot massacres in Elizabethan and Jacobean times) while simul-

taneously making the world's most sought-after software and (about to design) giant supercomputers. A country where some of the world's oldest classical traditions of culture and performance co-exist and fuse with reggae and rap. A notion where the medieval, the modern and the postmodern intersect just as they did for Shakespeare in his own times.

I begin my class on *Macbeth* [for the urban youth of 1990s Calcutta not with Holinshed or Hermeneutics but with this newspaper item—selected at random from many such appearing in national dailies in India. This one is from *The Telegraph*, one of India's leading English newspapers. It's datelined 10-01-96 and reads: "Six of a family lynched as alleged witches in Baramara Village". This is quite a regular (and horrifying) happening in Purulia (a rather wild and forested tract bordering the adjacent states of Bengal and Bihar) where old, gnarled, hapless village women are frequently accused of putting *hexes* on locals and inflicting fatal illnesses on neighbours through their supposed occult powers.

The witches in the opening scene of *Macbeth* occupy a barren heath in Purulia, West Bengal or wooded ravine in Bastar, Madhya Pradesh (M.P) —not just a space in our imagination but in the living, actual socio-political and cultural geography of our country.

To a contemporary 20th Century English Oxford undergraduate Dr. Faustus' pact with the devil is a myth, merely symbolical or allegorical if anything significant at all — certainly not

an acceptable and living reality. But in India, this ancient and postmodern land, Dr. Faustuses (or *tantrics* or adepts at the Black Arts) are signing such contracts with Satan (*Saitan* in Bengali and other Indian languages) and selling their souls to the devil almost everyday. They are part of our day-to-day and everpresent reality. Till recently (about 20 years back) such *tantrics* (or Dr. Faustuses) could be seen in the outskirts of Tollygunge about a mile from my home in Calcutta. They have now withdrawn into the interiors and the suburbs because the recently running Metro (rightly adjudged by experts as the best i.e. the cleanest, safest and most aesthetically designed underground transport system in the world) has established its southernmost Terminal Station there. Pretty often though, such Dr. Faustuses can be seen wearing flaming saffron robes, replete with prophetic long beards and plaited hair, sporting, burning eyes and carrying their 'instruments' (mandala-machine) strolling through the busy streets of our Calcutta. Their most popular haunt and concentrated colony is of course at *Tarapith*, close to Tagore's most enlightened university Viswabharati at Shantiniketan.

Ask your modern day European student what is a 'fair' and he/she can only answer that that's something that appears nostalgically in the ballad of 'Scarborough Fair' - an event or congregation that's nowhere to be found in his city. So how is this young student going to respond to Jonson's *Bartholomew Fair* (except in his stretched imagination) where the satirical and realistic observer of manners, morals and

humours take us through a guided tour of the fairgrounds where pimps, prostitutes, cutpurses and confidence tricksters jostle and mix, mingle and rub shoulders (and, whatever else) with housewives, tourists, the middle classes and the elites (e.g. Judge's) of society? This does not exist anymore for the 20th century English student, He /she can have no direct access to such a community gathering or festival where all the classes are present, and has to relate to such situations through a mass of boring annotations and project work.

Two tramstops away from my Calcutta residence takes place what called the annual *Rather Mela* (the mela /fair of the Lord Jagannath's Car). It takes over whatever open space is still available, spills over into the busy thoroughfares and goes on for a month — visited in droves by the poor, the rich, the middle and lower classes, the subalterns, the suburbanites, the villager and the urban intellectual, the criminal and the lumpen classes — a picturesque and multilayered throng. This community festival takes place in South Calcutta and beside Sealdah Station (equivalent to, say, London's Charing Cross Station)—two of the most crowded, modern and sophisticated areas of the city. 'Bartholomew Fairs' are of course an integral part of Indian village life and folk traditions as it is of our religious life — the Baul singers' Mela at Kenduli, the Kulu Mela, the Kumbha Mela, to name just three (incidentally Tagore when writing out his anti-Western vision of the ideal Indian theatre imagined it as a *Mela*, a fair, a festival and gave that title to his

theatre manifesto).

To every Indian (student) Jonson's *Bartholomew Fair* is a living reality to which he has direct access through everyday life-experiences undergone in this postmodern, antique land.

Take *King Lear*. The familial organization of Lear's and Gloucester's households (grown-up daughters and sons staying with parents and within the extended family) is obsolete now in England (and the West) whereas it's still the norm in India. Of course we Indians too live in the 20th century and not just in the Feudal 14th and hence we do have our share (a significant minority) of nuclear, single-parent and Lesbian / Homosexual families. But as yet it is the extended family structure that generally obtains here (for example, I live with wife, daughter, mother, father and uncle and an unmarried aunt from the maternal branch in our 'joint family' system. Let me put it to you in a rather aggressive and polemical way: how can an English girl of 18 and above studying *King Lear* in college or university feel the agony of Lear vis-a-vis his daughters or appreciate Cordelia's self-sacrificing commitment to and life-giving care for her 'four score and more' year-old father, when that student has already left home at 16plus and probably gets to meet her parents only once or twice annually at Christmas or similar special gettogethers? To such an English student the emotional tug-of-war between parents and children and their interlocking, interdependent relationships (so pro-

foundly and tragically explored in *King Lear* would perforce appear strange and remote in relation to (her) contemporary lifestyles and experience of familial and social organization.

Not so to an Indian. For me Lear's family structure is what we have grown up with. My daughter is nineteen and unmarried, and till her marriage at whatever age she will obviously continue living with all of us together at home. Most Bengali / Indian families are akin to Lear's family in kind, and the familial power-struggle between parents and children for property that we see in Lear's household is a not unfamiliar day to-day experience for us Indians.

You have all read *Lear* and some of you teach the play too. Have you ever wondered why the first words that Lear ever utters are what they are? The tyrannical charismatic and ancient patriarch-king enters in ceremonious procession in that grand opening sequence at court with all his royal train following and what are his first words, pray? I am quite sure you do not remember and if you do then you have a sense of anticlimax – the words do not sound at all meaningful to contemporary Western audiences. Lear barks out a command to Gloucester: "Attend the Lords of *France and Burgundy*" (i.e. attend, to my would-be sons-in, law). Surely this must be quite incomprehensible to a latter-day contemporary English student of Shakespeare – this tremendous concern for the entertainment of Lear's sons-in-law! To an Indian it is but most natural that a father (having marriageable daughters) must kowtow to his would-be sons-in-law.

We have an age-old and on-going tradition in India whereby sons-in-law lord it over their hapless fathers-in-law extracting fearsome respect and hyperbolic hospitality and frequently eating them out of house and home. Specially so when coming to choose their would-be wives (Lear ruefully mentions this; when he says in his next speech: The princes, France and Burgundy, *Long in our "court have made their amorous sojourn,"*)

Sons-in-law and father-in-law, arranged marriages and dowry, all this bother about old fathers desperately dependent upon their children must seem to an English student to be straight out of an archaic and long-vanished bygone era which the march of your civilization has left far behind and made obsolete through modern-day imperatives.

To an Indian, to each and every student in my classroom *Lear* is a recognizable, first-hand, familiar everyday experience of their familial lives.

There are many many things else in *King Lear* that an Indian will see as images of his own 1990s reality – which I have little time to explore in this lecture. Let me just quote the German director Fritz Bennewitz, who has been to India twenty two times, to succinctly make my point:

"In the late seventies there began an integration of Shakespeare in Third World countries in search of national and cultural identities. In the Phillipines, in Latin

America, in India Shakespeare came to be a mirror for these societies. Lear's cruel enlightenment sees Poor Tom as the real representative of mankind – this shivering, naked, 'bare, forked animal' is Man for Lear – not Einstein, not Tagore, not Gandhi but Tom; Do we have to accept this bitter, tragic sarcasm of Lear? Well, look around you and be filled with anger and shame: Poor Toms are crowding every pavement in Calcutta, Poor Toms are cringing amidst the dust of Third World metropolises; *Lear* has a special resonance for us here in Calcutta", (Bennewitz with Amitava Roy at a Shakespeare Society meeting in Calcutta on 30-10-88 pub. in *Theatre Bulletin*, Vol 1/1 by Shakespeare Society of Eastern India).

Let me offer you all this that I am saying today, all this about what I do with Shakespeare in my classroom, through a short-hand diagram. This will precisely illustrate the various levels of life and literature through which Shakespeare is mediated and brought home to us.

We have seen so far some of the striking parallelisms, interrelationships, juxtapositions transpositions and similarities between Indian life, society and culture and Shakespeare, his life and times and the worlds he creates in his plays.

I will conclude my exploration of this aspect of the 'Indian Shakespeare' with two

more points about *Lear*. One, that the play *King Lear* begins as a fairytale (or utilizes a fairy tale frame): "Once upon a time there lived an old King who had three daughters....." and that

Shakespeare here is using the European version of what is basically an Indian (and Asian) fairytale. In the Eastern version the two evil daughters tell the ish King the they love him as or like the sky and "the Himalyas", while the youngest daughter tells him that she loves him like (and as much as) *salt*. The stupid old King does not realize that it is salt that gives a taste to all food, that salt is essential to our lives, it is that which makes all that we eat relishful, and foolishly kicks out the good daughter.

The other is that the curve of development of Shakespeare's tragic hero from folly to enlightenment closely follows the pattern of the Indian myth of the Buddha. It is especially *King Lear* whose proximity to the Buddha story makes the play so moving, so powerful and so instinctively comprehensible to us Indians. It is in the central scene upon the heath – the storm scene In Act III, Scene IV where Lear encounters his subjects, 'the poor naked wretches', for the first time and utters that profound prayer, that Lear's tragic experience comes closest to the Buddha's.

Till he was thrust out into the terrible storm Lear had been living an insulated exist-

ence cut off from the masses, the poor, the exploited, the rejected, the unemployed, the starving and the dying that made up the majority of his subjects. It is during the storm upon the heath that Lear comes face to face with reality, makes terrible contact with reality for the first time in his career and meets his starving, naked subjects, *the wretched of the earth*, is shocked and shamed by this apocalyptic confrontation, achieves realization and enlightenment as he goes mad at the same time. To an Indian the related revelatory pattern of the Lear and the Buddha stories is patently clear. So far Lear has lived like Prince Siddhartha an insulated, rich and luxurious life of pomp cut off from the realities of existence. The Indian prince lived a 'protected' life by command of his parents. He lived in a closed room into which news and views of the world outside did not enter. One day a gust of wind opened a casement window and Prince Siddhartha peeped out to see scenes of suffering and pain. Aghast, he called his charioteer and ordered him to go for a ride through the capital. Driving through the streets Siddhartha for the first time in his sheltered life comes upon scenes of pain, illness and death. The attack of reality upon his mind transforms him. Late that night he bids farewell to his sleeping wife and child and goes out into the wilds renouncing all his power and wealth. After undergoing years of penance, expiation, suffering and meditation Siddhartha achieves realization, becomes Buddha, the Enlightened One. It is the same curve of development that King Lear undergoes from folly and ignorance to shattering

contact with reality (the poor, naked wretches and 'unaccommodated man') and thence through suffering to wisdom and Enlightenment.

Indian theatre traditions, both classical and folk have close parallels with Shakespeare's stage and dramaturgy.

In his plays Shakespeare mingles 'horn-pipes and funerals', churls with earls. This is exactly what our classical Sanskrit theatre does, and it is something that is anathema to Western classical norms. Our Sanskrit drama is wonderfully poetic (high poetry like in Shakespeare) but it blends colloquial prose most tellingly with this sensitive and powerful verse through the use of 'prakrit'. Again, kings and clowns (like in *Lear*), rich and poor, poets and prostitutes, tyrants and thieves jostle each other in the juxtaposed, serene and bustling life of our classical Sanskrit plays. Perhaps the 'best example is Sudraka's *Little clay cart (Mrichhakatikam)* where heavenly poetry is provided by Charudatta and Vasantasena (the Brahmin and the courtesan). While a thief expatiates with tremendous verve on the art of thieving, giving us a mock-learned treatise on it. We Indians have in our classical plays Vidushaks travelling along with kings and princes, playing Sancho Panza to Don Quixote and the Fool to Lear. Hence we would feel it most strange to hear Sidney's or the neo-classic's diatribes against Elizabethan and Shakespearean drama.

Our folk theatres, specially the Bengali *Jatra*, is very close to Elizabethan stage and its conventions. Both Shakespearean drama and our

folk theatres use no sets, have no curtains, seat audiences on three sides and in-the-round, have live music with musicians sitting on the stage, fluid action \ sparing and symbolic use of props, non-realistic; staging, colourful use of costumes and the use of clowns or fools. These are characteristics shared by both and help us to see and absorb Shakespeare as another Indian playwright.

Shakespeare's was the popular theatre of its time and brought into the Globe all the sections and classes of Elizabethan society from the richest to the poorest as does the Hindi film, the popular culture of our times: seen by the Birlas and Tatas (up there among the Fortunate five hundred) as well as by the rickshaw pullers and pavement dwellers including all the intervening classes between these two extremes of the highest and the lowest. This has happened only a very few exceptional times in the world's cultural history when a while people have flocked to the theatre or the film. The Hindi film is the Shakespearean theatre of our times using the same 'Masala' or ingredients or 'formulae' that guarantee popular success. This Hindi film in India uses a vigorous mix of passion, melodrama, revenge, violence, multiple murders, song, dance, the supernatural, wit, humour, pathos, crass clowning, multiple climaxes, disguise, mistaken identity, high poetry and 'low' vulgar prose to present 3 to 4 hours of non-stop entertainment and powerful drama, gravediggers and porters, comedy and tragedy, clowns and malcontents. The grave and the gay alternate to

keep the audience always interested and involved. Shakespeare of course uses these same formulas but does much more with them and frequently transcends and transforms them into something rich and strange through his unrivalled art and genius. The best of the Hindi films attempt this transcendence too but their success rate is of course very limited.

A considerable number of Hindi films appropriate and absorb Shakespeare for their purposes. Recent record-breaking block busters include *Bobby*, *Henna* and *QSQT-Qayamat se Qayamat tak* (From Catastrophe to Cathastrophe): all closely based on the Romeo-Juliet tragic archetype but transposed into the Indian environment (e.g. the lovers being on both sides of the Hindu-Muslim divide); and *Agnipath* (*The Path of Fire*), an Amitav Bacchhan mega-starrer that unashamedly but powerfully incorporates the handwashing scene from Macbeth ("A little water clears us of this deed", 'Neptune's Oceans', and 'multitudinous seas incarnadine' are all brought into telling play with a Mafia don & killer son confronting an idealistic and honest mother); or *Sholay*, a truly great revenge-tragedy that I ask all my theatre' department students to see before I take up the *Oresteian Tragedy* and *for Hamlet* in the Indian classroom.

This rather sketchy account should give you enough idea of Shakespeare's place in Indian culture. I have left out more than I have put in. But it should be easy to see that teaching Shakespeare in the Indian classroom is a most exciting commitment. I *contemporize* him and

Indianize him in the classroom. Which is not at all difficult. For Shakespeare is deep down an Indian writer, writing today as our contemporary, grappling with and exploring Indian themes, crises and problems of current concern that have the power to move and involve us from Kashmir to Kanyakumari.

Our Contributor

AMITAVA ROY: Currently holds the chair of the Shakespeare Professor at Rabindra Bharati U. and is Co-founder, the *Shakespeare Society of Eastern India*. (Est. 1985). As 'Director, *Theatre Arts Workshop* (Est. 1973) one of the leading bi-lingual (English and Bengali) theatre groups in the country Roy helped introduce the European Absurd to Bengal with a series of controversial productions of Ionesco, Beckett, Albee, Pinter et al, during the 60s and 70s. As actor, played Pozzo in *Iswar Babu Aschen*, the Bengali adaptation by Pradip Banerjee of *Waiting for Godot* authorised by Beckett himself which ran a record six years from 1969-75 in Calcutta. His other major roles include Jerry-Indrajit (*Zoo Story*), [Thomas Beckett (*Murder in the Cathedral*), Julius Caesar, Macbeth, the Boss (*Plebeians Rehearse the Uprising*), Xerxes (Aeschylus' *Persians*) etc.

A Theatre director of wide-ranging experience he has toured extensively in the theatre capitals of the world and worked with groups and directors in and from the USA, UK, Germany and Austria including Georg TABORI and Hans HEYME. As director his most renowned productions include *Biplaber Mohora* (the Bengali transcreation of Guenter Grass' *Plebeians*, co-directed with the author himself); *Kumari-Kurukshetra-komedy* (in-the-round arena adaptation in Bengali of Tomas Brasch's *Frauen-Krieg-Lustspiel*), Aeschylus' *Oresteia* trilogy and *Persians*, LeRoi Jones' *Dutchman*, I. Horowitz's *The Indian wants the Bronx* and lots of Shakespeare.

Most recently has directed and acted in several acclaimed (and award winning) TV films and serials. Latest telefilm is *In Search of the Durga* using poet Joe Winter's *Meditation on the Goddess* as part-text and commentary as celebrations of the Durga in Calcutta.

A founder-editor of both the RBU Drama and English Deptt. Journals, the author of numerous papers on theatre and drama, currently Working Editor of *Theatre International*. 5 ways of *Getting a Muslim out of a Foxhole* (TI, 1/1) is his first, and immediately controversial, play. Director, World Shakespeare Conference, Calcutta, 2000.

ANTI- DEFECTION AND LIMITATION OF THE SIZE OF MINISTRIES — 97TH AMENDMENT ACT 2003

Tagar Chandra Bora
Retired Principal
Khagarijan College

Politics of defection posed a great threat to Parliamentary Democracy in India. Political defection and crossing of floor became much too common and habitual in the State Legislatures after the Fourth General Election and the result was that an accepted and recognized practice became a nuisance and menace to the system of Parliamentary government itself. In the political scenario what was normal before 1967 became abnormal and abominable after 1967. Prior to that the term 'political defection' did never occur in the writings of any scholar on Indian Government and Politics. After that Election the subject of political defection became so important that it was talked about and debated inside State Legislatures, inside Parliament, in public forums, party platforms, in newspapers, academic institutions and even in common parlance.

If any one who was allotted the reserved Symbol of any Political Party and got elected as a member of Parliament or State Legislatures or Union Territories, voluntarily renounced allegiance to, or association with, such Political Party, he was said to have defected. An individual or a group of members defects to join other Political Parties in the Law-making Bodies for the greed and glory of office so that the group or Party could claim to form a government. The individual most active in this regard puts up claim for Chief Ministership.

In 1967, from March to December, out of 3447 Legislators 314 changed their Parties

and political colours like chameleons. Not to mince matters, the largest number of defectors was from the Congress Party and the number exceeded 125. In 1969 there were about 1000 acts of defection and counter-defections, some of them defected as many as five times. One M.L.A. was known to have defected five times to be a Minister only for five days.

The Project Director of the Institute of Constitutional and Parliamentary Studies in New Delhi, Subhash Kashyap, published a book in April 1969 entitled "The Politics of Defection". In his book Kashyap said that during the first year of Defection Politics, as many as 115 defectors were rewarded with Ministerial gaddis in Congress, Congress-supported and Non-Congress supported Governments. Like wildfire the malady of defection spread so fast that it remained unchecked. And as a result, the experimentation on coalition governments in States proved a miserable failure or a total fiasco.

There are different causes which lure the Legislators to defect. The vaulting ambition for power, a hiatus between the status, emoluments and benefits attached to the Office of a Minister and that of an ordinary Legislator, loss and breach of faith in the policies and programmes of the Party to which he belongs, infighting within the Party, political bickering etc. are some of the main causes which lure and lead the Legislators to defect.

Feeling seriously concerned over the

practice and malady of defections in the States, attempts to stamp out this nuisance have been made since 1967, with the first initiative of Venkata Subbaiah, a senior member of the Congress Party in the Lok Sabha. But the menace continued.

In May 1973, a Bill to check and combat the evils of Defection was introduced in the Lok Sabha, which was known as Anti-Defection Bill. But the fate of the Bill remained undecided and was in the balance. And defection carried on. The first bold step to stop defection was taken in Jammu & Kashmir in 1984. Defection was banned in the state.

In 1985 the Indian Constitution was amended and it was known as the 52nd Amendment, and the Anti-Defection Act was adopted. According to that Act if one-third of total members defect and join another party in the Legislature, Anti-Defection Act will not be applicable.

But menace still reigned. Legislators are elected on Party lines and they defect to gain some political benefits. Meghalaya can be cited as the latest glaring example of politics of defection. The winter session of Meghalaya Assembly began on 15 December 2003. On the very first day of the session six members of the Nationalist Congress Party out of 10 defected and formed Meghalaya Nationalist Congress Party. They joined the Meghalaya Democratic Alliance led by the Congress. A hurried and hasty swearing-in-ceremony was held in the evening of 15 December 2003 and all of them were accommodated in the Ministry, and 4 were given Cabinet rank. Thus the practice of 'Ayaram and Gayaram' went on in full swing even after the Anti-Defection Act was launched. Being totally disappointed and fed up over this nuisance of sale and purchase of members of Parliament and State Legislatures, I.K. Gujral, former Prime Minister of India, on 22 Novem-

ber 1997 commented, "We must stop this national plague. If this continues we will have to say good-bye to democracy."

There is no gainsaying the fact that sometimes defection leads to expansion of Ministries. Formation of Jumbo size Cabinets in some States and even at the Centre has become a usual and regular practice in Indian politics.

Sometimes Ministry is expanded not for strengthening the same with efficient legislators, but for appeasing and placating some dissatisfied Legislators or for coaxing and accommodating Coalition Partners or under some political coercions and compulsions or political pressure. This leads to extra burden or onus on Tax Payers and public as a whole.

On 23 April 2003 a decision was taken on bringing legislation for limiting the size of Ministries and for banning this political mayhem. But the decision could not be materialized. It is not justified that more posts of Ministers should be created at our expense. Ministers are a drain on public money. Most dangerous man is one who is with status and without work. Jumbo Cabinets make a mockery of Parliamentary Democracy, create political mayhem and also affect performance. It was the BJP that first achieved distinction of surpassing all records for an elephantine and gargantuan Cabinet. In 1997 the Kalyan Singh Government in Uttar Pradesh had close to 100 Ministers – about one-fourth of the Assembly Legislators. Uttar Pradesh Chief Minister Mayawati had 79 Ministers and Bihar Chief Minister Rabri Devi 77 Ministers, when she was sworn in for the second time in 2000. Maharashtra Chief Minister Shinde inducted 69 Ministers. Uttar Pradesh Chief Minister Mulayam Singh Yadav has, at present, a Jumbo Cabinet of 97 Ministers – almost one-fourth of the Assembly of 403 members.

Each Minister is flanked by a retinue of public servants, an entourage of attendants etc. while travelling and is provided with numerous security personnel, official vehicles, accommodation with free gas and power, sundry allowance, a battery of staff and travel perks. It is very simple to calculate that over a crore of rupees go to waste annually for the royal and flamboyant life-style of each Minister.

Against this backdrop, the Government decided in 2003 to restrict the size of Ministries at the Centre and in the States. A Standing Committee of Parliament was constituted with 44 members to suggest limitation of the size of Ministries. The Standing Committee of Parliament led by Congress leader Pranab Mukherjee discussed the 97th Amendment Bill threadbare. Debating the Bill, Mukherjee said, 'This is an important step towards cleansing the political system.' The 97th Amendment Bill was submitted to the Government and the Union Cabinet approved the Bill on 10 December 2003. The Parliamentary Affairs Minister Sushma Swaraj told reporters on 11 December 2003 that the 97th Amendment Bill would be moved in the Winter Session of Parliament 2003. The 97th Amendment Bill was introduced in the Lok Sabha and the Lok Sabha passed the Bill unanimously on 16 December 2003 and Rajya Shaba also passed the Bill.

Replying to the discussion on the Bill in the Lok Sabha, Law and Justice Minister Arun Jaitley said, "The measure was brought forward as the experience of the last 18 years showed that smaller parties have split mostly to join the ruling party, so as to get ministerial posts. The Bill was intended to curb this mischief. This

showed the maturity of Indian Polity. This would help curb the problem of extraordinary large size of Ministers". The landmark legislation completely banning defections of Legislators and restricting the size of Ministers both at the Centre and in the States has now become an Act (97th Amendment Act) with President of India giving his consent on 3 January 2004 and the Act is now known as 97th Amendment Act of 2003. The main provisions of the Act are as follows :

1. The strength of the Council of Ministers should not exceed 15 percent of the Lower House both at the Centre and in the States.

2. For small states including most of the North-Eastern States the minimum size of Ministry is restricted to 12.

3. The Act has prescribed a deadline to downsize the Ministries within six months – on or before 7 July 2004.

4. Bulk defections will no longer be recognized as legal splits in Parties. Defecting Legislators, irrespective of their numbers, will be barred from holding any public office as minister or any other remunerative political post till their re-election.

It appears that almost all the States in India with excess ministers will be forced to cut the flab at one go on or before 7 July 2004.

The following table will highlight the existing size of Ministries in different States of India and their mega-pruning. This 97th Amendment Act 2003 will force 250 Ministers to lose their ministerial jobs and the pruning of Ministries in the States will save over 250 crore of rupees annually.

Name of the State	Assembly strength	Ministry strength at present	15% of Ministers according to Amendment	Ministers to be axed	Ministers to be added/ included	Amount of Money to be saved annually by the State
Uttar Pradesh	403	88	60	28	-	Rs. 28 Crore
Bihar	243	52	36	16	-	Rs. 16 Crore
Maharashtra	288	69	43	26	-	Rs. 26 Crore
Jammu & Kashmir	87	39	12	27	-	Rs. 27 Crore
West Bengal	294	48	43	5	-	Rs. 5 Crore
Punjab	117	30	17	13	-	Rs. 13 Crore
Himachal Pradesh	68	17	12	5	-	Rs. 5 Crore
Rajasthan	200	27	30	-	3 more Ministers can be included	-
Madhya Pradesh	230	19	35	-	16 Ministers can be included	-
Andhra Pradesh	294	25	44	-	19 Ministers can be added	-
Gujrat	182	16	27	-	11 Ministers can be added	-
Tamil Nadu	234	25	35	-	10 Ministers can be added	-
Haryana	90	9	14	-	5 Ministers can be added	-
Karnataka	224	34	34	None	None	-
Tripura	60	18	12	6	-	Rs. 6 Crore
Nagaland	60	33	12	21	-	Rs. 21 Crore
Meghalaya	60	41	12	29	-	Rs. 29 Crore
Assam	126	35	19	16	-	Rs. 16 Crore
Mizoram	40	15	12	3	-	Rs. 3 Crore
Manipur	60	21	12	9	-	Rs. 9 Crore
Arunachal Pradesh	60	43	12	31	-	Rs. 31 Crore
Jharkhand	82	25	12	13	-	Rs. 13 Crore

(The statistics of some of the States and Union Territories are not mentioned in the table)

The 97th Amendment Act 2003 will axe 250 Ministers and the pruning of Ministers in the States on or before 7 July 2004 will save over 250 crore of rupees annually giving the States' wretched economy a steady boost or

boom. Now this Act of axing, downsizing or pruning – whatever phrase may be used – of Ministers has placed Chief Ministers in a dilemma or in an embarrassing situation. What should be the criteria for axing? Ministerial

competence or other considerations or adjustment of coalition partners? Clearly, Coalition governments will have to face bigger threats resulting in a deadlock or an impasse than those ruled by single party. Such a downsizing of Ministers is likely to lead to a virtual political earthquake, open rebellions, mass defections, splits in parties and even re-elections and stalemate or instability of State governments. But the framers of the Bill had the foresight to include a proviso making splits in the Legislature wing of the Political Parties illegal. Therefore, desperate Ministers facing or getting the axe do not have the option to split their parent party.

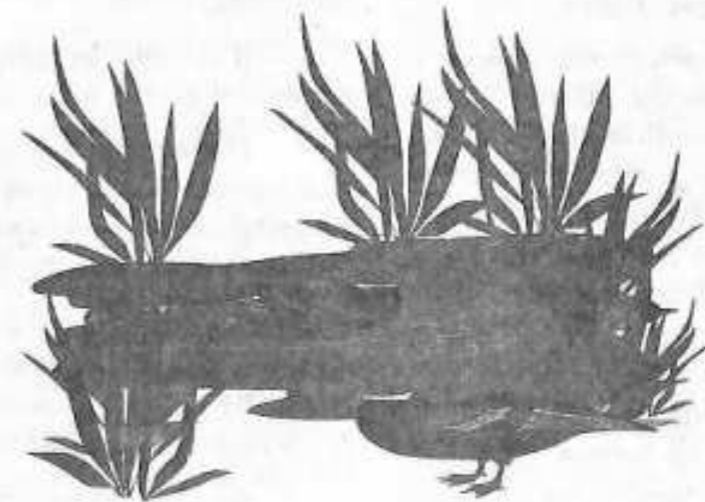
At present in Jammu & Kashmir there are 39 Ministers in the Assembly of 87 members and 27 Ministers are to be axed. Under Article 370, any Law passed by the Union Government cannot be automatically implemented in Jammu & Kashmir unless it is ratified by the Assembly. The Mufti Mahammed Sayeed Government is rather reluctant to ratify the Amendment. Deputy Chief Minister Mangal Ram Sarma says, "We are not keen to implement this law because of both political and security compulsions."

By 7 July 2004 more than 250 Ministers will get the axe in various States under the provisions of the Constitution's 97th Amendment Act 2003 and many Chief Ministers have described the exercise as an "unpleasant and tough" task. The problem is particularly acute and intricate in the North-Eastern States, which account for half of the ministers getting the axe. At least 115 ministers out of 250 to be axed will lose their ministerial jobs in the 7 (seven) states.

This 97th Constitution Amendment Act 2003 is a long-awaited and much-needed Act to ban and put a brake on political defection, political mayhem and crossing of floor which became much too common and much too widespread in State Legislatures after the Fourth General Election and also to limit the size of Jumbo Ministry at the Centre and in the States too.

□□□

N.B.:- This article was submitted on 20 June 2004.

LEGISLATIONS IN RESPECT OF WELFARE OF WOMEN

Deepa Saikia
(Resource Person)
NOWGONG LAW COLLEGE

"God dwells there, where women are respected" (Rig Veda). In ancient India woman enjoyed equal status with man in all fields of life; she received the same education like man. Many Hindu religious books like Vedas, Upanisads, Puranas have mentioned the names of several women, who were great scholars, poets, philosophers of the time. The wife was "Ardhangini" which means she is the half of her husband. An unmarried man was considered to be an incomplete man. All religious ceremonies were performed by husband along with his wife. There are numerous hymns in the Rig Veda indicating the high status accorded to woman in Vedic society. For instance, the hymn 10.85 explicitly states that the daughter-in-law should be treated in the family as a queen by all members of the family, specially the mother-in-law, husband, father-in-law etc.

The value to women is also echoed in our constitution (from article 30 to 51 of the constitution). The Constitution of India guarantees certain rights and privileges to women through Fundamental Rights and Directive Principles. Article 14 confers on men and women equal rights and opportunities in political, economic and social spheres. The Constitution imposes a fundamental duty on every citizen to renounce all practices derogatory to the dignity of women. The section 25 of Universal Declaration of Human Rights appeals to

the people of the world to take care of the women and children saying that – "Motherhood and childhood are entitled to special care and protection".

Why are the special legislations for women required?

To answer this question we have to go back to the age of Epics, Sutra books which came more than thousand years later than the Rig Veda. Probably from that time the dignity of women had been derogated. In Maha grantha Ramayana Sita was compelled to enter into the burning fire to prove her chastity.

In Mahabharata Dharmaraj Yudhisthir pawned Draupadi, his wife, in Gambling as if she was a movable property rather than a human being.

It is found in Holy Bible that Eve was accused of giving Adam the fruit of wisdom.

During the time of Manu, the position of a woman was so miserable that even wife battering, widow burning were customs. At that time a woman was nothing but a domestic slave.

Again, during the Muslim rule in India customs of pardah, child marriage, keeping Harem by well-to-do persons were responsible for derogation of status of women in society.

So, special legislations became neces-

sary to eradicate these social evils. The following are some of the important legislations for welfare of women.

1. THE HINDU WIDOW REMARRIAGE ACT 1856

This act allows widow to remarry and sec. 5 of this act ensures that she should enjoy all the rights which a married woman does.

2. THE CHILD MARRIAGE RESTRAINT ACT 1929

After passing this act the minimum marriageable age was fixed at 15 years. Later it was increased up to 18 years.

3. THE HINDU WOMEN RIGHT TO PROPERTY ACT 1937

In traditional society a woman had no right to property. This act recognizes a widow of a deceased person as his surviving personality with the same right as his in his joint property.

4. THE HINDU MARRIAGE ACT 1955

This act recognizes the equal rights of man and woman in the matters of marriage and divorce. Bigamy is also prohibited by this act.

5. THE HINDU SUCCESSION ACT

For the first time absolute ownership of property was conferred to a woman. This act confers equal right to women in the matter of inheritance of property.

THE SUPPRESSION OF IMMORAL TRAFFIC IN WOMEN AND GIRLS ACT

This act deals with the problems of prostitution. Main object of this act is to reduce the scope of prostitution. Now protective homes are established for these unfortunate women. These women are given training in tailoring, toy and

basket making weaving, and the crafts, so that they may earn their livelihood in a decent way.

DOWRY PROHIBITION ACT 1961

There is hardly any other malady of greater magnitude to which society is subjected today than the curse of dowry demands. This act makes an effort to do away with dowry system by prohibiting it. It is a common practice in India that a bride is harassed by her husband and in-laws for not bringing adequate dowry. Sometimes the girl commits suicide on account of this.

Section 6 of the Pre-Natal Diagnostic Technology (Regulation and Prevention of Misuse) Act, 1994, prohibits any person in charge of a hospital or laboratory from undertaking any test for the purpose of determining the sex of the fetus of a child in the womb and such violation has been made punishable under Section 22 of the said act with imprisonment which may extend, upto three years and fine and any medical practitioner found indulging in such an act can also be debarred by the State Medical Council from carrying out any medical practice.

Besides the above mentioned acts, there are some other legislations such as Women's Right to Vote 1935, Indian Maternity Act, 1961, Medical Termination of Pregnancy Act, 1971, Equal Remuneration Act 1976, Family Courts Act 1984, Muslim Women Right to Divorce Act; 1986, Indecent Representation of Women (Prohibition) Act, 1986, Protection of Human Rights Act 1994,etc which help in the improvement of status of women in society.

Assault on or use of criminal force against any woman by a man with the intention of outraging her modesty, is made punishable with imprisonment upto two years and /or fine.

But in spite of these solemn assurances of various legislations, the crimes against women have increased day by day because of some procedural as well as substantive lacunae in law. Moreover, crimes like Rape, Bigamy, Bogus marriage, Dowry deaths are increasing because of socio economic status of women. Ignorance of law, absence of courage are factors for which most of the women are tortured physically, mentally and socially. A girl or woman in this tradition-bound, non-permissive society is extremely reluctant to admit any incident, which is likely to reflect on her chastity. She is conscious of danger of being ostracized by the society or being looked down upon. She would face the risk of losing love and respect of her matrimonial house and happiness being shattered. If she is unmarried she would apprehend that if these are published it will be difficult for her to secure an alliance with a suitable match from a respectable and acceptable family. As a result, these criminals are frequently escaping from the nemesis of law. Moreover, a woman in India is not usually prepared to bring an incident of rape etc. to the notice of police authorities, since she knows that it will be nothing but a beginning of her untold humiliation. In court also, she has to undergo the most humiliating and nerve-shattering experience of cross-examination by defence counsel which will be nothing but adding salt to her injury.

So Criminal Law Amendment Act 1983 widens the definitions of rape and mandatory punishment has been provided. Misuse of the official position by the rapist shall be punished with rigorous imprisonment for a minimum of ten years. A person committing rape on a woman who is pregnant or below 12 years of age shall be liable to be met with same treatment. Amendment of section 327 Crpc says that the trial of rape shall be conducted in Camera. There is

prohibition in any matter relating to such proceeding. Again, amendment of sec 114A Evidence Act, is an offence of rape, if the victim woman disposes before the court that she did not consent to the sex act, the court will presume that she did not.

Again, in a bogus marriage u/s 493 IPC, cheating affects most of the illiterate women of our country. They are deceived, enjoyed, and betrayed in the name of love. If as a result of this kind of cheating the girl conceives or gives birth to a child then the girl has to lead a life of perpetual shame and the child has to bear the stigma of illegitimacy.

Another glaring piece of injustice to women is refusal by the husband to maintain a married wife. Maintenance is a statutory right which legislature has framed to save vagrancy at least its consequences. The object of legislature u/s 125 Crpc is to save those discarded wives; helpless and deserted children; and destitute parents from total starvation and death. Yet our laws regarding maintenance leave much to be desired. A Man who goes through void or voidable marriage can easily throw a poor girl to the streets. The maintenance amount was fixed at Rs 500 in the year 1973 as the highest compensation and the same has not been changed until now although the money value has gone down to a considerable extent in last 30 years.

But in spite of all these legislations and amendments the criminals are frequently escaped through the web of law because of inadequate police investigation, absence of special magisterial, machinery and above all the sociological factors which encourage such criminals. So special investigating wing with women police officers must be established to investigate the crimes against women. In every session division of each High Court there should be a sepa-

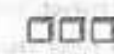
rate court to try these offences.

Lastly, to stamp out this menace from the society the women forums play a very important role. The role of the women forums should be to make the women conscious of their rights. Recently Justice Nowlekar said in the Law Research Institute of Gauhati High Court that the most difficulties crop up for the delivery of justice to women in contrast to man. An awareness in the society regarding the rights of

women and their enforcement is the need of the hour.

So a radical change to socio-economic status of women is necessary to improve the conditions of women.

In the words of Swami Vivekananda, "There is no chance for welfare of India unless the condition of women is improved. It is not possible for a bird to fly only on one wing".

LAUGH A WHILE

Judge : How many times have you been to jail ?

Guilty : Twelve times .

Judge : So you are a hardened criminal .I'll have to give you the maximum sentence.

Guilty : Why, don't you give your regular clients a discount ?

A neighbour came to show his new parrot. He boasted, 'My parrot can talk, as well as count.' 'How did you know that?' asked Mr. Gupta. 'Because when I asked it to subtract two from two, it did not say anything.'

Arun : Why was the policeman climbing up a tree ?

Rajesh : Because he was a member of a special branch.

Definitions :

Middle Age : When a man's hairline goes back and his waistline goes forward.

Bus : Which runs faster when you are after it and slows down when you are in it.

Life Insurance : A plan that keeps you poor all your life so that you can die rich.

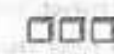
rate court to try these offences.

Lastly, to stamp out this menace from the society the women forums play a very important role. The role of the women forums should be to make the women conscious of their rights. Recently Justice Nowlekar said in the Law Research Institute of Gauhati High Court that the most difficulties crop up for the delivery of justice to women in contrast to man. An awareness in the society regarding the rights of

women and their enforcement is the need of the hour.

So a radical change to socio-economic status of women is necessary to improve the conditions of women.

In the words of Swami Vivekananda, "There is no chance for welfare of India unless the condition of women is improved. It is not possible for a bird to fly only on one wing".

LAUGH A WHILE

Judge : How many times have you been to jail ?

Guilty : Twelve times .

Judge : So you are a hardened criminal .I'll have to give you the maximum sentence.

Guilty : Why, don't you give your regular clients a discount ?

A neighbour came to show his new parrot. He boasted, 'My parrot can talk, as well as count.' 'How did you know that?' asked Mr. Gupta. 'Because when I asked it to subtract two from two, it did not say anything.'

Arun : Why was the policeman climbing up a tree ?

Rajesh : Because he was a member of a special branch.

Definitions :

Middle Age : When a man's hairline goes back and his waistline goes forward.

Bus : Which runs faster when you are after it and slows down when you are in it.

Life Insurance : A plan that keeps you poor all your life so that you can die rich.

HOME RULE MOVEMENT

Mrs. Ruma Dutta
Lecturer, Dept. Of History

The First World War broke out in August 1914. The Allied Powers claimed that they were fighting for freedom and democracy which was believed by the Indians as true and gave the British Govt. utmost support in their war effort with the hope that the British would reward India's Loyalty which was shattered. During this period, the Congress was divided between the moderates like Gopal Krishna Gokhale and the extremists like Bal Gangadhar Tilak. Leader like Surendra Nath Banerjee feared that if the Govt. did not do any reform immediately the moderates' hold on people would weaken. This came true. Mrs. Anne Besant felt, "The moment of England's difficulty is the moment of India's opportunity". She started the Home Rule League, later supported by Tilak. It aimed at self-government for India within British Commonwealth. Mrs. Besant was more Indian than most of the Indians. She was courageous with determination and drive. Her movement made a great impact upon the people and they awaited the newspaper "New India" edited by her, and read it with great enthusiasm and earnestness.

Mrs. Annie Besant was Irish by birth and came to India in 1893. She founded the Central Hindu College in Benaras which later become a full-fledged University. It was the good fortune that she took India as her home. She devoted herself for the social and educational uplift of the people of India. But she realized that the uplift of the people is not possible unless the Nation is free. So she plunged into Politics,

with a view to making India a mighty self-governing community. She then started a weekly review captioned "The Common Weal" on January 2, 1914, aiming at "Religious Liberty, National Education, Social Reform and Political Reform". She went to England with a view to forming an Indian party in Parliament, but did not succeed, although she could gather sympathy by making speeches in many places for India's freedom.

After coming back from England, she started a daily newspaper on July 14, 1915 by the name of "New India". Two months later she made a speech in Bombay(Mumbai) and placed her concept of self rule before the nation. "I mean by self government that the country shall have a government by councils, elected by the people and responsible to the house." On Sept. 28, 1915 she made a formal declaration that she would start the Home Rule League with Home Rule for India as its objectives. She also declared that the League would be an auxiliary body to the Indian National Congress. The moderates did not support the idea as they thought that this might weaken the Congress organizationally and emotionally. Finding no support from them, she herself formally inaugurated the Home Rule League at Madras in Sept. 1916. It soon gave fresh impetus and gained momentum. Branches were opened in Bombay (Mumbai), Kanpur, Allahabad, Benaras, Mathura Calicut, and Ahmed Nagar. Her campaign through "New India" and "The Common Weal" got a good impact even on her

rivals. Motilal Nehru and Tej Bahadur Sapra joined her Home Rule Movement.

Tilak, who had great admiration for Mrs. Besant, took a fancy to her Home Rule. After being released from jail in 1914, he wanted to reorganize his Nationalist Party to make it a dynamic force in the National scene, and wanted to cooperate with the Congress to go along and to work his own, outside the Congress. Finding that the moderates were not enthusiastic about Mrs. Besant's Home Rule, he called a conference of the Nationalists in Puna(Pune) in December 1915 where he got full support and later in April 1916 he established the Indian Home Rule League at Puna(Pune). Its objective was to attain self government within the British empire by the constitutional means. Joseph Baptista and N.C. Kelkar were appointed its President and Secretary respectively. Tilak was its guiding spirit. He wrote articles in "Maharatta" and "Kesari" about Home Rule which became a popular catchword and this earned him the title "Lokmanya" i.e. respected by the people. He travelled extensively and could impress the people with the idea of Home Rule. Although Tilak and Mrs. Besant worked separately they did have an understanding. Tilak worked actively in Maharashtra and Central Provinces leaving the rest of the country to Mrs. Besant.

As the Home Rule movement spread like wildfire, the authorities decided to crush it. They instituted a case against Tilak in July 1916 for certain speeches asking him to finish a personal bond of Rs. 20,000/- with two securities of Rs.10,000/- each for ensuring good behaviour for a year. But the Bombay High Court set aside the order. A security of Rs. 2,000/- was also obtained from "The New India" edited by Mrs. Besant, that was later for

forfeited and a new security of Rs.10,000/- was levied. Mrs. Besant appeared to the Privy Council against this, but her appeal was rejected. She was then compelled to sell her two presses which published "The New India" and "Common Weal". These papers reappeared barely three days later under another editor. The Govt. were wrong to crush the movement. It gathered a new momentum every day. On January 17, 1917, the Home Member of the Govt. of India wrote in secret report, "The position is one of the great difficulty. Moderate leaders can common and no support among the local classes who are being lead at the heels of Tilak and Besant." And he recommended to the Secretary of State for India to grant the reform proposals sent to him.

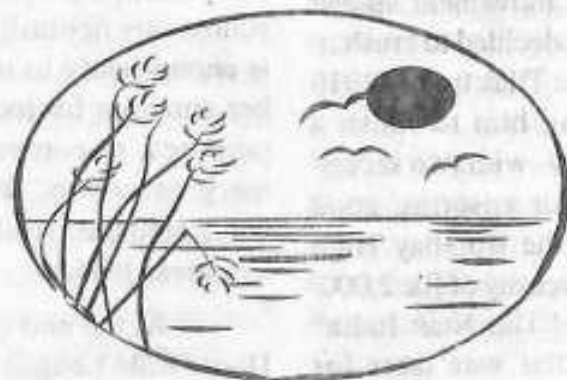
Several Provincial Govts. now debarred Tilak and Mrs. Besant from entering their provinces. The Madras Govt. ordered internment of Mrs. Besant. Gales of strong resentment and protest swept the whole nation. There were protests abroad also. As a result, the moderates lost their hold and Mrs. Besant was elected President of the Indian National Congress in Calcutta(Kolkata) in 1917. In her Presidential address Mrs. Besant thundered, "India demands Home Rule for two reasons First, because freedom is the birth right of every nation; secondly, because her most important interests are now made subservient to the interests of the British empire without her consent and her resources are not utilized for her greatest needs. It is enough only to mention the money spent on her army not for local defence, but for imperial purposes, as compared with that spent on primary education." Her address bore a striking contrast to the Presidential address of the former Congress leaders.

At the end of the first year, "The Indian Home Rule League" of Tilak had 14,000 mem-

bers enrolled. At the Nasik Convention, he explained that his organization was totally different from that of Indian National Congress. Congress was passing some resolutions from time to time. But his league is totally revolutionary and it would not stop until its goal is achieved. The Home Rule League would wind up only when the Home Rule would be granted by the British Govt. The workers of the league were very active. They took the message to every corner of the country. The local Govt. became very apprehensive of their activities and so sent anxious reports to the Viceroy. He apprised the Secretary of State for India that Mrs. Besant, Tilak and others are conducting the agitation for immediate Home Rule attracting people en masse, having mischievous effect on public feeling throughout the country. As a result, Mr. E. S. Montagne made his historic announcement on August 20, 1917 declaring responsible Govt. as a goal of British policy in India.

The influence of Home Rule movement was not confined to India alone. Sir Subrahmanya Aiyer, retired judge of Madras High Court, wrote a letter to President Wilson of America on June 24, 1917, the publication of which made a furore in British Parliament. But the letter made a wonderful impact in America, where a Home Rule League was established in New York. It started a monthly jour-

nal called "Young India". Leaders like Lala Lajpat Rai, K. D. Shastri visited America and toured extensively to enlighten and win support for the cause of India's freedom. In 1918 Tilak wrote to Mr. Clemenceau, President of the "Peace Conference", to solve the Indian problem so that India might emerge as a leading power in Asia and a powerful member in the League of Nation and would contribute towards world peace. A Home Rule League was also established in London. Mrs. Besant wrote to its British members, "Help us to become a free commonwealth under the British crown and we will bring our manpower to secure the world peace. Our people have died in your war for freedom. Will you consent that the children of our dead remain a subject race?" The activities of the Home Rule Movement soon produced results. The Labour Party Conference at Nottingham passed a unanimous resolution in 1918 in favour of the Home Rule for India. Thus the Home Rule Movement made a turning point of our freedom struggle. It focussed the public attention whether freedom could be won with the guidance of the armchair politicians or that to devote all their energy and capabilities to break the shackle of their slavery. The new ideal soon became a beacon and torchbearer to all our patriots and helped bring our freedom nearer to our door.

Seminar Paper

**ENGLISH TEACHING IN UNDERGRADUATE LEVEL
ITS PROBLEMS AND REMEDIES**

Krishna Chandra Maji
Lecturer, Khagarijan College

In 1773 Warren Hastings became Governor - General of Bengal. The number of Indians who acquired a knowledge of English grew greatly. And English was in fact, if not in low, the language of commercial and administrative business. The East India Company did not have an educational policy till 1813. Schools for the teaching of English sprang up. Western missionaries arrived on the scene and helped to meet the growing demand for English. Although a controversy developed about the language of education or the medium of instruction in India - the controversy is still on -, the ultimate decision to take up English had the backing of many leaders of Indian opinion. With the establishment of the first universities in 1857, English, though a foreign language, became an Indian language for all practical purposes. Obviously, the recent cry of 'Drive English away and save vernacular' is a cry for putting the clock back. The inevitable result of downgrading English or the emphasis on vernacular as the medium of instruction in parts of India has been a general decline of academic standard.

English is a tricky and funny language. A young learner in India will simply despair of ever learning to speak and write the language with any confidence and think it has hardly any rules or that there are more exceptions than rules. He will face difficulty to pick it up. He

may also think that it follows no system either in its grammar or in spelling. He may wonder how the English men themselves can speak and write English! He is told they can't. In a film (My Fair Lady) he saw, one character keeps asking, 'Why can't the English speak English?' Need he wonder then that the foreigner finds the language so very puzzling?

A series of questions will come to the mind of overseas students : why should 'laugh' be pronounced as 'luf' ? Why should 'U' have one sound in 'dull' and another in 'duke' ? Spelling is so puzzling! The noun is 'humour', but the adjective 'humorous' with 'u' dropped. The participial form 'coming' has not the 'e' which 'come' has, and the cardinal 'nine' has the ordinal 'ninth' with 'e' dropped. He will never fully understand where to use 'shall' or where 'will' and where 'can' or where 'may'. The articles and determiners are again confusing. Why 'a' university? Why 'many boys' and why 'much milk' ? Should the learners say 'a hotel' or 'an hotel' ? He is not quite sure. 'The', however, is the worst of articles. For the life of his he is never sure where to use 'the' and where not to. There is so much difference in meaning between 'go to school' and 'go to the school'. It is all due to the definite article. Tenses are another stumbling block. Present, past and future get very much mixed up as he writes. His worst bugbear is, however, 'preposition'. Why 'in

Guwahati' but 'at Dispur'? Why should the learners say 'deal in tea' but 'deal with customers'? No good reason can be given.

Not everyone who learns English in India is taught directly by a native speaker of the language. An English schoolboy learns English analytically and does 'grammar' as an analytical exercise, but the foreign student needs to learn the mechanics of the language. Apart from the natural difficulties involved in learning a foreign language like English, the Indian learner has special problems. He can rarely hear English spoken by a person whose 'mother tongue' is English. A language learnt wholly from books will lead to be bookish, shallow, and also suffer from a tendency towards spelling-pronunciation. There will be a natural tendency to think in one's own language, and translate the thought into the 'foreign' language. These processes affect the early learners of English - particularly the learners in undergraduate level - in India. One of the difficulties or bottlenecks of treating English as a foreign language and at the same time using it as a constantly required second language is that of keeping in touch with the changes (semantic, phonetic, tonetic and in levels of usage) that take place in the language among the native speakers. Even the natives cannot always keep pace with the rapid changes. And some changes take place despite the resistance and protest of grammarians and philologists.

Jolted by the mechanism and rules of English grammar an Indian student in undergraduate level whose main and only motto is to pass an examination in English finds no interest in the subject and the teacher, too, fails to create interest and give fillip in him for the language. Again, numerous are the types of English. There are various kinds of written and spoken English. The private diary, for example,

can be in any style; there are no rules for it. But other occasions require particular styles. For instance, in an examination the standard has to be adjusted to the expectations of the marker or grader. A witness's account of an accident ought to be plain and factual and carefully arranged, and a telephone conversation imposes on the speaker quite different manner from that he would adopt for a meeting. There are as many kinds of English as there are purposes in writing and each requires the appropriate mode of expression.

This will be daunting if it means that the learner has to acquire skill in so many types of writing. But that is not the case; progress in one particular branch of a language is usually accompanied by all-round improvement. It is a matter of choosing the right words for the needs of the occasion, and the right choice becomes a matter of habit.

Some typical mistakes are made by overseas students. Many errors of their construction are the result of forming sentences through analogy. Thus, He ordered me to go and He advised me to go are correct and the student may understandably but incorrectly write He suggested me to go instead of He suggested that I should go; similarly, The boy is going to sleep and Your mother is going to work are both correct, and by analogy the student may write I am going to swim, when he means I am going for a swim or I am going swimming. The student should therefore be careful to avoid nonsensical sentences. Hence the practical and functional nature of grammar should always be emphasized, and the functional grammar should be taught through diagrams and tables and through good help-books.

A learner of English as a foreign or second language in the undergraduate level is - or should be - more concerned with sentence build-

ing. For this he needs to be more acquainted with the patterns of English sentences. He needs to know how words collocate, to know where certain classes of words, and which of these words, have their normal places in sentences. He needs to know what alternative positions there are.

'During the 1930s,' says A S Hornby in the preface to the second Edition of Guide to Patterns and Usage in English, 'much attention was paid to the selection of vocabulary items for use in courses for those learning English as a foreign language. Comparatively little attention was paid to the patterns of structures of the language'. The situation has changed during the last sixty years, and today the emphasis has shifted from vocabulary control to structures and patterns.

The most important patterns are those of verbs. Unless the learner becomes familiar with these he will be unable to use his vocabulary. It is important, too, that the learner, when he uses a noun or adjective, should be familiar with the patterns in which it is used. When he uses such adjectives as kind and thoughtful, he should be familiar with their use and transformation after introductory it or exclamatory how.

It was kind / thoughtful of you to send flowers.

How kind / thoughtful of you to send flowers.

The learner who wishes to speak and write English is rightly concerned with grammatical correctness. He should also be concerned with being idiomatic. He will never write sentences like Three doors are in this room or Two thousand books are in our library which are not grammatically incorrect, but unacceptable because these are not idiomatic. Again, he will use the kind of English that will not strike

the listener or reader as being artificial, or formal when an informal style is appropriate. The starting point of a foreign learner will be - or should be - with the auxiliary and modal verbs as be, have, can / could, will / would, shall / should, may / might, must, ought to one by one and the teacher will describe their functions very clearly. The concept of obligation can be expressed by the use of such words as necessity / necessary, compel / compulsion / compulsory, oblige / obligation / obligatory. Except in formal style a native speaker is unlikely to use these words. He will prefer constructions with have to, have got to, must, ought to or should. These words are often more difficult for the foreign learner of English than the more formal words. Some of them are irregular and defective verbs. The beginner is tempted to use the more formal verbs because their patterns are easier than the patterns for words used in informal or colloquial / conversational style. By grouping together the various ways in which such concepts as obligation and necessity, permission, possibility, achievement, hopes and wishes are expressed with numerous examples, the learner - particularly in undergraduate level - is enabled to become familiar with the ways used most frequently to express these concepts. Besides these, the problems of time and tense pose to be very acute to the foreign learner of English.

'It will be practical not to present the learner with specimens of incorrect English and then require him to point out and correct the errors. Such a procedure in the form of expression is harmful,' says A. S. Hornby. But there may be room for debate.

Language, like a flowing river, has a life of its own, and goes on its own way. A living language, like a living organism, experiences loss and addition in the elements that compose it. It is constantly changing, adding new expres-

sions, dropping others, and regarding as a mistake one year what will be perfectly acceptable next year. Moreover, some of the grammatical forms and constructions deemed correct by the writers of various excellent guides to English are outdated, obsolete and rarely used, even by educated people and the setters of examination papers. A dynamic language, English, too, grows and changes more rapidly than a language that is in a more passive and torpid situation, creating puzzles and problems to the foreign learner. For example, the constructions 'He is taller than me', 'The two brothers quarrelled with one another', 'Let us aim to do good', which were frowned upon by grammarians, are now recognized as idiomatic.

To sum up, English, the window to the world at large, is now a lingua franca — not a foreign language. It should be treated as an Indian language. We cannot scrap it. Stagnation and decay will reign because of the dearth of knowledge of English. So English should be taught in early stages of education to root out all the problems faced by the foreign learners. It will be taught by the expertise of our highly trained teachers and, if possible, by native teachers. Areas of particular difficulty of the student (learner) in undergraduate level should be given special care, attention and emphasis. Teachers should apply their own discretion to teach the students who use English as a second language. Teachers should evaluate the standard of the student first and then apply teaching tools, materials and devices accordingly. Differences between conversational / colloquial / informal usage and strict grammatical forms will be shown but the emphasis will be on conversational forms. Again, writing habit must be emphasized. Explanations and examples will be brought up-to-date. The correcting of students' work by students is a most effective method, because learners pay more attention to each other's comments

than to those of a teacher. Information on grammatical titbits. (Such as basic sentence patterns, gerund and infinitives, sentence expansion through subordination, sentence expansion through coordination, count (able) and uncount (able) nouns, modal auxiliaries, determiners, the passive, the reported speech etc.) and also on composition (for example, writing an outline, making notes, writing a summary and precis, paragraph writing, letter writing etc.) should be thoroughly given. Conversation drills, dialogue and pronunciation drills should also be emphasized. A teacher's task is to point out the mistake, but the self-consciousness, concentration, zeal for self-improvement and devotion of the student (learner) will play a vital role in this regard. In fine, I must quote what the educationist Kohli says, 'A poor teacher tells, an average teacher explains, a good teacher demonstrates, the great teacher inspires'. I think a learner of English in India will make headway and try his level best to improve the standard of English with the constant inspiration of a 'great' teacher.

Reference Books :

1. Britannica (Micropaedia) - Vols - 4, 11.
2. Britannica (Micropaedia) - Vols - 22, 28
3. Guide to Patterns and Usage (2nd Edition) ELBS and OUP - A. S. Hornby.
4. Indian English and British English - P. Nihalani, R. K. Tongue and P. Hosali.
5. The Nelson Guide to Good English - Denys Thompson ELBS and NELSON.
6. Collins Cobuild English Grammar - Collins Publishers (Rupa & Co).
7. Overseas Students' Companion to English Studies - J. B. Heaton, J. P. Stock.

AN ASSESSMENT OF MICRO CREDIT IN NORTH EAST INDIA

Selima Sultana Khandakar
Lecturer, Dept. of Economics

INTRODUCTION :

Micro finance concepts have existed since 1904, when cooperative society act was passed for ensuring production credit loans for farmers through primary credit societies. The Syndicate Bank which began functioning in 1921 concentrated on raising micro deposits in the form of daily/weekly savings and micro loans for its constituents. However, it has become very popular first in rural Bangladesh through Grameen Bank. Prof. Mohammad Yunush first started (in the mid of 1970) to extend small amount of loan to the BPL population in group of five members without any collateral. The security was implicit in the processes itself.

In India, since the inception of DWCP, TRYSEM, IRDP (revamped as SGSY, modeled 1999, April) the concept of micro finance gained more and more importance.

MEANING :

Micro finance is defined as the provision of thrift, credit and other financing services and products in very small amount to the poor for enabling them to raise their income levels and improve their living standards.

Thus, Micro Credit refers to the entire rank of financial services available, such as savings and insurance, production and investment credit, housing finance for the poor and includes skill upgradation and entrepreneurial development that will enable them to overcome abys-

mal poverty. Micro Credit provides loan support in small doses along with training and other services to people who are resource poor but who are able to undertake economic activities.

In other words, Micro Credit is one way of reaching the hardcore and assetless poor who have demonstrated effectiveness.

NEED FOR FORMATION OF SELF HELP GROUPS (SHGs) AND THEIR FUNCTIONS :

Now, the availability of Micro Credit is possible through the SHG system. Social mobilization through SHGs is inevitable for economic empowerment and poverty alleviation. Accordingly, SHG is a small group formed of 10-20 members, economically homogeneous and cohesive group of rural people voluntarily formed to perform functions such as :-

1. Emphasis on regular small savings
2. Mutual agreement to contribute to a common fund
3. Meeting emergency needs on mutual help basis
4. Making collective decisions
5. Solution of conflicts through collective decisions
6. Provision of collateral free loan on terms and conditions as desired by the group.

RELEVANCE OF MICRO CREDIT FOR ECONOMIC DEVELOPMENT IN NORTH-EAST INDIA :

The economic scenerio of North-East India sharply differs from the one that prevails in industrially advanced states of our country. Here the prevalence of chronic under-employment or disguised unemployment in the rural sector, the existence of urban unemployment among the educated classes, shortage of capital equipment or other complementary resources etc. are prominent.

According to the 55th round of Poverty Estimates of National Sample Survey Organization (NSSO) published in The Times of India, a national daily, on 19 July 2003 the people below poverty line in NER is 131.53 lakh as compared to the All India figure which is 260 million. Assam is the poorest among NE States with 92.17 lakh as BPL people followed by 12.53 lakh in Tripura, 7.89 lakh in Maghalaya, 6.53 lakh in Manipur, 5.21 lakh in Nagaland, 3.80 lakh in Arunachal Pradesh, 2 lakh in Sikkim and 1.40 lakh in Mizoram. Poverty exists in this NER despite 9 schemes launched by the Central Govt. for rural development like DWCRA, TRYSEM, IRDP/SGSY etc.

Even though the country has already celebrated 56 years independence, the NE region still remains backward compared to the rest of other parts of the country. One most telling failure or fiasco has been our inability to tackle and combat poverty at the grass-root level. The change in development strategy since the early 1990s with liberalization and globalization as its driving force has added and aggravated its own inner dynamic and uncertainties, particularly for the rural and urban poor. Market driven economic development, which is what liberalization and globalization is all about, is no

receptor of persons and humanity. If the minimum wants of the people are not met quickly and the perceptible change is not brought about in the quality of life amongst the urban and rural poor, this country will head for a breakup and all the good works done for national integration in the past fifty six years would fall flat and be futile.

GOVT. AGENCIES, SHGS AND THEIR PERFORMANCES IN ASSAM :

The last three or four years have seen mushroom growth of SHGs in Assam to catch up the pace of SHG growth in Southern States. Though late, NABARD, SIRD and district administration suddenly woke up to the situation and are presently putting great stress on group formation and scaling up Group's Credit linkages with the bank. According to the latest report published in Amar Asom, a local daily, there are at present about 59,000 SHGs. It is interesting to note that out of this total number of SHGs, Women SHGs alone figure at about 17,000. Thus, it can be concluded that women are playing a very vital and positive role in the formation of SHGs in Assam.

From 1999 till 2002-03, Central Govt. made approval or gave economic sanction of Rs. 24,442.64 lakh under SGSY scheme. In 2002-03 the State Govt. allocated Rs. 617.30 lakh as against the Central Govt.'s sanction of Rs. 2802.61 lakh. But to our utter surprise and dismay, because of the failure of the State Govt. to submit utilization certificate of fund to the Central Govt. the latter sanctioned only 50.15% of its share. As a result of this, only 40% of fund under SGSY scheme is being utilized in Assam till the report is prepared.

During April 2000 – January 2003, a survey was conducted by Dr. G. Purkastha on the

activities of SHGs in Assam (Source Poyobhara June, 2003). Dr. Purkastha visited 18 villages in Assam, — six each in Kamrup, Nagaon and Karimganj districts. He interviewed as many as 500 households. The study included 125 member - households from 100 SHGs spread over 10 GP areas and 3 NGOs working in the sample villages. His findings were :-

IN KARIMGANJ DISTRICT :-

i) 30 SHGs were reported to have been provided with Bank Credit. ii) 50 SHGs were in the process of getting either revolving fund or Bank Credit with nearly 50% subsidy. iii) 27 SHGs with linkages to Bank Credit got Rs. 25,000/- to Rs. 20,000/- respectively for projects like poultry keeping, goat rearing, fishery, agro-service centre, banana and ginger farming, food processing etc.

IN NAGAON DISTRICT :-

i) 20 SHGs were found taking shape under the guidance of two FMCs (Field Management Committee). And out of total 20 SHGs women groups were 15.

IN KAMRUP DISTRICT :-

i) Only 6 SHGs were found taking shape under the supervision of different Block officials.

It was observed that many SHGs were doing business quite sincerely and creditably either jointly or singly. Though it is too easy to comment on the performances and fate of SHGs in rural Assam, one positive thing is that their

repayment ratio or monthly contribution to the common fund was found regular and very satisfactory by any standard. Quite a few groups raised their monthly contribution after receiving revolving fund.

It was also observed that the SHG movement had been more successful in those villages where group formation was done under NGO supervision, while the performance was very limited where different Govt. agencies were directly involved, simply to achieve the target.

At present in the North-East India Govt. agencies like NABARD, NEDF, RGVN, Panchayet and SHG, NGO are also operating for the micro-credit system.

In this writing an attempt has been made to assess the operations and performances of NABARD in NER with consideration to SHG.

The three district linkage models for purveying financial assistance by banks of India are:-

Model I -	SHG formed and financed by banks.
Model II -	SHG formed by NGO and formal agencies but directly financed by banks.
Model III -	SHG financial by banks using NGOs as financial intermediaries.

The following table highlights SHG - bank linkage model wise cumulative position in North-East India.

Table No 1 : SHG - bank linkage model wise cumulative position

(Rs. Million)

Sl No.	State	MODEL I SHGs formed and financed by banks		MODEL II SHGs formed by formal agencies and NGOs but directly financed by banks		MODEL III SHGs financed by banks through NGOs		Total	
		No. of SHGs	Bank loan	No. of SHGs	Bank loan	No. of SHGs	Bank loan	No. of SHGs	Bank loan
1.	Assam	1,761	25.74	1,334	16.67	382	3.09	3,477	45.5
2.	Arunachal Pradesh	-	-	108	2.00	-	0.51	108	2.51
3.	Manipur	-	-	157	4.30	5	3.21	162	7.51
4.	Meghalaya	2	0.01	111	2.57	66	-	179	2.58
5.	Sikkim	-	-	24	0.66	-	-	24	0.66
6.	Nagaland	15	0.58	-	-	-	-	15	0.58
7.	Tripura	104	0.98	-	-	-	-	104	0.98
8.	Mizoram	-	-	-	-	-	-	-	-
	Total	1,882	27.31	1,734	26.20	453	6.81	4069	60.32

Source : Annual Progress Report, NABARD.

The above table depicts that Assam has the highest number of SHGs compared to the other States of NER. The table further shows that the formation of SHGs is yet to start in Mizoram. It also reveals that loan disbursement by this bank to these sister states constitutes 60.32% of its total disbursement.

The SHGs that are operating in NER have a very remarkably low level of linkage with banks than other region. When we undertake a comparative study, it is quite evident that during the year 2002-03, the number of SHGs credit linked is highest in Andhra Pradesh with 79,037 SHGs followed by Tamilnadu with 35,701 SHGs. Compared with these states the number

of SHGs credit linkage is very low in North-Eastern States. During the year 2,453 SHGs provided with bank loan in Assam followed by 97 SHGs in Tripura, 28 in Manipur and a single SHG in Sikkim. The amount of bank loan during 1st April 2002 to 31st March 2003 was slightly higher than the previous years in Assam (31.85 million) and Tripura (Rs. 0.65 million).

This situation can again be represented in terms of the following table. (Previous year cumulative bank loan is considered).

Table No. II : SHG - bank linkage - Regional (State wise) Spread of physical and financial progress up to 31st March 2003.

Sl No.	State	Cumulative No. of SHGs Provided with bank loan up to 31 st March 2002	No. of SHGs Provided with bank loan during 1 st April 2002 to 31 st March 2003	Cumulative No. of SHGs Provided with bank loan up to 31 st March 2003	Cumulative bank loan up to 31 st March 2002	Bank loan during 1 st April 2002 to 31 st March 2003	Cumulative bank loan up to 31 st March 2003
1.	Assam	1024	2,453	3,477	13.65	31.85	45.50
2.	Meghalaya	179	-	179	5.79	-	5.79
3.	Tripura	7	97	104	0.33	0.65	0.98
4.	Sikkim	23	1	24	0.44	0.22	0.66
5.	Manipur	134	28	162	2.61	2.20	4.81
6.	Arunachal Pradesh	108	-	108	2.00	-	2.00
7.	Nagaland	15	-	15	0.58	-	0.58
	Total	1,490	2,579	4,069	25.40	34.92	60.32

Source : Annual Progress Report, NABARD.

The above table shows State wise spread of physical and financial progress of NER.]

In Assam the no of SHGs provided with bank loan during 2002-03 is higher than the cumulative number of SHGs provided with bank loan up to 31st March 2002. In case of Tripura it is almost 14 times higher than the cumulative number of SHGs provided with bank loans up to 31st March 2002. The impressive growth of SHGs bank linkage is due to

the initiative taken by the NABARD and other financial institutions like Regional Rural Bank, District Control Cooperative Society etc. in coordination with voluntary agencies. To have an idea regarding the picture, let us consider the following tables III and IV respectively.

Table III : SHG -bank linkage- Physical and financial Progress of Participating RRBs and DCCBs up to 31st March 2003.

(Rs. million)

Sl. No	STATE	Cumulative No. of SHGs Provided with bank loan up to 31 st March 2002	No. of SHGs Provided with bank loan during 1 st April 2002 to 31 st March 2003	Cumulative No. of SHGs Provided with bank loan up to 31 st March 2003	Cumulative bank loan disbursed up to 31 st March 2002	Bank loan disbursed during 1 st April 2002 to 31 st March 2003	Cumulative bank loan disbursed up to 31 st March 2003
Assam							
1.	Cacher Gramin Bank	86	111	197	1.06	1.08	2.14
2.	Lakhimi Gaonlia Bank	498	905	1403	6.82	16.04	22.86
3.	Longpi Dehangi Rural	26	33	59	0.50	0.93	1.43
4.	Pragjyotish Gaonlia Bank	183	1,239	1422	2.54	11.80	14.34
5.	Subansiri Gramin Bank	46	31	77	0.74	0.40	1.14
Total =		839	2,319	3,158	11.66	30.25	41.91
MEGHALEYA							
1.	Khasi Jajntia Ka GB	117	-	117	0.31	-	0.31
NAGALAND							
1.	Nagaland Rural Bank	15	-	15	0.58	-	0.58
TRIPURA							
1.	Tripura Gramin Bank	3	93	96	0.15	0.59	0.74
Sub Total =		974	2,412	3,386	12.70	30.84	43.54
Name of the DCCB							
ASSAM							
1.	Sibsagar DCCB	6	24	30	0.15	0.44	0.59
2.	Assam Co-operative Apex Bank Ltd.	-	7	7	-	0.18	0.18
Total =		6	31	37	0.15	0.62	0.77
TRIPURA							
1.	Tripura State Co-operative Bank	2	4	6	0.02	0.06	0.08
Sub Total =		8	35	43	0.17	0.68	0.85

Source : Annual Progress Report, NABARD.

Table IV : SHG - bank linkage - District wise details of Physical and Financial Progress up to 31st March 2003

(Rs. million)

Sl. No.	Name of District	Cumulative No. of SHGs Provided with bank loan up to 31 st March 2002	No. of SHGs Provided with Bank loan during 1 st April 2002 to 31 st March 2003	Cumulative No. of SHGs Provided with bank loan up to 31 st March 2003	Cumulative bank loan disbursed up to 31 st March 2002	Bank loan disbursed during 1 st April 2002 to 31 st March 2003	Cumulative bank loan disbursed up to 31 st March 2003
ASSAM							
1.	Borpeta	22	303	325	0.56	1.97	2.53
2.	Bongaigaon	3	77	80	0.03	0.77	0.80
3.	Cachar	86	111	197	1.20	1.08	2.28
4.	Darrang	76	244	320	0.50	2.13	2.63
5.	Dhemaji	27	11	38	0.49	0.17	0.66
6.	Dibrugarh	7	5	12	0.08	0.05	0.13
7.	Dhubri	10	28	38	0.17	0.32	0.49
8.	Golapara	3	50	53	0.08	0.44	0.52
9.	Golaghat	37	68	105	0.27	0.71	0.98
10.	Jorhat	37	66	103	0.27	0.90	1.17
11.	Kamrup	37	21	58	0.50	0.20	0.70
12.	Karbi Anglong	26	33	59	0.60	0.93	1.53
13.	Karimganj	16	-	16	0.02	-	0.02
14.	Lakhimpur	19	17	36	0.25	0.20	0.45
15.	Morigaon	365	493	858	5.01	10.47	15.48
16.	Nagaon	128	245	373	1.95	3.61	5.56
17.	Nalbari	17	24	41	0.39	0.29	0.68
18.	Sibsagar	30	52	82	0.35	0.70	1.05
19.	Sonitpur	78	445	523	0.93	4.62	5.55
20.	Hailakandi	-	3	3	-	0.03	0.03
21.	Kokrajhar	-	154	154	-	2.23	2.23
22.	Tinsukia	-	3	3	-	0.03	0.03
Total =		1,024	2,453	3,477	13.65	31.85	45.68

Sl. No		Cumulative No. of SHGs Provided with bank loan up to 31 st March 2002	No. of SHGs Provided with bank loan during 1 st April 2002 to 31 st March 2003	Cumulative No. of SHGs Provided with bank loan up to 31 st March 2003	Cumulative bank loan disbursed up to 31 st March 2002	Bank loan disbursed during 1 st April 2002 to 31 st March 2003	Cumulative bank loan disbursed up to 31 st March 2003
(Rs. million)							
MEGHALAYA							
1.	West Khasi Hills	61	-	61	0.58	-	0.58
2.	East Khasi Hills	49	-	49	1.86	-	1.86
3.	Ri-Bhoi	64	-	64	2.60	-	2.60
4.	West Garo Hills	3	-	3	0.39	-	0.39
5.	Jaintia Hills	2	-	2	0.36	-	0.36
	Total =	179	-	179	5.79	-	5.79
TRIPURA							
1.	South Tripura	7	61	68	0.33	0.25	0.58
2.	West Tripura	-	36	36	-	0.40	0.40
	Total =	7	97	104	0.33	0.65	0.98
NAGALAND							
1.	Kohima	4	-	4	0.16	-	0.16
2.	Dimapur	11	-	11	0.42	-	0.42
	Total =	15	-	15	0.58	-	0.58
SIKKIM							
1.	East District	4	-	4	0.13	-	0.13
2.	West District	4	-	4	0.06	-	0.06
3.	North District	5	-	5	0.08	-	0.08
4.	South District	10	1	11	0.17	0.22	0.39
	Total =	23	1	24	0.44	0.22	0.66
ARUNACHAL PRADESH							
1.	Itanagar	108	-	108	2.00	-	2.00
MONIPUR							
1.	Imphal West	134	28	162	2.61	2.20	4.81
	Sub Total =	1,490	2,579	4,069	25.40	34.92	60.32

Source : Annual Progress Report, NABARD.

Table No. III shows that up to 31st March 2002 in Assam no of SHGs provided with bank loans was 839, which stood at 3,158 as on 31st March 2003. During the year 2002-03, 2319 new SHGs entered the SHG-bank linkage process through RRBs. But in Meghalaya and Nagaland, RRBs failed miserably in this process. It is also seen that in NER, the participa-

tion of DCCB in offering loans to SHGs is not so satisfactory in comparison to other states.

It is interesting to note that as per the study conducted by NABARD in Assam, the cumulative no. of SHGs provided with bank loan up to 31st March 2003 was the highest in Morigaon district (858), followed by Sonitpur

district (523). The SHGs bank linkage was the lowest in Tinsukia (03) and Hailakandi (03) districts. Similarly in Maghalaya the highest no. of SHG bank-linked at Ri-Bhoi district was 64, but during 2002-03 no such groups cantered the process.

Conclusion :

The experience of Micro Credit clearly shows that the poor are bankable and that poverty alleviation is possible without subsidies. Evaluation studies conducted by NABARD and other institutions highlight that the SHG bank linkage has improved and boomed the economic and social condition of members through positive impact on the level of income, assets, credit, savings, self-confidence etc. The programme has brought down and lowered the transaction cost for the bank as well as borrowers with extremely high rate of recovery as the members themselves provide constant watch and follow-up.

There is no denying the fact that underprivileged people working in a group are now gradually gaining confidence and morale that they can save and bank some amount even from their meagre income and that they can also procure a loan to launch any productive ventures even if their group savings fall short of the requirement. Moreover, seeing the high success rate in repayment against Micro Credit many banks are now showing interest and taking initiative in lending money to SHGs even if they are formed by the down-trodden and wretched. This will go a long way in ameliorating the

plight of the rural poor, so long as NGOs, Panchayats and banks worked in tandem.

But despite all the positive and healthy development or a steady boost in rural economy that took place in recent past, it still falls short of our expectation and satisfaction. Even though the Centre generously allocates funds for the smooth and rapid development of this region, the State governments dawdle and dilly-dally to utilize the allocated fund and fail to avail themselves of the opportunities of these schemes, because of political mayhem, lack of political motivation and abuse of power. Besides, the rampant corruption prevailing in the society right from the political leaders to the bureaucrats also stands as an obstacle or a bar to proper implementation of the schemes. To translate the long-cherished dream of thriving and flourishing economy everyone should be conscious and raise his voice in the right platform against this corruption, mayhem and injustice.

References :

1. Annual Report of NABARD.
2. The various issues of Financing Agriculture - Inhouse Journal of Agricultural Finance Corporation Ltd.
3. Materials used from the Seminar Paper presented by Rohini Chetia and others at D. U. Refresher Course.

□□□

IMPACT OF TERRORISM : IN AND ABROAD

Partha Jyoti Baruah
T.D.C. 2nd Year

Introduction:

Today there is a tremendous threat to the human civilization because of a knotty problem created by man himself. And that is the problem of terrorism. Now terrorism is a global phenomenon – a burning issue – and scaling the headlines of the dailies. It may be called the result of some insurgents and militants against world peace. Through it these persons are trying to create fear and panic among the people to gain their own end or the ends of the organization to which they belong. India and some parts of the world are facing this problem very acutely. In this essay my focus is on the impact of terrorism in India and in the rest of the world.

Its impact in India :

After the end of the Second World War terrorism sprung up in different countries. In India activities of the terrorists and militants are running so high that our governments are keeping bad times to tackle them head-on. Militancy and insurgency are reigning rampant in Jammu and Kashmir, Assam, Nagaland, Manipur, Tripura, Andhra Pradesh etc. It is well known that our neighbouring country Pakistan is triggering and supporting the militant outfits acting in Jammu and Kashmir. Pakistan is arranging militant groups and waging war against India. In the North-Eastern region there are myriad militant groups – such as National Socialist Council of Nagaland (NSCN), United Liberation Front of Assam (ULFA), United Nationalist Liberation Front of Tripura (UNLFT), National Democratic Front of

Bodoland (NDFB), Bodo Liberation Front (BLF), People's Liberation Army (PLA) etc. These groups have their own demands and are pressing the governments all the time to make a quick decision. In Andhra Pradesh there is a militant group named People's War Group (PWG) backed by the Central Govt. under the Prevention of Terrorism Ordinance (PTO). In Bihar some private groups of the landlords are involved in terrorist activities. Besides these, the underworld gangsters in Maharashtra are creating terror and panic among people.

For the heinous terrorist activities India is facing serious threats and jolt in her security, integrity and economy. To prevent the activities of the terrorists India Govt. has to pay a huge price. Militancy would not have posed so serious and complicated if it was not favoured by other countries. The Pakistani intelligence agency - Inter Services Intelligence (ISI) - is instigating and supporting the militant groups of our country with all might and main. With these militant activities on, the loss of man and property beggars description. Everyday innocent men, women and children are being murdered and lynched brutally. The socio-economic condition in Assam has aggravated and deteriorated. These days the state is passing through a deep crisis and wretched economic depression. There are many reasons for it, but of these militancy or insurgency predominates. Same is the case with other states. As said earlier India Govt. has enacted many laws such as TADA, PTO etc. to combat and curb terrorism. But little success has been achieved. And Terrorism

is standing like a great barrier and giant before India!

There are many causes of growing terrorist activities in India. In North-Eastern States the main cause of growing militancy is Centre's gross negligence to those states. Unemployment may also be taken for granted as another main cause of militancy. So Central Govt. should take necessary steps to stamp out terrorism and all these acute problems as easy as possible. The militancy problem in these States can be solved by the Central Govt. through friendly discussion and negotiations. The problem of militancy in Jammu and Kashmir should be solved through bilateral dialogue with Pakistan.

Further, it is really a difficult job to curb the activities of the terrorists. Terrorism crops up in response to injustice, oppression or persecution. The government must seek the alliance of the public in eradicating any grievance that may give rise to it. Terrorism cannot be curbed by the law enforcing agencies alone. The public sympathy and co-operation should be gained by the government. The extremists should be brought in the main-stream of the national life. Through persuasions and negotiations the government may try to gain confidence of the misled terrorists and thus their heart may somehow be changed.

Impacts abroad :

The entire world is also passing through a very critical time because of the troubles and problems of terrorism. Some examples of terrorism around the world will suffice to prove the acuteness of this knotty problem.

1. The September 11 attacks in USA : We saw the most terrible and disastrous terrorist attacks of recent time on the United States of America

on 11 September 2001. On this very day four hijacked planes of American Airlines were being crashed on different places of America. Two planes were crashed on the twin towers of the World Trade Centre killing thousands of people and destroying fully those two Skyscrapers. Another plane was crashed on Pentagon, where the Defence Headquarters of USA is situated. In this tragic holocaust at least eight hundred people were killed. The last of the four planes hijacked was crashed near Pennsylvania with all the passengers on board. In this way the terrorists created havoc in U.S.A.

According to the US authorities these attacks were masterminded by the Saudi terrorist Osama Bin Laden and his terrorist outfit Al-Qaida. As a result of these attacks the U.S. Army launched an attack against Taliban Govt. of Afghanistan where Laden was taking shelter. At first Taliban tried to name this war as 'Jihad' but no other country of the world supported them. Now the Taliban were almost wiped out from Afghanistan by the Northern Alliance forces with support from the U.S. Army. Now a discussion is going on in the German City Bonn to form a new Govt. in Afghanistan with mediatory role of the U.N.O. According to reports a consensus was arrived as form a new Govt. with the participation of all groups, which will be headed by liberal leader Hamid Karzai.

2. Terrorism in other countries of the world : Some other countries of the world like Sri Lanka, Nepal, Russia, Israel etc. are also facing serious threats from the terrorists. Sri Lanka terrorist outfit L.T.T.E. launched insurgency against Govt. with the demand of a separate state for a long time. In this revolt thousands of people have suffered untold sufferings and died. Our neighbouring country Nepal is also facing troubles with the terrorist activities of the Maoist

rebels. In Europe, Russia is suffering from heavy damages done by the Cechnyan rebels. Israel is also facing serious troubles from the Palestine based militant outfits. A few days back three suicide bombers blasted themselves in a town of Israel, killing at least ten people. A Palestine based militant group HAMAS took the responsibility of those attacks. As a result, Israel Army fired missiles at the office of the PLO leader Yasser Arafat. Besides these, there are innumerable examples of terrorist activities in the world which escape our notice.

Again, terrorist activities have caused a tremendous economic crisis. While the war is going on in Afghanistan, the stock exchange rates are going looking down sharply. We will not at all be astonished if the Third World War takes place on account of terrorism. If such things happen, the entire human civilization will be at stake or become extinct.

Conclusion :-

As terrorism is posing serious threats

to the human civilization, so we all should oppose it unitedly and fight back. Terrorism should not be added to religion. There is only one religion in terrorism and that is the religion of creating trouble and confusion to the peaceful world. Again, we cannot support the US attacks in Afghanistan fully because it was they who created extremist groups like Talibans, Al Qaida and terrorist leaders like Laden, Mullah Omar et al. It is now an open secret that the American intelligence agency C.I.A. has had links with those terrorist groups and leaders. They used these groups to gain their own end for a long time. But when these terrorist groups took up arms against America, America became angry with them and ill-treated them. So there should not be two definitions of terrorism. Terrorism should be treated as a universal enemy of mankind and we should act unitedly to combat and wipe out this menace. By doing this we can provide a free and peaceful world to our future generation.

AMARTYA SEN : A BRIEF SKETCH OF HIS LIFE AND PHILOSOPHY

M.A. Salam
Lect., Deptt. of Economics

Amartya Sen is a name that needs no introduction. Still, as his economic philosophy is deeply associated with his life and upbringing, so a brief sketch of his life and education is a necessity.

A celebrated economist and Nobel Prize Winner, Shri Sen was born and brought up at Santiniketan, famed for Viswabharati, a place of universal learning. He was educated primarily at Viswabharati then at Presidency College, Kolkata, and at Trinity College, Cambridge from where he also received his doctorate in Economics in 1959. He began his career as a teacher at the Delhi School of Economics and taught there from 1963 to 1971 and then moved to the London School of Economics before becoming the Drummond Professor of Political Economy at Oxford. Subsequently, he was Lamont Professor for Economics and Philosophy for nearly a decade at Harvard University. Among the various visiting appointments he has held are the Andrew D. White Professor at large at Cornell University and visiting Professor at the University of California, Berkeley. He has been President of the Econometric Society, the International Economic Association, the Indian Economic Association and the American Economic Association.

Dr. Sen is now the Master of Trinity College at Cambridge, reputedly the most prestigious academic position in England. All through this he has continued to be an honorary Professor at the Delhi School of Econom-

ics.

Sen is of the view that there has occurred a serious distancing between economics and ethics which has brought about one of the major deficiencies of Contemporary economic theory. As he persuasively argues, since the actual behaviour of human beings is affected by ethical considerations, and influencing human conduct is a central aspect of ethics, welfare-economic considerations must be allowed to have some impact on actual behaviour and, accordingly must be relevant for modern logistic economics.

Given the nature of Economics, it is not surprising that both the ethics related origin and the engineering-based origin of economics have some cogency of their own. The deep questions raised by the ethics-related view of motivation and of social achievement must find an important place in modern economics, but at the same time it is impossible to deny that the engineering approach to has much to offer to economics as well. In fact, the ethical questions are obviously taken more seriously by some than by others.

Sen argues that the importance of the ethical approach has rather substantially weakened as modern economics has evolved. The methodology of so - called 'Positive economics' has not only shunned normative analysis in economics, it has also had the effect of ignoring a variety of complex ethical considerations which affect actual human behaviour and which, from

the point of view of the economists studying such behaviour, are primarily matter of fact rather than of normative judgment. If one examines the balance of emphases on the publication in modern economics, it is hard not to notice the eschewal of deep normative analysis, and the neglect of the influence of ethical considerations in the characterization of actual human behaviour.

In order to evaluate Sen's philosophy and economics, it is necessary to highlight his major contributions. These are spread over a number of books, and articles. The milestones are - 1. Choice of Technique (1960), 2. Collective choice and social welfare (1970), 3. On Economic Inequality (1973), 4. Poverty and Famine: an essay on entitlement and deprivation (1981), 5. Inequality re-examined (1992), 6. Population, Delution and Reality, New York Review (1994), 7. India ; Economic Development and Social opportunity (1995), and Many faces of gender inequality.

Lecture for the new Radcliffe Institute of Havard University, April 24, 2001.

Sen's doctoral research, in the late 1950s, was under the legendary economist Joan Robinson. His subject was the 'Choice of Techniques' in developmental planning and Cost-benefit analysis. Within the framework of this abstract enquiry, Sen delineated the various trade-off that developing countries like India would have to consider in striking a balance between employment-intensive and technology-intensive strategies. In the 1960s Sen conducted research into investment planning by international development institutions, as a part of a project for the United Nations International Development Organization. The strategic guidelines evolved by Sen are now widely accepted as an alternative to the methodology

drawn up by James Mirrlees, who himself got the Noble Prize in 1996.

In the Welfare Economics Amartya Sen has made several key contributions to the research on fundamental problems. His contributions range from the axiomatic theory of social choice and definitions of welfare and poverty indices, to empirical studies of famine. They are tied closely together by a general interest in distributional issues and a particular interest in the impoverished members of society. Sen has classified conditions which permit aggregation of individual values into collective decisions, and the conditions which Permit rules for collective decision making that are consistent with a sphere of rights for the individual. He has strengthened the theoretical foundations of welfare economics by defining new and more meaningful indices of poverty and arriving at a new methodology to analyse information for collective decision-making. On the empirical side, Sen's applications of his theoretical approach have enhanced our understanding of the economic mechanisms underlying famines.

Sen has emphasized that what increases welfare is not merely goods, but the activity for which they are acquired. According to this view, income is significant because of the opportunities it creates. But the actual opportunities - or capabilities, as Sen calls them - also depend on a number of other factors, such as health; and these factors should be considered when measuring welfare.

Regarding 'Equality and Inequality' Sen has pointed out that all well-founded ethical principles presuppose equality among individuals in some respect. But since the ability to exploit equal opportunity varies across individuals, the distribution problem can never be fully solved; equality in some dimension necessar-

ily implies inequality in others. In analogy with his approach to welfare measurement, Sen maintains that the capabilities of individuals constitute the principal dimension where in we should strive for equality. At the same time, he observes a problem with this principle; individuals make decisions which determine their Capabilities at a later stage.

Sen's best known work in the area of famines is his book—Poverty and Famines : An Essay on Entitlement and Deprivation written in 1981. Here, he challenges the common view that a shortage of food is the most important, and sometimes the only explanation for famine. On the basis of careful study of several such catastrophes in India, Bangladesh, and Saharan countries, since the 1940s, he arrived at other factors. He argues that several observed phenomena cannot be explained by a shortage of food alone; famines have occurred even when the supply of food was not significantly lower than previous years and famine - stricken areas have sometimes exported food.

Sen shows that a deeper understanding of famine requires a thorough analysis of how various social and economic factors influence different groups in society and determine their actual opportunities. For example, part of his explanation for the Bangladesh famine of 1974, is that flooding through the country that year significantly raised food prices, while work op-

portunities for agricultural workers declined drastically as one of the crops could not be harvested. Hence, the real incomes of agricultural workers declined so much that this group was disproportionately stricken by starvation.

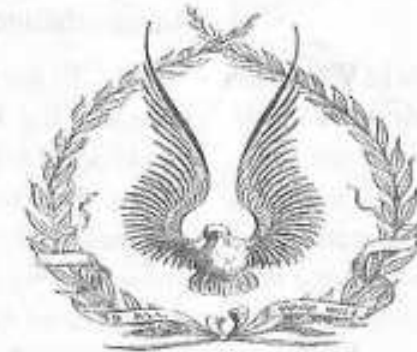
In "India : Economic Development and Social Opportunity" (1995), Sen together with Dreze, invites our attention to the remarkable apathy in the field of elementary education in India. Functionings and capability are related to education of this type. In the words of Professor Sen "the life of a person can be seen as a sequence of things the person does, or states of being he or she achieves, and these constitute a collection of functionings - doings and beings the person achieves. Capability refers to the alternative combinations of functionings from which a person can choose. Thus the notion of capability is essentially one of freedom ——— Poverty is, thus, ultimately a matters of capability deprivation."

Reference - 1. Oxford India Paper backs, 1999.

2. ON ETHICS AND ECONOMICS - Amartya Sen.

3. THE PHILOSOPHY OF PROF. AMARTYA SEN Professor Dilip Baruah - Former Principal, Cotton College and Haflong Government College.

□□□

WAR AND PEACE

Dehagni Dikshu Journal
H.S. 2nd Yr

At the dawn of 20th century there hovered over the world horizon a cloud of yellowish lightning, and along with it also haunted a cloud of black indication. One part determined to shower upon the universe the taste of Peace, great scientific development and peaceful solution to problems along with progress; the other part showered upon the entire human society of the world a feeling of hatred, anger, angst and War.

Hence in one hand science is responsible for the civilized human society of today and on the other hand the war anxious, power-conscious and power-hungry societies are busy creating destruction and devastation in the world. On several occasions, shocking wars occurred and severe fighting was reported, endangering the life of mankind. The problem of Cuba, German unification, the conflict between Iraq and Iran, the war episode of Arab and Israel, the Vietnam War, the cold war between U.S.A. and America the Congo and the former problems of Korea, Anglo Egyptian Suez crisis and similar others often presented a great worry and threat to human being all over the world. By this time there broke out two Great World Wars.

The horrors of the two World Wars and the destructive potentiality of latest weapons of war have convinced one and all of the futility of armament. The tragedy which a war brings in its wake has compelled the nations of the world to think of the ways and means that will put an end to this vicious monster called War. The problem of global peace has been

cherished by almost all the nations. This is an because the world has already witnessed the devastating and destructive side of war. The sceptre of war is still haunting the minds of scholars, philosophers and politicians.

For the end to the menace and probability of war there developed the League of Nations siding by the principles of peace and progress. Still arrogant, blood-sucking powers through devilish acts welcomed war, which did irreparable loss and irreverible destruction of world community and brought about 'the age of anxiety'. As a result, 20th century witnessed the picture of inhuman nuclear destruction in Hiroshima and Nagasaki, innumerable deaths of innocents and untold suffering in the hand of war.

Again, the nightmarish realities of the battlefield had imprinted themselves of the psyche of man who had to come to terms with destruction and desolation of the nuclear bomb, widespread massacres, raw borders and fallen regimes. The sense of holocausts dominated the sensibility of the years that followed. Human character changed and the old order collapsed. The parameters of thoughts also underwent drastic changes.

To keep up the spirit of world peace and progress the United Nations was founded and established for the second time. Still war continues. Transition of colonialism and bringing an end to or putting a brake on cold and proxy war by causing peaceful solution to the problems of the nations through amicable negotiation and agreement is the chief aim of the

United Nations. In this connection we can mention India's performance in establishing peace and prosperity by supporting United Nations' principles. India realizes that an end to United Nations will shatter the hopes and aspirations of millions of peace-loving people of the world. India's steps for peace and prosperity are an acme and nucleus of her heritage. In this discussion, the efforts of Lord Buddha, the Enlightened One, are worth mentioning. To him, "Ahimsa is the crux of Religion". He renounced his crown, power, wealth and all and underwent years of penance, expiation, suffering and meditation only to establish war free mankind. Again, Ashoka, the great Saviour of mankind, influenced the entire society with his preaching of universal brotherhood. Then came Kshatri, Samkshya, and the great teacher and expounder of love and peace. Through Ahimsa and equality they influenced not only India but also other nations of the world. For the progress of the world India adopted the policy of non-alignment and Panchsheel. This India supported and encouraged any steps for 'World Peace' through the principle non-violence (Ahimsa), from ancient times onwards as blessing on the entire universe.

The present era is haunted by the evil spirit of terrorism and proxy war. This menace is too hard to control and combat because our country works or activates in cognition and in camouflage. In erstwhile wars, both the parties or war observed some definite principles. On the contrary the terrorists stick to no such principle to predict their onslaughts. This is well-evident in the activities of L.L.B.A. or terrorists infiltrators in Kashmir. Hence, terrorism, dealing with lethal weapons, seldom finds desired results. So to find out effective means for the eradication or to put a curb on these monsters is the slogan of the day. That much can be said that if the civilized world wants to subdue the terrorists, humanitarian and psychological devices must be discovered and practised. It can be safely emphasized that the root cause of any terrorist activity should be found out first and then ways and means to be thought of and employed meticulously and sympathetically. The principle of Ahimsa (non-violence) evolved by the seers of yore and practised in 20th century by Mahatma Gandhi, if followed and practised sincerely, may bring the direct result or outcome.

□□□

METHODS OF STUDY

Kalpana Paul
T.D.C. 2nd year

The common concept is that study is an individual matter. We may think that the methods of study which suit some individuals may not suit others, besides we think that different methods are appropriate to different subjects. All this is true. Study remains an art. The best methods of learning history will not necessarily be the best methods of learning Mathematics or General Science. But, whatever subject we are studying, there are nevertheless certain general principles which we should know about, and which should enable us to work out our own personal methods and schemes of study more effectively, and with less trial and error.

Success in study depends not only on aptitude and hard work but also on effective method of study. So some students can do more work in a given time more easily while others cannot. This is, no doubt, largely a matter of aptitude but aptitude is by no means the only factor. All this is meant for students. It is not needless to explain again that a student must, of course, have aptitude in order to succeed in tertiary work, but aptitude alone is not enough. Many capable students or students having great potentiality fail, particularly in Science, Mathematics or English subjects, because they do insufficient work or because they never have learnt how to study effectively.

Therefore, important study skill such as (i) reading and note taking (ii) writing and summarizing and (iii) making plans and timetables have to be learnt and practised. But in practice, very few students get any systematic

instruction in these matters. Most have to rely on the student techniques which they learn at school or to proceed by personal trial and error. Even the most gifted students can seldom discover unaided the most effective ways of studying. Most never improve their work or methods of work much either because they fail to realize that it can be done or because they are not interested in improvement.

Study methods :

Take a question which must concern all students : What is the most effective method of learning text book ? Several methods are possible :

- Simple reading and reading.
- Underlining the main points and important details in text.
- Reading and then making brief notes.

How to improve study methods :

To be an efficient student, a student must also be an efficient person and must manage other aspects of the student-life in a sensible fashion. This means the planning of students' living arrangements, diet, dress and exercise and all other details of the student's personal life as well as attending the classes regularly, being punctual and getting the work done at right time.

In order to improve the (general) efficiency, a student must :

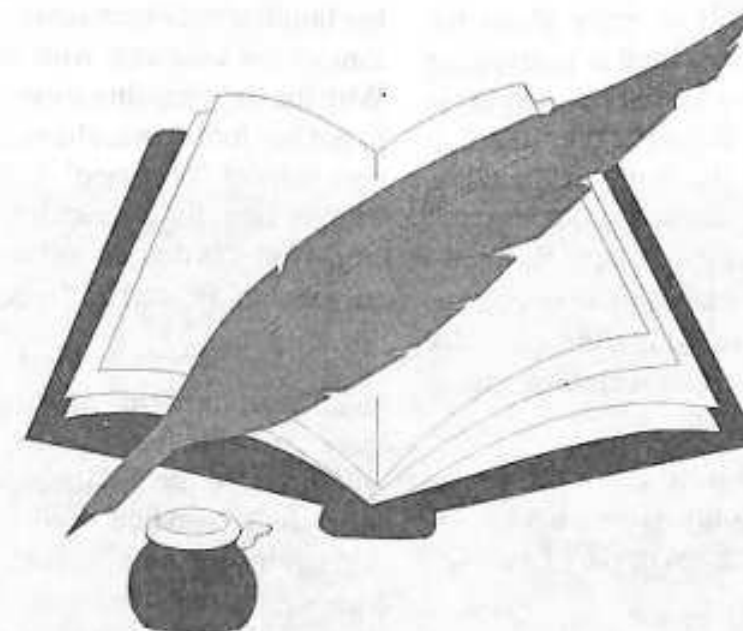
- increase mental vigour by improving general health.
- improve direction and method of

work by planning and distributing the study in an efficient manner,

- decrease the forces which inhibit works by developing interest and motivation|
- relieve worry and excitement by resolving personal conflict.

I think these are the techniques that can boost and raise a student's morale, mental vigour, confidence and efficiency and thus polish up his methods of study.

□□□

TICKET TO RIDE

Debajyoti Saikja
H. S. 2nd year

India is a place where some things never change. It does not matter which part of the country you are in. So some experiences leave you unforgettable. I want to write about the Calcutta (Kolkata) Metro which is a strapping teenager of 17, while its Delhi counterpart is just a few months old. Whether you board at Tollygunge in Calcutta (Kolkata) or Shahdara in Delhi, except for the landscape outside everything else seems rather similar – the bursting crowd, the readiness to strike up a conversation, and above all, the lingering curiosity about new technology i.e. escalators, stiles, automatic doors, etc.

The Metro may have eased the traffic situation in Calcutta (Kolkata) to some extent, but in Delhi it is yet to make much of a difference.

In Delhi, the only operational phase, from Shahdara to Tis Hazari, does not cover any major commercial hub, thus, its impact is yet to be felt. As of now, the Delhi Metro is more an object of curiosity than utility. According to the public relation executive posted at the Kashmiri Gate Metro Station in Delhi, admits ruefully, "Almost 70 percent of commuters travel on the Metro simply for a joy ride as the most expensive ticket is only Rs. 7. In fact, there are teenagers who keep riding the train all through the day."

The Calcutta Metro too has its share of joyriders, though the number is negligible compared to Delhi. Mostly these are people who are visiting Calcutta (Kolkata) and want a taste

of the famed Metro. One weekday, the pedestrian traffic at the Station was held up near the escalator because an elderly lady, away from her familiar rural surroundings, stood at the bottom of the escalator with her foot struck out. With the steps moving away every time she tried to put her foot down, she could not get on. Several helpful 'seasoned' Calcuttans, male and female, crowded the escalator trying to help the lady, who was determined to take the 'mechanical wonder' instead of the regular staircase.

The scenes at the Platforms bear a resemblance, in terms of cleanliness and crowd factor. In Delhi there is a special tactile passage leading from the escalator to the platform for the visually-handicapped – a facility that is still lacking in Calcutta (Kolkata). While the Delhi Metro platforms are spanking new, the normal wear and tear of the stations in Calcutta (Kolkata) is more than offset by the exquisite murals that adorn them.

The platforms at both centres are Chock-a-block at rush hour. As long as everyone is waiting for the train you don't notice the crowd, but once it arrives, it's complete mayhem. People push and jostle and yell at their companions to get in fast or the doors will shut.

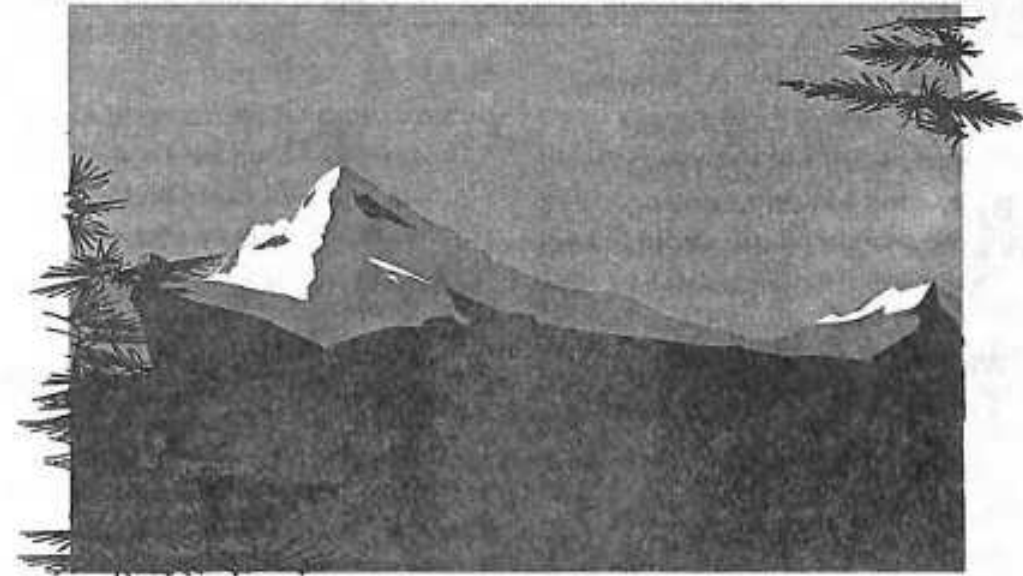
Those who make it sigh with relief and those left behind on the platform can only gnash their teeth.

My first journey on the Delhi Metro came to an end some 15 minutes after I had boarded. Once again there was a mad scramble

between the people trying to get in and those in a hurry to step out. Even standing close to the door did not help because one was constantly being pushed inside by those panicking to get in. It was only after much shoving and elbowing that one managed to get a foothold on the platform, even as the train breezed past. But then, that's standard procedure in Calcutta (Kolkata) as well.

As I walked through the Security barriers, dropping my ticket in the receptacle, I hoped that matters would improve once the entire network becomes operational in Delhi and the frequency of the trains increases. Perhaps then the Delhi Metro would become as indispensable for Delhites as the Calcutta Metro is for Calcuttans.

□□□

MOTHER'S MOMENTS

Ruma Dutta

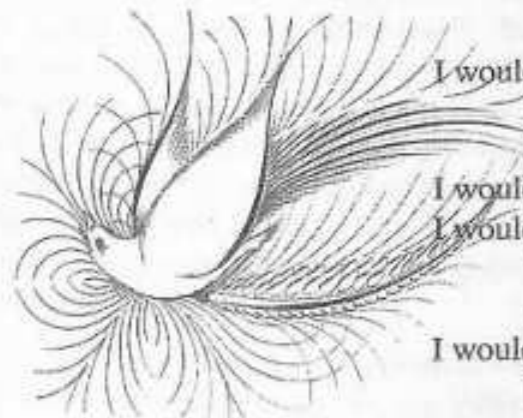
Lecturer, Department of History

There were moments in our life
When feelings were too much with us.
The sharp sun-rays
When coming through the sudden grey Clouds of noon
To light the tree tops with golden crowns
That very combination of sharp and soft beauty
Takes my heart far away
And fills it with some unknown joy.
Like the time when
..... When my baby son 'Ranjee'
undoes what I have done.
Tries to dry my red eyes
By pointing his tiny forefinger
And says with a naughty little smile in his eyes
Maa soop (Hush mother) !
At that moment
With my whole heart and soul
I merged with the very point
of motherhood.

MY DESIRE

Mridul Biswas

TDC Third Year (Arts)

I would like to be a bird,
Flying
High in the Sky
I would like to be the Sun, spreading light
I would like to be a Star,
With a dark flaming colour,
And to shine in the dark Sky,
I would like to live,
Not like other people
But with love in my heart
And to rekindle love in their hearts.

TRAFFIC LIGHTS

Poojanta Kumar Roy
Ex-student

At the Cross-Roads
Can be seen
Three bright Lights
Red, Yellow and Green.

"Stop," says Red
There's traffic ahead
Yellow says, "Wait"!
You won't be late !

Green says, "Go"!
Don't be slow
It's safe and clear
Have no fear !

BETWEEN THE WAVES

Nabojyoti Das
Ex-student

O Heart !
Leave me alone, leave me alone,
I am the victim of time.
No Jesus arrives as a saviour to me,
Maybe I strike thou –
But trust me
I am not a soul from Hell.
O Time !
Leave me alone, leave me alone,
I am the defeated warrior
Of such a broken heart,
But trust me –
I am not a soul from Hell.

THE WORLD OF MY DREAM

Pappi Barman
TDC Third Year (Arts)

Last night I wondered
What the earth would be like
If we can spread the power of love.
Instead of hatred and dislike,
If we can stop pollution,
If we can remove poverty,
And change this place
To a land of liberty and unity.
No fighting, no killing,
The same world, yet so different
As beautiful as the flower
And as sweet as their fragrance,
Shall be our life.
Filled with happiness and joy
If only my dreams come true.

SOLACE

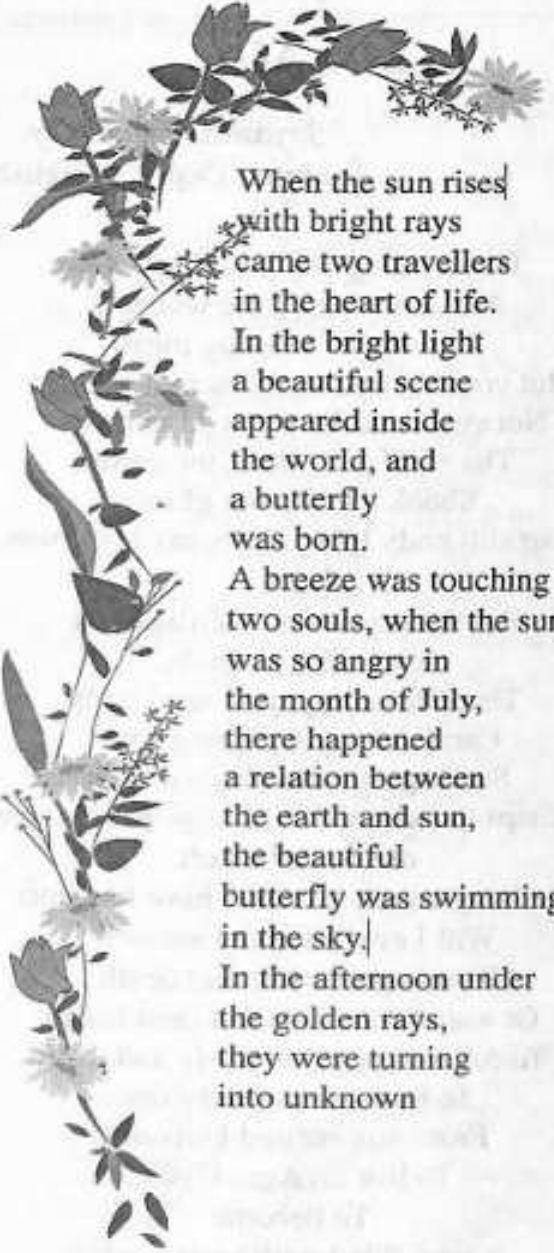
Joyashri Choudhury
Lecturer, Dept .of English

The dry twigs of the fallen tree,
Are collected by the woman,
To cook her evening meal.
But your charred remains in the forest
Not ever food for the wild animals.
The shell that shook the earth,
Shook the life out of me.
Your still body lying there, my body was
there,
But the life within me flickered
Away like a candle.
That fateful day, you dead body
Carried away try living soul!
Soaring above with your body
Perhaps to fathom this strange phenomena
of life and death.
A living wreck is what I have become.
Will I ever have my answer?
Pitted against life and death ,
Or wait for the last and final breath
To come to grips with life and death
To become eternally free,
From this created Universe,
To live no Age- Cycle,
To become
A yogi filled with blessedness.

GOLDEN RAYS

Sri Suraj Kumar Pandit
B.A. 3rd Year

When the sun rises
with bright rays
came two travellers
in the heart of life.
In the bright light
a beautiful scene
appeared inside
the world, and
a butterfly
was born.
A breeze was touching
two souls, when the sun
was so angry in
the month of July,
there happened
a relation between
the earth and sun,
the beautiful
butterfly was swimming
in the sky.
In the afternoon under
the golden rays,
they were turning
into unknown

creatures, where various
colours were raising
through their bodies.
They were under
the same leaf
when it was raining
in the evening,
the colours of
the butterfly
were weaving out
when the sun
was coming towards
his end,
drops of water
were falling
through her frame.
The sun vanished
also, with the hope
of coming with
golden rays tomorrow.
Look there the
garden from one
flower to another
cheerfully.

THE PANGS OF A MOTHER

Prodin Chandra Mishra
Ex-student

When my mother was able to throw her slavery —
Her face then seemed to be jolly.
She aspired that her children would fulfil her ambition,
And they would go in the right direction
With such hopes in her mind
She came forward a few steps
And then retreated.
She looked at her surrounding horizon —
She was grief-stricken seeing her children's degradation

She has now seen her children going astray —
They identify themselves as a faticide in this universe.
They are now busy in conflicts among themselves,
It is worse and more heinous than slaves.

The charms of her youth and brightness of her eyes —
All of these are now going to die.
She is repentant on her irony of fate,
Seeing what is written in her state !

I am also an affectionate son of my mother,
Today she comes to me and whispers in my ear;
Do not forget the advice of the magnificent persons —
Who brought our glorious freedom.

CHOICE

Mrs Manju Sarkar
Lecturer, Dept. of English

Lucky to be born and bred,
to choose between this or that,
at life's every pace and race,
and at life's every hour of ours.

Lucky that we grow and tower,
to choose options, sometimes as solutions;
in which we either err, to be murmur'd a defaulter
Or cheer'd, that we are heard and honour'd.

Lucky that we are wise and learn'd,
to steer the ship of life to reach the destiny we yearn'd for,
Thro' the dark and mysterious ocean that is often fear'd.

"Choice", is but an inevitable fact of life,
which we are bound to make and strife,
and journey thro' an unknown destiny,
the end of which cannot be foreseen in entirety.

HUMOUR

James Joyce (1882 -1942)

When a young man came up to him (James Joyce) in Zurich and said, 'May I kiss the hand that wrote *Ulysses* ?'

Joyce replied, somewhat like Lear, 'No, it did lots of other things too.'

F. S. Boas (1862 - 1957)

My father (F. S. Boas) was a man of great dignity, wisdom, charm, and friendliness. His literary industry was prodigious, yet he wore scholarship lightly 'I never knew such a reader,' said my mother. 'When the conductor gives him his ticket in the train, he turns it over and reads the back.'

William Whewell (1794 - 1866)

Someone having said of Whewell that his forte was science, 'Yes,' assented Sydney Smith, 'and his foible is omniscience.'

Henry Fielding (1707 - 54)

Fielding, hearing that a friend of his was dejected because he was so deeply in debt, said to his informant, 'Is that all ? How happy I should be if I could only get £ 500 deeper in debt than I am already.'

Alfred, Lord Tennyson (1809 - 92)

When Tennyson entered Oxford Theatre to receive his honorary degree of D. C. L., his locks hanging in admired disorder on his shoulders, dishevelled and unkempt, a voice from the gallery was heard crying out to him, 'Did your mother call early, dear ?'

Walter de La Mare (1873 - 1956)

3 April 1928, Diary of John Bailey :

Bruce Richmond (Editor of the Times Literary Supplement) has just told me a lovely story about Water de la Mare. He is at last getting well after his long illness, but he was for three weeks at the very gates of death. On one of these days his younger daughter said to him as she left him, 'Is there nothing I could get for you, fruit or flowers ?' On which in a weak voice he could just — so characteristically — answer. 'No, no, my dear; too late for fruit, too soon for flowers !'

[Collected from 'The Oxford Book of Literary Anecdotes' edited by James Sutherland. Futura Publications Limited A Futura Book]

[Collector : Lutfur Rahman, Lecturer, Deptt. of Education]

MASTER PLAN OF KHAGARIJAN COLLEGE

1. INTRODUCTION

Nagaon Town, the District. Head Quarter of Nagaon District, is located at a distance of about 123 Kms. away from the State capital Dispur (Guwahati) and towards east-south part of the mighty river Brahmaputra. The town is situated in the central part of Assam and on the alluvial plain of Kolang river. The District is famous for the prestigious birth-place of Mahapurush Sri Sri Sankardeva.

The National Highway-37 connecting Guwahati to the Upper Assam District passes through the heart of the town. Further, the National Highway-36 connecting Dimapur (Nagaland) joins National Highway-37 within the town. The Nagaon town has been growing up as an important trading and commercial centre. And it has also become a notable educational centre and gained prominence.

There are a great number of educational institutions like College, Higher Secondary School, Private school, Polytechnic, ITI etc. As per 1991 census the population of Nagaon Municipal area was 933,350 and the number is gradually multiplying. The present town population is 1.75 Lakhs (Approx.) At present there are only 5 (Arts, Science & Commerce) deficit colleges namely i) Nowgong College, ii) Nowgong Girls' College, iii) ADP College, iv) GNDG Commerce College and v) Khagarijan College. Besides these, there are also a Law College, two BT Colleges and numberless private colleges.

2. CONCEPT ABOUT THE COLLEGE

To meet the constant demand and pressure from the rural public and to cater the need of growing trend of students, Khagarijan College was established in 1972 in a rural area which is to the south-west of Nagaon Town beside Nagaon Dakhinpat Road and Puta Kolang. The area of the college is 9 bighas-3 kathas-8 lessas (3.25 acres) covered by Dag No. 36 Kissam-Morongial of Mouza Pakhimoria, Dist.-Nagaon. It is one of the premier colleges of Assam and has been playing a pivotal role in the cause of higher education. The college came under the deficit system of grant-in-aid of the State Government in 1986 and is managed by the Governing Body constituted by the Govt. of Assam as per the provision of the Assam Aided College Management rules 1976.

Starting with a very thin number of students in the year of its inception the college has made headway into a foremost institution with ARTS stream (Day shift) only for higher educa-

tion. The college has upheld its academic sanctity and thus created an image for itself over the years.

- I. Pursuit of educational excellence to help the students bring out the best in them and develop into complete persons.
- II. Attainment of loftier and nobler human goals, through sustained intellectual efforts for the teachers and the students.
- III. Instilling a spirit of enquiry, scientific temperament, humanistic values and a sense of responsibility in the students.
- IV. Development of the spirit of patriotism, dedication and service.

EXISTING FACILITIES:-

The present student strength of the college is 515 (boys-305 and girls-210). The above statistics also includes the students of H. S. (Higher Secondary) programme. At present the College has 21 teachers, 2 administrative staff excluding the principal, 2 library staff and 2 supporting staff (1 office bearer and 1 night chowkidar). The college with an able administrator effort to prepare the students for a good career to face the stark realities of life. It helps them build up character and personality in becoming responsible citizens.

Since inception, the college flourished under many academicians-administrators as its principal. The present incumbent in the principal's chair is Dr. Badal Chandra Ghosh, M.A. Ph.D.

COURSES OF STUDY

At present the college with its limited area offers the following course and programme of study.

- 1. Two-Year Higher Secondary programme Course in ARTS (Day shift) under Assam Higher Secondary Education Council.
- 2. Three-Year Degree Course (i.e. UG Course) with Major in ARTS under Guwahati University.

LIBRARY

The college has a library with moderate number of books for helping the students in their path of education. This library is looked after by a Librarian and a Library bearer.

ACCOMMODATION

The college has an RCC building of 226.95 Sqm. accommodating Principal's room and Office room. Library is attached with an R.C.C. block. An Assam Type room also provides the Teacher's Common room and Girls' Common room.

As regards accommodation, the total build-up area of class room is approximately 651.94 Sqm. and it has in it 10 (ten) class rooms which are very scarce for the students' accommodation.

The college provides the cycle and car-parking stands for the students and staffs. There are also a small canteen and a boys common room adjacent to the stands.

The college also provides drinking water facility and toilets for the students and staffs.

NEED FOR PROJECT

Existing infrastructure of the college which has been created with the collective and sincere effort of surrounding locality fails to fulfil the demand of the growing trend of students. Moreover, the minimum fund received from the Govt. grant is scanty enough to update the facilities and infrastructure for the college. Thus the Master Plan for this college is prepared considering both immediate and future requirement of the college. However, this can be implemented only after getting or collecting sufficient fund from the concerned financial sources.

FUTURE PROPOSALS

PRINCIPAL'S QUARTERS

Principal's Quarters :- An Assam type building of 89.32 Sqm. has been proposed for Principal's Quarters for proper management of the college. Detail estimated cost is shown in the cost summary.

HOSTEL ACCOMMODATIONS:-

Two storied two (02) RCC buildings – one for Boys' and another for Girls' – for accommodating 50 (fifty) students in each building has been proposed as Boys' and Girls' hostel at different sides shown in the proposed plan. Area of the building covers 327.6 Sqm. for each hostel. The estimated cost for those hostel buildings has been shown in the cost summary.

CLASS ROOM :-

To pursue the educational excellence and to help the students to bring out the best in them and to develop them into complete persons through intellectual efforts, class rooms are the basic fields, which are to be developed. Hence a three storied RCC buildings of 100'sqm. considering the accommodation of 150 students per class room has been proposed. Now only ground floor has been considered with 5(five) rooms which is shown in the proposed plan. Estimated cost of the building is shown in the cost summary.

LIBRARY CUM READING ROOM :-

The College has a library with moderate number of books for helping the students in their path of education. To provide more accommodation and to supplement reading places, a library cum reading room is suggested in the first floor of the existing RCC building covering the area of 225.75 Sqm. Estimated cost is shown in the cost summary.

AUDITORIUM:-

Assam is rich in the field of art and culture. For exhibiting cultural shows, and for holding meetings, functions, seminars etc., an auditorium is a must in the college. As such an area of 138.68 Sqm. for stage and Green Room has been proposed as shown in the proposed plan. The cost has been shown in the cost summary.

DEPARTMENTAL BUILDING:-

The college at present has 07 (seven) departments and for each department a departmental building along with the provision for departmental library is required. As such a two-storied RCC building covering the area of 139.38 Sqm has been proposed. The cost of the building is

shown in the cost summary.

NCC / NSS BUILDING:-

An Assam type building of 95.98 sqm. has been proposed for NCC / NSS building, the cost of which is shown in the cost summary.

INFRASTRUCTURE :-

To develop the existing infrastructure like drinking water facility, college canteen and boundary wall etc. which are still inadequate to meet the demand of students, urgent measures are necessary in priority basis. Hence, provisions for pure drinking water facility for the students and a good canteen have been provided in the proposed plan along with the boundary wall.

SPORTS AND RECREATIONAL CENTRE:-

At present there is a small playground on the college campus which is not sufficient for games and sports. As such college authority has moved to the Govt. for another plot of land which is very close at hand of the college area and the process is in progress and is expected to get the allotment of that plot.

PROPOSED FISHERY:-

The college campus which is near Puta Kolong is undulated and inside it water bodies shown in the Master Plan have automatically formed because of topographical nature. To convert the existing water bodies into a small Fishery as income generating source of college the area is to be developed in a Fishery in a scientific way. Hence, a small Fishery on the campus has been proposed.

COSTING OF THE PROJECT:-

The total rough estimated cost of the project is arrived at Rs. 1.90 crore as per A.P.W.D. Schedule of rate of building for the year 2001-2002 to give an idea of requirement of fund for implementation of the entire project covering a period of 5 -10 years. But for actual implementation, detailing will have to be done and accordingly estimate will have to be prepared as per prevailing schedule of rate, or market rates on the basis of which only the schemes have to be

implemented.

COST SUMMARY:-

SUMMARY OF THE COST OF PROPOSED DEVELOPMENT WORKS

I. Principals' Qtr. : (24 X 490.)Ft 7.32mm X 12.19m = 89.32 m2

(Assam Type)

Total build up area 89.32 m2

@ Rs. 5000.00 / Sqm.

Rs. 4,46,154.00

II. Hostel Accommodation

(Two storied) RCC Hostel with Toilets / Dining / Kitchen

Room size: 9.10 X 36.0m = 327.6 m2

Total build up area

Ground floor 327.6m2.

Total build up area: Ground floor : 327.6m2

@ Rs. 5900.00 / m2.....

Rs. 19,32,840.00

1st floor- 327.6 m2

@ Rs. 4800.00 / m2

Rs. 15,72,480.00

Rs. 35,05,320.00

III. Class Rooms

(RCC) (Three storied provision) building.

Ground floor

:

100.00 Sqm. for 50 students considering.

Size of class room

:

9.1m X 11.0m. = 101.00 \ m2

Minimum 5 rooms

:

= 101m2 X 5 = 505 m2

Total build up area

:

226.75

@ Rs. 6400.00/ m2 -----

Rs. 32,32,000.00/-

IV. Library cum Reading Room :

(Over existing RCC Ad11n. block) :

Size. (66' X 37/) 20.12m X 11.2m = 226.75m2

Total build of area

:

226.75 m2

@ Rs. 8400/-

Rs. 10,88,411.00

V. Auditorium

Total build up area

:

138.68 m2

@ Rs. 5000.00 -----

Rs. 6,93,220.00

VI. Department Building : RCC (Two storied provision)
 Size: 6.1 X 4.57m X 5 = 139.38 m2 (Ground Floor)
 Total build up area : 139.38m2 (Ground Floor)
 @ Rs. 5900.00 ----- Rs. 8,22,371.00
 139.38 m2(1st floor)
 @ Rs.4,800.00 ----- Rs. 6,69,048.00

VII. Drinking water facilities
Pump room & overhead ----- L/S ----- **Rs. 1,00,000.00**
Tank with filter etc.

VIII. NCC / NSS room (Assam Type) 14' X 20'
 Total build up area 4.26 X 6.1 m = 25.98 m2
 @ Rs. 5000.00 / m2 ----- **Rs.1,29,930.00**

IX. Boy's Common room / Canteen
 Assam type building: (40'X 20')
 Total build up area 12.19 X 6.1m = 74.37 m2
 @ Rs. 5000.00 / m2 ----- **Rs. 3,71,856.00**

X. Boundary wall : 495 Rm
 Height : 1.5m
 @ Rs. 1500.00/Rm **Rs. 7,42,500.00**
 Total **Rs. 1,53,06,330.00**

Add. Site Improvement 2.5% of Civil works. **Rs. 3,44,392.00**
 Add. 2% Administration expenses **Rs. 3,06,126.00**
 Add. 10% for escalation as per duration of 5 yrs. of
 Construction period **Rs. 15,30,633.00**
Rs.1,90,18,114.00

(Rupees one crore ninety lakhs eighteen thousand one hundred fourteen) only

Conclusion :-
 To develop the college in a planned manner a Master Plan is of utmost importance and necessity, so far as the college is concerned. Obviously, to implement a Master Plan of a college a huge amount of money is needed. A college of short stature like Khagarijan College with its limited source of fund and financial crisis / wretchedness, cannot afford to spend crores of rupees for implementation of the plan.
 However, concerned Departments/Agencies have to be involved in each and every stage for successful implementation of the Master Plan of Khagarijan College. □□□

AWARDS & GROUP SHOW

Sujit Das

NAME:- SUJIT DAS
BORN :- 25th DEC. 1980. NAGAON. ASSAM.
BVA. SS - O - SP. KOLKATA (W.B)
STUDIO :- LALIT KALA PARIHISAD.
 M. G. Road. (Near Krishna Cinema Hall)
 Nagaon (Assam).

AWARDS & ACHIVMENTS: -

1. " Dist. Level best Youth 2002 - 03, NYKS. Ministry of youth affairs & Sports, Govt. of India.
- 2 LKP Award. 31st All India Annual Art Exhibition-2002, Visakhapatnam-2.
3. Sri Bhagiradhi Memorial National Award. Lolit kala Academy, New Delhi, 2001.
4. Gold, Medal State Level Art Contest & Exhibition. FINE ART COMPLEX. Mangaldai.2001-02.
5. Stare Art Contest-2001. Dept. of Tourism. Govt. of Assam in association with Srimanta Sankar Dev Kalakhetra, Guwahati.
6. Naboday Sangha Annual Culture Programme -2000. Agartala, Tripura (West).
7. Bishnu Rava Divas-2001. DCA - Assam & Eastern zonal Culture, Kolkata.
8. WILD LIFE WEEK. Assam Forest Department, Guwahati, 2000.
9. Annual Culture Festival -2000. Tezpur. Beenapani Music College, Tezpur.
10. " WORLD AIDS DAY " 2000, Director of Field Publicity, Ministry of Information & Broadcasting, Govt. of India.
11. Gold Medal Avantika International Painting Competition-1999, New Delhi.

GROUP SHOW: -

1. 76th State Exhibition of Painting AIFACS & Lolit kala Academy, New Delhi, 2003.
2. New Year Celebration Exhibition -2004. AC Galary, SRIMANTA SANKARDEV KALAKHETRA.GUWAHATI.
3. Mayachitram Art Institute& Uday) Sankar Art Gallery, Coochbchar (W.B.) - 2003.
4. " YUVAKRITI - 2002 ", 7th National Youth Festival, HISAR (HARIYANA).
5. State Bank of India & BSP Social Circle. ASCED, Guwahati, 2001.
6. 11th International World Youth People Art Exhibition-2000, Japan, Rassia, Korea.USA & China.
7. 30th Annual Exhibition of Art-2001, THE ART CLUB & Lolit kala Prashad, Vishakhapatnam.
8. 1st, 2nd & 3rd Annual An Exhibition-2001. 2002 & 2003, JYOTI ART SCHOOL, Nagaon.
9. 9th National Youth Festival - 2004, Jamshedpur (Jharkhand).
10. " XI " International Portrayal Exhibition-2001, Moscow & Geneva.

COLLECTIONS :- BIRLA ACADEMY- KOLKATA, Academy of Fine Arts- Kolkata, Jahangir Art Gallery - Mumbai, Viswa Bharati - Santiniketan etc.

PRESENT STATUS :- Founder Art Teacher & Secretary of JYOTI ART SCHOOL, Nagaon.

Date:
 Place : Nagaon.

(SUJIT DAS)

Name :- SUBRATA DEBNATH.
 Father's Name :- Sri Sukumar Debnath.
 Date of Birth:- 2/3/1979
 Art Qualification:- First class First, 1999
 From KOLLOL SCHOOL OF DRAWING & PAINTING.

Subrata Debnath

Getting Awards:-

- (1) Best Award Govt. of India Directorate of field publicity or Information and Broadcasting – 2001.
- (2) Best Award All India Camel colour contest - 2000.
- (3) Best Award World Aids Day DFPMI & B. Govt. of India - 2000.
- (4) North-East India Poster, Drawing Competition ASCED, (State Bank of India) & GLP Social Circle.
- (5) Nehru Yuva Kendra Ministry of human of Resource Development, Govt. of India.
- (6) Best Youth Award, Nehru Yuva Kendra Sangathan An Autonomous Body of Govt. of India-2002.
- (7) Blood Donation Scheme and Social Service Organization, Assam (N.G.O) 2000.
- (8) 52nd Republic Day 200 1& 52nd Independence day, 1999, Distt. Govt. Administration.
- (9) The Bharat Scouts & Guides Mahatma Gandhi Rover, Crew.
- (10) Wild Life Week, Assam Forest Deptt. Guwahati-2000.
- (11) Bishnu Rava Divas-2001 Organised by DCA, Assam & Eastern Zonal Cultural center, Kolkatta.
- (12) Dept. Of Tourism, Govt. Of Assam in association with Srimanta Sankar Dev Kalak Shetra-2001.
- (13) Annual Cultural Festival-2000. Tezpur Beenapani Music College.
- (14) 5th All Assam Art Contest Pratisruti, A Social-Culture Organization, Maligaon, Guwahati 2000.
- (15) All Assam Music & Art Competition 1999 Organized by (KSBK). Guwahati.
- (16) Best Award, State Level Art Contest & Exhibition, Fine Art Complex. Mangaldai-2001-02.

GROUP SHOW:

- (1) 11th Kangawa Bienial International World Young People Art Exhibition / Completion 2000, In Japan, Korea, USA, Russia, Chaina Etc.
- (2) 7th NATIONAL YOUTH FESTIVAL
Rashtria Yuva Yutsava-2002, Hisar, Haryana, INDIA.
- (3) 9th NATIONAL YOUTH FESTIVAL-2004
Jamshedpur, Jharkhand, INDIA.
- (4) 2nd Eastern Region Art Exhibition-Academy of Fine Arts Kolkata

INDIAN CLASSICAL MUSIC IN SITER

3rd Year, Siter (Bhatkhanday University).

Personal Activities:

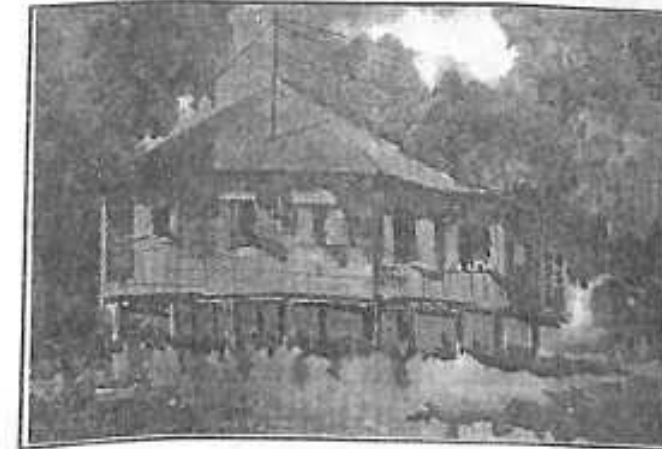
Art Teacher of Pravati School of Drawing & Painting.

Sujit Das

Subrata Debnath

Sikandar Ali
Best Social Worker
2002-03

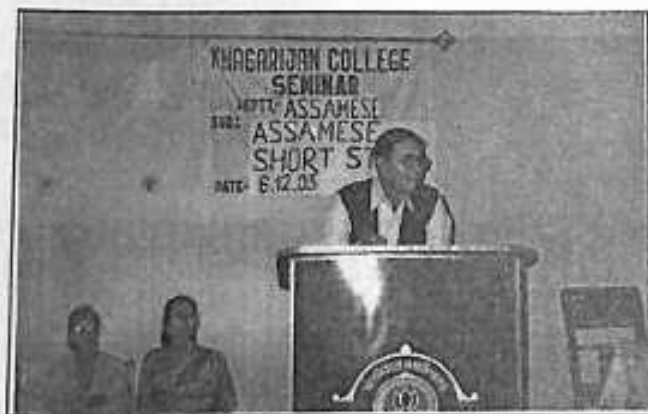

Bakul Ch. Nath
Best Athlete
2002-03

Debagni Bikash Baruah
Best Student
of the Year
2002

KHAGARIJAN COLLEGE
STUDENTS' UNION BODY
Session: 2001-2002

*** President**

Dr. B.C Ghosh, M.A., Ph.D
(Principal)

-
- **Vice- President**
Md. Dulal Ahmed
 - **General Secretary**
Md. Mustak Ahmed
 - **Asstt. General Secretary**
Md. Mazidul Hoque
 - **Cultural Secretary**
Sri. Moon Ch. Goon
 - **Asstt. Cultural Secretary**
Miss. Urmila Barman
 - **Secretary, Games and Sports**
Md. Eyaqub Ali
 - **Asstt. Secy, Games and Sports**
Sri. Rajib Bonik
 - **Secretary, Magazine**
Sri. Gautam Medhi
 - **Jt. Secretary, Wall Magazine**
Sri. Sujit Das
Sri. Subrata Debnath
 - **Secretary, Debating**
Miss. Jyotsnara Begum
 - **Asstt. Secy., Debating**
Miss. Baby Hazarika
 - **Secretary, Literary Section**
Miss. Marami Sarmah
 - **Secretary, Boys Common Room**
Sri. Dhruba Jyoti Sarmah
 - **Secretary, Girls' Common Room**
Miss. Junatara Bora

KHAGARIJAN COLLEGE
'STUDENTS' UNION BODY

Session: 2002-2003

* President

Dr.B.C Ghosh, M.A., Ph.D
(Principal)

- Vice- President
Md. Nur Ahmed
- General Secretary
Sri. Dhaneswar Das
- Asstt. General Secretary
Md. Eyaqub Ali
- Cultural & Music Secretary
Sri. Dipak Kr. Das
- Asstt.Cultural & Music Secretary
Miss. Inu Bora
Md. Nasim Akhter
- Secretary, Games and Sports
Md. Afjal Saleh
* *Asstt. Secy, Games and Sports*
Miss. Smriti Rekha Gogoi
- Secretary, Magazine
Md. Ashhaoullah Ghalib Khan
- Jt. Secretary, Wall Magazine
Sri. Sujit Das
Sri. Subrata Debnath
- Secretary,Drama, Debating,
ExtemporeSpeech&Literary Section
Sri.Joy Kanta Das
- Secretary, Socil Service
Sri. GirishDeka
- Secretary, Boys Common Room
Sri. Moon ChandraGoon
- Secretary, Girls' Common Room
Miss. Kabita Devi

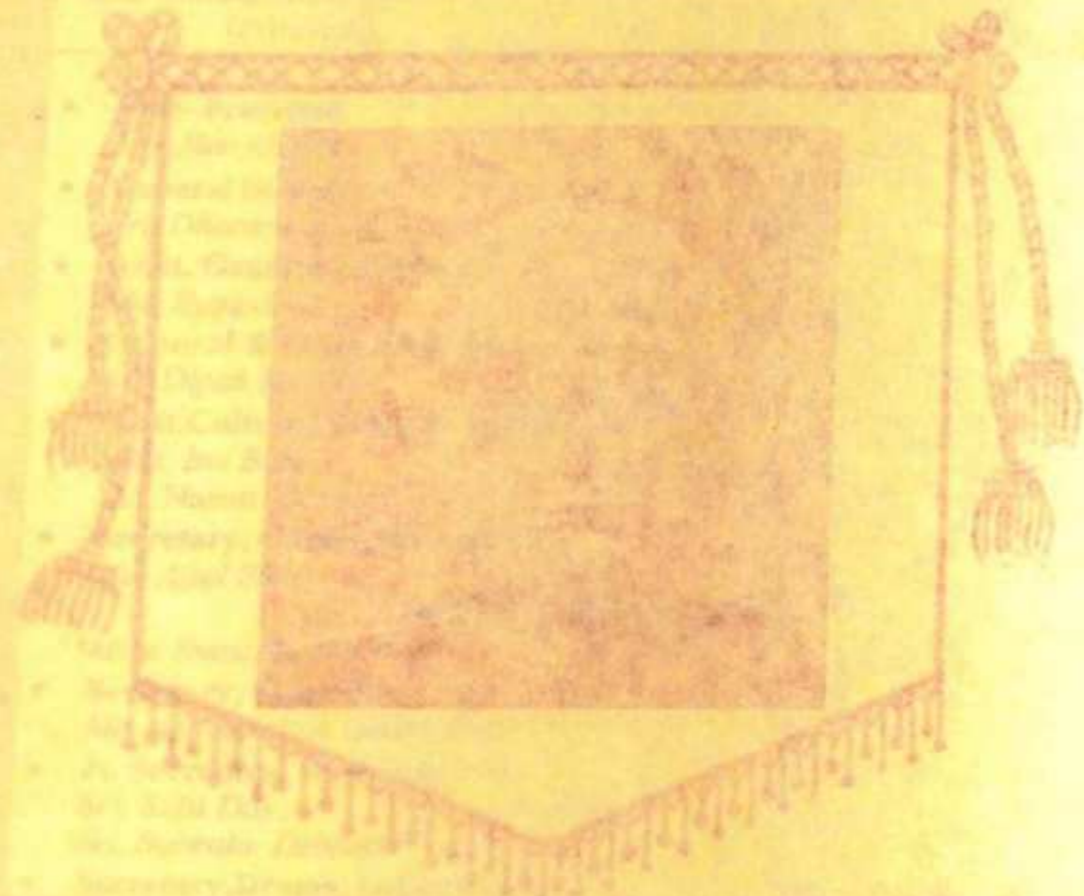
বাংলা বিভাগ

পুষ্প আপনার জন্য ফুটে না। পরের জন্য তোমার হৃদয়
কুসুমকে প্রস্ফুটিত করিও।

— বঙ্কিমচন্দ্র চট্টোপাধ্যায় —

শ্রীহট্টীয় লোক সংস্কৃতি

সংস্কৃতি মূল্যবান সম্পদ। এটি আমাদের জাতীয়তাকে শক্তিশালী করে।

— সত্যজিৎ রায়

শ্রীহট্টীয় লোক সংস্কৃতিতে কর্মাতি ঠাকুরের ব্রত

কুমার বিষ্ণু দে

প্রবন্ধ, বাংলা বিভাগ

শ্রীহট্টীয় লোক সংস্কৃতি প্রায় হারিয়ে যেতে বসেছে কিংবা হারিয়ে গেছে বললেও অত্যাক্তি হয় না। এই লোক সংস্কৃতিকে একটু আধটু ধরে রেখেছেন গ্রামের মানুষেরা। এগুলোর কোনও প্রামাণ্য গ্রন্থ কিংবা লিখিত তেমন কিছু পাওয়া যায় না। বরাক উপত্যকার বিভিন্ন গ্রাম ঘুরে বেড়ালে কারও কারও বাড়িতে অস্পষ্ট অক্ষরে দু-একটা পৃষ্ঠা উদ্ধার করা যায় বটে, যে খাতার পৃষ্ঠায় বিয়ের গান, পূজোর পাঁচালি, ব্রতের কাহিনী কিংবা বাদশাতলার কোনও কীর্তন গান লেখা আছে। অনেকের খাতা হাতিয়ে এই লুপ্তপ্রায় সংস্কৃতি উদ্ধারের চেষ্টা করেছি অনেক বার কিন্তু ব্যর্থ হয়েছি প্রতিপদে। অনেক ব্যাপারে তাদের সাহায্য চেয়েও ব্যর্থ হতে হয়েছে বার বার; যেন তারা লজ্জায় আধখানা হয়ে যায়। বিভিন্ন সময়ে তাদের এই লোক সংস্কৃতির অনুষ্ঠানে অংশ গ্রহণ করেছি জানতে অজান্তে।

অনেক দিন আগের কথা। আমার মাসির বাড়ি দুর্লভছড়ায় মায়ের সঙ্গে জ্যেষ্ঠ সংক্রান্তিতে উপস্থিত ছিলাম। দূর-দূরান্তের বাড়ি থেকে কাঁসর-ঘন্টার আওয়াজের সঙ্গে ভেসে আসছে শঙ্খধ্বনি, উলুধ্বনি। এই দিনটিতে নারীরা নিজ নিজ বাড়িতে ব্রত পালন করেন। মাসিও সেদিন সকাল সকাল স্নান সেরে ব্রতপালনের প্রস্তুতি নিচ্ছিলেন। সঙ্গে আমার মা-ও স্নানকার্য সম্পন্ন করে সে-ব্রতে অংশ গ্রহণ করেছেন। আমি সবকিছু কৌতূহলের সঙ্গে উপলব্ধি করছিলাম।

পবিত্র পরিবেশ। কোনও মূর্তি নেই। একটা মাটির ঘটে সিঁদুর দিয়ে স্বস্তিক চিত্রণ করা হয়েছে। ঘটের ওপর নারকেল। তার ওপর ছোট্ট একটা গামছা, ফুল, বেলপাতা, দুবেলা ইত্যাদি। ঘটের বাঁদিকে একটা পেতলের থালায় রাখা আছে কিছু চাল, ডাল, নুন,

লংকা, মসলা, এক কাপ তেল সহ নানান রকমের ভোজ্য। প্রসাদস্বরূপ অন্য একটা পেতলের থালায় আছে — আম, কাঁঠাল, জাম, নারকেল, আনারস, শসা, খেজুর, আপেল, আঙুর যাবতীয় জিনিস। এগুলো শিল্পকৃতির মতো সুসজ্জিত। ডানদিকে একটা পেতলের গামলায় খই, চিঁড়ে, দই এবং তার ওপর কলা-গুড়। পাশের একটা থালাতে আটকড়াই। অর্থাৎ আট রকম ভাজা-করা জিনিসের প্রসাদ। যেমন — ছোলা, মটর, চাল, কাঁঠাল বিচি, সিম বিচি, বাদাম, ভুট্টা আর যব। আট কড়াই নাকি এই ব্রতের মূল প্রসাদ। এছাড়া আছে চাল, কলা-মাথা প্রসাদ ও পান-তাম্বুল। ধূপ-দীপ জ্বলছে। চন্দনের উগ্র গন্ধ চারদিকে ছড়াচ্ছে। যেন স্বর্গীয় পরিবেশ।

এই ব্রত হচ্ছে কর্মাতি ঠাকুরের ব্রত। নামটা কীভাবে এলো তা জানা যায় না। এবং তার অর্থই বা কী তাও জানা সম্ভব নয়। ইনি পুরুষ দেবতা। মূর্তিহীন। নিরাকার। জ্যেষ্ঠ মাসের শেষের দিন অর্থাৎ সংক্রান্তির দিন শ্রীহট্টীয় গ্রাম্য নারীরা এই ব্রত করে থাকেন। পুরুষরাও এই ব্রত করতে পারেন, তবে পুরুষদের এই ব্রত করতে দেখা যায় না। ব্রতের দিন নারীরা চালের গুঁড়ো ভিজিয়ে সুন্দর করে সমস্ত ঘরে-বাইরে আলপনা রচনা করেন। ব্রত যাঁরা করেন তাঁরা আগের দিন নিরামিষ আহার করেন। পূজো আরম্ভ হলে নারীরা এক সঙ্গে বসে হাতে ফুল-বেলপাতা নিয়ে জোড়হাত করে গল্প শোনেন। গল্পটি বলেন এক অভিজ্ঞ নারী, আর বাকিরা চুপ করে বসে সম্পূর্ণ গল্পটি হৃদয়ঙ্গম করেন। গল্পটি হচ্ছে কর্মাতি ঠাকুরের গল্প। শাঁখ বাজিয়ে উলুধ্বনি দিয়ে গল্প শুরু করা হয় —

“এক বুড়া বেটা আছিল। তার দুই পুড়ি। বুড়া বেটার সংসার চলত ভিক্ষা করিয়া। বুড়া বেটা ভিক্ষা

বাঘে খাইলাইছে। আমরা এখন কই যাইতাম। এর লাগিয়া অউ বট-গাছর ভিতরে রাইত থাকি আর দিনর বেলা বাইরে বা-(ই) রাই। পুড়ি দ-টার কষ্টর কথা কওয়া শেষ অইলে রাখাল বালক গুলারে প্রসাদ দিছে খাওয়ার লাগি।

গাছর গুটা আর বালুর প্রসাদ।

রাখালরা প্রসাদ খার আর কয় — এই রকম প্রসাদ কুনদিনও খাইছিনারে, অমৃতর মতন লাগের।

রাখাল বালক গুলায় কয় — তুমরাে আমরা হউ নদীর ধার একটা ঘর বানাইয়া দিমু, তুমরা হকান থাকবায়।

তারা সবে মিলিয়া একটা ছুট ঘর বানাইয়া দিলাইছে। কুনমতে গাছর গুটা-উটা খাইয়া তারার দিন কাটের। অত কষ্টর মাঝেও তারা কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত করা ভুলছে না। জ্যৈষ্ঠ মাসর সংক্রান্তির দিন আইলে তারা ভক্তিভরে কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত করে। অউ বর্তরদিন সঙ্কল রাখাল আইয়া কর্ম্মতি ঠাকুরর প্রসাদ খাইয়া যায়।

একদিন নদীর ধার রাজার পুয়া আর কোতোয়ালর পুয়া গেছে শিকার করাত। তারা দেখে নদীর ধারে একটা ছুট ঘর। তখন তারা কয় — ইকান কার ঘর দেখি চাইন গিয়া। তারা বাড়ির সামনে গিয়া ডাকের — বাড়িত কে আহ গো ?

ডাক শুনিয়া দবইনে বাইরে বারাইয়া দেখে দুইটা পুরুষ মানুষ দাড়ানি। তারা অউ দুইজনরে কুনদিন দেখছে না।

কোতোয়াল কুমারে পুড়িনতরে কয় — আমরাে একটু আগুন দিবায় নি?

রাজার পুয়া আর কোতোয়ালর পুয়ায় পুড়ি দটার সুন্দর রূপ দেখিয়া কয় — তুমরা বিয়া করবায় নি?

দবইনে কয় — আমরাে কে বিয়া করব।

রাজার পুয়া আর কোতোয়ালর পুয়ায় নিজর নিজর পরিচয় তারারে কয়। তারপর রাজকুমারে বড় বইনরে আর কোতোয়াল কুমারে ছুট বইনরে বিয়া করার কথা জানায়।

একদিন ঢাক-ঢুল বাজাইয়া দুইজনে দুই বইনরে

বিয়া করিয়া লইয়া গেছে।

কতদিন পর দুই বইনর দুই পুয়া অইছে। দুই বইনরই সুখর সংসার।

বড় বইনে বিয়ার পর রাজরাণী অইয়া কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত করা বাদ দিলাইছে, কিন্তু ছুট বইনে প্রতি বছর জ্যৈষ্ঠ মাসর সংক্রান্তির দিন কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত করে। বড় বইনে কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত না করায় ধন-সম্পত্তি শেষ অইয়া একেবারে ফকির অইগেছেগি। ছুট বইনে নিয়ম মত সব বছর কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত করে দেখিয়া দিন দিন তাইর ধন-সম্পত্তি আরো বাড়ে।

অতদিনে তারা এক বইনে আরক বইনর খুজ খবর নিছেনা। এক দেশই তারার বাড়ি।

একদিন বড় বইনে তার পুয়ারে কয় — যা, তর মাসির বাড়িত থাকি বেড়াইয়া আয়। মার কথামত পুয়ায় মাসির বাড়ি বেড়ানিত গেছে গিয়া। হিকানো গিয়া কত রকমর গল্প করের। মাসিয়ে তার বাবার কথা, মার কথা, সংসারর কথা সবতা জিগায়।

অউদিনই কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত আছিল। ছুট বইনে তার বড় বইনর পুয়ারে কয় — তোর মায় কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত করইন নি?

পুয়ায় কয় — নাগো মাসি, মায় কুন বর্ত করইন না। ছুট বইনে বর্ত করা শেষ করিয়া বড় বইনর পুয়ারে পেট ভরিয়া প্রসাদ খাবাইয়া তার মা-বাবার লাগি প্রসাদ দিয়া দিছে। হে প্রসাদ নিয়া যার—অউ সময় জঙ্গলর ভিতরে থাকি এক বুড়া বেটা বারাইয়া তার হাতর প্রসাদ কাড়িয়া কইন — অও আটকড়ির পুয়া, আমার প্রসাদ লইয়া কই যাছ ? দেঃ আমার প্রসাদ।

বুড়া বেটায় পুয়া অঙুর হাত থাকি কাড়িয়া নিয়া সব প্রসাদ খাইলাইছইন।

পুয়া অঙয়ে কানতে কানতে তার মাসির কাছে গিয়া সব কথা কইছে। তার মাসিয়ে সব কথা শুনিয়া বুঝিলাইছইন — এই বুড়া বেটা আর কেউ নয়গো, তাইন কর্ম্মতি ঠাকুর।

একবছর পরে আবার কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্তর

দিন আইছে। বর্তর দিন ছুট বইনে বড় বইনরে, তার জামাইরে, তার পুয়ারে নিমন্ত্রণ করিয়া আনাইছে। তারপর বড় বইনর জামাইর চুল-দাড়ি কাটাইয়া ছান-টান করাইয়া পেট ভরাইয়া খাবাইছে।

ছুট বইনে বড় বইনরে কয় — আইজ কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত। আমরা দজনে একলগে বর্ত করমু।

বড় বইনে ছান করাত গিয়া পুষ্করিণিত ডুব দিয়া পাণি খাইলাইছে। অউদিন তাইর আর কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত অইছে না। তার পরর বছর তাই খই বাচতে বাচতে একটা খই খাইলাইছে। অউ বছরও তাইর কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত করা অইছে না।

ছুট বইনে করছে কিতা — তার পরর বছর দ-বইনর শাড়িয়ে শাড়িয়ে আর চুলে চুলে গাইট বানছে। তো অউবার তাইর ঠিক মত কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত অইছে। অউ বছর থাকি তাই আবার কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত করা আরম্ভ করছে। তাইর ধন-সম্পত্তি আবার আন্তে আন্তে বাড়ি গেছে। এখন তারা দ-বইনে এক লগে মিলিয়া জুলিয়া থাকে।

এক দিন দ-বইনে যুক্তি করিয়া কয় — আমরা বাবারে হাচার হাচা বাঘে খাইছে না আছইন, দেখিচাইন পরীক্ষা করিয়া। তারা দারোয়ান, প্রজা, সকলরে ডাকিয়া বুঝাই দিছে — তুমরা দেশ-বিদেশ চুল পিটিয়া কও যে একটা পুষ্করিণী কাটা অইব। যে একটুকরি মাটি ফালাইব তারে এক টুকরি টেকা দেওয়া অইব। তারা দারোয়ানরে কইয়া দিছে — কুন বুড়া মানুষ আইলে তানে মাটি ফালাইতে দিও না, আমরা কাছে লইয়া আইয়।

এক টুকরি মাটি ফালাইলে একটুকরি টেকা দেওয়া অইব শুনিয়া তারার সত-মায় লুভ সামলাইতে না পারিয়া বুড়ারে কয় — যাও, কষ্ট করিয়া এক টুকরি মাটি ফালাইয়া আও গিয়া, এক টুকরি টেকা পাইবায়। তারপর আর কষ্ট করা লাগত নয়, সারা জীবন বইয়া খাওয়া যাইব।

বুড়ার শরীলো শক্তি নাই, কিলা এক টুকরি মাটি ফালাইত। বউর যন্ত্রণাত বুড়া মাটি ফালানিত গেছে। বুড়া মাটি ফালানিত আওয়ার লগে লগে বুড়ারে

দেখিয়া দারোয়ানরা তারার দ-বইনর কাছে লইয়া আইছে।

দ-বইনে তারার বাবারে দেখিয়া চিনি লাইছে।

তখন তারা বাবারে চুল-দাড়ি কাটাইয়া, ছান করাইয়া আনাইছে। নতুন কাপড় পিন্দাইয়া ভাল ভাল কত রকমর খাওয়া খাইতে দিছে। বুড়ায় মনে মনে ভাবিতরা — তানে বুদয় পুষ্করিণীত বলি দেওয়া অইব।

বুড়া তো ভয়ে কাপরা। তাইন খাওয়াত বইয়া খালি কান্দিরা আর কইরা — মাইরে, তুমরার লাখান আমারও দুইটা পুড়ি আছিল। তারার সত-মার অশান্তিত পুড়ি দটারে নির্বাস দিয়া আইছি।

দ-বইনে কয় — কান্দইন না বেন, তুমার পুড়ি দটার লাগি চিন্তা করা লাগত নয়। তুমি পেট ভরিয়া খাও।

দ-বইনে নিজর পরিচয় দিয়া কয় — বাবা আমরাই তুমার দুই পুড়ি। তুমি আমরাে নির্বাস দিয়া আইছলায়। বুড়ায় তখন পুড়ি দ-টারে আজাইয়া ধরিয়া ইচ্ছামত কান্দি লাইছে।

তারপর দ-বইনে তারার বাবারে আর বাইতে দিছে না, তারার কাছে রাখি লাইছে।

হদিকে বুড়ি সত- মা একলা একলা পড়িয়া কান্দে।

কর্ম্মতি ঠাকুরর কৃপায় এখন তারার বেজান ধন সম্পত্তি ও মান-সম্মান বাড়ি গেছে। জ্যৈষ্ঠ মাসর সংক্রান্তির দিন আইলে দ-বইনে মিলিয়া সব নিয়ম-নিষ্ঠা করিয়া ভক্তিভরে কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্ত করে। কর্ম্মতি ঠাকুরর আশীর্বাদে তারা এখন সুখে-শান্তিতে দিন কাটার।

অউখান কর্ম্মতি ঠাকুরর বর্তর কিচ্ছা সমাপন হইল।”

গল্প বলা শেষ হলে সকলে উলুধনি দেয়, শাঁখ বাজায়। তারপর ভূমিষ্ঠ হয়ে প্রণাম করে। সকলকে প্রসাদ বিতরণ করা হয়। উপাস করা নারীরা সেদিন প্রসাদ ছাড়া অন্য কোন কিছু খান না।

এই গল্পের লেখক কে? কোন পরিবেশে এই গল্পটির জন্ম হলো? এই ব্রত করার পেছনে কী মনোভাব কাজ করেছিল? প্রথম কোথায় এই ব্রত হয়েছিল? কে

প্রথম এই ব্রত করেছিলেন — তার হৃদয় মেলা ভার।
তাছাড়া এই গল্পটা লিখিত অঙ্করে কোথাও পাওয়া
যায় না। লোক-সাহিত্য কিংবা লোক-সংস্কৃতির নিয়মটাই
যে তাই। সেটা ছাপার অঙ্করে অনুপস্থিত। লোক-
সাহিত্য কিংবা লোক-সংস্কৃতি হল এমন রচনা যা ব্যাপক
সমাজে শ্রুতি নির্ভরতার মধ্য দিয়ে প্রবাহমান — অথচ

যার রচয়িতার নাম জানা যায় না। এখানে ব্যক্তি মনের
প্রতিফলন ঘটে না, ঘটে সমাজ মনের প্রতিফলন। আসলে
গ্রামের অশিক্ষিত নিম্নবিত্ত জনসাধারণের দ্বারাই এই
সমস্ত সাহিত্য কিংবা সংস্কৃতির জন্ম।

□□□

জম্পেস জোকস্

একটা নতুন জুতোর দোকান খুলেছি। দোকানটার কী নাম রাখি বলুন তো ?
কেন, নাম রাখুন শ্রীচরণে শু !!

00-00-00

শুনলাম আপনার বাড়িতে পাওনাদার এলে নাকি খুব দুর্ব্যবহার করেন ?
না ! না ! এসব কাজে আমার পোষা কুকুরটাকে এগিয়ে দিই।

00-00-00

‘ পরীক্ষায় অন্যের খাতা দেখে লেখা অন্যান্য ’ এই বাক্যটিতে কর্ম কোনটি ?
স্মার - - - এই বাক্যে কোনও কর্ম নেই। পুরোটাই কুকর্ম !!

00-00-00

স্কুলের বার্ষিক পরীক্ষা। প্রশ্নপত্র হাতে পেয়ে পরীক্ষার্থীদের চোখ ছানাবড়া। একজন পরীক্ষার্থী বলল,
“ খুব কঠিন হয়েছে স্মার। উত্তর দিতে বারোটা বাজবে। ” শিক্ষক মুচকি হেসে বললেন “ তাতে চিন্তা
কিসের, তোমাদের খাতা ঠিক একটা বাজলেই নেওয়া হবে। ”

00-00-00

বুঁচু : এ কী, এক পায়ে গামবুট পরে বেরিয়েছিস কেন ?

ভোঁদাই : বাবা যে বলল রাত্তাই এক ফুট জল।

00-00-00

জন কিটস : শ্রদ্ধাঞ্জলি

কৃষ্ণ চন্দ্র মাজি
প্রবন্ধা, ইংরেজি বিভাগ

প্রায় ২০৯ বছর আগের কথা। ১৭৯৫ সাল,
৩১ অক্টোবর, লন্ডন শহরের ফিনসবেবি পেডমেন্ট।
আন্তাবল। ঘিজি পরিবেশ। সাহিত্য সৃষ্টির প্রতিকূল
পরিবেশ। এই পরিবেশেই জন্ম নেন রোমান্টিক যুগের
সর্ব কনিষ্ঠ কবি জন কিটস।

এক অখ্যাত ঐন্দো পরিবার। এই পরিবারে
শিক্ষাদীক্ষার আলো কোনোদিনই ঢোকেনি। বাবা
লিভারিস্টেবল ম্যানেজার। আন্তাবল রক্ষক। মা তরুণী,
অল্পবয়স্কা। হাসিখুশি, চটপটে, আমুদে, প্রাণবন্ত। ১৮০৪
সালে বাবার হঠাৎ মৃত্যু। তরুণী অল্পবয়স্কা মা আবার
বিয়ে করে বসেন। বিয়ে করে নতুন সংসারে চলে যান।
কিটস দিশেহারা। তাঁর বয়স তখন সবে নয়। কিটস ও
ভাইবোনেরা পড়ে থাকেন এডমন্টনে তাঁর বিধবা
ঠাকুরমার হেফাজতে। প্রতিপালিত হতে থাকেন
অনাদরে। ঘাত - প্রতিঘাতে একটু একটু করে বেড়ে
ওঠেন। বাবা-মার ডানার নিচে পক্ষী-শাবকের মতো
পালিত হতে পারেননি। নিরাপদ সুখের অশ্রয়ও পাননি।
রুচ বাস্তবের মুখোমুখি হতে হয় প্রথম জীবনেই।

শেক্সপিয়রের মতোই কিটস কোনও পাবলিক
স্কুল বা ইউনিভার্সিটির শিক্ষালাভ করেননি। নিয়মমাফিক
শিক্ষা বলতে যা বোঝায় তাও তাঁর হয়নি। এবং
আশ্চর্যের ব্যাপার, সাহিত্য সমালোচক ম্যাথু আর্নল্ডের
বিচারে পরিপক্বতার দিক থেকে কিটস শেক্সপিয়রের
সমতুল্য -- ‘He (Keats) is with Shakespeare’.

৮ বসর বয়সে জন কাওডেন ক্লার্ক পরিচালিত
এনফিল্ডের একটি স্কুলে তাঁকে পাঠানো হয়। সেখানে
ল্যাটিন ও ইতিহাসে জ্ঞান অর্জন করেন। ফরাসিও
আয়ত্ত করেন। তবে শেক্সপিয়রের মতোই তিনি গ্রিক
আর্দৌ জানতেন না। স্কুলে জন কাওডেন ক্লার্কের ছেলে
তরুণ চার্লস কাওডেন ক্লার্কের সঙ্গে তাঁর ঘনিষ্ঠতা হয়।

চার্লসই কবিতার সঙ্গে তাঁর প্রথম পরিচয় করিয়ে দেন।
কবিতা-প্রীতির বীজ বপন করেন তাঁর কিশোর-মনে।
তাঁকে উৎসাহিত করেন। স্কুলে তখনও কিটসের
সাহিত্য-প্রীতি ও সাহিত্য-প্রতিভার পরিচয় মেলেনি।
আর তাঁর বাড়িতে তো সাহিত্যচর্চার কোনও পরিবেশ
কোনওদিনই ছিল না। তাঁর বাবা-মার এ ব্যাপারে কোনও
ভূমিকাই ছিল না। নিজের ঘর বলতে যা বোঝায় তা
কোনওদিনেই পাননি কিটস। এক বাসস্থান থেকে অন্য
বাসস্থান। এক লজিং থেকে অন্য লজিং। এ ঘর থেকে
সে ঘর। এভাবেই বেড়ে উঠেছেন তিনি। ১৮০৯ সাল।
কিটস তখন গোপ্রাসী পাঠক। হাতের সমানে যা পান
তা নিমেষে পড়ে ফেলেন। ঘটনায় মোড়, বাবার
অকালমৃত্যুর পর মার মৃত্যু। মৃত্যুর পর মৃত্যু। মৃত্যু
এই পরিবারে বারে বারে হানা দিয়েছে। শোকাহত তিনি।
কিটসের বয়স তখন মাত্র ১৪। এদিকে বয়সের ভারে
ঠাকুমা ন্যূন। তাই নতুন অভিভাবকের সন্মানে আছেন
তিনি। এতদিন তো কোনওরকমে সামলালেন।

১৮১০ সাল। অভিভাবক রিচার্ড অ্যাভির হাতে
তাঁদের সঁপে দেওয়া হয়। অ্যাভির প্ররোচনায় ১৮১১
সালে এডমন্টনে একজন সার্জনের কাছে (হ্যামণ্ড)
চিকিৎসাবিদ্যায় শিক্ষানবিশ হিসেবে দেওয়া হয়।
এডমন্টনে তিন বছর অ্যাগ্রেনটিসশিপ খাটার পর ১৮১৪
সালে লণ্ডনে গাই ও সেন্ট টমাসের হাসপাতালে ড্রেসার
বা জুনিয়র হাউস সার্জেন হিসেবে কাজ করেন। তবু
চিকিৎসা- কার্যের সঙ্গে তাঁর হৃদয়তা গড়ে উঠল না।
চার্লস কাওডেন ক্লার্ক তাঁর জীবনে সাহিত্যচেতনার যে
উন্মেষ ঘটালেন তাতে সাময়িকভাবে ভাটা পড়লেও তার
আগারকারেন্ট সমানে চলাতে লাগল।

ঘটনার আবার মোড়। ১৮১৩ সাল। কিটস
তখন শিক্ষানবিশ। চার্লস কাওডেন তাঁকে স্পেন্সারের

‘হাইপেরিক্যাল’ ও ‘গুডগুলি’ অন্তর্ভুক্ত হয়। এই কবিতার
কাঁটী প্রেশারি কঠক পূ. এপ্রিনথার’ প্রিজিষ্ট’ প্রে
প্রশংসিত হয়।

প্রীত লক্ষ্য শিল্পকর্মের পূর্ণ ফলাফল এই ছত্র
পদ্ধতিতে সঙ্গত নয়। তাঁর কাব্য গ্রন্থগুলিকে বাদ দিয়ে
কেহে কেহে শুধু কয়েকটি গুণ আলাচনা করছি। কারণ
এই গুণগুলি সাধারণ পঠকের হৃদয় ছিন্ন ও পরিচিত।
১৮ শতকের রোমান্টিক আন্দোলনের অন্যতম বক্তিত্ব
ও ইংরেজি সাহিত্যের এই বিশাল্যবন প্রতিভার একটি
অধিগরণীয় কাব্যতা ‘গুড টু অ্যান্ড মাইটিসেল’। কয়েকটি
বসন্তকালের ১৮১৯ সালের এপ্রিল - মে মাস লক্ষ্য
কবিতাটির প্রাথমিক খসড়া প্রকাশিত হয়।

বসন্ত কালের সন্ধ্যায়। স্তব্ধ দুর্ভিক্ষাস্থঃ।
কবি বলে পাড়েন ইতি চেনায়। কলমেরে স্রোত কবির
শরীরে মাথামাথি হয়ে আবেশের সৃষ্টি করায়। ঝাঞ্জি
উইলো, বিচ ও ফলের পাডগুলি ইতিমধ্যেই প্রাপবন্ধ
সমূহ। কুড়িয়ে হোয়াইট ফেরন, এগনভাইল, বাক রোজ
আরও কত রকমের ফুল ফলের মন মাতুল সুরতি
চারিদিকে ছড়িয়ে পড়বে। কবিতাে ফলে আনন্দনা। উলস
জোরে বস্ত্র বছরের দুঃখ ভেদিক প্রসিক্ কালোহেল।
কোঁকড়া বাঘাণি চূপা তাঁর হাড় বেয়ে লেগে এসেছে।
পছ মায়ে কত না নাম না - ছন্দ পর্বি: কল
ধান্ডিতে ধাক্কেতে এক সময়ে মেথায় কোন পাতেই ফোকে
মত্রে মায়ে ছেড়ে গুটে একটি গায়ক পাখি। প্রথমে
মুন্ডারে ও পুরে জোড়ে। চরপাশের আলো কভাস
ফাণিরে সে নয় এলে স্ট্রেয়ায় কাবির ক্রমে। কবি হন
গুজল। সেই শরীর অনুভূতির মাঝে কবিতাটিও হয়।
সেই পূর্ণভূতির মতো মনে খন্ড পড়ে এক একটি পছতি।
অমায় কবি হাতেই কাগজটি চোরে গিয়ে তড়িঘড়ি লিখে
তেলম কয়কটি পছতিঃ প্রথমে নাম দেয় ‘গুড টু অ
নাইটিসেল’ My heart aches, and a drowsy
numbness pains
My sense
Fade, for away, dissolve, and quite forget
যা

Awful Lawd! I feel all fly to chaos ...
কাবিতার ভাষায় বলা যায় ‘যাই যাই ভুলে যাই।
আকস্মিক ভয় বৃষ্টি। বিচল অরণ্য অবেগ...
মিশায়ে মিলছে বাই। বাণেশ্বর সুদূর সুদূরে। ছবি ও
গান। কবিতাটি এভাবেই লেখা হয়।

এই ‘গুড টু অ্যান্ড মাইটিসেল’ কবিতার বিস্তারিত
হজুরটি। কবি বারম্বার। এংল হৃদয় পর ছবি
চোখে আসে। কতগুলি বসন্তটি অতঃপর বসন্ত জ্বলে
দুঃখকে ভেঙে দেয় তাঁর মুখ ‘খন্ড’ ও তাঁর মিশেয়ে
প্রম প্রত্যয়ে বিস্ময়িত ও এতে প্রতিক্রিয়া। (The
warmth, the light; not the firmness where
each sit and hear each other grown.... On new
love pine at their heyday tomorrow.)...
কবিতা কবি প্রম সৌন্দর্যের চিত্রকর্মে পটভূমিকায়
লেখেন। গুডগুলির মতে এটি একটি বিস্তারিত আন
অধিকার করে।

শ্রীক হীরের প্রতি মিষ্টির উন কবিতাই। শ্রীক
প্রীতের সখিণী, স্যাম্পিয়নের স্যামিগেল উৎসর্গারি,
স্যাম্পিয়নের স্যামগ, এসকিন মাফে - এতাবি তাঁর
কল্পনাকে বাজ়ে বাজ়ে বিচরণ করবে। শ্রীক সাহিত্যে
ও শ্রীলি স্পৃহেরে বাধা নিক স্মরণ মর্শন তাঁর
সৌন্দর্যবোধ প্রায়ত ছেড়ে। তাঁর শ্রীক শিল্প- শ্রীতি
উন্ময়সভারে প্রকটিত হওয়া তাঁর ‘ছত্র অল জা
প্রিয়ান আন’ কবিতায় বিস্ময় মতোই তাঁর মানবিক
বোধ ধীরে তাঁর সৌন্দর্যবোধও মানবজগতের মত্রে মূত্র
হয়েছে’ এ কবিতায় তিনি মনকে চেয়েছেন - পর্বির
সৌন্দর্য মনহরী; বিস্ময়াদর্শ কালতাবী, মুকুটাবী;
আর শুই শিল্পীদর্শের মত্রে। And creative ecstasy.
এ কবিতার সৌন্দর্য ও সজ্ঞ এক হয়ে ধরা দিয়েছে।
প্রীত শিখার পছতি মুটিতে কবিতা হয়েছেন তাঁর
সৌন্দর্যবোধ -- ‘Beauty is truth, truth beauty ---
that is all, ---

You know on earth, and all ye need to know
‘ছত্র অল জা প্রিয়ান আন’ কবিতাটি হওয়া
ক্সায় আর্গেই কবি তাঁর সৌন্দর্যবোধ সমগ্র প্রকাশ

ইংল্যান্ডের নব্য-কাল শরৎ ও বসন্তের প্রাথমিক সোভা
প্রতিশ্রুতির মূলধন। শব্দ নির্বাচন, সাদৃশ্যের ভাষা, ছবি,
ইতিহাসের সৌন্দর্য, স্ফটিক, কন্ঠারোপা। সম্মিষ্টি
প্রতিক্ষা প্রকৃতি পরিপূর্ণ সৌন্দর্যের আঁকা। গুণ ক্সায়
‘পায়কোট’ ফিল্ম লেখিরে বক্তাবিল্লক : -- ‘What
your imagination and lead every gift with one’।
কিটন নিম্নেও সে কথা অক্ষয় অক্ষয় পালন অক্ষয়ন।
গুণগুলিতে তাঁর মঙ্গল কর্মের শোভা যার সে পূর্বত
তিমি বৃষ্টি হেলন চা পেলেন। মক্তর বিচার গুণগুলি
হয়ে রইল তাঁর অনুশীলিত সাহিত্য-মুষ্টি

মিষ্টির প্রীক ও তাঁর কবিতার বিস্তারিত
প্রাণ বিচারিত পাওয়া যায় তাঁর চিত্রকর্মসমিষ্টিতে। লর্কা,
টমটিয়ার, ক্যালিডোনে, সি হাফি, রজেন, অন্যথা
সাহিত্যের দী ও সখা। কবিতাকে সেবা বিষ্টির মনোরে
চিত্রকর্মে কেহেই তাঁর মনোমনিতে পরিচিও মূত্র, বাজিত,
তাঁর কবিতার বিস্ময়, কবিতা স্মরণে তাঁর ও অন্যান্য
সাহিত্যিকের মনোমণি চিত্রকর্মে ও তাঁর সৌন্দর্যবোধের
সাধা মধ্যম মনোতে পাবি। প্রসিক ইংরেজ কালোচক
এ মি গুণগুলি শেষ প্রকাশ কবি এ মনোমণিরে মাথ
আর্গেই কবি বিষ্টির মনো, সৌন্দর্য ও তাঁর সখা।
কবিতার মধ্যম উপলব্ধির অন্য মিষ্টির লেখা
চিত্রকর্মে ও তাঁর মনোতে আনন্দের উপলব্ধি দিয়েছেন
বিশ্ব শক্তাবীর প্রথিতমো কবি ও স্যালোকিক টি এস
এপ্রিয়টি মিষ্টির লেখা চিত্রকর্মেও পছতে মন্তব্য
করবেন।

‘The letters are certainly the most no-
table and the most important ever written by any
English poet’ (The Use of Poetry and the Use
of Criticism / Faber Paperbacks / P-180)

কবির মনোমণি হালি-কর্ম। বাধা-বসনা, স্রো
প্রায় ও স্ত্রীক-স্রাণা হয়ে পাড়ে এই চিত্রকর্মে।
তাঁর মনবির সখাণি, সখাণায় ও সৌন্দর্যবোধ এক
ক্সায়, মনুষ্য বিষ্টি, কবি বিষ্টি, বক্ত বিষ্টি ও প্রেমিক
বিষ্টি মনুষ্য সখায় ধারণ পাই এই চিত্রকর্মে।
সাহিত্যকর্মে বিষ্টির চিত্রকর্মে ‘The Preludes’ বা মাত্রে

লেখকেন। ‘মিষ্টি চিত্রকর্মে সে প্রায় পাতা’ মণ।
১৮১৭ সালে ২২ নভেম্বরের চিত্রকর্মে প্রকাশিত
বেইকিটের শেখনে ‘...What the imagination
selects as Beauty must be truth— whether it
existed before or not’

১৮১৭ সালের ২২ ডিসেম্বর প্রীক ও উলস
বিষ্টির লেখা চিত্র ‘The Excellence of every
art is its intensity, capable of making all
disagreeables separate, from their help in
close relationship with Beauty and Truth’

১৮১৯ সালের ২০ জানুয়ারি মন স্পিরে
মিষ্টির মন: লক্ষ্য লেখেন।

‘When I wrote it it was a regular step-
ping of the imagination towards a Truth’

ছত্র ও কবিতার মিষ্টি মতে ১৮১৮ সালের
জিসেজে লেখা তাঁর চিত্র ছেড়ে পাই ‘I never can
find certain of any truth but from a clear per-
ception of its Beauty’

কবির মতে কল্পনার বা সুন্দর বসন্ত প্রসিক
হয় তাই মত্রে - তার আঁকির বাধা বা না ই থাকুক
কবির এই সৌন্দর্যবোধই ‘ছত্র অল জা প্রিয়ান আন’
ও অন্যান্য কবিতায় প্রতিক্রিয়া

মিষ্টির শিল্পকর্মের আরও একটি চিত্র
নিম্নে তাঁর ‘গুড টু অ্যান্ড মাইটিসেল’। তাঁর মতে
কবিতার পূর্ণতা ও সৌন্দর্যের প্রকট দিলে সেবা
দিয়েছে এ কবিতায় মিত্রে। কবিতাকেই প্রকাশ
করী। এংল তাঁর ছত্রের মত্রে অক্ষয় হয়ে প্রকৃতির
মত্রে, স্প. স্ক. -স্ম. ও স্প.ত.

মিষ্টির কবিতামুষ্টি গুণগুলিকে অশেষ
কল্প ঘণ্ডিত হয়ে উঠেছে। তাঁর ‘হেলনইঞ্জম’ (মিষ্টির
হেলন নানক হলে চিত্র স্মরণে অক্ষয়ন মত্রে
বিশ্ব শক্তাবীর ‘কল্পন মনোমত্রে), সৌন্দর্যবোধ, প্রকৃতির
সৌন্দর্যের ইত্যাদির প্রতি তাঁর শ্রীতি গুণগুলিতে স্পষ্ট।
শ্রীক ছত্রটি, সৌন্দর্য সাধনা, মনোমণি ও অন্যান্য
শক্তাবীর প্রাকৃতিক স্মরণে চিত্র, সাধারণ বিশালাতা,

সুন্দরী। নিঃসন্দেহে এগুলি অমূল্য সাহিত্যিক মণি।
কিউসের সঠিক মূল্যায়ন এগুলির স্বল্পত্ব অপরিসীম।
কিউসকে বুঝতে হলে, জানতে হলে ও তাঁর সঠিক
মূল্যায়ন করতে হলে কিউসের লেখা চিঠিপত্র অধ্যয়ন
এপর্যই নির্ভর করতে হয়। কারণ তাঁর সম্পর্কে লিখিত
ঐচ্ছিক তথ্যগুলির বেশিরভাগই আমাদের সঠিক তথ্য
প্রদানে এখনও ব্যর্থ। এখনও পর্যন্ত কিউসের
কর্তৃত্ব। — 'Keats is still the best authority on
Kents':

কিউস তাঁর কবিতার বইয়ের প্রথম পত্রের
দশ বছর নিয়ে লিখেন: প্রবৃত্ত সমস্যার যা বেড়া
হাড়া কেউ ছাড়াই প্রশংসা বা নিন্দা করতে পারেন
না — 'None but the master shall praise or
blame but the master shall blame.' তাঁর স্বাধী
মতন তেজস পড়েছে, তারমিত্র থেকে প্রতিফল অর্থনী
যখন তাঁকে আক্ষেপে বৈশিষ্ট্য, নিরুৎসাহ সমালোচনার
মাধ্যমে তাঁর প্রতিভাকে ঘর্ষণ করার সক্রিয় প্রচেষ্টা তখন
চলেছে, তাই কিউস যুগেই তিনি স্বপ্ন বিহীন, ভ্রষ্টচিত্ত,
সেকাহুত, ত্রিক তখনই তাঁর স্ফূর্তি সাহিত্য সর্জনতা,
গভীরতা এবং স্বপ্ন সৃষ্টির এক আত্মসংকল্প সুরণ
ধরেছে।

১৮২০ সালের প্রথম দিকে কিউস হয় রোম
আক্রমণ করেন। সে সময় তিনি তাঁর ইচ্ছা পূরণ
আমন্ত্রণ জানান: 'সিদ্ধান্তে আকর্ষণ প্রহরণে স্থানা
নেতন। কিউস তা প্রত্যাখ্যান করেন। কারণ এখন
তাঁর সেবার প্রয়োজন, অল্প বয়স্ক নয়। তিনি দুঃখে
পেড়েছিলেন এ মনন-সময় থেকে তাঁর আস লিখার
দেই। তাঁর অসুস্থতার সময়ে, তাঁর দুর্ভাগ্য তাঁর বন্ধু-
বান্ধব, বনিষ্টরা ও স্নিহমানেরা - ডাউন, সেভার্ন, হার্ট
ও হার্ট সক্রিয়তার সোফেরা, প্রণীত ম্যানি ও তাঁর না
- তাঁকে সেবা করেছেন, সাহায্য দিয়েছেন। তখন তাঁর
সৃষ্টিস্বপ্ন সব বন্ধ। ডাক্তারের পরামর্শে রোম উপত্যকার
আলায় বসে সেভার্নের পাশে এই বছরের ৮ সেপ্টেম্বর
সমুদ্রপথে ইতালি পাড়ি নেন। এই অপরূপ মনোভূমি
অন্যই প্রকৃতি পেয়েছিলেন তাঁর জাগরণের ইচ্ছাশক্তি

১৮২২, তাঁর প্রণীত কবিতা ১৮২২ খণ্ডই তাঁর চিত্তকে
পৃথিবী থেকে বিদায় নিতে করে। তিনি হঠাৎ ইংল্যান্ডের
বুকে ফ্যানির কাছে তার বিয়ে আসতে পারেন না
আই তিনি এক চিঠিতে লেখেন - 'বুঝতে পড়া করা
যায়, কিন্তু ফ্যানির কাছে থেকে বিদায় অসংসীয়া।'
"I can bear to die — I cannot bear to leave her."

ইতালি যাত্রাকালে কল্প-বিদ্যুৎ সন্মুখপানে চে
এখন তাঁর বাক্য বাক্য হারহানি সিঁটিক তাঁর মৃত্যু-
সংক্রমেই নতুনভাবে উপস্থাপন করে তিনি 'Brighton
Stair' নামে তাঁর শেষ ফলেটটি আমেরিক উপহার দেন।
নতুন করে মৃত্যু সন্দেহের মত রোম পৌঁছেন। ১৮২১
বছরের ২৫ ডিসেম্বর মৃত্যু সন্দেহেই তোলা মৃত্যু ২৫
বছর ৪ মাস বয়সে তিনি মৃত্যুবরণ করেন। রোমের
Procurator Generaly তে তাঁকে কবর দেওয়া হয়।
তাঁর মৃত্যুর ঠিক ১৭ মাস পর লেটারি মৃত্যু ২৫ এবং
শ্রীত কবরের পাশেই তিনি শান্তি হল: কিউসের
কবর উন্মুক্ত (কিউসের) ইচ্ছায় লিখিত হয় - 'Hurd
lies one mile from the way with its corner'

কিউসের অক্ষয়মূল্য নিঃসন্দেহে সাহিত্যিক তে
অনুভবীয় সৃষ্টি। তাঁর অক্ষয়মূল্যে পৃথিবী পুরে প্রকাশ
করে লেখা 'Audacious' নামে একটি লোকগাথা রচনা
করেন। কখন-কাল মৃত্যু ১৮২১ এর ৮ জুলাই। কিউসের
ইউরোপীয়ান হাড়া তাঁর প্রকাশ্য রচনা উল্লেখ্য
নর - এই ছিল শৈলীর ধারণা এবং কিউসের
অক্ষয়মূল্যে লেখার অক্ষয়মূল্য তাঁর। কিউসের শিল্প
শ্রীত কবিতার মত, (সমস্যাটেকনিক) ও লোকগাথায়
তিনি অক্ষয় করেছেন। যে পরিষ্ক কিউসকে আখ্যাত
করেছে, শৈলীর মত তা অক্ষয়মূল্যের

ক্রিয়াকর্মী মতন। এ লোকগাথায় কিউসের মৃত্যুর
প্রশ্নে কথা তিনি বলেছেন। শ্রদ্ধার্থে অর্থনৈতিক
শৈলীর মত কিউস মৃত্যুশ্রুতির মত এক হয়ে গেছেন
- একাকার হয়েছেন। 'He is made one with Na-
ture...' আর 'He is a portion of loveliness / Which
once he made more lovely' — যে মৃত্যুর স্বপ্ন
তিনি চিত্রকাল দেখেন সেই মৃত্যুরই তিনি নিরক্ষর।

সংকল্প কিউস লিখিত ১৮২০-২১, লিখিত ১৮২১।
সর্বসাধারণ তাঁকে তাঁর মৃত্যুর পুত্র 'Little Anthony Keats'
নামে সম্বোধন করতেন। তাঁকে বিবরণ করে বলা: ১৮২০
তিনি লন্ডনে স্কুল (Cockney School of Poetry) -
এর সদস্য। এই স্কুলের প্রধান ছিলেন 'নি হার্ট
এবং তাঁর দুই প্রধান অধ্যাপী পোষ্টর ও লেয়ার।
সংস্কৃতিক ও সামাজিক কারণে তাঁর কবিতা সোম-
কালের তত্ত্ব তাঁর সামাজিক স্থান ও চারিত্রিক লোক-
কর্মীর এপর্যই বেশি জোর দেওয়া হয়েছে। তাঁর কবিতা
যোকার তত্ত্ব পর্যন্ত করা হয়নি। সামাজিক পরিবেশ
থেকে এসে কবি ইংল্যান্ডের অর্থনৈতিক পরিস্থিতি, অল্প
কেননি। তাঁদের মাঝেই তিনি প্রেসি-জেনের নির্দেশ শিল্পের
মতন। যক্ষ্মার শ্রেণি-ই মাত্র এই তখন প্রতিভার
সৃষ্টি করে ছিলেন। তাঁর প্রতিভা চিত্রে এপর্যই
এবং তাঁর মৃত্যুর পর তাঁকে সঙ্গীত অর্থনৈতিক
'Audacious' নামে লোকগাথার মাধ্যমে। কিউসের প্রকৃত
মৃত্যুর মত সঙ্গীত হলি সে কথা, বলাই অক্ষয়
বয়স না। তবে সে মৃত্যু সঙ্গীত তিনি পাননি তা
পরি মৃত্যুই অক্ষয় মত।

কিউস কবির কবি (Poet's poet)। তিনি
অন্য কবির মতো মন। তিনি একেই লিখেন কবিতার
জন্ম। তিনি বুঝিয়েছেন কবিতার মূল্য অপরিসীম।
তিনি লিখেছিলেন - 'If poetry comes not naturally
as the leaves of a tree it had better not come at
all' — কবিতা যদি থাকে না থাকে মতো স্বভাবসৃষ্টিতে
থেকে না আসে তাহলে তা কবিতা ই নয়। রোমান্টিক
প্রিয়তমের এক এই সার্থক ও শেষ কবি পরবর্তী
ক্রিয়াকর্মীর মতন অনেক কবিতে অনুপ্রাণিত রাজ্য।
তাঁর মত গভীর মিত্র হয়েছেন টেমিসন, থি-র্যাফেলার্ট
এবং কবি ও টেমিসনীয়। কিউসের প্রত্যক্ষ ও পরোক্ষ
প্রভাব বাংলা সাহিত্যের অক্ষয় কবি এবং সাহিত্যিকদের
মধ্যেও দেখা যায়। কিউসের কবিতা বাংলায় অনুক্রমিত
হয়েছে ও হচ্ছে। কিউসের ইচ্ছা এখনও তে কত
মুগ্ধ হ'ল তাঁর কবিতা বাংলা অক্ষয়মূল্য প্রত্যক্ষ ও
পরোক্ষ উল্লেখের মতোই বোকা যায়। মতে প্রকাশ্য মত,

সংকল্প কিউসের, সুন্দরী কুমার নর্সী, বুঝতে অক্ষয়
প্রবৃত্ত কবিতা কিউসের কবিতা অনুভব করেছেন। বুঝতে
বুঝতে যেদিন বুঝতে 'কবিতা' - এও কিউসের ওয়াস
আছে - '১৮২১' জাপানের কি কখনও মনে হয়নি যে
কিউসের কবিতা একদা এত বেশি মিত্র। কিউসের
লেখার প্রবীণতায়ও পরিচয়িত হয়। কবিদের কবিতার
একটি বিশেষ মতনই কিউসের অর্থনৈতিক অনর্থক
প্রবীণতায় তা নিজেও ইংল্যান্ডে এসে ১৮২৫ এ
নিজেই - 'আই বত ইংরেজি কবি কবি মতন
'কিউসের মত-আমর আধীকতা আরি বেশি অক্ষয়
করি। তাঁর চেয়ে অনেক বড় কবি ব'কতে পারে এখন
কখন মতে, কবি তার জাই - কিউসের ভাষার মতো
মতন অক্ষয়মূল্যের একটা অর্থনৈতিকতা আছে -
'কিউসের মত-কবি কিউসের কাছ থেকে প্রেরণা
লাভ করেছেন। প্রীতমানের কিউসের প্রেরণা অর্থনৈতিক
বুঝতে বলা কিউসের - '১৮২৫ টি অর্থনৈতিকতা - এ
তোলাও একদা পঞ্চম অর্থনৈতিকতা ও মতন মতন
হয়ে কবি উঠেছে' (কাল্পনিক পুস্তক)

ইচ্ছাশক্তির প্রবণতার আর কবিতার
সমস্যাটেকনিক কিউসের মত সীলন ও মতন মিত্র
গভীরতর। মৃত্যুর পরবর্তী ১৩৩ মাস কবি। সমস্যাটেকনিক
অক্ষয় বলাই - 'কিউসের কবিতায় ইংল্যান্ডের
শীলকৃষিতে অন্য দিকে ছেলেটিক সৌন্দর্যমূল্যে মতন
স্বাধীকৃত, যেদিন কবি মতন সাহিত্য পরিচয়নের অক্ষয়
বিদ্যায় সার্থক আর্থনৈতিকতা প্রীতমানের আধাণ। তাঁর
ইং কবিতার তত্ত্ব জয়ে থাকার বিদ্যায় মতন টিক
পড়ে যাবে, সাধী কবিতার মুগ্ধতা মতন মতন কবি
যায়, বিদ্যালয় অর্থনৈতিক মতন ও মতন মতন মতন
মতন।' (একটি মতন আসে - পৃ. ২০৫)

প্রীতমানের অনেক কবিতাতেই কিউসের মতন
হয়ে কবিতা। তাঁর অনেক কবিতাতেই কিউস সর্জন
প্রত্যক্ষ মতন মিত্রের মতন কবি পঞ্চম মতন মতন
প্রীতমানের 'শীলন' কবিতায় লিখাছেন - 'প্রাণীর মতন
মতো পৃথিবীর পাতের সীলন' - । কিউসের Ode to a
Nightingale কবিতার মত -

The weariness, the fever and the fret
Here, where men sit and hear each other groan.

জীবন কবিতার পরের স্তবকেই আবার পাই—
'মৃত্যুকে ডেকেছি আমি প্রিয়ের অনেক নাম ধ'রে'

বা

'মৃত্যুরে বন্ধুর মতো ডেকেছি তো, প্রিয়ের মতন।—/
চকিত শিশুর মতো তার কোলে লুকায়েছি মুখ.....।'
কিটসের Ode to a Nightingale — এর এই স্মরণীয়
স্তবকটিতে দেখি—

Darkling I listen; and, for many a time
I have been half in love with easeful Death,
Called him soft names in many a mus'd rhyme,
To take into the air my quiet breath ;

আবার অবসরের গানে পাই—

'ভুলে গিয়ে রাজ্য — জয়-সাম্রাজ্যের কথা।

অনেক মাটির তলে সেই মদ ঢাকা

ছিলো তুলে নেবো তার শীতলতা; / ডেকে নেবো
আইবুড়ো পাড়াগাঁর / মেয়েদের সব; — / মাঠের নিস্তেজ
রোদে নাচ হবে — / সুরু হবে হেমস্তের নরম উৎসব।'

এর সঙ্গে কিটসের 'Ode to a Nightingale— এর
নিম্নলিখিত পঙক্তিশুলির মিল খুঁজে পাই— O, for a
draught of vintage ! that hath been

Cooled a long age in the deep-delved earth,
Tasting of Flora and the country green,
Dance, and Provencal song, and sunburnt
mirth! ইত্যাদি।

এ থেকেই বোঝা যায় বাংলা সাহিত্য কবি
কিটসের প্রত্যক্ষ ও পরোক্ষ প্রভাবে কতখানি সমৃদ্ধ
ও পুষ্ট।

অমর হওয়ার বাসনা মানুষের চিরন্তন। কবিও
নিশ্চয়ই অমরত্বের স্বপ্ন দেখতেন। ১৮১৭ সালে প্রকাশিত
কবিতা গ্রন্থে কবি নিজের আকাঙ্ক্ষা ব্যক্ত করে
লিখেছিলেন- O for ten years, that I may over-
whelm

Myself in poesy ! so I may do the deed

That my own soul has to itself decreed [Sleep
and Poetry]

অর্থাৎ, আমাকে মাত্র দশ বছর দেওয়া হোক । আমি
কবিতা-সাগরে ডুব যাব। আমার অন্তরের সংকল্প
পূরণ করব।

কবির অন্তরের সাধ (দশ বছর ধরে কবিতা
রচনা করার সাধ) অপূর্ণ রয়ে গেল। অকালমৃত্যু তাঁর
সব সাধ ধুয়ে মুছে দিল। কবি তাঁর আকাঙ্ক্ষিত দশ
বছর কবিতা-সাগরে ডুব দিতে পারলেন না। ডুব দিলেন
মাত্র পাঁচ বছর । ক্ষয় রোগে অকালে ঝরে পড়লেন
মাত্র ২৫ বছর ৪ মাসেই। তাঁর সৃষ্টি পর্বের পাঁচ বছরেই
তাঁর বিরল প্রতিভার ছোঁয়ায় যে পরিণত সাহিত্যিকলার
নিদর্শন তিনি দেখালেন তাতেই হয়ে রইলেন অমর, অক্ষয়,
অজেয়। শেকসপিয়রের 'টুয়েলফথ নাইট' নাটকের
ম্যালভোলিও এক জায়গায় বলছে : "Some are born
great, some achieve greatness, and some have
greatness thrust upon them ." — কেউ মহৎ হয়ে
জন্মায়, কেউ মহত্ব অর্জন করে, আর কারও কারও
ওপর মহত্ব চাপিয়ে দেওয়া হয়। কিটস মহৎ হয়ে
জন্মাননি, তাঁর ওপর মহত্ব চাপিয়েও দেওয়া হয়নি, —
— তিনি মহত্ব অর্জন করেছিলেন তাঁর অদম্য মনোবল,
নৈতিক সাহস ও প্রতিভার বলে। আপন তেজস্বিতায়
একের পর এক অঘটনের মোকাবিলা করে, প্রতিকূল
অবস্থাকে জয় করে জীবন সংগ্রামে জয়ী হয়ে
বিশ্বসাহিত্যের অন্যতম প্রধান হিসেবে নিজের আসন
পাকা করে নিয়েছেন। শেলির কথার প্রতিধ্বনি করে
পুনরায় বলা যায় — তিনি মহাপ্রকৃতির সঙ্গে বিলীন
হয়েছেন, এককার হয়েছেন আর যে- সুন্দরের স্বপ্ন তিনি
চিরকাল দেখেছেন, সেই সুন্দরেই তিনি আজও নিমজ্জিত
। সত্যেন্দ্রনাথ দত্তের উদ্দেশে শ্রদ্ধার্ঘ্য অর্পণ করতে যে-
বাণী উচ্চারণ করেছিলেন কবিগুরু, সে-বাণীই উচ্চারণ
করে কিটসের উদ্দেশে শ্রদ্ধার্ঘ্য অর্পণ করি —

'সেখা তুমি এঁকে গেলে বর্ষে বর্ষে বিচিত্র রেখায়
আলিঙ্গন।'

□□□

ফাঁকি

কুমার বিশ্ব দে

একা একা বোবা বালক পথে
হাঁটতে হাঁটতে —

গলির দস্যু আঁধার, বিবস্ত্র বাতাস

ধর্ষণ করে আমাকে ,

অসুস্থ হয়ে পড়েছি অনেকদিন,

আজ ঘুম ঘুম খেলতে ইচ্ছে করে—

সাড়ে-তিন-হাত বিছানায় ঘুম.....।

আমার সঙ্গে ফুলও অসুস্থ,

কথা দিয়েছিলাম ফুলকে—

নদী হবো,

পাহাড় মাখবো গায়ে,

লজ্জাবতী ফুলের মালা বদল করবো,

অনেক গুলো পাথর কেটে ঘর বাঁধবো;

'বপসী গাছ'—এর তলায় ফুল ব্রত করে —

আমার দীর্ঘ জীবন চেয়ে.....

অভিনন্দন জানাতে —

পথে পথে প্রজাপতির সমারোহ

ভয় হয় —

আমি ঘুমিয়ে পড়লে ফুল মুসড়ে যাবে

বন্ধ চৈত্রের তৃষিত মাঠ.....

তবু আজ স্বার্থপর হবো, ফাঁকি দেবো,

আগুন খাবো, প্রজাপতি মারবো.....

তারপর ঘুম ঘুম খেলা যাবে!

আর ঘুম যদি না আসে বৈরাগী হবো।

স্বাধীনোত্তর প্রভাত বর্ণন

বিভাইচাঁদ ঘোষ

আধো আলো আঁধারে কানে আসে —

প্রভাতের আজান গুরু-গভীর

ফজরের নামাজে ভক্ত হাজির।

ধীরে ধীরে পাখিদের কিচির-মিচির
দূরে কাছে কা-কা কাক ছাড়ে নীড়,
বয়স্কের প্রভাতী যাত্রা নিবিড়
ব্যায়ামের আয়োজনে ব্যায়াম-বীর।

শিশুরা দল বেঁধে যায় পাঠশালা

সকলের পিঠে বাঁধা পুস্তক-পৌটলা,

মায়েরা যান সঙ্গে কেহ হাত ধরে

একহাতে জল-খাবার, জল-বোতল কোমরে।

দেবালায়ে বেজে ওঠে শব্দ-ঘন্টা
জাগো দেব-দেবী, ভজনে উৎকর্ষা,
দূরদর্শনে শোনা যায় মনোরম সঙ্গীত
গীত-ভজন-আধুনিক, নাহি শুনি রবীন্দ্রগীত।

রাখাল গো-চারণ, গো-পালন নাহি ঘরে

যান-বাহন পরিপূর্ণ, জনবহুল শহরে,

বাগান কুসুম শূন্য, মুক্ত বায়ু তেপান্তরে

তরু-লতা ঘাস শূন্য, মাটিতেই শিশির ঝরে।

ওঠো শিশু, পরো নিজ বেশ

আপন পাঠেতে মন করহ নিবেশ,

আদর্শ বাল্যাশিক্ষা ভুলে গেছি মোরা

স্বাধীনোত্তর বাল্যাশিক্ষা, শিশু শ্রেণী পড়া।

০০-০০-০০

পরিস্থিতি

পূর্ণিমা শীল

উচ্চ মাধ্যমিক ২য় বর্ষ

যুগের স্রোতে গা ভাসিয়ে

চলতে আমি পারবো না

উল্টো স্রোতে চলবো আমি

হারবো না ভাই হারবো না।

হাওয়ায় হাওয়ায় ভাসছে যারা

তারা শুধু ভাসতে জানে

সুযোগ পেলে তারাই আবার

অহংকারীর শিকল টানে।

অবাক কাণ্ড! বিষম জ্বালা!

দিন দুপুরে প্রমাদ শুনি,

জগতের সব ভালো- মন্দ

তাদের মুখে দেদার শুনি।

এখন অন্ধকার

কিংকী দাশগুপ্ত

উচ্চ মাধ্যমিক দ্বিতীয় বর্ষ

অনেক স্বপ্ন দেখেছিলাম

তাই আজ নাজেহাল

এখন যেন পথ অন্ধকার,

জীবনের মধুমাখা দিনগুলোতে

সোনালি আয়োজন

বৃষ্টি করিয়েছিল কতকাল,

ভাবনার রঙে রঙে

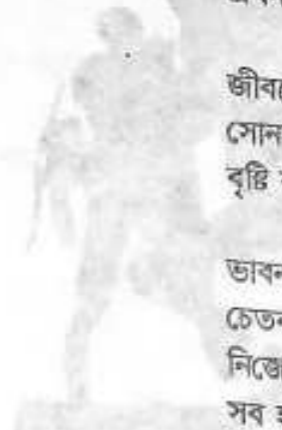
চেতনার আলোছায়ায়

নিজেকে খেলা করানো,

সব হারিয়ে যায়

খেয়ালী ইশারায়

এখন যেন পথ অন্ধকার।

কুড়িটি বছর

শিল্পী বর্মণ
স্নাতক প্রথম বর্ষ

জীবনের কুড়িটি বছর
পেরিয়ে গেছে —
যেন দীর্ঘ সফর,
অনেক ঝড়-তুফানে
নিয়ে গেছে
দুটি প্রাণ।
ভেঙে গেছে মন ও স্বপ্ন
জীবন বীণার তার ছিঁড়ে গেছে
লুঠ হয়ে গেছে ধন —
এখন আমি কাঙাল
আজ যেন দিশেহারা
মনে হয় সমস্ত পৃথিবী যেন—
কুয়াশাচ্ছন্ন বাষ্প।

মানুষ ও বিবেক

মাধবী সরকার

উচ্চ মাধ্যমিক দ্বিতীয় বর্ষ

নীতির লড়াই নীতিতে থাক
কেন তা সন্মুখে আসে
ভাইয়ের দেহ ভাইয়ের আঘাতে
কেন তা রক্তে ভাসে?
এই কি নীতি রাজার ঘরের
গৃহে গৃহে স্বন্দ—
একই মায়ের দুই সন্তানে
মুখ দেখা হবে বন্ধ?
বিদেশী বণিক তবে ছিল
কোন দোষে দুষ্ট
স্বদেশের দুটি মন মেলেনা যখন
কেমনে দেশ হবে পুষ্ট?
সেবার নামে শোষণ যদি হয়
দেশপ্রেমের অর্থ কি
সবাই যখন স্বার্থ মগন
তখন দেশ উঠবে কি?
সন্দেহের বীজ তুষের আগুন হয়ে
একদা দপ করে জ্বলবেই
যা - হবার তা হয়েছেই
বিবেক তা বলবেই।

জম্পেস জোকস্

স্বর্ণ এবং নরকের মধ্যে একদিনের ক্রিকেট খেলা হবে।
শয়তান ডপবানকে চ্যালেঞ্জ জানিয়েছে।

ডপবান বললেন, “তোমার জেতা অসম্ভব, সমস্ত বিখ্যাত ক্রিকেটার আমার এখানে বসে আছে।”
শয়তান বলল, “হাসালে! তুমি জিতবে কী করে? সমস্ত ডাকসাইটে আঙ্গুরের গুঁড়ো আমার হাতের মুঠোয়।”

00-00-00

একমাস পরে রোগী ডাক্তারবাবুর কাছে এসেছেন। ডাক্তারবাবু বললেন “আমার ডেপুটি প্রেসক্রিপশনটা ঠিকমতো ফলো করছেন তো?”

রোগী বললেন, “কী যে বলেন স্যার, সেটা ফলো করলে তো মারাই যেতাম। আজ তুমি আপনার এখানে আসতে হত না।”

ডাক্তার বাবু বললেন, “তার মানে?”

রোগী বললেন, “মানে সেদিন ন’তলা থেকে প্রেসক্রিপশনটা नीচে পড়ে গেছে।”

00-00-00

একটা ছেলে সাইকেল নিয়ে মাস্টার মশাইকে ধাক্কা দিয়ে ফেলে দিল। রেগে গিয়ে স্যার বললেন, “এখনও সাইকেল চালাতে শেখোনি?” ছেলেটা বলল, “সাইকেল চালাতে শিখেছি স্যার বেলটা বাজাতে শিখিনি।”

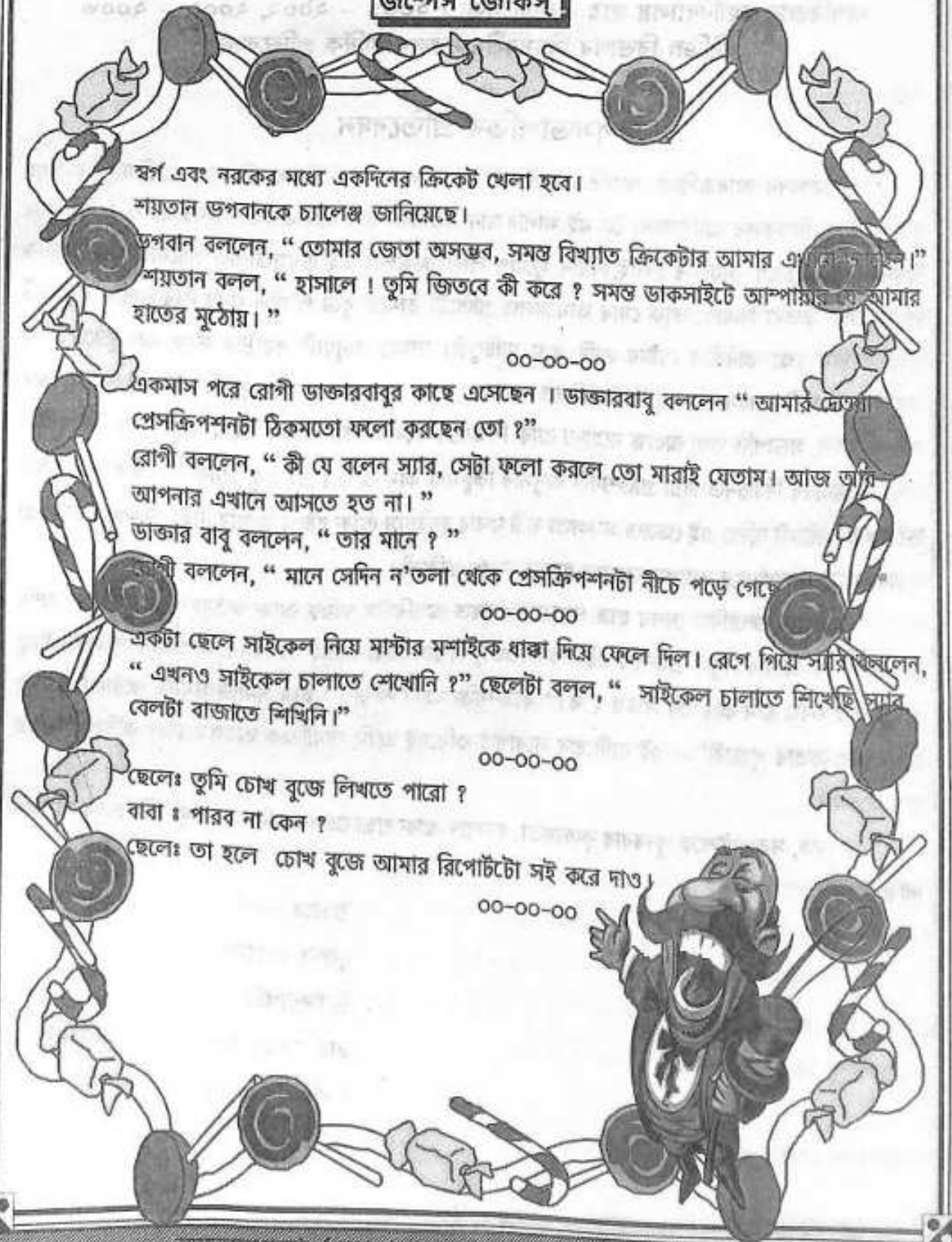
00-00-00

ছেলে: তুমি চোখ বুজে লিখতে পারো?

বাবা: পারব না কেন?

ছেলে: তা হলে চোখ বুজে আমার রিপোর্টটো সই করে দাও।

00-00-00

খাগবিজ্ঞান মহাবিদ্যালয় ছাত্ৰ একতা সভা : ২০০১ - ২০০২, ২০০২ - ২০০৩
বিভিন্ন বিভাগৰ বিষয়ববীয়াসকলৰ বাৰ্ষিক প্ৰতিবেদন

উপসভাপতিৰ প্ৰতিবেদন

প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভণিতে আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা আৰু ওলগ যাচিছোঁ খাগবিজ্ঞান মহাবিদ্যালয়ৰ সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীলৈ, যিসকলৰ আশিসধন্য হৈ মই খাগবিজ্ঞান মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ একতা সভাৰ ২০০১-২০০২ বৰ্ষৰ উপসভাপতি হিচাপে কাৰ্যভাৰ চলাই নিয়াৰ সুযোগ লাভ কৰিলোঁ। এই উপসভাপতি পদটোৰ সাংবিধানিক দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্য কিমান, তাক মোৰ কাৰ্যকালত প্ৰতিটো কামতে বুজ ল'বলৈ চেষ্টা কৰিছিলোঁ। এনে এটি পদৰ গাভীৰ্য বহু কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা নাছিলোঁ। সামৰ্থ্য অনুযায়ী বৰ্ষটোৰ সমূহ কাৰ্যসূচীতে মোৰ কাৰ্যনিৰ্বাহক সতীৰ্থ সদস্যসকলক বিভিন্ন দিশত যথাসাধ্য সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়াইছিলোঁ। এই ক্ষেত্ৰত মোৰ সহপাঠীসকল, সভাপতি তথা অধ্যক্ষ মহোদয় আৰু শিক্ষাগুৰুসকলৰ দিহা-পৰামৰ্শ, সহায়-সহযোগিতা উল্লেখনীয়।

সাধাৰণ নিৰ্বাচনত দিয়া প্ৰতিশ্ৰুতি অনুসৰি কিছুমান কাম আমাৰ এই চমু কাৰ্যকালত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা নাছিলোঁ যদিও এই ক্ষেত্ৰত সফলতা দাবী কৰাৰ হাবিয়াস আৰু ধৃষ্টতা আমাৰ নাই। সফলতা-বিফলতা বিচাৰৰ ভাৰ সম্পূৰ্ণভাৱে আপোনালোকৰ হাতত অৰ্পণ কৰিলোঁ।

সমস্যাৰে জৰ্জৰিত দেশৰ ছাত্ৰ সমাজৰ ওপৰত অপৰিসীম দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্য আহি পৰিছে। আমি আশাবাদী যে আমাৰ নতুন প্ৰজন্মৰ বৌদ্ধিক সততা, বিশ্বাস তথা নিষ্ঠাই দেশখনৰ সাম্প্ৰতিক অৱক্ষয় কিছু পৰিমাণে হ'লেও হ্ৰাস কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব। 'ছাত্ৰ-শক্তি মহান শক্তি', 'ছাত্ৰ সমাজ সমাজ গঢ়োঁতা, শান্তিৰ সৈনিক, মানৱতাৰ পূজাৰী' - এই বানীবোৰ সৰোগত কৰিয়েই আমি সামাজিক অৱক্ষয় ৰোধ কৰিবলৈ সচেষ্ট হ'ব লাগিব।

শেষত, সকলোলৈকে পুনৰবাৰ কৃতজ্ঞতা, ধন্যবাদ আৰু শ্ৰদ্ধা জ্ঞাপন কৰি মোৰ চমু প্ৰতিবেদনৰ সামৰণি কৰিলোঁ।

শ্ৰদ্ধাৰে —

দুলাল আহমেদ

উপসভাপতি

ছাত্ৰ একতা সভা

২০০১-২০০২ বৰ্ষ

সাধাৰণ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

এই প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভণিতে সেইসকলক মোৰ অশ্ৰু-অঞ্জলিৰে সূৰিছোঁ, যিসকলে অসমৰ অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ হেতু বুকুৰ কেঁচা তেজ দি অসম মাতৃৰ চৰণ ধোৱাই গ'ল।

সদৌ অসম ছাত্ৰ লগাৰ প্ৰতি বৈপ্লবিক অভিনন্দন, সমৰ্থন আৰু সম্মাণ প্ৰদৰ্শন কৰি খাগবিজ্ঞান মহাবিদ্যালয়ৰ সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ২০০১-২০০২ বৰ্ষৰ বাবে মোক ছাত্ৰ একতা সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদকৰ দৰে গধুৰ দায়িত্বৰ পদটিলৈ নিৰ্বাচিত কৰাৰ বাবে সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু শুভাকাংক্ষীলৈ আন্তৰিক ধন্যবাদ আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। বছৰটোত সাধাৰণ সম্পাদক হিচাপে কাৰ্যভাৰ গ্ৰহণ কৰি ছাত্ৰ একতা সভাৰ সীমিত সাংবিধানিক অধিকাৰৰ মাজেৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ বিভিন্ন অভাৱ-অভিযোগ পূৰণ কৰাৰ বাবে যৎপৰোনাস্তি চেষ্টা কৰিছিলোঁ। আমাৰ কাৰ্যকালৰ চমু খতিয়ান আৰু উন্নয়নমূলক কামবোৰ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :

মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ

আমাৰ কাৰ্যকালৰ প্ৰথম কাৰ্যসূচী হিচাপে 'মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ' পালন কৰা হয়। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত নিহিত হৈ থকা প্ৰতিভা বিকাশৰ হেতু আয়োজন কৰা এই অনুষ্ঠানত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সুপ্ত প্ৰতিভা বিকাশ কৰাৰ সৰ্বাংগীন প্ৰয়াস কৰা হয়। বিভিন্ন শিতানত প্ৰতিযোগিতা অনুষ্ঠিত কৰাত বহু সংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে অংশ গ্ৰহণ কৰিবলৈ সুযোগ পায় আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগতে শিক্ষাগুৰু সকলো প্ৰাংগণত উপস্থিত থাকি প্ৰতিযোগীসকলক নিৰন্তৰ উৎসাহ-উদ্বীপনা যোগোৱাত সকলোৱে সন্তোষ প্ৰকাশ কৰা যেন অনুভৱ হয়। নিয়মীয়া অনুশীলন আৰু প্ৰশিক্ষণৰ সুব্যৱস্থা কৰিলে আমাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজৰপৰাই ভবিষ্যতে যে সুদক্ষ ব্যক্তি ওলাব তাত অকণো সন্দেহ নাই। এক অনাড়ম্বৰ বঁটাবিতৰণী সভাত মুখ্য অতিথি আসন অলংকৃত কৰিছিল মহাবিদ্যালয় পৰিচালনা সমিতিৰ সভাপতি মহোদয়ে।

নৱাগত আদৰণি সভা

এই মহাবিদ্যালয়ত বিভিন্ন ঠাইৰপৰা বুকুত অলেখ সপোন আৰু আশা লৈ শিক্ষা গ্ৰহণৰ অৰ্থে আগমন হোৱা প্ৰতিগৰাকী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক তেওঁলোকৰ উচ্চ শিক্ষা জীৱনৰ দুৱাৰদলিত আদৰণি জনাবলৈ এই অনুষ্ঠানটি আয়োজন কৰা হয়। ন-পুৰণি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত মুকলিমুৰীয়াকৈ পৰিচয় বিনিময় কৰা আৰু সম্প্ৰীতি সবল কৰাৰ উদ্দেশ্যে নৱাগত আদৰণি সভাৰ লগতে সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠান অনুষ্ঠিত কৰা হয়। নগাঁও চহৰৰ বিশিষ্ট ব্যক্তিৰ উপস্থিতি আৰু তেওঁলোকৰ মূল্যবান ভাষণৰ যোগেদি অতি অনাড়ম্বৰভাৱে এই অনুষ্ঠান সুসম্পন্ন হয়।

অন্যান্য উৎসৱসমূহ

মহাবিদ্যালয়ত আয়োজন কৰা উৎসৱসমূহৰ ভিতৰত শ্ৰী শ্ৰী সৰস্বতী পূজায়েই প্ৰধান। পৰমপৰাগত

নিয়ম অনুযায়ী বিদ্যার অধিষ্ঠাত্রী দেৱী শ্ৰী শ্ৰী সৰস্বতী পূজাভাগ অতি উলহ-মালহেৰে অনুষ্ঠিত কৰা হয়।

যুগনায়ক শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ তিৰোভাৱ তিথি পালন কৰা হয়। মহাপুৰুষজনাৰ তিথিত এইবাৰ ৰচনা প্ৰতিযোগিতাৰ আয়োজন কৰা হয়। এই অনুষ্ঠানত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰপৰা বিপুল সঁহাৰি পোৱা যায়।

খাগৰিজান মহাবিদ্যালয় ১৯৭২ বৰ্ষৰ ১২ ছেপ্তেম্বৰত প্ৰতিষ্ঠা কৰা হৈছিল। মোৰ কাৰ্যকালত 'মহাবিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠা দিৱস' ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক লঘু আহাৰ বিতৰণৰ মাজেদি পালন কৰা হয়।

বিভাগীয় সম্পাদকসকলৰ কৌশলাত্মক কৰ্মপটুতাৰ পৰিণতিত সকলো উৎসৱ সুকলমে সম্পন্ন হয়। সেয়ে তেওঁলোক ধন্যবাদ আৰু কৃতজ্ঞতাৰ যোগ্য। আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত বহু জ্বলন্ত সমস্যা আছে ; বহু অভাৱ-অভিযোগ আছে। অধ্যক্ষ মহোদয়ৰ সদৃষ্টিত বহু অভাৱ-অভিযোগ পূৰণ হৈছে ; আৰু বহু অভাৱ-অভিযোগ পূৰণ কৰিবলৈ যত্নৱান হৈছে আৰু চেষ্টা চলাই আছে।

অভাৱ কেতিয়াও পূৰণ নহয়। এটাৰ পিছত এটাকে অভাৱে দেখা দিয়ে। আশাকৰিছোঁ, পৰবৰ্তী কালত মহাবিদ্যালয় কৰ্তৃপক্ষই বাকী থকা অভাৱ-অভিযোগবোৰ দূৰীকৰণৰ বাবে সচেষ্ট হ'ব।

আমাৰ কাৰ্যকালত বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত প্ৰতিনিয়ত দিহা-পৰামৰ্শ দিয়া আৰু সকলো ক্ষেত্ৰত সহায় কৰা ছাত্ৰ একতা সভাৰ সভাপতি তথা মাননীয় অধ্যক্ষ ড° বাদল চন্দ্ৰ ঘোষ মহোদয়, উপসভাপতি, ওতপ্ৰোতভাৱে জড়িত থকা শিক্ষাগুৰুসকলৰ অৱদান শ্ৰদ্ধাৰে সুঁৱৰিছোঁ। মোৰ প্ৰিয় বন্ধু-বান্ধবী তথা অনুজ-অগ্ৰজসকলে মোক সেৱা আগবঢ়োৱাৰ ক্ষেত্ৰত যি উৎসাহ-উদ্দীপনাৰ লগতে সহায়-সহযোগিতাৰ মাজেৰে চেনেহৰ টোপোলা আগবঢ়ালে সেয়া মই কোনোকালে নাপাহৰোঁ। মহাবিদ্যালয়ৰ কৰ্মচাৰীসকলৰ নিঃস্বার্থ সহায়-সহযোগিতাৰ বাবে কৃতজ্ঞ হৈ ৰ'লোঁ।

সদৌ শেষত আমাৰ কাৰ্যকালত জ্ঞাতে-অজ্ঞাতে হোৱা ভুল-ত্রুটিৰ বাবে মাননীয় শিক্ষাগুৰু, মহাবিদ্যালয়ৰ কৰ্মচাৰীবৃন্দ আৰু মোৰ অতি মৰমৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, বন্ধু-বান্ধবীৰ ওচৰত নতশিৰে ক্ষমা প্ৰাৰ্থনা মাগিছোঁ। নবনিৰ্বাচিত বিষয়ববীয়াসকললৈ মোৰ হাৰ্দিক শুভেচ্ছা জনাইছোঁ।

পুণৰ সকলোলৈকে কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰি খাগৰিজান মহাবিদ্যালয়ৰ উত্তৰোত্তৰ শ্ৰীবৃদ্ধি কামনাৰে —

মোস্তাক আহমেদ

সাধাৰণ সম্পাদক

ছাত্ৰ একতা সভা

২০০১-২০০২ বৰ্ষ

সাধাৰণ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

খাগৰিজান মহাবিদ্যালয়ৰ সাধাৰণ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভনিত মই মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মহোদয় আৰু শিক্ষাগুৰুসকললৈ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু সেৱা-ভক্তি নিবেদন কৰিলোঁ। ২০০২ - ২০০৩ চনৰ ১৬ চেপ্তেম্বৰ তাৰিখে মই খাগৰিজান মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ একতা সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদকৰ এই গুৰু দায়িত্ব আনুষ্ঠানিকভাৱে গ্ৰহণ কৰোঁ। যিসকল ছাত্ৰ - ছাত্ৰীয়ে মোক এই পদত অলংকৃত কৰাৰ সুবিধা দিলে জয় জয়তে তেখেতসকললৈ আন্তৰিক মৰম জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

১০ অক্টোবৰ তাৰিখে মই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ অভাৱ - অভিযোগ সমূহ পূৰণ কৰিবৰ কাৰণে অধ্যক্ষ মহোদয়ৰ ওচৰত এখন স্মাৰকপত্ৰ প্ৰদান কৰোঁ। সুখৰ কথা যে আমাৰ ছাত্ৰ - ছাত্ৰীসকলৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি মাননীয় অধ্যক্ষ মহোদয়ে ভালেখিনি অভাৱ পূৰণ কৰিছে আৰু পৰ্যায়ক্রমে বাকী অভাৱবোৰো পূৰণ কৰিবলৈ চেষ্টা চলাই আছে।

আমাৰ কাৰ্যকালত সৰস্বতী পূজা, শ্ৰী শ্ৰী শংকৰদেৱৰ তিৰোভাৱ তিথি, বাৰ্ষিক সপ্তাহ সমাৰোহ আদি নানা ধৰণৰ উৎসৱ উলহ মালহেৰে অনুষ্ঠিত কৰা হয়। ২০০২ - ২০০৩ চনত জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ ওপৰত এখন প্ৰতিযোগিতামূলক আলোচনাচক্ৰ আৰু ২১/৯/০৩ তাৰিখে প্ৰাক্তন ছাত্ৰ - ছাত্ৰী সমাৰোহ অনুষ্ঠিত কৰা হয়।

৩২ তম মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰতিষ্ঠা দিৱস আৰু নৱাগত আদৰ্শ সভা দুদিনীয়া কাৰ্যসূচীৰে অনুষ্ঠিত কৰা হয়। নৱাগত আদৰ্শ সভালৈ অসমৰ ৰাজ্যিক উদ্যোগ আৰু শক্তি মন্ত্ৰী ডাঃ আনন্দবাম বৰুৱাদেৱক নিমন্ত্ৰণ জনোৱা হৈছিল আৰু তেখেত সভাত উপস্থিত থাকি সভাৰ সৌষ্ঠৱ বৃদ্ধি কৰিছিল। ছাত্ৰ একতা সভাৰ তৰফৰ পৰা মই ডাঃ আনন্দবাম বৰুৱাদেৱক মহাবিদ্যালয়খনৰ অভাৱ - অভিযোগবোৰ তেখেতৰ আগত দাঙি ধৰিছিলোঁ আৰু তেখেতে এই বিষয়ে মন্ত্ৰী সভাৰ বৈঠকতো আলোচনা কৰিম বুলি আশ্বাস দি গৈছিল।

ছাত্ৰ একতা সভাৰ তৰফৰপৰা অধ্যক্ষ মহোদয়ক তৃতীয় সংখ্যা আলোচনী প্ৰকাশ কৰিবলৈ অনুৰোধ জনাইছিলোঁ আৰু সেয়ে অধ্যক্ষ মহোদয়ে ছাত্ৰ - ছাত্ৰীসকলৰ বৌদ্ধিক বিকাশ আৰু সাহিত্য সম্পৰ্কীয় জ্ঞানৰ ওপৰত গুৰুত্ব দি তৃতীয় সংখ্যা আলোচনী প্ৰকাশ কৰিবলৈ লোৱা প্ৰচেষ্টা নিশ্চয় প্ৰশংসনীয়। সেয়ে অধ্যক্ষ মহোদয় আৰু তত্ত্বাবধায়কসকলক আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু মৰম যাচিলোঁ।

ছাত্ৰ - ছাত্ৰীসকলৰ কাৰণে সুখৰ খবৰ যে এই বেলিবৰপৰা খাগৰিজান মহাবিদ্যালয়ত কম্পিউটাৰ প্ৰশিক্ষণ মুকলি কৰা হৈছে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে কম্পিউটাৰ শিক্ষা লাভ কৰি ব্যক্তিগত জীৱনত ভবিষ্যতৰ সন্ধান সম্পৰ্কে জ্ঞান আয়ত্ত কৰিব পাৰিব।

সদৌ শেষত মোৰ কাৰ্যকালত সুদীহা-পৰামৰ্শ আৰু সহায় - সহযোগিতা আগবঢ়োৱা, মাননীয় অধ্যক্ষ মহোদয়, শিক্ষাগুৰুসকল, কৰ্মচাৰীবৃন্দ আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকললৈ আন্তৰিক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলোঁ। মোৰ কাৰ্যকালত যদি অজানিতে কিবা ভুল-আপত্তি কৰিছিলো তাৰ বাবে অধ্যক্ষ মহোদয়, অধ্যাপক-অধ্যাপিকাসকল, কৰ্মচাৰীবৃন্দ আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ওচৰত ক্ষমা প্ৰাৰ্থনা বিচাৰি সকলোকে পুনৰবাৰ শ্ৰদ্ধা নিবেদন কৰিছোঁ।

জয়তু খাগৰিজান মহাবিদ্যালয়

জয় আই অসম

শ্ৰী ধনেশ্বৰ দাস

সাধাৰণ সম্পাদক

ছাত্ৰ একতা সভা

২০০২ - ২০০৩ বৰ্ষ

সাংস্কৃতিক সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

বিগত ২০০১ - ২০০২ বৰ্ষৰ খাগৰিজান মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ একতা সভাৰ সাংস্কৃতিক বিভাগৰ সম্পাদক হিচাপে নিৰ্বাচিত কৰি মহাবিদ্যালয়খনলৈ সেৱা আগবঢ়াবলৈ সুযোগ দিয়াৰ বাবে প্ৰতিজন ছাত্ৰ - ছাত্ৰীক মই মোৰ আন্তৰিক ধন্যবাদ জনালোঁ।

মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ সাৰ্থকতা আৰু পূৰ্ণতাৰ ক্ষেত্ৰত সাংস্কৃতিক বিভাগৰ গুৰুত্ব অনস্বীকাৰ্য। সাংস্কৃতিক কৰ্মাৱলীয়ে দৈনন্দিন পাঠদান আৰু পাঠগ্ৰহণ ব্যৱস্থাত কিছু বৈচিত্ৰ আনে। লগতে মহাবিদ্যালয়ৰ চাৰিওফালৰ সমাজখনৰ লগতো ছাত্ৰ - ছাত্ৰীৰ এক নিবিড় আৰু অনাবিল সম্পৰ্ক বা যোগসূত্ৰ গঢ়ি তোলে। মোৰ এবছৰীয়া কাৰ্যকালত কলা আৰু সাংস্কৃতিক দিশত সুনাম অটুট ৰাখিবলৈ মহাবিদ্যালয়ৰ বাৰ্ষিক সবস্বতী পূজা, মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ তিথি, ফাতেহা - ই - দোৱাজ - দহম, নৱাগত আদৰ্শ সভা, মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ সমাৰোহৰ লগত জড়িত কুইজ, তৰ্ক, আকস্মিক বক্তৃতা, স্বৰচিত কবিতাপাঠ, আবৃত্তি আদি প্ৰায়বোৰ প্ৰতিযোগিতা পতা হয়। প্ৰতিযোগিতাৰ উচ্চ মানদণ্ডই মহাবিদ্যালয়ৰ সৌষ্ঠৱ বঢ়াই তোলে।

শেষত মোৰ কাৰ্যকালত সকলো দিশতে উপদেশ তথা পৰামৰ্শ দি আগবঢ়াই নিয়াৰ বাবে মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ প্ৰমুখ্যে শিক্ষাগুৰুসকল আৰু লগতে যিসকল ছাত্ৰ - ছাত্ৰীয়ে মোক প্ৰতিটো মুহূৰ্ততে সহায় - সহযোগিতা আগবঢ়ালে তেওঁলোক সকলোলৈকে মোৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা আৰু অকৃত্তিম শুভেচ্ছা জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

সৰ্বশেষত মহাবিদ্যালয়ৰ উত্তৰোত্তৰ শ্ৰীবৃদ্ধি কামনা কৰি মোৰ কাৰ্যকালত অজানিতে হোৱা দোষ - ত্ৰুটিৰ বাবে ক্ষমা বিচাৰি এই প্ৰতিবেদনৰ সামৰণি মাৰিলোঁ।

শুভং কাময়ে -
মুন চন্দ্ৰ গুণ
সাংস্কৃতিক সম্পাদক
ছাত্ৰ একতা সভা
২০০১-২০০২ বৰ্ষ

সাংস্কৃতিক সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

প্ৰতিবেদনৰ পোনতেই মই শ্ৰদ্ধাস্পদ অধ্যক্ষ মহোদয়, মহাবিদ্যালয়ৰ পূজনীয় অধ্যাপক - অধ্যাপিকা কল, কৰ্মচাৰীবৃন্দ আৰু বন্ধু - বান্ধৱীসকললৈ মোৰ হাৰ্দিক শ্ৰদ্ধা আৰু মৰম নিবেদন কৰিছোঁ।

মই সাংস্কৃতিক সম্পাদকৰ কাৰ্যভাৰ গ্ৰহণ কৰাৰ পাছতে মহাবিদ্যালয়ৰ যাৱতীয় উৎসবাদি যথা নৱাগত আদৰ্শ সভা, শ্ৰী শ্ৰী শংকৰদেৱৰ তিথি, ফাতেহা - ই - দোৱাজ-দহম আৰু সবস্বতী পূজা উৎসাহ-উদ্দীপনাবে পালিত হয়। মহাবিদ্যালয়ৰ সপ্তাহ সমাৰোহ ত্ৰীভাৰ বিভিন্ন কাৰ্যসূচীৰ লগতে সাংস্কৃতিক বিভাগৰ আবৃত্তি, কুইজ, স্বৰচিত কবিতাপাঠ, তৰ্ক আদি প্ৰতিযোগিতাও পতা হয় আৰু সুসম্পন্ন হয়।

মহাবিদ্যালয়ৰ বিভিন্ন সাংস্কৃতিক কৰ্মসূচী, সাংস্কৃতিক বিকাশ আৰু সকলো দিশতে সুপৰামৰ্শ তথা সৰ্বতোপ্ৰকাৰে সহায় - সহযোগিতা আগবঢ়োৱা মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মহোদয়, শিক্ষাগুৰু কৃষ্ণ চন্দ্ৰ মাজি, লুতফুৰ বহমান, নানাবাম নাথ আৰু আব্দুল ছালাম মহোদয়ৰ ওচৰত মই চিৰঋণী। তেখেতসকলক মোৰ শ্ৰদ্ধাৰ্হ অৰ্পণ কৰিলোঁ।

যিসকল ছাত্ৰ - ছাত্ৰীৰ আপ্ৰাণ চেষ্টাত ছাত্ৰ একতা সভাৰ সাংস্কৃতিক সম্পাদকৰ দায়িত্বভাৰ পালন কৰিবলৈ পালোঁ তেওঁলোকলৈ থাকিল মোৰ আন্তৰিক অভিনন্দন আৰু ধন্যবাদ। লগতে মোৰ সকলো কাম কৰ্মৰূপে সম্পন্ন কৰাৰ সহায়কাৰী ছাত্ৰ একতা সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদক, বিষয়ববীয়া আৰু সদস্যসকলকো প্ৰতিবেদন কৰিলোঁ মোৰ কৃতজ্ঞতা।

সদৌ শেষত মোৰ অজানিত ভুল - ত্ৰুটি বা অনিচ্ছাকৃতভাৱে কৰা কামৰ বাবে সকলোৰে ওচৰত ক্ষমা প্ৰাৰ্থনা বিচাৰি আৰু মহাবিদ্যালয়ৰ অনাগত দিনবোৰৰ উত্তৰোত্তৰ শ্ৰীবৃদ্ধি কামনা কৰি -

শ্ৰী দীপক কুমাৰ দাস
সাংস্কৃতিক সম্পাদক
ছাত্ৰ একতা সভা
২০০২ - ২০০৩ বৰ্ষ

ত্ৰীভাৰ বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

প্ৰতিবেদনৰ পাতনিত দেশ আৰু জাতিৰ বাবে বিভিন্ন সময়ত প্ৰাণ বিসৰ্জন দিয়া মহান শ্বহীদসকলক শ্ৰদ্ধা আৰু স্মৰণ কৰাৰ লগতে যিসকল মহান ব্যক্তিৰ চেষ্টাত খাগৰিজান মহাবিদ্যালয়খনে জন্ম গ্ৰহণ কৰিছিল সেই সকললৈও মই শ্ৰদ্ধা আৰু ভক্তি নিবেদন কৰিছোঁ।

প্ৰতিবেদনৰ এইখিনিতে যিসকলে মোক ত্ৰীভাৰ বিভাগৰ সম্পাদকৰ পদৰ বাবে নিৰ্বাচিত কৰি মহাবিদ্যালয়খনৰ উন্নতিৰ হকে কাম কৰিবলৈ সুবিধা দিলে তেওঁলোকলৈ মোৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

সময় গতিশীল। সময়ৰ সোঁতেবেই আগবাঢ়ি আহিল এটি বছৰ। মনত পৰিছে সেই ক্ষণলৈ, যি ক্ষণত হৈ পৰিছিলোঁ এই বিভাগৰ বিভাগীয় সম্পাদক। সংশয় আৰু ভয়ৰ দোমোজাত দায়িত্বভাৰ গ্ৰহণ কৰিবলৈ আগবাঢ়িছিলোঁ। ভাবিছিলোঁ পাবিম জানো এই দায়িত্ব নিষ্ঠাৰে পালন কৰিব। কিন্তু সতীৰ্থসকলৰ সহায় আৰু সাহসে এই দায়িত্ব নিষ্ঠাৰে পালন কৰাত মোক বহুখিনি সহায় কৰিলে।

আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিয়ে দায়িত্বভাৰ গ্ৰহণ কৰা কেইদিনমানৰ পিছতে মহাবিদ্যালয়ৰ সপ্তাহ সমাৰোহ অনুষ্ঠিত হয়। মই মোৰ বিভাগৰ প্ৰতিযোগিতাসমূহ সুচাৰুৰূপে অনুষ্ঠিত কৰিছিলোঁ।

মোৰ কাৰ্যকালত বিভিন্ন পৰ্যায়ত প্ৰতিটো পদক্ষেপতে দিহা পৰামৰ্শ দিয়া বাবে ত্ৰীভাৰ বিভাগৰ তত্ত্বাবধায়ক লুতফুৰ বহমান ছাৰ, শ্ৰী কৃষ্ণ চন্দ্ৰ মাজি ছাৰ আৰু জোনাবাম নাথ ছাৰ ওচৰত মই চিৰকৃতজ্ঞ। ইয়াৰ উপৰিও মোক বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত সজ - উপদেশেৰে কামত প্ৰেৰণা দিয়া মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ ও উপাধ্যক্ষ মহোদয়, ছাৰ - বাইদেউ তথা সমূহ ছাত্ৰ - ছাত্ৰী আৰু ছাত্ৰ একতা সভাৰ সমূহ বিভাগীয় সম্পাদকলৈ ধন্যবাদ আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। মোৰ বিভাগত থকা খেলসমূহ সুচাৰুৰূপে পৰিচালনা কৰি নিয়াত বিশেষভাৱে সহায় কৰা মোৰ বন্ধু-বান্ধৱীসকল আৰু সকলো বিভাগৰ বিভাগীয় সম্পাদকলৈ মোৰ তৰফৰপৰা আন্তৰিক অভিনন্দন জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

সদৌ শেষত মোৰ কাৰ্যকালত হোৱা ভুল - ত্ৰুটিৰ বাবে শিক্ষাগুৰু, ছাত্ৰ - ছাত্ৰী আৰু ছাত্ৰ একতা সভাৰ সমূহ বিভাগীয় সম্পাদকৰ ওচৰত ক্ষমা বিচাৰি খাগৰিজান মহাবিদ্যালয়ৰ উজ্জ্বল ভবিষ্যত কামনাৰে মোৰ প্ৰতিবেদন সামৰণি মাৰিলোঁ।

জয়তু খাগৰিজান মহাবিদ্যালয়
মঃ ইয়াকুব আলি
সম্পাদক, ত্ৰীভাৰ বিভাগ
ছাত্ৰ একতা সভা
২০০১ - ২০০২

শ্রীড়া বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

স্বপ্নবিমান মহাবিদ্যালয়ৰ জীয়া বিভাগৰ সম্পাদকৰ শপত গ্ৰহণ কৰাৰ দিনৰেপৰা স্বপ্নবিমানৰ প্ৰথম সংস্কৰণৰ বিহীন কাষল বাস্তৱ হ'লো। ২০০২ - ২০০৩ বৰ্ষৰ মহাবিদ্যালয় সঞ্চালিত প্ৰায়বোৰ প্ৰোগ্ৰাম আঁতৰি অধুনা কৰা হৈছিল যদিও কিছুমান অংশ প্ৰতিযোগী প্ৰোগ্ৰামৰ বাবে অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পৰা নহ'ল। মহাবিদ্যালয় সঞ্চালিত কৰিবলৈ সক্ষম কৰাৰ ক্ষমতা সীমিত বহু কঠোৰ সাধনীক্ৰমৰ প্ৰোগ্ৰাম কৰি কেবলমুঠ প্ৰকাশনা কৰিবলৈ সক্ষম হ'লো।

যোৰ বাৰ্ধহানত বিভিন্ন কৰ্মপ্ৰণীত পৰামৰ্শ দিয়া জৰুৰী প্ৰয়োজনীয় কৰা বৰ্ণনাৰ কাৰণে ক্ৰমাৎ শিমাশ্ৰমক তথা বিভাগীয় কৰ্মবাহুৰ লুপ্ত হৈ বহুমান হাব আৰু অন্যান্য কাৰণে কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলো। যোৰ লগত আহিব খাতি জেন সমূহ প্ৰকাশনা কৰাৰ লক্ষ্যে মোক সহায় - সহযোগ আগবঢ়ালে তেওঁলোকলৈ আৰু উচ্চ অভিনন্দন আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলো। বিশেষকৈ ছাত্ৰ একতা প্ৰচাৰ সাধনৰ উপায়, বিষয়বস্তুসমূহ আৰু সন্দৰ্ভসমূহ প্ৰচাৰত সহি স্নি কৃতজ্ঞ।

স্বপ্নবিমানৰ সান্নিধ্য উন্নতি কামনা কৰি --

স্বা. জাফ্ৰাজ গৌলী
শ্রীড়া সম্পাদক
ছাত্ৰ একতা নগৰ
২০০২ - ২০০৩ বৰ্ষ।